هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

59

سالّی/ 2010 – بەرگی پەنجاو نۆ

چاپی یەکەم/ سالّی 2010

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (17) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/6/22 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (18)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/6/23 ل 96

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (19)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2010/6/27 ل 135

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (20) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/6/28 ل 217

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (21) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/6/29 ل 365

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (22) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/6/30 ل 377

4- د.سەروەر عبدالرحمن.

5- د.صباح محمد نجیب.

6- پەیمان عزالدین عبدالرحمن.

7- ڤیان عبدالرحیم عبدالله.

8- سەرگولّ رضا.

9- شیلان عبدالجبار.

10- فاضل محمد قادر (بەشارەتی).

11- ئارام شاهین داود.

12- جمال طاهر ابراهیم.

13- پەیمان عبدالکریم عبدالقادر.

14- سیوەیل عثمان احمد.

15- بەیان احمد.

داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین رەوانەی لیژنەی تایبەتمەندی بکات و لەگەلّ ئەندامانی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی ناوخۆو ئاسایش وئەنجومەنە خۆجێیەکان و ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمانی کوردستان دەکەین، بۆ بڕگەی پێنج لە بەرنامەی کار، کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی پێنجەم لەبەرنامەی کاری پەرلەمان/ بریتییە لە خوێندنەوەی یەکەمی پێشنیاری یاسای پرۆژە بچکۆلەکان لە هەرێمی کوردستانی عێراق.

ئەم پرۆژەیە بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان هاتووە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، کە ئەمە ناوەکانیانە:

1- ئائر عبدالاحد.

2- کەیلی ئەکرم.

3- د.تارا عبدالرزاق.

4- سالار محمود.

5- گەشە دارا جلال.

6- عماد محمد حسین.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

65

سالّی/ 2011 – بەرگی

چاپی یەکەم/ سالّی 2011

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (1) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/3/29 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (2) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/4/4 ل 15

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (3) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/4/5 ل 71

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (4) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2011/4/6 ل 131

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (8)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2011/4/10 ل

241

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (5) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/4/11 ل 291

تەشریعی کردووە، بگەڕێنینەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان، بۆ ئەوەی دەستەواژەی جەندەر کە لە بڕگەی دەیەمی ماددەی دووەمدا هاتووە بگۆڕێت بە دەستەواژەیەکی کوردی، یان عەرەبی پەسند کراو لە زمانی کوردیدا، یان پێناسەیەکی روونتر بۆ دەستەواژەی جەندەر بکات لە یاساکەدا.

مەسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستانی عێراق

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.داوا دەکەم حەوالەی لێژنە تایبەتمەندەکان بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا ئەو بڕیارەی ژمارە (19)ی ساڵی 2010ی ڕێزدار سەرۆکی هەرێمی کوردستان، ئاراستەی لێژنەی یاسایی و لێژنەی ڕۆشنبیری دەکەین بۆ لێکۆڵینەوەو دوا ڕاپۆرتیان لەسەری، ئێستا بۆ بڕگەی سێیەم لە بەرنامەی کار/ خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی یاسای کاری ڕێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستان، نوقتەی نیزامیە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئیعتیرازەی بەڕێز سەرۆکی هەرێم ئاراستەی لێژنەی ئێمەش بکرێت باشە، لێژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزتان وەك ئەندامێکی پەرلەمان، دەتوانن لە لێژنەی ڕۆشنبیری بەشدار بن و ڕەئی خۆتان بدەن، چونکە ئەم پرۆژەیە هی وەزارەتی ڕۆشنبیرییە، لەسەر فەقەرەیەك لە ماددەکەیە، زۆر سوپاس بۆ جەنابت، لێژنەی ناوخۆ و لێژنەی کۆمەڵگای مەدەنی و لێژنەی یاسایی هەرسێکتان کەرەم بکەن بۆ سەر مەنصە، کەرەم بکەن بۆ بڕگەی سێیەم لە بەرنامەی کار، فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگە سێیەم لە بەرنامەی کاری ئەمڕۆ 2011/4/4 بریتییە لە خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی یاسای پێشنیاری یاسای کاری ڕێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. ئەو پرۆژە یاسایە لەکاتی خۆیدا لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوەو خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، دوای ئەوەی لەگەڵ لێژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی و لێژنەی ناوخۆ چەند کۆڕو سیمینارێکی زۆری لەسەر کرا، لە سلێمانی و لە بەیروتی پایتەختی لوبنان بە ئامادە بوونی نوێنەرانی سەرجەم ڕێکخراوە مەدەنیەکانی کوردستان، دوای ئەوەی

کەوا دیراسەیەکی چڕو پڕی لەسەر کرا، هەروەها لەگەڵ لیژنەی یاسایی لە پەرلەمانی کوردستان راپۆرتێکی هاوبەشمان پێکەوەنا، تکامان وایە لە بەڕێزت، ئەو راپۆرتە هاوبەشە بکەیتە ئەساسی موناقەشە کردن، بۆ ئەوەی بکرێتە ئەساسی موناقەشە کردن، ئەمڕۆ لە هۆڵی پەرلەمان پێویستە بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا هەر سێ لیژنە کۆکن لەسەر ئەوەی راپۆرتە هاوبەشەکە ببێتە ئەساس بۆ گفتوگۆی دانیشتنەکە، ئەگەر لەسەری موتەفیقن، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ دوو کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، کەرەم بکەن بۆ موناقەشەی پرۆژەکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەشی لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی و لیژنەی یاسایی پەرلەمانی کوردستان بە زمانی عەرەبی پێشکەشتان دەکەم.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان – العراق

م/ تقرير مشترك

اجتمعت لجان الشؤون القانونية وشؤون المجتمع المدني والداخلية والامن والمجالس المحلية يوم الاحد (14 سەرماوەرز)2710 كوردى المصادف ليوم 2010/12/5 لدراسة مشروع قانون المنظمات غير الحكومية فى اقليم كوردستان – العراق، المقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى اللجان المعنية بعد القراءة الاولى فى البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (19) والمؤرخة 2010/6/27 وبعد المناقشة والمداولة قررت اللجان الاستفادة من النشاطات المختلفة والافكار المقدمة لاغناء المشروع وتنظيم صياغته بالشكل المقدم وكالاتى:

قانون المنظمات غير الحكومية في اقليم كوردستان

رقم ( ) لسنة 2010

الفصل الاول

التعاريف

المادة الاولى: يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

اولاً - الأقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً - المنظمة: المنظمة غير الحكومية وهي مجموعة من الأشخاص الطبيعية أو المعنوية، تتمتع بالشخصية المعنوية وفقا لأحكام هذا القانون، وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح.

ثالثاً- الدائرة: دائرة منظمات غيرالحكومية، الدائرة في مجلس وزراء الأقليم.

رابعاً- المنظمات الكوردستانية: هي المنظمات المسجلة في الأقليم وفق احكام هذا القانون.

خامساً- المنظمات العراقية: منظمات مسجلة وفقا للقانون العراقي، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها في الأقليم، بموجب أحكام القوانين النافذة في الأقليم.

سادساً- المنظمات الأجنبية: المنظمات المسجلة بموجب قانون دولة أخرى، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها وفقا للقوانين النافذة في الأقليم.

سابعاً- شبكة المنظمات: هي منظمة غير حكومية مسجلة بموجب أحكام هذا القانون، وتتألف من عدد من المنظمات غير الحكومية وتتمتع بالشخصية المعنوية.

الفصل الثاني

المبادئ العامة

المادة الثانية:

تأسيس المنظمات حق دستورى، يجب ان لا تكون هناك اية عوائق امام تأسيسها خارج الشروط القانونية.

المادة الثالثة:

المنظمات لها الحق في أن تكون لها فروع داخل أو خارج الأقليم والعراق.

المادة الرابعة:

أولاً: لمنظمتين مسجلتين او أكثر الحق في تأسيس شبكة فيما بينها.

ثانيا:

1- **على شبكة المنظمات التي تسعى للحصول على الشخصية المعنوية، أن تقدم طلب التسجيل بموجب أحكام هذا القانون. وتكتسب الشخصية المعنوية، وهي مستقلة عن الشخصيات المعنوية للمنظمات المكونة لها.**

2- **الشبكة غير المسجلة لاتعد غير قانونية، ولكن لا تكتسب الشخصية القانونية.**

3- **لشبكتين أو أكثر من شبكات المنظمات ان تنضم الى بعض، وقد تتكون شبكة المنظمات من منظمات كوردستانية او عراقية او أجنبية. ولأي شخص طبيعي او معنوي أن يصبح عضوا في شبكة المنظمات.**

4- **يعفى طلب ومعاملات التسجيل من الرسوم.**

المادة الخامسة:

بامكان أي شخص أن ينوب عن المنظمة أو الشبكة أمام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية حسب النظام الداخلي للمنظمة.

الفصل الثالث

العضوية في المنظمات

المادة السادسة:

تحدد شروط العضوية وشروط العمر وحق التصويت والترشح واالشروط الاخرى في النظام الداخلي.

المادة السابعة:

يجب تجنب مشاركة اعضاء وعاملين في اصدار قرارات من شانها ان تؤدي الى التعارض بين مصالحهم الشخصية او الوظيفية او مصلحة المنظمة.

الفصل الرابع

الأهداف والحقوق

المادة الثامنة:

تسعى المنظمة الى تحقيق اهدافها بما تنسجم مع مبادىء الديمقراطية والمعاهدات والاتفاقيات الدولية الخاصة بحقوق الانسان وأن تكون واضحة وعلنية.

المادة التاسعة:

للمنظمة الحق في:

1 -تقييم دور مؤسسات الدولة.

2 الوصول الى المعلومات.

3 -اقامة التجمعات والاجتماعات، والتظاهر والاضراب، واقامة المؤتمرات و ورش العمل، وجميع الأنشطة المدنية الأخرى.

4 نشر التقارير والمعلومات وطبع المناشير.

5 - للمنظمة الحق في القيام بجميع أعمالها ونشاطاتها في حالة عدم تعارضها مع أهدافها.

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عمر حمد امين خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الخامس

دائرة المنظمات غير الحكومية

المادة العاشرة:

الدائرة هي الجهة الوحيدة المخولة بتسجيل المنظمات وادارة شؤونها.

الفصل السادس

تسجيل المنظمات

المادة الحادية عشرة:

شروط التسجيل

اولاً: لتسجيل المنظمات الكوردستانية، يجب أن يقدم الاعضاء المؤسسون طلباً الى الدائرة، على أن لا يكون عددهم أقل من ثلاثة أشخاص، ويكون الطلب موقعاً من قبلهم جميعاً ومرفقاً به النظام الداخلي للمنظمة مع المعلومات التالية:

1- **أسم المنظمة وأغراضها وأهدافها.**

2- **الاسم، اللقب، الجنس، الجنسية، العمر، المهنة، مستوى التحصيل الدراسي، ومحل السكن للاعضاء المؤسسين.**

3- **هيكلية (تكوين) المنظمة وأساليب تكوين هيئاتها، واختصاصات كل هيئة منها، وكيفية عملها، والانتخابات الداخلية، وتوضيح شروط عضوية المنظمة.**

ثانيا: المنظمات العراقية

تعتبر المنظمات العراقية المسجلة لدى السلطات الاتحادية مسجلة تلقائياً في الأقليم، وعليها تقديم المعلومات التالية للدائرة باللغتين الكوردية والعربية:

1. **اسم المنظمة واسم من يمثل المنظمة في الاقليم.**
2. **عنوان ورقم هاتف المكتب الرئيسي للمنظمة في العراق.**
3. **خطة العمل للنشاطات التي تنوي المنظمة تنفيذها في الأقليم.**
4. **نسخة مصدقة من وثائق التسجيل الأتحادية للمنظمة.**

ثالثا: المنظمات الأجنبية

من أجل الحصول على شهادة التسجيل، ينبغي على المنظمات الأجنبية تقديم المعلومات التالية للدائرة باللغة الكوردية:

1. **اسم المنظمة.**
2. **عنوان ورقم هاتف مكتب المنظمة الرئيسي في العراق وبلد الأم.**
3. **بيان الأهداف والنشاطات التى تسعى المنظمة لتحقيقها في الاقليم.**
4. **نسخة مصدقة من النظام الداخلي للمنظمة.**
5. **تأييد يثبت تسجيل المنظمة كمنظمة غير حكومية في البلد الأم.**

المادة الثانية عشرة: اجراءات التسجيل

1- على دائرة المنظمات ان تجيب على طلب التسجيل خلال (30) يوماً من تاريخ استلام الطلب، عندما تقدم المنظمة الطلب، يجب على الدائرة ان تزودها بوصل استلام مؤرخ، يعتبر هذا الوصل دليلاً على موعد تقديم الطلب لاغراض حساب هذه المدة وهي 30 يوما.

2- في حالة عدم توفر الشروط القانونية الواردة في طلب التسجيل وفقا لهذا القانون على الدائرة اعادة الطلب الى هيئة المؤسسين خلال (15) يوماً من تاريخ الوصل، لغرض استكمال نواقصه، وفي هذه الحالة تحسب مدة الجواب من التاريخ الموجود على وصل الطلب الجديد.

3- في حالة عدم الاجابة على الطلب وانقضاء المدة المذكورة في الفقرة (1) من هذه المادة، فان المنظمة تعتبر مسجلة وعلى الدائرة تزويد المنظمة بوثيقة التسجيل عند الطلب.

4- اذا رفضت الدائرة طلب التسجيل، فان للاعضاء المؤسسين الحق في الطعن على قرار الرفض أمام المحكمة الادارية في اقليم كوردستان خلال (30) يوماً من تاريخ استلامهم لقرار الرفض، وعلى المحكمة البت في قرار الرفض خلال (15) يوماً.

5- يجب على الدائرة ارسال كتاب رسمي مسبب لرفضها لطلب التسجيل الى طالبي التسجيل والاسباب التي يمكن ان تستند الدائرة اليها في رفضها لطلب التسجيل هي حصراً عدم توافر المنظمة لشروط المواد الثامنة، الحادية عشر، وفقرة (1) من المادة الخامسة عشرة من هذا القانون.

6- بعد ابداء الموافقة على طلب التسجيل، او انقضاء المدة القانونية دون الاجابة عليه، على الدائرة نشر النظام الداخلي للمنظمة مع وثيقة التسجيل في جريدة يومية في الأقليم.

المادة الثالثة عشرة:

سجلات المنظمات

على المنظمة ان تكون لديها السجلات الآتية، والتي يجب تصديقها من قبل كاتب العدل:

1- سجل الاعضاء: العنوان، العمر، الجنس، المستوى الدراسي، وتواريخ انتمائهم.

2- سجل القرارات: وتتضمن قرارات كل من الهيئة الادارية للمنظمة والهيئة العامة، و(اسم) الشخص الذي يمثل المنظمة بموجب النظام الداخلي للمنظمة، ويكون السجل موقعاً من قبل هيئة ادارة المنظمة.

3- سجل الحسابات: تسجل فيه عوائد ونفقات المنظمة.

4- سجل الاساس (سجل الموجودات): تسجل فيه جميع ممتلكات المنظمة من المتلكات والثروات المنقولة وغير المنقولة.

الفصل السابع

مالية المنظمة

المادة الرابعة عشرة:

تتكون مالية المنظمة من:

1- المساعدات التي يقدمها اعضاء المنظمة.

2- المساعدات والتبرعات والهدايا والمنح المقدمة من قبل الافراد والقطاع الخاص والجهات المحلية والاجنبية الاخرى.

3- أي مكسب آخر تستحصله المنظمة نتيجة فعالياتها لدى استثمار ثرواتها.

4- حصة المنظمة من مبالغ الميزانية السنوية للاقليم المخصصة، واية مساعدات اخرى مقدمة من قبل الحكومة لدعم مشاريع المنظمات.

المادة الخامسة عشرة:

1- على جميع المنظمات والشبكات غير الحكومية ان يكون لها حساب مصرفي.

2- تقوم المنظمات بادارة اموالها عن طريق ميزانية سنوية، وفق النظام المحاسبي المعتمد في الاقليم .

3- تقدم المنظمات والشبكات التقرير المالي السنوي الى دائرة المنظمات غير الحكومية، وتدقق من قبل ديوان الرقابة المالية في الاقليم.

4- تعفى ايرادات وممتلكات وأموال المنظمة من الضرائب والرسومات والكمرك.

5- على المنظمات التي تمول من قبل الحكومة تقديم تقرير مفصل للدائرة حول كيفية تنفيذ مشاريع المنظمات.

الفصل الثامن

التعليق و الحل والدمج

المادة السادسة عشرة: للدائرة ان تقوم بمسائلة المنظمات اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون، كالآتي:

1. للدائرة تنبيه المنظمة المخالفة لاحكام هذا القانون لأزالة المخالفات خلال مدة (15) يوماً.

2. في حالة عدم قيام المنظمة بأزالة المخالفات خلال المدة المذكورة في الفقرة (1) للدائرة ايقاف اعمال وانشطة المنظمة لمدة (30) يوماً.

3. تكون قرارات الدائرة خاضعة للتظلم أمام المحكمة الادارية خلال مدة (10) أيام من تاريخ التبليغ بقرار الايقاف، وعلى المحكمة البت في التظلم خلال سبعة أيام من تأريخ استلامه الطعن.

المادة السابعة عشرة : يمكن حل المنظمة أو الشبكات غير الحكومية اختيارياً او إجبارياً.

اولاً: في حالة الحل الاختياري، يكون حل المنظمة، وفقا لنظامها الداخلي، و يجب على المنظمة تبليغ الدائرة بقرار الحل على الاقل قبل 30 يوماً من نفاذه.

ثانياً: في حالة الحل االإجباري، يكون حل المنظمة بقرار من محكمة بداءة محل المنظمة ويكون حصراً في الحالات التالية:

أ) انتهاك المنظمة للدستور أو القوانين النافذة في الاقليم.

ب) على أساس شكوى قضائية مقدمة من قبل الدائرة، اذا لم تقم المنظمة أو الشبكة غير الحكومية بأزالة ورفع المخالفة وفقاً لما ذكر في المادة (16) من هذا القانون.

ثالثاً: للمنظمة حق الطعن في قرار المحكمة خلال مدة (30) يوماً من تاريخ تبليغها بالقرار امام محكمة التميز.

المادة الثامنة عشرة:

يجب على المنظمة تزويد المصفي بسجل لجميع حساباتها والأصول والايرادات، تستخدم الأصول أولا في سداد المديونيات المستحقة للمنظمة او الشبكة غير الحكومية، بعد سداد ديون المنظمة يجب ان تنقل الاصول المتبقية الى ملكية منظمة اخرى لها نفس الاهداف او اهدافها قربية من اهداف المنظمة المنحلة.

المادة التاسعة عشرة:

أولاً: للمنظمات ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة، أنْ تندمج مع بعضها وتؤلّف منظمة واحدة بنظام داخلي وذلك وفقاً للنظام الداخلي لكلٍ منها.

ثانياً: تخضع إجراءات الدمج وتأسيس المنظمة الجديدة لأحكام هذا القانون.

ثالثاً: تؤول جميع الأموال المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة المندمجة.

الفصل التاسع

الأحكام العامة

المادة العشرون: ليس للمنظمة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها.

المادة الحادية والعشرون:

1.جميع القرارات الصادرة من المنظمة أو من الشبكة قابلة للإستئناف أمام المحكمة المختصة خلال (15) يوماً من تاريخ صدورها بناء على طلب أي شخص له مصلحة في ذلك، وان المحكمة تقرر الغاء القرار اذا كان مخالفا لأحكام القانون أو لبنود النظام الداخلي للمنظمة.

2.لا يؤثر قرار الالغاء على حقوق الاشخاص من خارج المنظمة وحسني النية.

المادة الثانية والعشرون:

على المنظمات العاملة في الاقليم أن تكيف اوضاعها مع أحكام هذا القانون خلال مدة سنة واحدة من تاريخ اصداره.

المادة الثالثة والعشرون:

لاتسري أحكام هذا القانون على النقابات المهنية والجمعيات والاتحادات والاحزاب.

المادة الرابعة والعشرون:

لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض وباحكام هذا القانون.

المادة الخامسة والعشرون:

يحدد مهام واختصاصات تشكيلات الدائرة بنظام.

المادة السادسة والعشرون:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

المادة السابعة والعشرون:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بما ان المنظمات غير الحكومية في اقليم كوردستان تؤثر على تنمية المجتمع والحياة الديمقراطية والمدنية للاقليم، ونتيجة لهذه التنمية الكبيرة التي تعيشها هذه المنظمات بجانب دورها البارز في معظم مفاصل حياة المجتمع الحساسة، وكذلك لغرض تنظيم الاطار القانوني لهذه المنظمات، ولأجل تحقيق هذا الغرض، واحلال قانون عصري متقدم يلائم الثقافة الديمقراطية والمدنية، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکەن بە کوردیش بخوێننەوە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەش بە زمانی کوردی.

تەنیا روون کردنەوەیەک لە دەقە کوردیەکەدا پێشەکیەکە تەرجومە نەکراوە، بەلأم بۆ پرۆتۆکۆلە من ئێستا تەرجومەم کردووەو دەیخوێنمەوە.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان – عێراق

ب/ راپۆرتی هاوبەش

لە رۆژی یەك شەممە بەرواری 2010/10/5 هەرسێ لیژنەی کاروباری یاسایی و کاروباری کۆمەڵەی مەدەنی و لیژنەی ناوخۆ و ئەنجومەنە خۆجێیەکان بۆ لێکۆڵینەوە لە پرۆژە یاسای رێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستان، کە پێشکەش کراوە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە، هەروەها نێردراوە بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان، دوای ئەوەی کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (19) لە بەرواری 2010/6/27، دوای گفتوگۆ کردن و تاوتوێ کردن، هەرسێ لیژنەی ناوبراو بڕیاریاندا کە سوود لە چالاکی و هەوڵە جۆراوجۆرەکان، بیرۆکە پێشکەش کراوەکان وەربگرن، بۆ دەوڵەمەند کردنی پرۆژە یاساکەو رێکخستن و دارشتنی بەم شێوەیەی خوارەوە:

یاسای رێکخراوەکانی ناحکومی لە هەرێمی کوردستاندا، ژمارە ( )ی ساڵی 2010

بەشی یەکەم

پێناسەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم گوزارشت و زاراوانەی دادێن، ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: رێکخراو: رێکخراوی ناحکومی، کە کۆمەڵێك کەسی ئاسایی، یان مەعنەوییە، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییەو، هەوڵ بۆ بەجێ گەیاندنی ئامانج دەدات، کە دابەش کردنی قازانجی تێدا نییە.

سێیەم: فەرمانگە: فەرمانگەی رێکخراوەکانی ناحکومی، فەرمانگەکە لە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمدا دەبێت.

چوارەم: رێکخراوەکانی کوردستان: ئەو رێکخراوانەن کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە هەرێمدا تۆمار کراون.

پێنجەم: رێکخراوەکانی عێراق: رێکخراوەکانی تۆمارکراو بەگوێرەی یاسای عێراق، کارو چالاکی لە هەرێمدا دەکات، بەگوێرەی حوکمەکانی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم.

شەشەم: رێکخراوەکانی بیانی: رێکخراوەکانی تۆمار کراو بەگوێرەی یاسای دەوڵەتێکی دی، کارو چالاکی خۆیان بەگوێرەی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم دەکەن.

حەوتەم: تۆڕی رێکخراوەکان: رێکخراوێکی ناحکومییە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە تۆمار کراوە، لەچەندین رێکخراوی ناحکومی پێکدێت و خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییە.

بەشی دووەم
بنەمای گشتی

ماددەی دووەم:

دامەزراندنی رێکخراو مافێکی دەستوورییە، نابێ هیچ ئاستەنگێك لە دەرەوەی مەرجی یاسایی لەبەردەم دامەزراندنیدا هەبێت.

ماددەی سێیەم:

رێکخراوەکان مافیان هەیە لە ناوخۆ، یان دەرەوەی هەرێم و عێراقدا لقیان هەبێت.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دوو رێکخراوی تۆمار کراو، یان زیاتر مافی دامەزراندنی تۆڕێکیان هەیە لە نێوخۆیاندا.

دووەم:

1- **ئەو تۆڕی رێکخراوانەی هەوڵ دادات کەسایەتییەکی مەعنەوی بەدەست بهێنێ، دەبێ داوایەکی تۆمار کردن بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە پێشکەش بکات و، کەسایەتیی مەعنەوی بەدەست دەهێنێت و، جودایە لەو کەسایەتییە مەعنەویانەی ئەو رێکخراوانەی پێکی دەهێنن.**

2- **ئەو تۆڕەی تۆمار نەکرا بێت بە نایاسایی دانادرێت، بەڵام کەسایەتیی یاسایی بەدەست ناهێنێت.**

3- دوو تۆڕ، یان زیاتر لە تۆڕی ڕێکخراوەکان بۆیان هەیە بچنە پاڵ یەک و، دەکرێ تۆڕی ڕێکخراوەکان لە ڕێکخراوی کوردستانی، یان عێراقی، یان بیانی پێك بێت و، هەر کەسێکی ئاسایی، یان مەعنەوی بۆی هەیە ببێتە ئەندام لە تۆڕی ڕێکخراوەکاندا.

4- داوای مامەڵەی تۆمار کردن لە ڕەسم دەبەخشرێت.

ماددەی پێنجەم:

هەر کەسێك بۆی هەیە ببێتە نوێنەری ڕێکخراو، یان تۆڕ لەبەردەم دادگاکان و لایەنانی فەرمی و نافەرمی بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە.

بەشی سێیەم

ئەندامیەتی لە ڕێکخراوەکاندا

ماددەی شەشەم:

مەرجەکانی ئەندامیەتی و مەرجەکانی تەمەن و مافی دەنگدان و خۆپاڵاوتن و مەرجەکانی دیکەش لە پەیڕەوی ناوخۆدا دیاری دەکرێن.

ماددەی حەوتەم:

دەبێ خۆ بەدوور بگیرێت لە بەشداری کردنی ئەندامان و کارمەندان لە دەرکردنی ئەو بڕیارانەی دەبنە مایەی ناکۆکی لەنێوان بەرژەوەندیی کەسی، یان وەزیفیی ئەوان یان بەرژەوەندیی ڕێکخراوەکە.

بەشی چوارەم

ئامانج وماف

ماددەی هەشتەم:

ڕێکخراوەکە هەوڵ دەدات بۆ بەجێ گەیاندنی ئامانجەکانی بەو جۆرەی لەگەڵ بنەماکانی دیموکراسی و پەیماننامەکان و ڕێککەوتننامەکانی تایبەت بە مافی مرۆڤ دەگونجێن و، دەبێ ڕوون و ئاشکراش بن.

ماددەی نۆیەم:

ڕێکخراو مافی هەیە لە:

1- هەڵسەنگاندنی ڕۆڵی دامەزراوەکانی دەوڵەت.

2- گەیشتنی بە زانیاری.

3- گرێدانی گردبوونەوە و کۆبوونەوە، خۆپیشاندان و مان گرتن، گرێدانی کۆنگرە و ووڕك شۆپ و هەموو چالاکییەکی دیکەی مەدەنی.

4- بڵاوکردنەوەی ڕاپۆرت و زانیاری و چاپ کردنی پەخشنامە.

5- ڕێکخراو مافی هەیە هەموو کارو چالاکییەکانی بکات، لە حاڵەتێکدا لەگەڵ ئامانجەکانیدا ناکۆك نەبێت.

بەشی پێنجەم

فەرمانگەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی

ماددەی دەیەم:

فەرمانگە تاکە لایەنی دەسەڵات پێ دراوە بە تۆمار کردنی ڕێکخراوەکان و بەڕێوە بردنی کاروباریان.

بەشی شەشەم

تۆمارکردنی ڕێکخراوەکان

ماددەی یازدەهەم:

مەرجەکانی تۆمار کردن:

یەکەم: بۆ تۆمار کردنی ڕێکخراوەکانی کوردستان، دەبێ ئەندامانی دامەزرێنەر داوایەك پێشکەش بە فەرمانگە بکەن، بەمەرجێك ژمارەیان لە سێ کەس کەمتر نەبێت، داوایەکەش لە لایەن هەموویانەوە واژۆکرا بێت و پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکەش هاوپێچی بێت لەگەڵ ئەم زانیاریانەی دادێن:

1- **ناوی ڕێکخراوەکەو مەبەست و ئامانجەکانی.**

2- **ناو، نازناو، ڕەگەز، ڕەگەزنامە، تەمەن، پیشە، ئاستی بڕوانامەی خوێندن و شوێنی نیشتەجێ بوونی ئەندامانی دامەزرێنەر.**

3- **پەیکەری ڕێکخراوەکەو شێوازی پێکهێنانی دەستەکانی، پسپۆرایەتیی هەر دەستەیەکیان، چۆنیەتی کار کردنی، هەڵبژاردنی ناوخۆو ڕوون کردنەوەی مەرجەکانی ئەندامیەتی ڕێکخراوەکە.**

دووەم: ڕێکخراوەکانی عێراق:

ڕێکخراوەکانی عێراق کە لە لای دەسەڵاتی فیدراڵدا تۆمار کراون، بەشێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لەهەرێمدا بە تۆمار کراو دادەندرێن و، لە سەریانە ئەم زانیاریانەی دادێن بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی پێشکەش بە فەرمانگە بکەن:

1- **ناوی ڕێکخراوەکەو ناوی ئەو کەسەی نوێنەرایەتیی ڕێکخراوەکە دەکات لە هەرێمدا.**

2- **ناونیشان و ژمارەی تەلەفۆنی نووسینگەی سەرەکیی ڕێکخراوەکە لە عێراقدا.**

3- **پلانی کاری ئەو چالاکیانەی ڕێکخراوەکە دەیەوێ لە هەرێمدا جێبەجێان بکات.**

4- **دانەیەکی ئەرێ کراو (تصدیق) لە بەلگەنامەکانی فیدراڵی تۆمار کردنی ڕێکخراوەکە.**

سێیەم: ڕێکخراوەکانی بیانی:

لە پێناو بەدەست هێنانی بڕوانامەی تۆمار کردن، دەبێ ڕێکخراوەکانی بیانی ئەم زانیاریانەی دادێن بە زمانی کوردی پێشکەش بە فەرمانگە بکەن:

1- **ناوی ڕێکخراوەکە.**

2- **ناونیشان وژمارە تەلەفۆنی نووسینگەی سەرەکیی ڕێکخراوەکە لە عێراق و وڵاتی دایکدا.**

3- **ڕوون کردنەوەی ئەو ئامانج و چالاکانەی ڕێکخراوەکە هەوڵ دەدات لە هەرێمدا جێ بەجێیان بکات.**

4- **دانەیەکی ئەری کراو لە پەیڕەوی ناخۆی ڕێکخراوەکە.**

5- پشتگیرییەك كە تۆمار كردنی رێكخراوەكە وەك رێكخراوێكی ناحكومی لە وڵاتی دایكدا بسەلمێنێ.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دوازدەهەم:

رێكاری تۆمار كردن:

1- دەبێ فەرمانگەی رێكخراوەكان لە ماوەی (30) رۆژدا لە رۆژی وەرگرتنی داواكەوە وەڵامی داوای تۆمار كردنەكە بداتەوە. كاتێك رێكخراوەكە داوا پێشكەش دەكات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەكی بە رۆژی وەرگرتن پێ بدات. ئەو پسوولەیەش بەڵگەیە بۆ وادەی پێشكەش كردنی داواكە بۆ مەبەستی ژمارەنی ئەو ماوەیەی كە (30) رۆژە.

2- لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا كە بەگوێرەی ئەم یاسایە لە داوای تۆمار كردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) رۆژدا لە رۆژی پسوولەكەوە داواكە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی دامەزرێنەر، بەمەبەستی تەواو كردنی كەم وكوڕییەكانی، لەم حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەكە لە رۆژی سەر پسوولەی داوا تازەكەوە ئەژمار دەكرێت.

3- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواكەو بەسەر چوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگە (1)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، رێكخراوەكە بە تۆمار كراو دادەندرێت و، دەبێ فەرمانگە لەكاتی داوا كردندا بەڵگەنامەی تۆمار بداتە رێكخراوەكە.

4- ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمار كردنی رەت كردەوە، ئەوە ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری رەت كردنەوەكەیان هەیە لەبەردەم دادگای كارگێڕی لە هەرێمی كوردستاندا لە ماوەی (30) رۆژ لە رۆژی وەرگرتنی بڕیاری رەت كردنەوەكەدا، دەبێ داگاش لە ماوەی (15) رۆژدا بڕیاری رەت كردنەوەكە یەكلای بكاتەوە.

5- دەبێ فەرمانگە نووسراوێكی فەرمی بە هۆكاری رەت كردنەوەی داواكە بۆ داواكارانی تۆماركردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی كە دەكرێ فەرمانگە بۆ رەت كردنەوەی داوای تۆمار كردنەكە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەكانی ماددەكانی هەشت، یازدەو بڕگە (1)ی ماددەی پازدەهەمی ئەم یاسایە لە رێكخراوەكەدا.

6- پاش دەربڕینی رەزامەندی لەسەر داوای تۆمار كردنەكە، یان بەسەر چوونی وادەی یاسایی بەبێ وەڵام دانەوەی، دەبێ فەرمانگە پەیڕەوی ناوخۆی رێكخراوەكە لەگەڵ تۆمار نامەكەدا لە رۆژنامەیەكی رۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بكاتەوە.

ماددەی سێزدەهەم:

تۆماری رێكخراوەكان: رێكخراو لە سەریەتی ئەم تۆمارانەی دادێنی هەبێت و، دەبێ لە لایەن دادنووسیشەوە ئەرێ كرابن:

1- تۆماری ئەندامان: ناونیشان، تەمەن، رەگەز، ئاستی خوێندن و، رۆژی بوونە ئەندامیان.

2- تۆماری بڕیارەکان: بریتی دەبێت لە بڕیارەکانی هەر یەك لە دەستەی کارگێڕیی ڕێکخراوەکەو دەستەی گشتی، (ناوی) ئەو کەسەی بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە نوێنەرایەتیی ڕێکخراو دەکات و، تۆمارەکەش لە لایەن دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکەوە ئیمزا دەکرێت.

3- تۆماری بنەڕەت (تۆماری هەبووەکان): هەموو سامانی ڕێکخراو لە موڵك و سامانی گواستراوەو نەگواستراوەی تێدا تۆمار دەکرێت.

بەشی حەوتەم

دارایی ڕێکخراو

ماددەی چواردەهەم:

دارایی ڕێکخراو پێك دێت لە:

1- ئەو کۆمەکەی ئەندامانی ڕێکخراو پێشکەشی دەکەن.

2- ئەو کۆمەك و بەخشش و دیاری و مینحانەی لە لایەن کەسان و کەرتی تایبەت و لایەنانی ناوخۆ و بیانیی دیکەوە پێشکەش کراون.

3- هەر دەستکەوتێکی دی کە ڕێکخراو لە ئاکامی چالاکییەکانی لە کاتی وەبەرهێنانی سامانەکەی بەدەستی دەهێنێت.

4- بەشی تەرخان کراوی ڕێکخراو لە بڕە بودجەی ساڵانەی هەرێم و، هەر کۆمەکێکی دی کە لە لایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردن لە پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش دەکرێت.

ماددەی پازدەهەم:

1- پێویستە هەموو ڕێکخراوەکان و تۆڕەکانی ناحکومییە حیسابی بانکیان هەبێت.

2- ڕێکخراوەکان لە ڕێی بودجەیەکی ساڵانەوە، بەگوێرەی سیستەمی ژمێریاری پەیڕەو کراو لە هەرێمدا، دارایی خۆیان بەڕێوە دەبەن.

3- ڕێکخراوەکان و تۆڕەکان ڕاپۆرتێکی ساڵانەی دارایی پێشکەش بە فەرمانگەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی دەکەن و، لە لایەن دیوانی چاودێریی دارایی لە هەرێمدا وردبینی دەکرێن.

4- داهات و موڵك و دارایی ڕێکخراوەکان لە باج و ڕەسم و گومرك دەبەخشرێن.

5- ئەو ڕێکخراوانەی حکومەت پشتیوانی داراییان دەکات، لە سەریانە ڕاپۆرتێکی ورد دەربارەی چۆنیەتی جێبەجێ کردنی پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش بە فەرمانگە بکەن.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم

ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوەو تێکەڵ کردن

ماددەی شازدەهەم:

فەرمانگە بۆی هەیە لێپرسینەوە لەگەڵ رێکخراوەکاندا بکات، ئەگەر سەرپێچییان لە حوکمەکانی ئەم یاسایە کرد، بەم جۆرە:

1- **فەرمانگە بۆی هەیە رێکخراوی سەرپێچیکاری حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاگادار بکاتەوە، بۆ لادانی سەرپێچییەکان لە ماوەی (15) رۆژدا.**

2- **لەحاڵەتێکدا رێکخراوەکە سەرپێچییەکانی لەماوەی ناوبراو لە بڕگەی (1)دا لا نەدا، فەرمانگە بۆی هەیە کارو چالاکیی رێکخراوەکە بۆ ماوەی (30) رۆژ رابگرێت.**

3- **بڕیارەکانی فەرمانگە بەرحوکمی سکاڵانووسینن (التظلم) لەبەردەم دادگای کارگێڕیدا دەکەوێ لەماوەی (10) رۆژ لە رۆژی پێ ڕاگەیاندنی بڕیاری راگرتنەکەوە، دەبێ دادگاش لە ماوەی حەوت رۆژدا لە رۆژی وەرگرتنی تانەکەوە، بڕیار لە بارەی سکاڵاکە بدات.**

ماددەی حەڤدەهەم:

دەکرێ رێکخراو، یان تۆڕی ناحکومی بەخوایشت، یان بە زۆر هەڵبوەشێندرێنەوە.

یەکەم: لەحاڵەتی بەخوایشت هەڵوەشاندنەوەدا، هەڵوەشاندنەوەی رێکخراو بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆیی دەبێت، رێکخراویش لە سەریەتی کە بەلای کەمەوە بەر لە (30) رۆژ لە پیادە کردنی، بڕیاری هەڵوەشاندنەوەکە بە فەرمانگە رابگەیەنێت.

دووەم: لەحاڵەتی بەزۆر هەڵوەشاندنەوەدا، هەڵوەشاندنەوەی رێکخراوەکە بە بڕیارێك لە دادگای بەرایی شوێنی رێکخراوەکەوە دەبێت و، تەنیاش لەم حاڵاتانەی دادێ دەبێت:

أ- رێکخراو دەستوور، یان یاساکانی پەیڕەو کراو لە هەرێمدا پێشێل بکات.

ب- لەسەر بنەمای سکاڵایەکی دادوەری کە لە لایەن فەرمانگەوە پێشکەش کرا بێت، ئەگەر رێکخراو، یان تۆڕی ناحکومی سەرپێچییەکەی بەگوێرەی کە لە ماددە (16)ی ئەم یاسایەدا هاتووە، لا نەداو هەڵی نەگرت.

سێیەم: رێکخراو مافی تانە لێدانی لە بڕیاری دادگا هەیە لە ماوەی (30) رۆژدا لە رۆژی پێ ڕاگەیاندنی بڕیارەکەوە لەبەردەم دادگای تەمییزدا.

ماددەی هەژدەهەم:

رێکخراو دەبێ تۆمارێکی بەهەموو ژمێریاری و بنەچەو داهاتێکی بداتە پاکتاوکار، بنەچەکان (الاصول) یەکەم بۆ دانەوەی قەرزی مستەهەقی رێکخراو، یان تۆڕی ناحکومی، پاش دانەوەی قەرزەکانی رێکخراو، دەبێ ئەو بنەچانەی ماون بۆ رێکخراوێکی دی بگوازرێنەوە، کە هەمان ئامانجی هەیە، یان ئامانجی نزیك بە ئامانجەکانی رێکخراوی هەڵوەشاوی هەیە.

ماددەی نۆزدەهەم:

یەکەم: ئەو رێکخراوانەی خاوەن ئامانجی چون یەك، یان نزیکن، بۆیان هەیە تێکەڵ بە یەك بن و یەك رێکخراو پێك بهێنن بە پەیڕەوێکی ناوخۆ، ئەویش بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی هەر یەك لەوان.

دووەم: رێکاری تێکەڵ کردن و دامەزراندنی رێکخراوە نوێیەکە دەکەوێتە بەر حوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: هەموو سامانی گواستراوەو نەگواستراوە دەچێتە ئەستۆی رێکخراوە لێکدراوەکە.

بەشی نۆیەم

حوکمی گشتی

ماددەی بیستەم:

رێکخراو بۆی نییە بە دوای سوودی ماددیدا بگەڕێت، تەنیا لە چوارچێوەی بەدی هێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت.

ماددەی بیست ویەکەم:

1- **هەموو ئەو بڕیارانەی لە رێکخراو، یان لە تۆڕەوە دەردەچن، قابیلی تێهەڵچوونەوەن لەبەردەم دادگای تایبەتمەندا لە ماوەی (15) رۆژدا لە رۆژی دەرچوونیانەوە، بەپێی داوای هەر کەسێك بەرژەوەندییەکی لەوەدا هەیەو، دادگاش بڕیاری ئیلغا کردنی بڕیارەکە دەدات، ئەگەر ناکۆك بوو لەگەڵ حوکمەکانی یاسا، یان بەندەکانی پەیڕەوی ناوخۆی رێکخراوەکە.**

2- **بڕیاری ئیلغا کردنەکە کار لەسەر مافی کەسان لە دەرەوەی رێکخراوەکە و نیاز پاکان ناکات.**

ماددەی بیست ودووەم:

رێکخراوەکانی دەست بەکار لە هەرێمدا لەسەریانە رەوشی خۆیان لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا لە ماوەی یەك ساڵ لە رۆژی دەرچوونییەوە بگونجێنن.

ماددەی بیست وسێیەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە سەندیکای پیشەیی و کۆمەڵەکان و یەکێتییەکان و حزبەکان ناگرێتەوە.

ماددەی بیست وچوارەم:

کار بەهیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

ماددەی بیست وپێنجەم:

ئەرك و پسپۆرایەتیی پێکهاتەکانی فەرمانگە بەپەیڕەوێك دیاری دەکرێت.

ماددەی بیست وشەشەم:

ئەنجومەنی وەزیران و لایەنی پەیوەندیدار لەسەریانە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی بیست وحەوتەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان) ـەوە جێبەجێ دەکرێت.

هۆی دەرچوونی

لەبەر ئەوەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی لە هەرێمی کوردستاندا کار لە بووژانەوەی کۆمەڵ و ژیانی دیموکراسی و مەدەنیی هەرێم دەکەن و، لە ئاکامی ئەو بووژانەوە گەورەیەی ڕێکخراوەکان تێیدا دەژین، لە پاڵ ڕۆڵی بەرجەستەیان لە زۆربەی جومگەکانی هەستەوەری ژیانی کۆمەڵ، هەروەها بەمەبەستی ڕێکخستنی چوارچێوەی یاسایی ئەو ڕێکخراوانەو، لە پێناوی بە دی هێنانی ئەم مەبەستەو هێنانە ئارای یاسایەکی هاوچەرخی پێشکەوتوو، لەگەڵ کولتووری دیموکراسی و مەدەنیدا بگونجێت، ئەم یاسایە دەرچوونێندرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، ئێستاش بۆ موناقەشەی ماددەی یەکەم لە پرۆژە یاساکە، کەرەم بکە، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمڕۆ لیژنەی ناوخۆ بانگهێشتی لیژنە ئەمنیەکانی هەولێرو سلێمانی کردووە، بۆ ئەو مەبەستە داوای مۆڵەت دەکەین کە لیژنەی ناوخۆ مەوعیدی لەگەڵیاندا هەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەعات چەند؟ کەرەم بکەن، فەرموو بۆ خوێندنەوەی ماددەکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الاولى: يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

اولاً - الأقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً - المنظمة: المنظمة غير الحكومية وهي مجموعة من الأشخاص الطبيعية أو المعنوية، تتمتع بالشخصية المعنوية وفقا لأحكام هذا القانون، وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح.

ثالثاً- الدائرة: دائرة منظمات غيرالحكومية، الدائرة في مجلس وزراء الأقليم.

رابعاً- المنظمات الكوردستانية: هي المنظمات مسجلة في الأقليم وفق الأحكام هذا القانون.

خامساً- المنظمات العراقية: منظمات مسجلة وفقا للقانون العراقي، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها في الأقليم، بموجب أحكام القوانين النافذة في الأقليم.

سادساً- المنظمات الأجنبية: المنظمات المسجلة بموجب قانون دولة أخرى، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها وفقا للقوانين النافذة في الأقليم.

سابعاً- شبكة المنظمات: هي منظمة غير حكومية مسجلة بموجب أحكام هذا القانون، وتتألف من عدد من المنظمات غير الحكومية وتتمتع بالشخصية المعنوية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش بخوێننەوە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم گوزارشت و زاراوانەی دادێن، ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: رێکخراو: رێکخراوی ناحکومی، کە کۆمەڵێك کەسی ئاسایی، یان مەعنەوییی، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییەو، هەوڵ بۆ بەجێ گەیاندنی ئامانج دەدات، کە دابەش کردنی قازانجی تێدا نییە.

سێیەم: فەرمانگە: فەرمانگەی رێکخراوەکانی ناحکومی، فەرمانگەکە لە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمدا دەبێت.

چوارەم: رێکخراوەکانی کوردستان: ئەو رێکخراوانەن، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە هەرێمدا تۆمار کراون.

پێنجەم: رێکخراوەکانی عێراق: رێکخراوەکانی تۆمارکراو بەگوێرەی یاسای عێراق، کارو چالاکی لە هەرێمدا دەکات، بەگوێرەی حوکمەکانی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم.

شەشەم: رێکخراوەکانی بیانی: رێکخراوەکانی تۆمار کراو بەگوێرەی یاسای دەوڵەتێکی دی، کارو چالاکی خۆیان بەگوێرەی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم دەکەن.

حەوتەم: تۆڕی رێکخراوەکان: رێکخراوێکی ناحکومییە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە تۆمار کراوە، لە چەندین رێکخراوی ناحکومی پێك دێت و خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان، ئێستا ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بکەن، ناویان دەنووسین، ئەم بەڕێزانە داوای قسە کردنیان کردووە، رێزداران (عبدالسلام بەرواری، شوان کریم، د.سەروەر عبدالرحمن، سالار محمود، جەمال طاهر، تارا ئەسعەدی، بێریڤان سەرهەنگ، ئاسۆ کریم، ئەڤین عمر، سالم تۆما، د.احمد وەرتی)، کەسی تر هەیە بیەوێت قسە بکات؟ تەواو، کەرەم بکە کاك عبدالسلام.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا مەوزوعێکی زیاتر شەکلیە، ئێمە لە (ثانياً: المنظمة) تەعریفمان کردووە، هەموو ڕێکخراوە ناحکومیەکان بە ڕێکخراو ناو دەبەرێن، کەچی لە حەوتەم دوو جار وشەی ناحکومی هاتووە، من ئیقتیراح دەکەم ئەو ناحکومیە لابدرێت، یەعنی (7- شبكة المنظمات: هي منظمة مسجلة بموجب أحكام هذا القانون، وتتألف من عدد من المنظمات وتتمتع بالشخصية المعنوية)، چونکە کەلیمەی غەیر حکومی داعی نییە، مادام تۆ مونەزەمەت تەعریف کردووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شوان کەرەم بکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە لەهەر سێ لیژنەی بەڕێز، دەربارەی ماددەی یەکەم/ بڕگەی دووەم، کە دەڵێت (وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح)، ئایا ئەهدافی سیاسی تیا هین ناکرێت؟ دیاری بکرێت، کە ئەو ڕێکخراوانە نابێت ئامانجێکی سیاسیشیان هەبێت، وەکو پرسیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر سەروەر کەرەم بکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سێ تێبینیم هەیە سەبارەت بەو بابەتە، یەکێکیان/ سەبارەت بە خودی ناونیشانی پرۆژە یاساکەیە، یاسای ڕێکخراوەکانی ناحکومی، یان یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکان، سەرباری ئەوەی کۆمەڵێك تێبینی هەیە، ببورە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لەوانەیە ئێرە شوێنی ئەوە نەبێت، بەڵام ئەمە دەکرێت بە پرۆتۆکۆل، ئەمە دەنووسرێتەوە، من هەست دەکەم ئەو زمانە کوردیەی بەکاری دەهێنین، چەند جاری تریش گوتوومە کێشەی تێدایە، بۆ نموونە ڕێکخراوەکانی کوردستان، ڕێکخراوە کوردستانیەکان، ڕێکخراوەکانی بیانی، ڕێکخراوە بیانیەکان، هەست دەکەم ئەمە پێویستی بە دەستکاریە، ئەمە یەك.\

دوو/ هەر لەو ماددەیەدا، خاڵێکی تریان هەست دەکەم نەنووسراوە، چونکە ئەو یاسایە کە دەردەچێت سەبارەت بە ڕێکخراوە ناحکومیەکانە، پێویستە سەرجەم ڕێکخراوە ناحکومیەکان بگرێتەخۆ، هیچ ڕێکخراوێکی ناحکومی نەبێت لەم یاسایەدا شوێنی بۆ نەکرا بێتەوە، یەك لەو خاڵانەی کە هاتووە، من پێشتریش دەنگم لەگەڵ ئەوە بوو، کە ئەسڵی پرۆژەکە بمێنێت، ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان، ئەگەر قسەمان لەسەر ئەوەیە، من پرسیار لە هەرسێ لیژنەی بەڕێز دەکەم، ڕێکخراوە بیانیەکان مەبەستیان لە ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکانیشە، پێموایە ئەمە هەڵەیە، چونکە ڕێکخراوی بیانیمان هەیە، ئەمە منالّپارێزی بەریتانیە، ئەمە سۆلیدارێتی سویدییە، ئەمە وادی ئەڵمانیە، ئەمە شتێکە، ئەمە بەپێی یاسای تایبەتی خۆیان و

ولاتەکەی خۆیان کار دەکەن، بەلام رێکخراوە نێودەوڵەتیەکان یاسای تریان هەیە، کە بەپێی پەیاننامەکانی نێودەوڵەتی دامەزراون، حەقە ئەمە شوێنی بۆ بکرێتەوە، ئەمە دوو.

سەمێیان/ بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، خاڵێکی تر، من تێبینی دەکەم لێرەدا خاڵی سێیەم، کە دەڵێت فەرمانگە، من رەئیم لەگەڵ ئەوە دایە، کە ئەمە فەرمانگە نەبێت، بەڵکو کۆمسیۆن بێت، بۆچی کۆمسیۆن بێت؟ کە لە ئەسڵی پرۆژەکەدا ئەمە هاتووە، ئەگەر بێتو ئێمە سەیری بکەین کاری رێکخراوە ناحکومیەکان چاودێری کردن و بەدواداچوونی کاری حکومەتە، بەتایبەتی دەسەلاتی تەنفیزییە، ئەگەر بێتو ئێمە لەمەدا ئەم رێکخراوە ناحکومیانە لەژێر هەیمەنەی حکومەتدا بن، لە ژێر دەسەلاتی حکومەتدا بن، چۆن دەتوانن ئەدای کار کردنی خۆیان بکەن؟ بۆ نموونە، وەکو دیوانی چاودێری، کە دیوانی چاودێری دارایی لەبوارەکەی خۆیدا چاودێری ئیشوکاری حکومەت دەکات، پێویست نەبوو لە ژێر چاودێری حکومەتدا بێت، بۆیە هێندرایە سەر پەرلەمان، حیکمەتی ئەمە لەوە دایە، لە شوێنەکانی تر، لە ولاتانی تر، ئەوەندەی ئێمە موتابەعەمان کرد بێت، ئەم رێکخراوانە سەر بەشارەوانییەکانن، کە شارەوانیەکان هەڵبژێردراون، هەر بۆیە پێم باشە لێرەدا ئەگەر بکرێت، ئەمە فەرمانگە نەبێت، کۆمسیۆن بێت، بەڵکو رێکخراوەکان بتوانن وەکو پێویست بە ئەدای کاری خۆیان هەڵبستن، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان، وەکو موتەبەع بڕیارمان لێدا بوو، تەحدیدی کات دەکەین، هەر کەسێ سێ دەقیقە، لەبیرمان چوو پێشتر ئاگادارتان بکەین، رێزدار سالار محمود کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا پێشەکی دەکرێت دەستخۆشی لەهەر سێ لیژنەی ناوبراو بکەین، بۆ ئامادە کردنی ئەم راپۆرتە تێرو تەسەلە، کە پێموایە زۆر پوخت کراوەو کەمترین دەرفەتی هێشتۆتەوە بۆ جەدەل لەم بوارەدا، بەلام ئەوەی تێبینی منە لەسەر ئەم مەسەلەیە، ئەویش ئەوەیە کە هەردوو برای بەڕێزم کاك دکتۆر سەروەرو کاك عبدالسلام ئاماژەیان پێ کرد، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم لە گۆڕانی دەستەواژەی فەرمانگە بۆ کۆمسیۆن و، هەروەها بڕگەی حەوتەم لە دووبارە بوونەوەی دەستەواژەی ناحکومی، لە فەرمانگەوە بۆ کۆمسیۆن، ئەوە سێیەمیان، من لەسەر ناوەکە دەکرێت تێبینیم هەبێت و، دەکرێت تێبینیشم نەبێت، کە دەگوترێت رێکخراوی ناحکومی، دیارە ئەم دەستەواژەیە لە دەستەواژە جیهانیەکەوە هاتووە، (نۆن گۆڤەرمێنت ئۆرگەنایزیشن)، بەلام ئایا ئەمە بۆ رێکخراوی حکومی و ناحکومی ئیشکالێك دروست دەکات؟ یان بۆ رێکخراوی بیانی، یان نا بیانی، دەکرێت لە تەفاسیلدا قسەی تری لەسەر بکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جەمال طاهر کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مولاحەزا من لەسەر (ثانياً) نەصی عەرەبی، لە ئاخیری دەڵێتن (وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح)، خۆی مونەزەمە ئەسڵەن مونەزەمەی غەیر ربحییە، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم رستە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (وتسعى لتحقيق اهداف غير ربحية)، چونکە ئەگەر وەکو خۆی بمێنێتن، مانای وایە ئەم مونەزەمەیە ربح دەکات، بەڵام دابەش ناکرێتن، خۆی لە ئەسڵدا غەیر ربحیە، کەواتە بڵێن (وتسعى لتحقيق اهداف غير ربحية)، کۆتایی بە جوملەکە بێنین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار تارا ئەسعەدی کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر لەسەر خاڵی دووەم لەسەر مونەزەمە وەکو تەعریف کردنێك، وا بە باشی دەزانم (انها منظمات لها رؤية محددة تهتم بتقديم خدمات للجماعات والافراد وتحسين الاوضاع التي تتجاوزها توجهات انمائية وتهتم بثقافة المجتمع ودفاع عن الحقوق الاقتصادية والاجتماعية، وتسعى لاهداف غير ربحية)، بەم شێوەیە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بێریڤان کەرەم بکە.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پتشگیری مامۆستا جەمال دەکەم، منیش هەردەمویست وا بڵێم، بەنیسبەت ئەوەی پێویست ناکات بنووسرێت دابەش کردنی قازانجی تێدا نییە، چونکە کە پێناسەی رێکخراو دەکەین، ئەو کەسەی لە رێکخراو ئیش دەکات خۆی دەزانێ ئەوە بانك نییە، شوێن نییە، بچێت بۆ قازانج ئیشی لەناو بکات، دەبێت خەڵك وابزانێت رۆشنبیرە، خۆی ئەو شتە دەزانێت، ئێمە لەناو یاسایەك، لەناو ماددەیەك گومان ناخەنە ناو ئەو ماددەیە پێی بڵێن قازانجی تێدا نییە، خەڵك خۆی رۆشنبیرە، کە لەو کارە ئیش دەکات، دەبێت بزانێت، بۆیە بە رەئی من ئەو رستەیەی ئەخیر زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە رەئیەکەی کاك جەمال تاهیر دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئەڤین کەرەم بکە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەستخۆشی لە هەر سێ لیژنەکە دەکەم، بەڕاستی راپۆرتەکەیان ئەوەندە چڕوپڕە، هیچ کەلێنێکی نەهێشتۆتەوە بۆ ئێمە، کەوا گفتوگۆی لەسەر بکەین زیاتر، بەلاّم دیارە منیش هاوڕام لەگەلّ برادەرانی ترم، سەبارەت بە (تسعى لتحقيق اهداف) بەلای منیش ئەگەر بێتو لەوێوە ئەو دەستەواژە هەلّبگرێت، بەلاّم بە رەئی من ئەگەر بێتو ماددەی بیستەم (المادة العشرون: ليس للمنظمة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها)، لەوێ دابنرێت، جوانترەو ماناکەی زیاتر دەبەخشێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سالم کەرەم بکە.

بەڕێز سالم تۆما کاکۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەکانم کاك جەمال کردی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر ئەحمەد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهيم على(وەرتى):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند تێبینیەکم هەیە، تەقریبەن هەندێك لە تێبینیەکان زمانەوانین، سەبارەت بە (ثالثاً/ الدائرة: دائرة المنظمات غير الحكومية) دەبێت ئەلف و لامی پێوە بێت، من پێم باشە دائیرەی دواتر بە نەکیرە بێت، یەعنی (دائرة في مجلس وزراء الاقليم)، نەك (الدائرة في مجلس وزراء الاقليم)، یەعنی کوردیەکە دەبێتە فەرمانگەیەکە لە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، من کاتی خۆشی ئەم تێبینیانەمدا بە بەڕێز سەرۆکی لیژنە، کاتێك کە بەشدار بووین لە دارشتنی، بەلاّم رەنگە هەندێك لە تێبینیەکان وەرنەگیرا بێت بە نەزەری ئیعتیبار، (رابعاً/ المنظمات الكوردستانية: هي المنظمات المسجلة)، چونکە مادام ئەلف و لامەکە بە مونەزەماتەوەیە، دەبێت موسجەلەش پێوەی بێت (في الاقليم وفقاً لاحكام هذا القانون)، نەك (وفقاً الاحكام هذا القانون)، ئەمە غەلّەتە، (وفقاً لاحكام هذا القانون)، (خامساً)یش بەهەمان شێوە (المنظمات العراقية/ المنظمات المسجلة وفقاً للقانون العراقي)، بەهەمان شێوەش (سادساً/ المنظمات الاجنبية: المنظمات المسجلة) هاتووە، دەبێت پێنجەمیش بەهەمان شێوە (المسجلة) بێت، یەعنی وەکو یەك بن، سەبارەت بە خالّی (ثانياً) کە جۆرێك لە هاوکارانم ئاماژەیان پێدا لەدوا بڕگە ئاماژە بەوە دەکات (وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام لربح)، ئەوە کاتی خۆی ئێمە زۆر مونەقەشەمان کرد، کە رێکخراوەکان نابێت هەوڵی بەدەستهێنانی قازانج بدەن، بۆ تەوزیع کردنەکەی، ئەگەرنا حەقی خۆیانە، مەسەلەن گۆڤاریێکی هەیە، رەنگە داهاتی

دەست بکەوێتەوە، ئەمە ئاساییە، بەڵام نابێت هەوڵ بدات، بۆ ئەوەی وەکو کۆمپانیایەك سەرمایەی بێتە دەستیەوە، پاشان دابەشی بکاتەوە، چونکە ئەرکی ئەو ڕێکخراوە ئەوە نییە، بەڵام حەقی خۆیەتی کە ربح هەبێت، بەڵام ربحەکە دابەش ناکاتەوە، تەوزیعی ناکات، هەر ئەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، مولاحەزەکانت، ئێمەش ئەو مولاحەزەیەمان هەبوو ڕێزدار کاك دانا کەرەم بکە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەناوەکەی، ڕاستیەکەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان بێت، یان ڕێکخراوەکانی ناحکومی، پێموایە ئەوە تا ئێستا بەهەردوو شێوە بەکار دێت، زمانێکی ستاندارد نییە، تا ئێستا یەکلا نەبۆتەوە، جا بۆیە بەڕاستی بەڵای ئێمەوە هیچ کێشەیەك نییە، ناوی یاساکە ڕێکخراوە ناحکومیەکان بێت، یان ڕێکخراوەکانی ناحکومی، ئەوە کێشەیەکمان لەسەر ئەوە نییە.

سەبارەت بە پێناسەی ڕێکخراو، بڕگەی دووەم پەیوەندی بە مەسەلەی ئەوەوە هەیە، کە هەوڵ بۆ بەجێ گەیاندنی ئامانج دەدات، کە دابەش کردنی قازانجی تێدا نییە، وەك دکتۆر احمد ئیشارەتی پێداوە موناقەشەیەکی زۆری لەسەر کراوە، بەڵام من پێموایە ئەو تەعریفە ئێمە لێرە جێگامان بۆ کردۆتەوە تەعریفێکی دروستە، لەبەر ئەوەی بیجگە لەوەی تەعریفێکی گشتییە، بەشێوەیەك دەتوانم بڵێم نێو نەتەوەییە ڕێکخراوە ناحکومیەکان، لەبەر ئەوەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان ئەگەر ئەو یاسایەی پێش ئەو پێناسەیە پێشنیار کراوە، پێموایە ئەو کاتە ناتوانن ئەوانە بتوانن لە هیچ پرۆژەیەك بەشدار بن، کە بە قازانجی ڕێکخراوەکە بێت، یاخود ڕێکخراوەکە قازانج بکات، بەڵام ئەوەی ڕێگریان لێ دەکات، لێرە بەپێی ئەو تەعریفە ئەوەیە ڕێکخراوەکان دەتوانن، ڕێکخراوە ناحکومیەکان بۆیان هەیە قازانج بکەن، بەڵام ناکرێت قازانجێك بکەن، کە ئامانج تێیدا دابەش کردنی قازانجەکە بێت بەسەر ئەندامانی ڕێکخراوەکە، ئەوە تەنیا بۆ ئەوە دانراوە، لەبەر ئەوەی وەك ئەڤین خانیش گوتی، ڕوونی کردەوە لە ماددەی بیستدا لەوێش دیاری کراوە، کە چۆن یەعنی ناکرێت لەگەڵ ئامانجەکە یەك نەگرێتەوە، با بڵێین چالاکیەکانی ڕێکخراوەکە، یاخود جۆرێك لە قازانج کردن هەبێت، کە لەگەڵ ئامانجی ڕێکخراوەکە یەك نەگرێتەوە، من پێموایە تەنیا ئەوە ئێمە بیگۆڕین بیکەین بەهۆی ئەو پێناسانەی کە پێشنیار کرا بۆی نەبێت، با بڵێین چالاکی ئەوەی هەبێت کە مەبەست تەنیا قازانج کردن بێت، ئەوە ئێمە ڕێگری دەکەین لەوەی کە ئەوان بەشدار بن لە هیچ پرۆژەیەك، کە بە قازانجی خودی ڕێکخراوەکە بێت، یەعنی ئەوەی ئێمە دەزانین، ئەوەی ئێمە ئاگادارین زۆر ڕێکخراو هەیە پرۆژەیان هەیە لە بازاڕ جێ بەجێی دەکەن، لە وەزارەت بۆ حکومەت جێ بەجێی دەکەن، بەڵام ئەو داهات و دەستکەوتەی لە پرۆژەکان بەدەستیان دەکەوێت، لە بازاڕ بەدەستیان دەکەوێت، لەنێو خۆیاندا دابەشی ناکەن، بەڵکو بە ئامانجی ڕێکخراوەکەو لە پرۆژەکانی ڕێکخراوەکە سەرف دەکرێتەوە، ئەوە تەنیا ئەوەیە، مەسەلەیەکی تر ئەوەی پەیوەندی بە مەسەلەی کۆمسیۆنەوە هەبێت، ناوی

کۆمسیۆن بێت، یاخود فەرمانگەیەك بێت، ئێمە هەموومان، هەر سێ لیژنە دەتوانم بڵێم، ئێمە وەکو پرەنسیپ موتەفیق بووین لەسەر ئەوەی کە لە ئایندەدا دەکرێت رێکخراوە ناحکومیەکان، یاخود کۆمەڵگای مەدەنی بەشێوەیەکی گشتی کۆمسیۆنەك هەبێت سەرپەرشتی بکات، وەکو پرەنسیپ ئێمە موتەفیقن لەسەر ئەوە، بەڵام لە حاڵی حازردا ئێمە پێمانوایە لەبەر چەند هۆیەك ناکرێت ئێمە لێرە بڕیار بدەین کۆمسیۆنێکی سەربەخۆ بۆ رێکخراوە ناحکومیەکان دابمەزرێ، لەبەر ئەوەی یەك/ هۆیەکیان ئەوەیە کۆمسیۆن پێویستی بە یاسایەك هەیە، تۆ ناتوانیت لەناو ئەو یاسایە جێگای بۆ بکەیتەوە، ئەوە هۆیەکیان، هۆی دووەمیان/ ئەوەیە ئەو کۆمسیۆنە کە دادەمەزرێت، ئێستا تەنیا ئەو یاسایە بۆ رێکخراوە ناحکومیەکانە، بۆ هەموو کۆمەڵگای مەدەنی نییە، بەڵام ئێمە وەکو پرەنسیپ لەگەڵ ئەوەداین بۆ هەموو رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، نەك بە تەنیا بۆ رێکخراوە ناحکومیەکان، بۆ ئەوەش پێویستمان بە هەموار کردنی یاسای ژمارە (17) هەیە، کە تایبەتە بە یەکێتی و کۆمەڵەو سەندیکاکان، جا بۆیە ئێمە پێمان باشە لە قۆناغی دووەم بتوانین یاسای ژمارە (17) کە تایبەتە بە یەکێتی و کۆمەڵەو سەندیکاکان هەموار بکرێت، ئەو کاتە هەموو رێکخراوە ناحکومیەکان وا بکەین کە کۆمسیۆنێك هەبێت سەرپەرشتیان بکات، ئەوە بەنیسبەت کۆمسیۆن، فەرمانگە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت پرسیاری کاك عبدالسلام و کاك شوان کەریمەوە لەسەر ناوی مونەزەمەکان، کە لە بەشی دووەم (المنظمة: المنظمة غير الحكومية) هاتووە، کاك عبدالسلام باسی لەسەر ئەوە کرد، کە لە بەشی حەوتەمیشدا هەر بە مونەزەمە غەیر حکومی هاتۆتەوە، داوای کرد ئەوەیان لابېرێت، لەبەر ئەوەی دووبارەیە، بەڵام زیاتر بۆ روون کردنەوە، لە بەشی دووەم کە باس لە مونەزەمەی غەیر حکومی دەکرێت، ئەوە تەعریفی عامی هەموو مونەزەمە ناحکومیەکانە بە تەعریفێکی عام، بەڵام لە ماددەی حەوت کە باس لەوە کراوەتەوەو گوتراوە (هي المنظمة غير الحكومية)، باس لە شەبەکەی مونەزەمات دەکات، شەبەکەی مونەزەمات بە مانای ئەوەیە کۆمەڵێك لەو رێکخراوانە دەمج دەبن لە تۆرێکدا، لە شەبەکەیەکدا، بە تەئکید ئەو شەبەکەیە لە چەند مونەزەمەی تر پێك هاتبێت، هەر دەبێت پێی بڵێیتەوە مونەزەمەی غەیر حکومی. بەنیسبەت پرسیارەکەی کاك شوان، کە دەڵێت ئەهدافی ربحی نییە، ئایا ئەهدافی سیاسی تیایە؟ ئەمە لە ماددەی هەشت لە ئەهدافەکان بە روون و ئاشکرا باسی لەسەر ئەوە کردووە، کە هەدەفی ئەم رێکخراوانە تەحقیق کردنی ئەو ئەهدافانەیە، کە لە پرەنسیپە دیموکراتیەکان و موعاهدە دەولیەکان و ئیتیفاقاتی دەولی هەیە، بۆ ئەوەی پارێزگاری لە مافەکانی مرۆڤ بکرێت تیایدا.

ئاشکرایە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، لە کوردستانی ئێمە (699) زیاتر، نزیك (700) رێکخراو و کۆمەڵە لە هەولێرو دهۆك و نزیك (500) رێکخراو لە سلێمانی هەیە، لەبەر ئەوە پێویست بەوە دەکات یاساکە، یاسای مونەزەماتی غەیر حکومی بێت، من پێموایە ناوەکەی زۆر لە شوێنی خۆی هاتووە، چونکە یاسای مونەزەماتی غەیر حکومی لە عێراقیش بەو شێوەیە هاتووە، لە زۆر لە وڵاتەکانی دەرەوەش یاسای رێکخراوە ناحکومیەکان هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو، کەرەم بکە.

بەڕێز عمر حمد امین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی باس کرا رێکخراوە نێودەوڵەتیەکان، برای بەڕێزم کاك دکتۆر سەروەر باسی کرد، لەڕاستیدا لەوێ ئاماژە بەوە دراوە، کە ئەو رێکخراوانەی بەگوێرەی یاسای دەوڵەتێك تەسجیل کراوە، بەڵام جەنابتان دەزانن تەبیعەتی رێکخراوی نێودەوڵەتی ئەوەیە بەگوێرەی یاسای دەوڵەتێك رێك ناخرێت، بەگوێرەی یاسای نێودەوڵەتان رێك دەخرێت قانون دەولی عام هەیە، بۆیە لەوێدا جیا کراوەتەوە، کە دەڵێت بەگوێرەی یاسای دەوڵەت رێك دەخرێت، هەروەها دەبێت پابەندیش بێت بەو یاسایانەی کە لە هەرێمی کوردستاندا کاریان پێ دەکرێت، لەوێوە جیاکارییەك کراوە، کە مەبەست لە رێکخراوی بیانی، یان رێکخراوی نێودەوڵەتی کامەیانە.

سەبارەت بەوەش کە مەسەلەی رێکخراوەکانی ناحکومی، یان رێکخراوە ناحکومیەکان، لەڕاستیدا لەڕووی زمانەوانیەوە، کۆکردنەوە لە زمانی کوردیدا دەچێتەوە سەر ناو، بەڵام لە بەکارهێناندا ئێستاش باس دەکرێت، مەسەلەن دەڵێ چیا بەرزەکان، بەڵام بەگوێرەی زمانەوانی دەبێت بڵێی چیاکانی بەرز، بۆیە لێرە بەڕاستی بەپێی تێڕوانینی من دروستترە بڵێین رێکخراوەکانی ناحکومی، رێکخراوەکانی ناحکومی لەڕووی زمانەوانیەوە، بەڵام لە بەکارهێناندا ئێستاش، ئێمە لە ژیانی رۆژانەماندا هەمیشە لەزمانی کوردیدا سیفەت جەمع دەکەین، سەبارەت بەوەی ئامانجی ئەو رێکخراوانە باس کرا، کە برای بەڕێزم کاك شوان باسی کرد، ئایا ئامانجی سیاسی هەیە، یان نییە؟ هەر رێکخراوێکی ناحکومی نابێت ئامانجی گەیشتن بێت بە دەسەڵاتی سیاسی، ئەوە بڕاوەتەوە، یەعنی ئەمە مەبدەئێکی عامە لە هەموو دنیادا سەبارەت بە رێکخراوی مەدەنی و ناحکومی، بەڵام بەشداری لە ژیانی سیاسی دەکات، ئەوەیان شتێکی تر، بۆ نموونە وەزیری دەرەوەی ئەمریکا لە مانگی سێ چوو بووە میسر، یەکەم لایەن کە لەگەڵیان کۆبۆوە دامودەزگای کۆمەڵگای مەدەنی بوو، یان لە دەوحە وتی رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی ئێستا شەریکن لە زۆر بواردا، کە دەکەوێتە چوارچێوەی کاری حکومەتیشەوە، هەر بۆیەش لێرە مەسەلەی دائیرەکە رەبت بووە لەگەڵ حکومەت هاتۆتە ئاراوە، لە زۆر وڵاتانی دنیاش، لێرەش حکومەت دەیەوێت لە هەندێك پرۆژەدا دەرگا بکاتەوە بۆ

داموده‌زگاكان و كۆمه‌لگای مه‌ده‌نی و ڕێكخراوه ناحكومیه‌كان، كه هه‌ندێ پرۆژه‌یان بداتێ هه‌تا له بواری جێ به‌جێ كردنیشدا، بۆ نموونه، مه‌سه‌له‌ن هه‌وڵدان بۆ نه‌هێشتنی نه‌خوێنده‌واری، وه‌كو پرۆژه‌یه‌ك ده‌درێته داموده‌زگای ناحكومی كاری تێدا ده‌كه‌ن، به‌ڵام له ڕێگای حكومه‌ته‌وه پاره‌یان بۆ ته‌رخان ده‌كرێت، به‌ڵام گه‌یشت به ئامانجی ده‌سه‌ڵاتی سیاسی، به ته‌ئكید نابێت ئامانجی هیچ ڕێكخراوێك بێت، زۆر سوپاس.

به‌ڕێز سه‌رۆكی په‌رله‌مان:

به‌ڕێزان، بیخوێننه‌وه له‌گه‌ڵ وه‌رگرتنی ئه‌و مولاحه‌زاتانه‌ی وتران، به‌تایبه‌ت له عه‌ره‌بیه‌كه، كاك دكتۆر احمد له رووی قه‌واعیده زۆر دروست بوو.

به‌ڕێز عمر عبدالرحمن علی:

به‌ڕێز سه‌رۆكی په‌رله‌مان.

المادة الاولى: يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

اولاً - الأقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً - المنظمة: المنظمة غير الحكومية وهي مجموعة من الأشخاص الطبيعية والمعنوية، تتمتع بالشخصية المعنوية وفقا لأحكام هذا القانون، وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح.

ثالثاً- الدائرة: دائرة منظمات غيرالحكومية في مجلس وزراء الأقليم.

رابعاً- المنظمات الكوردستانية: هي المنظمات المسجلة في الأقليم وفقاً لأحكام هذا القانون.

خامساً- المنظمات العراقية: منظمات مسجلة وفقا للقانون العراقي، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها في الأقليم، بموجب أحكام القوانين النافذة في الأقليم.

سادساً- المنظمات الأجنبية: المنظمات المسجلة بموجب قانون دولة أخرى، وتقوم بأعمالها ونشاطاتها وفقا للقوانين النافذة في الأقليم.

سابعاً- شبكة المنظمات: هي منظمة غير حكومية مسجلة بموجب أحكام هذا القانون، وتتألف من عدد من المنظمات وتتمتع بالشخصية المعنوية.

به‌ڕێز سه‌رۆكی په‌رله‌مان:

به‌كوردیه‌كه‌ش كه‌ره‌م بكه‌ن.

به‌ڕێز د.دانا سعید صۆفی:

به‌ڕێز سه‌رۆكی په‌رله‌مان.

ماددەی یەكەم:

مەبەست لەم گوزارشت وزاراوانەی دادێن، ماناكانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەكەم: هەرێم: هەرێمی كوردستان ـ عێراق.

دووەم: رێکخراو: رێکخراوی ناحکومی، کە کۆمەڵێك کەسی ئاسایی، یان مەعنەوییی، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییەو، هەوڵ بۆ بەجێ گەیاندنی ئامانج دەدات، کە دابەش کردنی قازانجی تێدا نییە.

سێیەم: فەرمانگە: فەرمانگەی رێکخراوەکانی ناحکومی، فەرمانگەکە لە ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمدا دەبێت.

چوارەم: رێکخراوەکانی کوردستان: ئەو رێکخراوانەن، کە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە لە هەرێمدا تۆمار کراون.

پێنجەم: رێکخراوەکانی عێراق: رێکخراوەکانی تۆمارکراو بەگوێرەی یاسای عێراق، کارو چالاکی لە هەرێمدا دەکات، بەگوێرەی حوکمەکانی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم.

شەشەم: رێکخراوەکانی بیانی: رێکخراوەکانی تۆمار کراو بەگوێرەی یاسای دەوڵەتێکی دی، کارو چالاکی خۆیان بەگوێرەی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم دەکەن.

حەوتەم: تۆڕی رێکخراوەکان: رێکخراوێکی ناحکومییە بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە تۆمار کراوە، لە چەندین رێکخراو پێك دێت و خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

چەند کەسێك تەلەبمان کرد لە ئاخیر جوملە فەقەرەی دووەم ببێتە (تسعی لتحقیق اهداف غیر ربحیة)، من و بێریڤان خان و کاك ئاسۆ هەرسێکمان گوتمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرسەت موداخەلەی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی کاك جەمال دروستە، بەس لەلایەکی تر باس کراوە، (اقتسام الربح) یەعنی تو لە قازانجێکی وا ناگەڕێیت لەسەر ئەندامان دابەش بکرێت، بەلأم وەك مەبدەء حەقی قازانجی هەیە، ئەگەر بێتو قازانجەکە بۆ ئەهداف مونەزەمە بەکار بێتن، ئان ئەگەر ئەوە نەبوو، رەئی کاك جەمال دروستە، دەتوانن ئەوە لەناو تەعریفەکە دابنێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عبدالسلام كەرەم بكە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

يەك لە تەعريفەكانى موجتەمەعى مەدەنى بەشێوەيەكى گشتى ئەو بوارە فراوانەيە لەنێوان سياسەت و ئابووری، واتا من رێزم هەيە بۆ بۆچوونەكانى ليژنەى مافى مرۆڤ، مادام ئێمە لەو ماددەى تر گوتوومانە حەقى تەقسيم نييە، ئەگەر لێرە گوتمان اقتسام، واتا ربحەكە مەشروعە، بەلأم اقتسام مەشروع نييە، بۆيە منيش لەگەڵ ئەو رەئيەمە، ئەو داهاتەى دێت لەسەر ئەساسى ربح نييە، بەڵكو لەسەر ئەساسى سوود وەرگرتنى مونەزەمەيە، بۆيە تكاتان لێ دەكەم (اقتسام الربح) يەعنى (ضمنياً مشروعية الربح)، كەچى لە ماددەى دە دەڵێين نابێت ربح بێت، بۆيە لەسەر ئەساسى غەير ربحى، ئەو مانايەى كاك دكتۆريش باسى كرد دەدات، بەلأم ئەم ئيشكاليەتە ناكات، (اقتسام الربح) مانای (مشروعية الربح ولكن عدم اقتسامه)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

كاك جەمال كەرەم بكە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەگەر بێتو سەيرى ئەهدافى هەر مونەزەمەيەك بكەين، مونەزەمە هەدەفێكى هەيە پێى دەڵێن (الاهداف الثانية/ وهي تمثل رسالة المنظمة)، لێرە ئەم مونەزەمەيە ريسالەتيان، هەدەفى دووەم ئەوەيە خزمەت كردنە، تەحقيقى مەسلەحەى گشتييە، ئەمە ريسالەيە، دووەم شت بە دەرەجەى (ثانية) ئەوە دێتن، پێى نالێين ربح، پێى دەڵێن (هامش الارباح) هامشى ربحە، نەك ربح، ئەگەر لێرە فەرق نەبێت، دەبێتە (بزنس ئۆرگەنايزيشن)، يان دەبێتە مونەزەمەيەكى تيجارى، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

كاك عومەر كەرەم بكە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن على:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو تەوزيحەى كە بەڕێز كاك فرسەت داى دەقاو دەق موتابيقە لەگەڵ ماددەى بيستدا، هيچ ئيشكاليەتێك لێرە بەدى ناكرێت، لەوەى كە بڵێت ئەهدافى ئەم مونەزەمەيە ئيقتيسامى ربح نييە، ئيقتيسامى ربح بە مانای ئەوەيە كەوا ئەوانەى تەئسيسى مونەزەمەكە دەكەن هيچيان فەوائيدى ماددى وەرناگرن، ئەو پارانە دەگەرێتەوە بۆ مونەزەمەكە لە كارو نەشاتاتى خۆيدا بەكارى دەهێنێت، ئەو دەستەواژەيە لە شوێنى خۆيدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەمە تەعریفە، لە حاڵەتی تەعریفەکە دێینە مەبادئی، دەڕۆینە شوێنی تر، دەتوانن ئەو مەوزوعانە حەسم بکرێت لەوێنە، ئێستا بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە بەکوردی و بە عەرەبی، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ماددەی یەکە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە، دەستی بەرز بکاتەوە؟ (47) بەڕێز، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (12) بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی دووەم کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

المبادئ العامة

المادة الثانية:

تأسيس المنظمات حق دستوري، يجب ان لا تكون هناك اية عوائق امام تأسيسها خارج الشروط القانونية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

بنەمای گشتی

ماددەی دووەم:

دامەزراندنی رێکخراو مافێکی دەستوورییە، نابێ هیچ ئاستەنگێ لە دەرەوەی مەرجی یاسایی لەبەردەم دامەزراندنیدا هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ تەنها سێ بەڕێز دەیەوێت قسە بکات، رێزداران (خلیل عثمان، جمال طاهر، سەردار رشید)، کەسی تر هەیە؟ رێزدار کاك خەلیل کەرەم بکە.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو پرۆژە یاسایە یەکێکە لەو پرۆژانەی کە بەڕاستی ئیستیحقاقی خۆی وەرگرتووە لەبەینی موناقەشەی لیژنەکان و هەروەها لە پرس کردن لە رێکخراوەکان و کۆمەڵەی مەدەنی بەگشتی، بەڵام پێم

باش بوو، مادام ئەمە بنەمای گشتییە لەم ماددەیە، ئەم ماددەیە بکرێت بە سێ خاڵ، ئەویش ئەوەیە کە لە زۆر درافتی یاساکانی دەوروبەرماندا هەیە، ئەویش ئەوەیە ئەم مەبدەئەی بۆ ئیزافە بکرێت، یەکەم/ رێکخراوەکان شێوازی ئاشتیانەو دیموکراتیانە بگرنەبەر، بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانیان، کە ئەمەش تەواو کۆکە لەگەڵ پرەنسیپەکانی مافی مرۆڤ.

دوو/ حاڵەتێکی دیکە هەیە، ئەویش دوێنێکەش ئێمە دیارە بە حوکمی ئەوەی لە خولی دوێنێش ئامادەییمان کردو موناقەشەیەکی زۆری لەسەر دروست بوو، هەر لەسەر شێوازی کاری مەدەنی، ئەویش ئەوەیە رێکخراوە حکومیەکان نابێت بەرنامەی لایەنێکی سیاسی دیاری کراو جێ بەجێ بکەن، یەعنی ناکرێت، کاتێك کە حکومەت نوێنەری رەئیسییە لەوڵاتی ئێمە، دەعمی رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی بکات، ئەو پارەیەی کە دەدرێت بەپێی ئەو پارەیە مولکی گشتییەو دەدرێت بەو رێکخراوانە، نابێت ئەو رێکخراوانە لە خزمەتی جێ بەجێ کردنی بەرنامەی حزبێکی دیاری کراو بەکاری بێنن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جەمال طاهر کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو سەیری ئەو دێرە بکەیت بە عەرەبی، ئەوە دیار دەبێتن کە مونەزەمە دابمەزرێت خارجی شروتی قانونی، جوملەکە تەواو نییە لە عەرەبیەکەی، بۆیە پێشنیار دەکەم (تأسیس المنظمات حق دستوري، یجب ان لا تکون هناك اية عوائق امام تأسیسها)، ئەگەر بەم شێوەیە بخوێنیەوە (خارج الشروط القانونية)، مەعنا وێ ئەوە یارمەتیدەرە با تەئسیس بێتن و هەتا لە خارجی شروتی قانونی، بۆچی پێشنیار دەکەم (امام تأسیسها عند استیفائها للشروط القانونية)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سەردار رشید کەرەم بکە.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من لەسەر ئەو رێکخراوانەی هاوشێوەن، یەعنی لە کوردستاندا ئامانجیان یەکە، بەڵام هەرچەندە ئیجازەیان وەرگرتووەو شەخصیەتی مەعنوی و قانونی خۆیان هەیە، بەڵام مەفروزە لەڕاستیدا مادام ئامانجیان یەکە ناوەکەشیان یەك بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستاش بە عەرەبی و کوردی بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، کەرەم بکەن وەکو خۆی بە عەرەبی و کوردی بیخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

المبادئ العامة

المادة الثانية:

تأسيس المنظمات حق دستوري، يجب ان لا تكون هناك اية عوائق امام تأسيسها خارج الشروط القانونية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

بنەمای گشتی

ماددەی دووەم:

دامەزراندنی رێکخراو مافێکی دەستوورییە، نابێ هیچ ئاستەنگێك لە دەرەوەی مەرجی یاسایی لەبەردەم دامەزراندنیدا هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (52) بەڕێز، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (5) بەڕێز، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە بۆ ماددەی سێیەم کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

المنظمات لها الحق في ان تكون لها فروع داخل او خارج الاقليم والعراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ڕێکخراوەکان مافیان هەیە لە ناوخۆ، یان دەرەوەی هەرێم و عێراقدا لقیان هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ یەك کەس، کاك جەلال کەرەم بکە.

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە بەشی شەشەمی یاساکەدا ژمارە دوو و ژمارە سێ هەمان ڕێکخراوەکانی ناو عێراق و دەرەوەی عێراق بۆیان هەیە لق بکەنەوە لە کوردستاندا، ئایا ئەمە لە یەکچوونە، یان مەسەلەیەکی یاسایی هەیە؟ هەم ڕێکخراوەکانی ئێمە لە عێراقداو لە دەرەوەی عێراقدا مافیان هەبێت ئەو ڕێکخراوە دابنێن، هەم ئەوانەی ناو عێراق و دەرەوەی عێراقیش بۆیان هەبێت لە کوردستاندا، لەوانەیە تەشابوهێك هەبێت، من پێموایە بەپێی تایبەتمەندی ئەگەر لە دەرەوەی عێراق، یان لە عێراقدا لەو جۆرە ڕێکخراوە نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت پرسیارەکەی کاك جەلالەوە، مونەزەمات حەقی هەیە لە داخیلیش و خارجی عێراقیشدا، لە داخیل و خارجی ئیقلیم و لە عێراقیشدا فەرعی خۆی بکاتەوە، ئەوە شتێکی دەستووریی و قانونی حەقی خۆیەتی، بەڵام من پێموایە ئەو ماددەیە بەم صیاغەیە بێت ئەو (لها)یە زیادە، بنووسین (للمنظمات الحق في ان تكون لها فروع داخل او خارج الاقليم والعراق)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە ڕەئیتان دەربارەی ئەوە.

بەڕێز د.دانا سعيد صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی یاسایی بەو صیاغەیەی ئێستا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

للمنظمات الحق في ان تكون لها فروع داخل او خارج الاقليم والعراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

رێکخراوەکان مافیان هەیە لەناوخۆ یان دەرەوەی هەرێم و عێراقدا لقیان هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیت هەیە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەوەی کە وەکو دەستەواژەی دەرەوەی هەرێم هاتووە، پێویستی بەوەیە تەفاسیلی بدرێتێ، ئایا دەرەوەی هەرێم مەبەستی ئەوەیە ئەو ولاتانەی دەرەوەی عێراقە؟ چونکە ئێمە بەپێی دەستوور لە کوردستاندا ناوچەیەکمان هەیە پێی دەڵێن دەرەوەی هەرێم، (مناطق المتنازع علیها) بەپێی ماددەی (140)ی دەستووری و، رێکخراوەکانی هەرێمی کوردستان دەبێت لەم یاسایە دەست نیشان بکرێت، کە ئەوان بۆشیان هەبێت لەو ناوچە، چونکە لەنێوان عێراق و لەنێوان هەرێمی کوردستاندایە، ئێمە هێشتا ناوچەیەکمان هەیە لە رووی دەستووری و یاساییەوە یەکلا نەکراوەتەوە، ئەمە حەقێکی دەستووری جارێکی تر دەداتەوە ئەو مەنتیقەیە، کە موتەنازیعە، بەپێی خصوصیەتی خۆی تەعامولی لەگەڵدا بکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خۆی دیارە کە دەڵێت دەرەوە، دەرەوەی هەرێمە، بەڵام هەر ولاتێك، هەر شوێنێك قانونی خۆی هەیە، جا ئەگەر لەگەڵ قانونەکەی رێت پێ بدات، دەتوانێت هەتبێت، ئەگەر نەدات ناتوانیت، بۆیە ئێستا ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

للمنظمات الحق في ان تكون لها فروع داخل او خارج الاقليم والعراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

رێکخراوەکان مافیان هەیە لەناوخۆ یان دەرەوەی هەرێم و عێراقدا لقیان هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (50) بەڕێز، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (2) بەڕێز، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە بۆ ماددەی چوارەم کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

أولاً: لمنظمتين مسجلتين او أكثر الحق في تأسيس شبكة فيما بينها.

ثانيا:

1- على شبكة المنظمات التي تسعى للحصول على الشخصية المعنوية، أن تقدم طلب التسجيل بموجب أحكام هذا القانون. وتكتسب الشخصية المعنوية، وهي مستقلة عن الشخصيات المعنوية للمنظمات المكونة لها.

2- الشبكة غير المسجلة لاتعد غير قانونية، ولكن لا تكتسب الشخصية القانونية.

3- لشبكتين أو أكثر من شبكات المنظمات ان تنضم الى بعض، وقد تتكون شبكة المنظمات من منظمات كوردستانية او عراقية او أجنبية. ولأي شخص طبيعي او معنوي أن يصبح عضواً في شبكة المنظمات.

4- يعفى طلب ومعاملات التسجيل من الرسوم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دوو رێکخراوی تۆمار کراو، یان زیاتر مافی دامەزراندنی تۆرێکیان هەیە لە نێوان خۆیاندا.

دووەم:

1- ئەو تۆڕی رێکخراوانەی هەوڵ دادات کەسایەتییەکی مەعنەوی بەدەست بهێنێ، دەبێ داوایەکی تۆمار کردن بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە پێشکەش بکات و، کەسایەتیی مەعنەوی بەدەست دەهێنێت و، جودایە لەو کەسایەتییە مەعنەویانەی ئەو رێکخراوانەی پێکی دەهێنن.

2- ئەو تۆڕەی تۆمار نەکرا بێت بە نایاسایی دانادرێت، بەڵام کەسایەتیی یاسایی بەدەست ناهێنێت.

3- دوو تۆڕ، یان زیاتر لە تۆڕی ڕێکخراوەکان بۆیان هەیە بچنە پاڵ یەك و، دەکرێ تۆڕی ڕێکخراوەکان لە ڕێکخراوی کوردستانی، یان عێراقی، یان بیانی پێك بێت و، هەر کەسێکی ئاسایی، یان مەعنەوی بۆی هەیە ببێتە ئەندام لە تۆڕی ڕێکخراوەکاندا.

4- داوای مامەڵەی تۆمار کردن لە ڕەسم دەبەخشرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت قسە بکات لەسەر ئەو ماددەیە؟ ئەم ڕێزدارانە قسە دەکەن، (گۆران ئازاد، گەشە دارا، محمد شارەزووری، ئامینە، ئاسۆ کەریم، جلال علی، د.احمد وەرتی)، کەسی تر هەیە، کەرەم بکە کاك گۆران.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینی ئەوەم هەیە دەمەوێت بۆشم ڕوون بکەنەوە ئەگەر وایە، لە ماددەی چوار خاڵی یەکەم، کە دەگوترێت ئەو ڕێکخراوانەی تۆڕێك دروست دەکەن، هەوڵ دەدەن کەسایەتی مەعنەوی بەدەست بهێنێ، ئەگەر بەو مانایە بێت، واتا ئەوانە ئاساییە ئەگەر هەوڵیش نەدەن کەسایەتیە مەعنەویەکە بەدەست بهێنن، لە خاڵی دووداباس لەوە دەکرێت کە ئەم تۆڕە ئاساییە، ئەگەر دابمەزرێ و کەسایەتی مەعنەویشی نەبێتن، شتێکی ناقانونیە، من دەپرسم بەیانی تۆڕێك دروست دەکرێت لە سی ڕێکخراو، گریمان چاودێری هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان دەکات، ڕاپۆرتێك بڵاو دەکەنەوە کە ئەم هەڵبژاردنە تەشییری تیایە لە دەقی ڕاپۆرتەکەدا، حکومەتی هەرێم، یاخود ئەو لایەنەی زەرەرمەند بووە لەو تەشییرە، دەیەوێت بگەڕێتەوە سەر ئەم تۆڕە، سی ڕێکخراوە، ئایا هەر سی ڕێکخراو کە شەخصیەتی مەعنەوی موستەقیلی خۆی هەیە، ئەم لایەنەی دەوێت بگەڕێتەوە، دەگەڕێتەوە سەر هەر سی ڕێکخراو؟ یاخود دەگەڕێتەوە سەر ئەوە شەخصە مەعنەویەی کە تۆڕەکەیەتی؟ پرسیارەکەی من ئەوەیە، چۆن دەکرێت تۆڕێك دروست بکرێت، ئاسایش بێت شەخصیەتی مەعنەوی نەبێت و کار بکات؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار گەشە خان کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ کاك گۆران، دەڵێ (الشبکه غیر المسجله لا تعد غیر قانونیه، ولکن لا تکتسب الشخصیه المعنویه)، ئەگەر قانونیە چۆن شەخصیەتی مەعنەوی ئیکتیساب ناکات؟ کە قانونی بێت، دەبێت ئیکتیسابی

شەخصیەی مەعنەوی بکات، بەلأم ئەگەر غەیر موسەجەل بێت، خۆی غەیر قانونیە، یەعنی شتێکی موتەناقیزە، پێمواید ئەو خالّە لابربێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار محمد شارەزووری کەرەم بکە.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا هاوڕام لەگەڵ کاك گۆران و گەشە خان، یەعنی ئەو خالّە زیادە، تۆ دەڵێیت ئەو تۆڕە تۆمار نەکرا بێت بە نایاسایی دانانرێت، وەکو ئەوەی کاك گۆران ئاماژەی پێدا ئەو دووانە ئەگەر ئیستیفتا لەسەر شتێك بکرێت، دوایی یەکێکیان گرت، تۆ دەعوایەك هەبێت تەسجیلی بکەیت لەسەریان، بۆ ئەوەی حەقی خۆت وەربگریتەوە، دەعوا لەسەر کێ تەسجیل دەکەیت؟ لەسەر ئەو ڕێکخراوەی کە پێشتر ئیستیفتای کردووە، یان لەسەر ئەو کەسایەتیە مەعنەویەی کە دانراوە، بۆیە من دڕ بەیەکی دەزانم، نایاسایی بێت، بەلأم ئەگەر تەسجیل نەکرێت، دەبێت نایاسایی بێت، بەلأم لێرە ڕێگەی پێ دەدرێت.

دوو/ ئەو تۆڕەی کە پێدەگەیندرێت، ئەو ڕێکخراوانەی کە پێکی دەهێنن، بەچ ناوێکەوە دەبێت؟ یەعنی ئایا حەقی هەیە لەم ماددەیەدا ئاماژەی پێ بدات؟ ئایا لە ژێر ناوێکی تازە دەبێت، یان ناوی یەکێك لە ڕێکخراوەکان؟ چونکە لە ناوەڕۆکی ماددەکە ئاماژەی پێداوە، دەڵێت هەر یەکێکیان ناوی مەعنەویەتی خۆیان هەیەو دەمێنێتەوە، بەلأم ئەو تۆڕەی دروست دەکرێت لە ژێر چ ناوێکدا دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئامینە زکری کەرەم بکە.

بەڕێز ئامینە ذکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەژیا هەڤ رای مە گەل هەڤالێت خۆ بەرێت خۆ، شتێکی تر ڤە سەڤارەت دوو ڕێکخراوێ تۆمارکراو، ئەگەر ئەم بێین سەح کەینێ، ئەگەر هاتو ناڤ وان تۆرادا بڕیاردان، یان پەسند کرنا تشتەکی ناڤ وان دەبیتە حەق بۆ گشت لایەکی ڤە، ئەگەر دوو ڕێکخراو بشێن تۆرەکی پێك بێنن، ردد کرن، یان پەسند کرنا بڕیاریا، یەعنی مەسەلە ڤیتو کرن ناڤ دوو ڕێکخراودا چێ نابێ، شی ئالیەتا تر ڤە ئەم بێین سەح کەین، ئیش ناحیە ئیقتیصادیا گەلەك دل بال گرانیا بەسەر حکومەتێ، چ ل گورڤێ یاسایێ تۆرێت ڕێکخراوی ناحکومی بشێن حقوقێ خوێت دکەت مادی وەرگرنەڤە، ئەگەر گور ئاخافتنا بەڕێز کاك عومەر (800) ڕێکخراوێ دهۆك و هەولێرێ مە هەی، (500) ڕێکخراوێ مە ژ سلێمانی هەی، یەعنی (1300) ڕێکخراو مەی هەی، ئەگەر تەقسیمی دوو ژی بکەین ئەڤە (650) تۆر دێمە ڤێرا هەبیت، (650) تۆر ئەگەر تەقسیما بکەیت ڤیژا ملیۆنەکی بۆ دانێی، یان دوو ملیۆنا بۆ دانێی، یان هەر مەبەلەغەکی بۆ دانێی، ئەڤە تەکلیفەیەکی گەلەك زێدە دێتە سەر حکومەتێ، ئەز دگەل هەندێ دانیمە دوو ڕێکخراو بن، بەلکو سێ، یان ژی پێنج

رێکخراو سەر وێدا ببنە تۆرێك، شی ئالیەتی تر ڤە خالە دوێ/ ئەو تۆرە کو نەهاتبیتە تۆمار کرن د چۆن یاسایی بیتن؟ تەعاروزا گەل ماددە ئیکێ خالە حەفتێ دا هەی، کوت بێژیتن تۆرا رێکخراوە بێتن، یا گور ڤە یاسایێ هاتبیتە تۆمار کرن، ئەڤە ئەگەر نەیەتە تۆمار کرن، د چۆن یاسایی بیتن؟ سبەی فەرمانگەها کو ئەڤ رێکخراوە دێ ژێر چاڤدێریا دەبیت، د چۆن سکالا ل سەر دکات؟ د چۆن ئەگەر کارێکی نایاسایی کر، یان ئەگەر هاتو پێویستی هەندی هەبوو کە ئەڤ رێکخراوە بێتە هەلوەشاندن، دێ کێ تەعاملێ یاسایی دکەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا بەنیسبەت دووەم، دیسان هەر بڕگەی دووەم (الشبکة غیر المسجلة لا تعد غیر قانونیة، ولکن لا تکتسب الشخصیة القانونیة)، بەو مانایە بێت ئەو قانونی ئێستا دەبێتە قانونێکی کاشف، نەك مونشیئ بۆ مونەزەماتی غەیر حکومی، چونکە لێرەدا پرسیارێك لە برادەران دەکەم، ئەویش ئەوەیە بەو مانایە بێت، دەبێت ئەو شەبەکە غەیر موسەجەلە ئایا دەتوانێت کاروچالاکیەکانی خۆی بکات، هەتا ئەگەر هاتو موسەجەلیش نەبێت، چونکە دەلێت (لاتعد غیر قانونیة)، بەو مانایە دەتوانێت نەشاتاتەکانی خۆی بکات، بۆیە بە بڕوای من ئەگەر قانونەکە قانونێکی مونشیئی مونەزەمات بێت، لێرەدا دەبێتە کاشف، بۆیە لێرەدا بە بڕوای من تەناقوزێك هەیە.

پێشنیارێك دەکەم وەکو سێیەم ئیزافە بکرێت، ئەویش ئەوەیە بەو شێوەیە بێت لە رووی عەرەبیەکە (ان تکون الهیئة الاداریة للمنظمة المستقلة عن اعضائها المؤسسین، او عن الهیئة المؤسسة)، یەعنی بۆ ئەوەی ئەوانەی بەڕێوە دەبەن لە رووی ئیداریەوە جیاواز بن لەوانەی لە هەیئەی موئەسەسە، بۆ ئەوەی تێکەلاوی دروست نەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جلال علی کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم/ خالّی سێیەم، دیارە وەکو باس کرا سەدان رێکخراو هەیە لە کوردستاندا، کە تایبەتمەندی جۆراوجۆری هەیە لە پیشەکاندا، وەك کۆمەلایەتی، مرۆڤایەتی، پزیشکی، کشتوکالّی.....هتد، چۆن

هەر کەسێك ئەگەر تایبەتمەند هەبێت، بۆی هەیە ببێتە ئەندام لە رێکخراوێکدا بڵێین کشتوکاڵیە، یان پزیشکییە، یەعنی دەبێت ئەو کەسە تایبەتمەند بێت کە لەو رێکخراوەدا دەبێت، ئەگینا ئەو تێکەڵاوەیەی کە چەند ساڵی پێشوو هەیە، من کشتوکاڵیم دەچم پزیشکی، یەکێکی تر پزیشکیە دەچێتە مرۆڤایەتی، یەکێکی دیکە کۆمەڵایەتییە دەچێتە شتێکی تر، من پێم باشە ئەو کەسە تایبەتمەند بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر احمد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی دووەم لە (ثانیاً) لەو سۆنگەوە رێکخراوەکانی ناحکومی دەبێت تۆمار بکرێن، ئەو کاتە شەخصیەتی قانونی خۆیان وەردەگرن، لەو رووەوە ئەو رێکخراوانەی کە تۆمار نەکراون شەخصیەتی قانونی وەرناگرن، بەڵام نایاسایی نینە بەو مانایە دەتوانن کاری خۆیان بکەن، واتا دەوڵەت مولاحەقەیان ناکات، بەڵام ئەگەر بێتە کاری رەسمی، رەنگە دەوڵەت بە رەسمی موعامەلەی لەگەڵدا نەکات، لەبەر ئەوەی کە ناوەکەی تۆمار نەکراوە شەخصیەتی قانونی وەرنەگرتووە، ئەمە بەنیسبەت ئەوە.

بەنیسبەت خاڵی سێیەمیش هەر لە (ثانیاً/لشبکتین او اکثر من شبکات المنظمات ان تنضم الی البعض)، نەك (ان تضم الی بعض)، ئەوە هەڵەیە.

بەنیسبەت خاڵی چوارەمیش لە کوردیەکەدا جیاوازییەك هەیە لەگەڵ عەرەبیەکەدا، کە عەرەبیەکە دەڵێت (یعفی طلب ومعاملات التسجیل من الرسوم)، کوردیەکەی دەڵێت (داوای مامەڵەی تۆمار کردن لە رەسم دەبەخشرێت)، پێمواییە ماناکەی دەبێت (داوا و مامەڵەی تۆمار کردن لە رەسم دەبەخشرێت)، یەعنی داوای تەسجیلەکە، (طلب التسجیل ومعاملات) دوو شتە، هەردووکی لە رەسم دەبەخشرێت، دەبێت کوردیەکەی بەو شێوەیە راست بکرێتەوە، بکرێتە (داوا و مامەڵەی تۆمار کردن لە رەسم دەبەخشرێت)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ گشت ئێوەی بەڕێز، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تۆڕی رێکخراوەکان، ئێمە دەزانین هەندێك پرس دێتە پێشەوە، لەوانەیە کۆمەڵێك رێکخراوی ناحکومی بیانەوێت هاوکاری یەکتر لەسەر ئەو پرسە ئیش بکەن لە کاتێکی دیاری کراو، لەوانەیە ئەو تۆڕە مانگێك بمێنێت، یان دوو مانگ، یان شەش مانگ بمێنێت، لەوانەشە بۆ چەند ساڵێك هاوکاریەکەیان بمێنێت، بەڵام بۆ ئەوەی نا قانونی نەبێت، بۆیە دەبێت ئەوانە رێگریان لێ نەکرێت، یەعنی لەماوەی مانگێك، یان شەش مانگدا بتوانن ئیشەکەی خۆیان بکەن، یەعنی ئەو بڕگەی دووەم پەیوەندی بەوەوە هەیە، ناقانونی نییە، دەتوانن وەکو تۆڕێك پێك بێنن، بەڵام مەرج نییە داوای ئەوە بکەن کەسایەتیەکی

مەعنەوی، یان قانونیان هەبێت، ئەوە تەنیا بۆ ئەوە دانراوە، ئەگەر ئەوە لابدەین، ئەو کاتە یەعنی ناتوانن ئیش و کارەکانی خۆیان بکەن، ئیلا دەبێت خۆیان تۆمار بکەن، بەلأم ئەگەر پرسێك هاتە پێشەوەو پێویست بەوە هەبێت، تەنیا یەك مانگ ئیشی لەسەر بکەیت، ئایا زەروورییە ئەو هەموو رێکخراوە تۆمار بکەن، بەباوەڕی من ئەوە زەرووری نییە، یەعنی ئەوە روون کردنەوەیەك، هیوادارم لێمان وەربگرن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کەرەم بکە:

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت بڕگەی یەکەوە باس لەوە دەکات (على شبكة المنظمات التي تسعى للحصول على الشخصية المعنوية)، بە تەئکید شەبەکە پێشتر باسمان کرد کۆبوونەوەی چەند رێکخراوێکە لە یەك شەبەکە خۆیان دەمج دەکەن دەبن بە شەخصیەتێك، بەلأم کەی؟ باقی فەقەرەکە دەڵێت (ان تقدم طلب التسجيل بموجب احكام هذا القانون)، دەبێت ئەم شەبەکەیە وەکو بیدایەتی مونەزەمەی خۆی تەئسیس دەکات، تەلەبێکی تازە تەقدیم بکاتەوە، بڵێت چەند رێکخراوێك دەبنە تۆڕێك بەو ناونیشانە ئیجرائاتی تەسجیلی بۆ دەکرێتەوە، بەم کاتە شەخصیەتێکی مەعنەوی وەردەگرێت، ئەم شەخصیە مەعنەویەتە بەگوێرەی قانون، یەعنی شەخصیەتی ئەدائە، یەعنی شەخصیەتی ئەدائ و واجیبە، یەعنی شەخصیەتی حەقی ئیمتیلاك و تەملیکی مومتەلەکاتە، شەخصیەتی مەسئوولە لەبەردەم موحاکم، شەخصیەتی تەمسیل کردنی ئەم شەبەکەیەو مونەزەمەیە لەبەردەم هەموو شوێنە رەسمیەکان و ئەوانەی کە پێویست بکات، ئینجا ئاخیرەکەی دەڵێت (وهي مستقلة عن الشخصيات المعنوية للمنظمات)، بە تەئکید کە تەوحید بوون، دەمج بوون، ئەم شەبەکە تازەیە شەخصیەتێکی مەعنەوی خۆی وەردەگرێت، ئەم شەخصیەتە مەعنەویە خاصە بەخۆی، ئیتر چیتر ئەم شەبەکەیە تەحەمولی تەبەعاتی مالی، مەسئوولیاتی مالی ناکات، کە پێش ئەوەی تەوحید ببوون بە یەکەوە، ئەگەر رێکخراوێك قەرزار بێت و ئیلتیزاماتی مالی لەسەر بوو بێت و هاتبێتە ئەم شەبەکەیەوە، ئەم شەبەکەیە شەخصیەتە مەعنویە تازەکەی ئێستا تەحەمولی تەبەعاتی ئەو کاتەی ناکات، پێش ئەوەی دەمج بوو بێت، ئەم عیبرەتە کە لێرە باس کراوە دەڵێت شەخصیەی مەعنەوی مونەزەماتی خۆی هەیەو عیلاقەی بە شەخصیەی مەعنەوی مونەزەماتەکانی پێشوو نییە.

بەنیسبەت بڕگەی دووەمەوە، کە دەڵێت (الشبكة غير المسجلة) دوای گفتوگۆیەك، بەڕێز کاك فرسەتیش هەمان رەئی لەسەر هەیە، وا چاکترە بۆ ئەوەی مانایەکی وازیحتر ببەخشێت، (الشبكة غير المسجلة تعد قانونية، ولكن لاتكتسب الشخصية) من پێموایە بنووسرێت (المعنويه)، راستە ئەم شەبەکەی کە دروست دەکرێت دائیرەیەکی قانونییە، بەلأم شەرت نییە هەموو دائیرە قانونیەکان شەخصیەتی مەعنەوییان هەبێت، بەلأم نا قانونی نین، لەبەر ئەوە ئەم شەبەکەیە، بۆیە ئەم عیبارەتەی بۆ دانراوە، ئەگەر تەسجیل

نەکرێت، قانونی راستە، بەڵام ناتوانێت شەخصیەتی ئەدائ و واجیب و ئیلتیزاماتی مالی کە باسمان کرد تەملیك و تەمەلوك ومەسئوول لەبەردەم محاکم و ئەمانەدا هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دوو تێبینی تر هەبوو، ئەوەی دکتۆر ئەحمەد وەرتی ئەو (واو)وە راستە، لە کوردیەکە دەبێت ئەوە چاك بکرێت، جێ (یا)ئەکە (واو، بێت سەبارەت بە خاڵی چوارەم، (داوا و مامەڵەی تۆمار کردن) بەو شێوەیە دەبێت.

سەبارەت بەوەی کە ئامینە خان باسی کرد، پێموایە مەسەلەی دارایی رێکخراوەکان لە بابێکی تر چارەسەر کراوە، هەروەها بۆ ئاگاداریشتان مەسەلەی دارایی و سەرچاوەی ئابووری رێکخراوەکان لەسەر بنەمای پرۆژە دەبێت، یەعنی ئەوەی لێرە پێشنیار کراوە، پەیوەندی بەوە نییە مانگانە پارە بدەیت بە تۆری رێکخراوەکانیش، یەعنی ئەوە هیچ پەیوەندییەکی بەوە نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر صدیق کەرەم بکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ئەو تەعلیقە بوو کە بەڕێز کاك دانا دای لەسەر قسەکانی ئامینە خان دەربارەی دارایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر نورەدینی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر حمد امین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا گفتوگۆ لەسەر ئەو بڕگەیە، ئەوەی پەیوەندی بە کەسایەتی مەعنەوی تۆڕەوە هەیە، هەم لێرەش، هەم لە کۆبوونەوەکانی بەیروتیش زۆر قسەو باسی لەسەر کرا، بەڵام لێرەدا دەبێت ئەوە روون بکرێتەوە، کە بوونی یاسایی رێکخراوێکی ناحکومی، بوونی یاسایی جیاوازە لەگەڵ وەکو دوای ئەوەی یەك دەگرن لەگەڵ مەجموعەیەك رێکخراوی تر کەسایەتی مەعنەوی وەردەگرن، وەرنەگرتنی کەسایەتی مەعنەوی تۆڕ، بوونی قانونی مونەزەماتی تر ئیلغا ناکاتەوە، چونکە پێشتر ئەوان بەگوێرەی یاسا شەرعیەتیان وەرگرتووە، بۆیە ئەو مولاحەزە دەقیقەی برای بەڕێزم کاك ئاسۆ باسی کرد، من پێموایە ئەم یاسایە بەنیسبەت هەر مونەزەمەیەکی غەیر حکومیەوە قانونەکە مونشیئە، بەڵام بەنیسبەت تۆڕەکەوە دەکرێت تەنها کاشف بێت، واتا هەردووکی بەیەکەوە کۆکردۆتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئاخیر صیاغە بخوێنەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

أولاً: لمنظمتين مسجلتين او أكثر الحق في تأسيس شبكة فيما بينها.

ثانيا:

1- **على شبكة المنظمات التي تسعى للحصول على الشخصية المعنوية، أن تقدم طلب التسجيل بموجب أحكام هذا القانون. وتكتسب الشخصية المعنوية، وهي مستقلة عن الشخصيات المعنوية للمنظمات المكونة لها.**

2- **الشبكة غير المسجلة تعد قانونية، ولكن لا تكتسب الشخصية المعنوية.**

3- **لشبكتين أو أكثر من شبكات المنظمات ان تنظم الى بعض، وقد تتكون شبكة المنظمات من منظمات كوردستانية او عراقية او أجنبية. ولأي شخص طبيعي او معنوي أن يصبح عضواً في شبكة المنظمات.**

4- **يعفى طلب ومعاملات التسجيل من الرسوم.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: دوو ڕێکخراوی تۆمار کراو، یان زیاتر مافی دامەزراندنی تۆڕێکیان هەیە لە نێوان خۆیاندا.

دووەم:

1- **ئەو تۆڕی ڕێکخراوانەی هەوڵ دەدات کەسایەتییەکی مەعنەوی بەدەست بهێنێ، دەبێ داوایەکی تۆمار کردن بەگوێرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە پێشکەش بکات و، کەسایەتیی مەعنەوی بەدەست دەهێنێت و، جودایە لەو کەسایەتییە مەعنەویانەی ئەو ڕێکخراوانەی پێکی دەهێنن.**

2- **ئەو تۆڕەی تۆمار نەکرا بێت یاسایی دەبێت، بەڵام کەسایەتیی مەعنەوی بەدەست ناهێنێت.**

3- **دوو تۆڕ، یان زیاتر لە تۆڕی ڕێکخراوەکان بۆیان هەیە بچنە پاڵ یەك و، دەکرێ تۆڕی ڕێکخراوەکان لە ڕێکخراوی کوردستانی، یان عێراقی، یان بیانی پێك بێت و، هەر کەسێکی ئاسایی، یان مەعنەوی بۆی هەیە ببێتە ئەندام لە تۆڕی ڕێکخراوەکاندا.**

4- **داواو مامەڵەی تۆمار کردن لە ڕەسم دەبەخشرێت.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، بەکوردی و عەرەبی گوێتان لێ بوو، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (52) بەڕێز لەگەڵە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (7) بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەی پێنجەم، کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

بامكان اي شخص ان ينوب عن المنظمة او الشبكة امام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية حسب النظام الداخلي للمنظمة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

هەر کەسێك بۆی هەیە ببێتە نوێنەری رێکخراو، یان تۆڕ لەبەردەم دادگاکان و لایەنانی فەرمی و نافەرمی بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی رێکخراوەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ئەم رێزدارانە دەیانەوێت قسە بکەن، (عماد محمد، محمد شارەزووری، عبدالسلام بەرواری، سالار محمود، رۆژان دزەیی، بەفرین حسین، تارا ئەسعەدی، ئاسۆ کەریم، ئەڤین عمر، هاژە سلێمان، جلال علی)، کەسی تر هەیە؟ لانا چەلەبی، کاك عماد کەرەم بکە.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئەڤ ماددەیە بەشێوەیەك بێتە صیاغە کرن (بامكان اي شخص تخوله المنظمة او الشبكة ان ينوب عنها امام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية حسب النظام الداخلي للمنظمة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار محمد شارەزووری کەرەم بکە.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو ماددەیە بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (هەر کەسێك بۆی هەیە ببێتە نوێنەری ڕێکخراو بەمەرجێ لەناو ڕێکخراوەکەدا هەبێت)، چونکە ئەم دیاری نەکردووە، دەڵێت (هەر کەسێك بۆ ئەوەی ببێتە نوێنەری ڕێکخراو)، یەعنی ئەگەر لەناو ڕێکخراوەکە بێ، بۆیە دەبێتە نوێنەر، لە هەمان کاتدا بەپێی پەیڕەو، من پێموایە دەبێت ئەو ڕێکخراوە تەخویلی بکات، مخەوەلی بکات بۆ محکەمە بە نووسراوێك، ئەگینا چۆن بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ تحدید دەکرێت؟ دەبێت مخەوەل بێت لەلایەن ڕێکخراوەکە لەبەردەم محکەمە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەس گوتراوە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ، یەعنی ئەوە تەشخیص کراوە، ئەوانیش پەیڕەویان هەبێت، ڕێزدار عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی عرفی من قسە دەکەم، چونکە دامەزرێنەرو سەرۆکی ڕێکخراوێکی ناحکومی، ئەوە زیاتر نزیکەی دە ساڵە، لە هەر پەیڕەوێکی ناوخۆ، وەکو جەمعیات و ئەوانەش، هەتا بە یاسای ژمارە (15)ـەشەوە بوو، دەبێت ئەو شەخصەی نوێنەرایەتی ڕێکخراو بکات، تەحدید بکرێت لە نیزامی داخیلی، بۆیە ئەگەر تەماشای ماددەی (13/خاڵی/2) بکەین، لە زیمنی ئەو جیهات و قەراراتانە نووسراوە ئەو شەخصەی کە تەمسیلی مونەزەمە دەکات، بۆیە من ئیقتیراح دەکەم بێجگە لەوەی لە ماددەی یازدە ئیزافەی ئەوە بکەین، ئیقتیراح دەکەم بنووسرێت (يمثل المنظمة او الشبكة امام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية الشخص الذي يحدده النظام الداخلي للمنظمة)، ئەمە لەبەر ثباتە، لەبەر موعامەلاتە، ئەو کەسەی کە پەیڕەوی ناوخۆ دەست نیشانی دەکات، ئەو نوێنەرایەتی مونەزەمە دەکات یەکێك لەو جیهاتانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆرە ڕۆژان دزەیی کەرەم بکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دیاری کردنی ئەو کەسەی کەوا نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات لە هەموو دامودەزگاکان بەرپرسی یەکەم بەرپرسە لە هەموو ئەو کاروبارانەی کەوا لەو ماددەیەدا هاتووە، بۆیە سەرۆکی ڕێکخراو، یان هەر کەسێك کە سەرۆکەکە تەخویلی دەکات، ئەوە پێویستە لێرە دیاری بکرێت و دەست نیشان بکرێت، بۆ ئەوەی لەبەردەم دادگا نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە بکات، داوا دەکەم دەقە کوردیەکە لەگەڵ دەقە عەرەبیەکە بگونجێت و ڕەچاوی ئەوە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سالار محمود کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من دوو تەرح دەخەمە پێش چاو بۆ بەدیلی ئەمە، لەجیاتی هەر کەسێك بوترێت هەر ئەندامێك، چونکە بۆ هەر رێکخراوێك کە کۆمەڵێك تیایدا کۆدەبنەوە، بە مەبەستی ئامانجێك، ئەو ئەندامە کۆمەڵێك ئەرك و مافی لەئەستۆدایە، بۆ رووبەڕوو بوونەوە لەبەردەم دادگاشدا، دیارە ئەرکی داکۆکی کردن و مافی رووبەڕوو بوونەوە بۆ ئەندام گونجاوترە، نەك بۆ هەر کەسێکی تر، ئەمە خاڵی یەکەم لەجیاتی کەسەکە، ئەندام دابنرێت، یان ئەوەتا کە قسە لەبەر ئەوە دەکرێت بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی رێکخراوەکە دەست نیشان دەکرێت، ئەم ماددەیە تەحصیل حاصلە، نەبوونیشی لە ئێستادا وەکو یەك وایە، مادام پەیڕەوی ناوخۆ ئەو مەسەلەیە یەکلا دەکاتەوە، نەبوونی لێرەدا نە ئیزافەیەکە، نە کەموکوڕیەکە، بۆیە هیوادارم ئەمەیان بە نەزەری ئیعتیبار وەربگیرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بەفرین حسین کەرەم بکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی منیش هەر لەسەر دەستەواژەی هەر کەسێك بۆی هەیە، پرسیارەکە ئاراستەی لییژنەی بەڕێز دەکەم، بەتایبەتی کاتێك نوێنەرایەتی رێکخراو، یان تۆڕەکە دەکات لەبەردەم دادگادا، مەسەلەکە مەسەلەی دادگایە، وەکو هاوکارم کاك سالار گوتی، وشەی هەر کەسێك شتێکی عام و لەوانە دەرەوەی رێکخراوەکەش بگرێتەوە، پێم باشە ئەندام بێت و دیاریش بکرێت ئەو کەسە کێیە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار تارا ئەسعەدی کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەقاودەق لەگەڵ پێشنیازەکەی کاك سالارم، کە دەبێت ئەندام بێت لەناو ئەو رێکخراوە، تەخویل بکرێت لەناویدا، ئەگەر نەیڵێیت، یان بیڵێیت وابزانم شتێك ناگەیەنێت، چونکە لێرە لەناو نیزامی داخیلی ئەکید دەبێت تەخویل بکرێت، چونکە ئەگەر تەخویل نەکرێت، هەر کەسێك ناتوانێت بڕوات ئەو کارە بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاز دەکەم ئەو ماددەیە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (المدير ا لمنظمة او الشبكة او من يخوله ان ينوب عنها امام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئەڤین عمر کەرەم بکە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو هاوکارم دکتۆرە رۆژان باسی کرد، عادەتەن سەرۆکی هەموو ڕێکخراوێك خۆی تەمسیلی ڕێکخراوەکەی خۆی دەکات لە زۆر حاڵەتدا، حاڵەتی واش هەیە کەوا محامیەك تەخویل دەکات، یەکێك شەخصێکی قانونی تەخویل دەکات کە تەمسیلی بکات، ئەوەی لێرەدا باس کراوە، دەڵێت بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی مونەزەمەکە دیاری دەکرێت، کەواتە مادام دەڵێت لەناو پەیڕەوی ناوخۆی مونەزەمەکە دیاری دەکات، من لێرە هاوڕام لەگەڵ هاوکارم کاك سالار، کەوا بوون و نەبوونی وەکو یەکە، ئەم ماددەیە لێرەدا تەحصیل حاصلە، بۆیە منیش پێشنیار دەکەم کەوا ئەو ماددەیە ئەسڵەن لێرە وجودی نەبێت باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار هاژە سلێمان کەرەم بکە.

بەڕێز هاژە سلێمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تێبینیەکەم لەسەر ئەوەیە، کە هەر کەسێك بۆی هەیە ببێتە نوێنەری ڕێکخراو، یان تۆڕ، بکرێت بە هەر ئەندامێکی ڕێکخراوەکە، ئەگەر ئەندامی ڕێکخراوەکە بێت، ئەو کاتە دەتوانێت نوێنەرایەتی ڕێکخراو، یان تۆڕەکە بکات لەبەردەم دادگا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جلال کەرەم بکە.

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە (بامكان اي شخص مؤهل من المنظمات)، هیوادارم کاك داناو کاك عومەر موئەهەلەکە لەوانەیە زۆر شت بگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار لانا کەرەم بکە.

بەڕێز لانا احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به رەئی من ماددەی پێنجەم، کە رەئی خۆم شەخصی ئەم ماددەیەم پێ زیادە، چونکە لێرە نووسراوە (بامکان اي شخص ان ينوب عن المنظمة)، ئێمە دەزانین، یەعنی ئەوەی من شارەزامە لە ئیدارە، ئیدارە لەسەر یەك شەخص تەتبیق ناکرێت، لەسەر مەجموعە ئەفرادێك تەتبیق دەکرێت، هەروەها مونەزەمەش لە مەجموعە ئەشخاصێك پێکهاتووە، لێرە لە مونەزەمەی مەجلیسی ئیدارە هەیە، رەئیسی مەجلیسی ئیدارە هەیە، ئەعزائی هەیە، هەروەها بەنیسبەت پێناسەی مونەزەمە، (المنظمة/ مجموعة من الاشخاص)، ئەو مونەزەماتانە هەدەفی ئیقتیصادی هەیە، هەدەفی ئیجتیماعی هەیە، هەدەفی سیاسی هەیە، هەدەفی روبحی هەیە، یەعنی ئەگەر بێمەوە سەر پێناسەی مونەزەمە، شەبەکەی مونەزەمە چیە (مجموعة من المنظمات)، لەوانەیە لەناحیەی نەوعی، لە ئەهداف، ئەوانە مەربوت بن لە یەکتری، بە رەئی من ئەو ماددەیە پێویست ناکات لێرە وجودی هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان، بەحەقیقەت ئەو مونەزەمەیە هەر شەخصێك تەکلیف بکات، کە خۆیان بەپێی نیزامەکەیان، لەوانەیە سبەی محامیەك تەکلیف بکات بڕوات ئیشەکەیان بۆ بکات، بەلأم بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی رێکخراوەکە، جا بۆیە لیژنە ئەگەر ئیعادەی صیاغە بکەن، کەرەم بکەن، بزانن فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو تەوەری قسەی ئەو برا بەڕێزانە مەوزوعێکی گرتەوە، کە ئایا ئەو شەخصە کێیە ئەو تەمسیلە دەکات؟ چۆنیش دادەنرێت؟، بەلأم ئەگەر سەیری ئەخیری فەقەرەکە بکەین، کە دەڵێت (حسب النظام الداخلي للمنظمة)، وەکو جەنابت ئێستا تەوزیحێکتدا، دەکرێت ئەو ماددەیە لێرە بمێنێتەوە، دەکرێت ئەو ماددەیە هەڵبگیرێت بچێتە ناو نیزام داخیلیەکە، بەلأم ئەگەر لێرە بمێنێتەوە، من پێموایە تەئکیدێکی یاسایی و قوەتێکی قانونی زیاتری دەدەینێ بە ئیمکانی هەر شەخصێك بێت ئینابەی مونەزەمەو شەبەکە بکات، بە تەئکید جەنابت تەوزیحێکتدا، هەموو شەبەکەیەك، هەموو مونەزەمەیەك لە نیزامی داخیلی کە دادەنرێت، نیزامی داخیلی موکەمیلی ئەو یاسایەیە کە بۆ ئەو رێکخراوە دانراوە، نیزامی داخلی جیاواز نییە، لە نیزامە داخیلیەکە عادەتەن هەر رێکخراوێك بێت بە کۆبوونەوە دادەنرێت، لە کۆبوونەوەکە ئەندامان حازر دەبن، لەوێدا ئیتیفاقی لەسەر دەکرێت، کێ دەبێتە مەسئوولی یەکەم؟ کێ هەیئەی ئیدارە دروست دەکات لەم رێکخراوە؟ ئەو کاتە لەوێ تەحدید دەکرێت کێ ئینابەی ئەم مونەزەمەیە بکات؟ یەعنی جائیزە محامیەك لە دەرەوەی رێکخراوەکە دێت وەکالەتێکی عامی بۆ دەکرێت، لەم وەکالەتە عامە حەقی هەموو ئیقرارو قەبزو بەیع و سەرف و حزورو هەرچی حقوقێکی یاسایی هەیە دەیدرێتێ، تەمسیلی ئەو رێکخراوە، یان ئەو شەبەکەیە دەکات لەبەردەم هەموو دەوائیر، کە وەکالەتی عامەی پێ بوو هەموو تەمسیلێك دەکات، هەندێ جاریش جائیزە هەر مودیری رێکخراوەکە، یان مەسئوولی موباشیر خۆی تەمسیل دەکات، بەلأم جائیزیشە خۆشی کەلعادە ئەو حەقانەی خۆی بداتە محامیەك، یان یەکێکی تری

یاسایی هەڵبستێت بەو کارانە، بەڵام ئەمە هەمووی دەگەڕێتەوە بۆ کوێ؟ دەگەڕێتەوە بۆ نیزامی داخیلیەکە لە مونەزەمەکە، یەعنی دانانی ئەو کەسە بەخۆڕایی دانانرێت، ئەو کەسە لەنیزامی داخیلیەکە تەحدید دەکرێت، نیزامی داخیلیش بەشێکی تەواوکەرە لە یاسای ئەو رێکخراوە، لەبەر ئەوە من پێموایە ئەمە رەئی ئێمەیە، ئەم ماددەیە بەصیغەیەکی یاسایی باش هاتووە، دەکرێت لەناو نیزامی داخیلیەکەدا بێت، لێرە لا ببرێت، دەکرێت بمێنێتەوە بۆ تەقویە کردنی ماددەکەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عومەر نورەدینی.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا پێشنیاری ئەوە کرا ئەو ماددەیە هەر نەمێنێت، بەڕێزان، ئەگەر ئەو ماددەیە لێرە بمێنێت هەموو ئەو مونەزەمانە مولزەم دەبن بەوەی کە لەناو نیزام داخیلیدا باسی ئەوە بکەن کە چۆن نوێنەرایەتی دەکەن، بەس ئەگەر نەبێت، لەوانەیە باس نەکەن، بۆیە پێویستە بمێنێتەوە، بەڵام بەو شێوەیەی برای بەڕێزم کاك عومەر باسی کرد، دەکرێت صیاغە بکرێتەوە، دەنا مانەوەی گرنگەو پێویستە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو کاك دانا.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستیەکەی پێموایە زۆر خیلافمان نییە لەسەر یاساکە، ئەو پێشنیارانەی لەبەر دەستی منەو هاتووە، هەر ئیشارە بە هەندێکیان بدەم، ئەوەی بەڕێز کاك عبدالسلام بەڕاستی تەئکید لەوە دەکاتەوە کە لە پەیڕەوی ناوخۆ دیاری بکرێت، پێشی وایە تەئکید کردنەوەیە ئەگەر لێرە هەبێت.

کاك جەلال تەنیا وشەی موئەهەلی بۆ زیاد کردووە، پێموایە ئەوەش هەر بەخۆی ئەو کەسە دەبێت موئەهەل بێت، یەعنی پێشتر لە پەیڕەوی ناوخۆکەدا هەیە.

کاك ئاسۆ، مودیری بۆ زیاد کردووە، پێموایە دەبێت ئازادی زیاتر بە رێکخراوەکە بدەین، بۆ ئەوەی خۆیان بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ مەرج نییە هەر مودیر بێت، بۆ خۆیان ئەوانە دیاریان کردووە.

هەروەها کاك عیماد تەنیا ئیزافەی ئەوەی کردووە، کە دەڵێت هەر کەسێك بێت، بەڵام مونەزەمە، یان شەبەکە بۆ خۆی تەخویلی بکات، پێموایە مەفهومی ئەوەکەش لەوە هاتووە بۆ خۆی هەمان شتە، جا بۆیە ئێمە پێمان باشە بەڕاستی ئەو ماددەیە بمێنییێت، لەبەرچی؟ لەبەر ئەوەی ئەوە لە ژێر بابی مەبادیئ عامەیە، بنەما گشتیەکانە، بەڕاستی ئەوە بمێنێت وەك کاك عومەریش ئیشارەتی پێدا، یەعنی تەئکید

کردنەوەیە، تۆ ڕێکخراوەکان مولزەم دەکەیت بەوەی لە پەیڕەوی ناوخۆدا ئەو نوێنەرە، یاخود شێوازی میکانیزمی دیاری کردنی ئەو نوێنەرە دیاری بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا پێشنیارێك هەبوو، كە نەمێنێت، دەتانەوێت پێشنیارەكەتان سەحب بكەن، یان بخرێتە دەنگدانەوە؟ پێشنیارێك هەبوو كە ئەو بڕگەیە لەوێ هەڵبستێت، برادەران رووندیان كردەوە، كە گرنگە بمێنێت، ئێستا كێ لەگەڵ ئەوەیە نەمێنێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ هەر سێ كەسەكە بوون، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ بمێنێت دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كراو وەكو خۆی مایەوە، ئێستا صیاغەكەی بخوێننەوە بەكوردی و بە عەرەبی، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

بامكان اي شخص ان ينوب عن المنظمة او الشبكة امام المحاكم والجهات الرسمية وغير الرسمية حسب النظام الداخلي للمنظمة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەكوردیەكەش كەرەم بكەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

هەر كەسێك بۆی هەیە ببێتە نوێنەری ڕێكخراو، یان تۆڕ لەبەردەم دادگاكان و لایەنانی فەرمی و نافەرمی بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێكخراوەكە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەیەکی نیزامی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە زۆر یاسامان دەرکردووە لەو پەرلەمانە بەنیسبەت مونەزەمات، عادەتەن رەئیسی مونەزەمە تەمسیلی شەخصیەتی مەعنەوی ئەو مونەزەمەیە دەکات، چ لە ڕووی ئیداری، چ لە ڕووی مالی، چ لە ڕووی ئامادە بوونی لە بۆنەکاندا، ئەمە وەکو مەبدەئێکی عام، بۆیە من پێمواید تەنها یەك تەعدیلم هەیە، یەکەم/ ئەو مافە بدرێت بە رەئیسی مونەزەمەکە، مونەزەمەکە دوایێ (او من ينوب عنه وفق الاحكام الواردة في النظام الداخلي)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (4)

چوارشەممە رێکەوتی 2011/4/6

کاتژمێر (2)ی پاش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە رێکەوتی 2011/4/6 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (4)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (2)ی پاش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە رێکەوتی 2011/4/6 دا بەم شێوەیە بێت:

1-**بەردەوام بوون لەسەر خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای کاری رێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستان.**

2-**خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای گرنگیدان بە گەنجان لە هەرێمی کوردستان.**

3-**خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای پرۆژە بچووکەکان لە هەرێمی کوردستان.**

4-**خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای سندوقی پاڵپشتی گەنجان لە هەرێمی کوردستان.**

5-**خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای پشتگیری دارایی بۆ حیزب و قەوارە سیاسیەکان لە هەرێمی کوردستان.**

6-**خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.**

7-**خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای قەدەغەکردنی رێکخستنە حیزبیەکان لەناو رێزەکانی پێشمەرگە و ریزەکانی ئاساییش.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی یەکەم، خولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (4)، رۆژی دانیشتن 2011/4/6، بەرنامەی کار:

بە پێی حوکمەکانی ماددەی (1)ی بڕگە 20 لە پەیڕەوی ناوەخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستانی عیراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە 4ی ئاسایی خولی سییەمی هەڵبژاردن، لە کاتی 2ی پاش نیوەڕۆ، ڕۆژی چوارشەممە، لە ڕێکەوتی 2011/4/6دا، بەم شێوەیە بڕیت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای کاری ڕێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستان.

2-خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای گرنگیدان بە گەنجان لە هەرێمی کوردستان.

3-خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای پرۆژە بچووکەکان لە هەرێمی کوردستان.

4-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای سندوقی پاڵپشتی گەنجان لە هەرێمی کوردستان.

5-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای پشتگیری دارایی بۆ حیزب و قەوارە سیاسیەکان لە هەرێمی کوردستان.

6-خستنە ڕوو و گفتوگۆکردنی یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

7-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای قەدەغەکردنی ڕێکخستنە حیزبیەکان لەناو ڕێزەکانی پێشمەرگە و ریزەکانی ئاساییش.

ئێستا داوا لە لێژنەی هاوبەش، یاسایی، ناوەخۆ، کۆمەڵگای مەدەنی دەکەین، کەرەم بکەن بۆ ئێرە ، فەرموون.

لێژنەی هاوبەش، ئێستا ئەوەی کە دوێنێ دانیشتن، صیاغەی بکەن و دووبارە بیخوێننەوە، ئەیدەینە دەنگدان، پێشەکی بە کوردی بیخوێنن، پاشان بە عەرەبی تکایە، فەرموون.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم:

تۆمار کردنی ڕێکخراوەکان

ماددەی دەیەم:

مەرجەکانی تۆمار کردن:

1-بۆ تۆمارکردنی ڕێکخراوەکانی کوردستان، دەبێ ئەندامانی دامەزرێنەر داوایەك پێشکەش بکەن بە فەرمانگەی تایبەت بە تۆمارکردن و بەڕێوەبردنی کاروباری ڕێکخراوەکان، بە مەرجێك ژمارەیان لە سێ کەس کەمتر نەبێت، داوایەکەش لە لایەن هەموویانەوە واژوو کرابێت و پەیڕەوی ناوەخۆی ڕێکخراوەکەش هاوپێچی بێت، کە ئەم زانیارانەی دادێن لە خۆ بگرێ:

1-ناوی ڕێکخراوەکە و ئەرك و ئامانجەکانی.

2-ناو، نازناو، ڕەگەز، ڕەگەزنامە، تەمەن، پیشە، ئاستی بڕوانامەی خوێندن و، شوێنی نیشتەجێبوونی ئەندامانی دامەزرێنەر.

3-پەیکەری ڕێکخراوەکە و چۆنیەتی کارکردنی.

2- ڕێکخراوەکانی عیراق: ڕێکخراوەکانی عیراق کە لە لای دەسەلاتی فیدرالدا تۆمار کراون، بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی لە هەرێمدا بە تۆمارکراوی دادەنرێن و لەسەریانە ئەم زانیارانەی دادێن بە کوردی و عەرەبی پێشکەش بە فەرمانگە بکەن:

1-ناوی ڕێکخراوەکە و ناوی ئەو کەسەی کە نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات لە هەرێمدا.

2-ناونیشان و ژمارەی تەلەفۆنی نووسینگەی سەرەکی ڕێکخراوەکە لە عیراقدا.

3-پلانی کاری ئەو چالاکیانەی ڕێکخراوەکە دەیەوێ لە هەرێمدا جێبەجێی بکات.

4-دانەیەکی ئەرێ کراو(تصدیق) لە بەلگەنامەکانی فیدرالی، تۆمارکردنی ڕێکخراوەکە.

3-ڕێکخراوەکانی بیانی، لە پێناو بە دەست هێنانی بڕوانامەی تۆمارکردندا دەبێ ڕێکخراوەکانی بیانی ئەم زانیارانەی دادێن بە زمانی کوردی پێشکەش بە فەرمانگە بکەن.

1-ناوی ڕێکخراوەکە.

2-ناونیشان و ژمارە تەلەفۆنی نووسینگەی سەرەکی ڕێکخراوەکە لە عیراق و وڵاتی دایکدا.

3-ڕوونکردنەوەی ئەو ئامانج و چالاکیانەی ڕێکخراوەکە هەوڵ دەدات لە هەرێمدا جێبەجێیان بکات.

4-دانەیەکی ئەرێ کراو لە پەیڕەوی ناوەخۆی ڕێکخراوەکە.

5-پشتگیریەك کە تۆمارکردنی ڕێکخراوەکە وەك ڕێکخراوێکی ناحکومی لە وڵاتی دایکدا بسەلمێنێ.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الخامس

تسجيل المنظمات

المادة العاشرة : شروط التسجيل:

اولآ: لتسجيل المنظمات الكوردستانية، يجب أن يقدم الاعضاء المؤسسون طلبا الى الدائرة الخاصة بتسجيل المنظمات و ادارة شؤونها، على أن لا يكون عددهم أقل من ثلاثة أشخاص، ويكون الطلب موقعا من قبلهم جميعا ومرفقا به النظام الداخلي للمنظمة و التي تتضمن المعلومات التالية:

1- أسم المنظمة و مهامها وأهدافها .

2- الاسم، اللقب، الجنس، الجنسية، العمر، المهنة، مستوى التحصيل الدراسي، ومحل السكن للاعضاء المؤسسين .

3- هيكلية (تكوين) المنظمة و كيفية عملها.

ثانيا: المنظمات العراقية:

تعتبر المنظمات العراقية المسجلة لدى السلطات الاتحادية مسجلة تلقائيا في الأقليم، وعليها تقديم المعلومات التالية للدائرة باللغتين الكوردية و العربية:

4. اسم المنظمة و اسم من يمثل المنظمة في الاقليم .
5. عنوان ورقم هاتف المكتب الرئيسي للمنظمة في العراق .
6. خطة العمل للنشاطات التي تنوي المنظمة تنفيذها في الأقليم .
4. نسخة مصدقة من وثائق التسجيل الأتحادية للمنظمة .

ثالثا : المنظمات الأجنبية :

من أجل الحصول على شهادة التسجيل، ينبغي على المنظمات الأجنبية تقديم المعلومات التالية للدائرة باللغة الكوردية:

1. اسم المنظمة .
2. عنوان ورقم هاتف مكتب المنظمة الرئيسي في العراق وبلد الأم .
3. بيان الأهداف والنشاطات التى تسعى المنظمة لتحقيقها في الاقليم.
4. نسخة مصدقة من النظام الداخلي للمنظمة .
5. تأييد يثبت تسجيل المنظمة كمنظمة غير حكومية في البلد الأم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا گوێتان لێ بوون بەو شێوەیە خوێندرایەوە، ئەیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵیدایە تکایە دەستی بەرز بکات، 58 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵیدایە، کێ لەگەڵدا نیە؟، 3 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵیدانیە، بۆ ماددەی 11 کەردم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یازدەهەم:

ڕێکاری تۆمار کردن:

1 - دەبێ فەرمانگەی ڕێکخراوەکان لە ماوەی (30) ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بداتەوە. کاتێك ڕێکخراوەکە داوا پێشکەش دەکات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەکی بە ڕۆژی وەرگرتن پێ بدات. ئەو پسوولەیەش بەڵگەیە بۆ وادەی پێشکەش کردنی داواکە بۆ مەبەستی ژماردنی ئەو ماوەیەکە (30) ڕۆژە.

2 - لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا کە بە گوێرەی ئەم یاسایە لە داوای تۆمار کردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) ڕۆژ لە ڕۆژی پسوولەکەوە داواکە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی

دامەزرێنەر، بە مەبەستی تەواو کردنی کەم وکوڕییەکانی، لەم حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەکە لە رۆژی سەر پسوولەی داوا تازەکەوە ئەژمار دەکرێت.

3 - لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەر چوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگە (1)ی ئەم ماددەیەدا هاتووە، رێکخراوەکە بە تۆمار کراو دادەندرێت و، دەبێ فەرمانگە لە کاتی داوا کردندا بەڵگەنامەی تۆمار بداتە رێکخراوەکە.

4 - ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمار کردنی رەت کردەوە، ئەوە ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری رەت کردنەوەکەیان هەیە لە بەردەم دادگای کارگێڕی لە هەرێمی کوردستاندا لە ماوەی (30) رۆژ لە رۆژی وەرگرتنی بڕیاری رەت کردنەوەکەدا، دەبێ دادگاش لە ماوەی (15) رۆژدا بڕیاری رەت کردنەوەکە یەکلایی بکاتەوە.

5 - دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری رەت کردنەوەی داواکە بۆ داواکارانی تۆمارکردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی کە دەکرێ فەرمانگە بۆ رەت کردنەوەی داوای تۆمار کردنەکە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەکانی ماددەکانی 8،10 و بڕگە (1)ی ماددەی، چواردەهەمی ئەم یاسایە لە رێکخراوەکەدا.

6 - پاش دەربڕینی رەزامەندی لەسەر داوای تۆمار کردنەکە، یان بەسەر چوونی وادەی یاسایی بە بێ وەڵام دانەوەی، دەبێ فەرمانگە پەیڕەوی ناوخۆی رێکخراوەکە لەگەڵ تۆمارنامەکەدا لە رۆژنامەیەکی رۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بکاتەوە.

یەك روونکردنەوە بدەم، لە بڕگەی (5)، ئەوەی کە لەبەر دەستتانە، نووسراوە ماددەی (8) دوایی (11)، (11) لەبەر تەسەلسولەکەی گوڕا بووە 10 بۆیە بە 10 خوێندمەوە، و بڕگەی 1 لە ماددەی 15 دەبێتە 14، ئەوە هەر بۆ روونکردنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکەن بە عەرەبیش بخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 لە راپۆرتە موشتەرەکەکە ئەبێ بە ماددەی 11.

المادة الحادية عشرة : اجراءات التسجيل

1 - على دائرة المنظمات ان تجيب على طلب التسجيل خلال (30)يوما من تاريخ استلام الطلب. عندما تقدم المنظمة الطلب، يجب على الدائرة ان تزودها بوصل استلام مؤرخ. يعتبر هذا الوصل دليلا على موعد تقديم الطلب لاغراض حساب هذه المدة وهي 30 يوما.

2 - في حالة عدم توفر الشروط القانونية الواردة في طلب التسجيل وفقا لهذا القانون على الدائرة اعادة الطلب الى هيئة المؤسسين خلال (15) يوماً من تاريخ الوصل، لغرض استكمال نواقصه، وفي هذه الحالة تحسب مدة الجواب من التاريخ الموجود على وصل الطلب الجديد.

3 - في حالة عدم الاجابة على الطلب وانقضاء المدة المذكورة في الفقرة (1) من هذه المادة، فان المنظمة تعتبر مسجلة و على الدائرة تزويد المنظمة بوثيقة التسجيل عند الطلب.

4 - اذا رفضت الدائرة طلب التسجيل، فان للاعضاء المؤسسين الحق في الطعن على قرار الرفض أمام المحكمة الادارية في اقليم كوردستان خلال (30)يوما من تاريخ استلامهم لقرار الرفض، وعلى المحكمة البت في قرار الرفض خلال (15) يوما .

5 - يجب على الدائرة ارسال كتاب رسمي مسبب لرفضها لطلب التسجيل الى طالبي التسجيل والاسباب التي يمكن ان تستند الدائرة اليها في رفضها لطلب التسجيل هي حصرا عدم توافر المنظمة لشروط المواد الثامنة، الحادية عشر، والفقرة (1) من المادة الخامسة عشر من هذه القانون.

6 - بعد ابداء الموافقة على طلب التسجيل، او انقضاء المدة القانونية دون الاجابة عليه، على الدائرة نشر النظام الداخلي للمنظمة مع وثيقة التسجيل في جريدة يومية في الأقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەوانەی ئەیانەوێ مواداخەلە بکەن، با کەرەم بکەن ناویان بنووسن، ئەو بەڕێزانەی کە ناویان تۆمار کردووە، سۆزان شهاب، ئەڤین عمر، سالم تۆما، بێریڤان سرهەنگ، شوان احمد، رفیق صابر، صباح بیت الله، گۆران ازاد، کەسی تر هەیە؟، سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاّ من هەر ئەوەندە لەسەر (على دائرة المنظمات ان تجيب على طلب التسجيل خلال (30)يوما لا تحتسب فيها ايام العطل)، چونکە ئەوەی ئەبێ تێدا بێ، لە ولاّتی ئێمە پشوو زۆر زۆرە، ئەگەر لە وەرزێکیشدا بێ کە وەکو مانگی سێ و وەکو مانگی چوار، پشووەکان ئەوەندە زۆر ئەبێ، ئەگەر لە کاتی خۆیدا ئەو کارە تەواو نەکرێ، کارێکی باش نیە، ئەگەر بنووسرێ (لا تحتسب فيها ايام العطل) پێم وایە باشتر دەبێ، بۆ ئەوەی (30) رۆژی رۆژانی کار بێت، لە کاتی رۆژانی کار بێت، لە خاڵی پێنجەمدا، یەک مولاحەزەی بەسیتم هەیە لەسەر ئەوەی کە باسی مەوادەکان ئەکرێ، ئەگەر قەوسێک بکرێتەوە بۆ ئەوەی، چونکە ئەوەی ئێستا هەیە تۆزێک تێکەڵی و پێکەڵی هەیە، ئەگەر قەوسێک بکرێتەوە (المواد الثامنة، العاشرة، و الفقرة الاولى من المادة الخامسة عشرة)، چونکە نووسراوە (المادة الخامسة عشرة)، ئەگەر چاک بکرێتەوە (من هذا القانون)، باشە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە من پشتگیری سۆزان خان دەکەم، لەوەی کە باسی ئەوەی کرد کە خاڵی پێنجەم قەوسەکە بکرێتەوە بۆ ئەوەی دیاری بێ کە مەوادەکان چین و، وشەی (و الخامسة عشر) هەڵگیرێ لەگەڵ ئەوەی (من هذه المادة) بکرێتە (هذا المادة)، (من هذا القانون) عەفوەن ، وا پێشنیاریش دەکەم خاڵی شەشەم کە ئەڵێ (التسجيل في جريدة رسمية)، بکرێتە (في جريدتين رسميتين فى الاقليم)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، كاك سالم فەرموو.

بەڕێز سالم تۆما :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها یەك مولاحەزەی بچووکم هەیە هەر لەسەر بڕگەی پێنج، (يجب على الدائرة ارسال كتاب رسمي) يان بنووسين (المسبب لرفضها) يان بنووسين (يبين سبب رفضها)، لەبەر ئەوەی شتەکە رەکیکە لێرە، یان بیکەین (كتاب رسمي المسبب لرفضها) يان (يبين سبب رفضها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی 12 کە ئێستا بوویتە ماددەی 11، لە بەشی یەکەمدا نووسراوە، دەبێ فەرمانگەی رێکخراوەکان لە ماوەی 30 رۆژ لە وەرگرتنی داواکە، وەڵامی داوای تۆمارەکەیان بدرێتەوە، هێشتا ئەو رێکخراوە قبوڵ نەکرایە، بۆیە حەق وایە بنووسرێت دەستەی دامەزرێنەر نەنووسرێت رێکخراوەکە، هەروەها لە بەشی سێیەمی ماددەی 11 لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەر چوونی 30 رۆژ، رێکخراوەکە بە تۆمارکراو دادەنرێت، لە بڕگەی یەکەمدا نووسراوە:دەبی وەڵام بدرێتەوە، لەوەی تر نووسرایە: ئەگەر وەڵام نەدرایەوە دەبێ بە تۆمارکراو حیسابە، بەرەئی من ئەوە غەڵەتە، چونکە بە ئا و بە نا تۆ دەبێ وەڵام بدەیەوە، ئەگەر هات و وەڵامت دایەوە و بە نووسراوی بڵێی لەبەر هۆکاری ئەو شتە باشانەی تێدایە ئەو رێکخراوەتان قبوڵە لە لای ئێمە، ئەگەر هات و قبوڵ نەکرا، هۆیەکەشی دیسان بۆ روون بکەیەوە، بڵێی ئەوە لەبەر ئەو هۆیانە ئێمە قبوڵی ناکەین، بە نیسبەت ئەوەی کە لەبەشی شەشەمدا لە ماددە نووسراوە کە رێکخراوەکە لەگەڵ تۆمارکردنەکە لە رۆژنامەیەکی رۆژانە لە هەرێمی کوردستاندا بڵاوبکاتەوە، بە رەئی من ناوی ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەر لە ماڵپەری ئینتەرنێت و فەرمانگەکە بڵاوبکرێتەوە، ناوی ئەو کەسانەش بنوسرێ کە رێکخراوەکە بەڕێوە دەبەن، هەتا خەڵکەکە بزانن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، كاك شوان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی یەكەم لە ماددەی 11 هەندێك زیاد و ئەوەی تێدایە بەڕەئی من، (على دائرة)، (على الدائرة)، (المنظمات) پێویست ناكات ئیزافە، بە خۆی تەعریف كراوە، (على الدائرة) وازیحە، دێینە ئاخیریش : یعتبر هذا الوصل دليل على تقديم الطلب) ئەوە هەر بە خۆی زیادە، ئەو وەصلە هەر ئەوەندە بەسە پێویست ناكات ئیزافە بكات، هەندێك دریژە تێدایە زیاتر، من بەو شێوەیە ئەو بڕگەی دروستتر دەبێنم (على الدائرة ان تجيب على طلب التسجيل خلال 30 يوم عمل من تأريخ استلام الطلب، وان تزود مقدمي الطلب بوصل استلام مؤرخ) ئەوەی تر پێویست ناكات، چونكە ئەو وەصڵە بۆ هەموویان مەبەستە، پێویست ناكات ئەو زیادەیە، ئەوەی (مقدمي الطلب) بۆی ئیزافە بكرێ، یان 30 رۆژەكە عەمەلە، 30 رۆژی عەمەلە، هەموو تاریخێكیش كە تەحدید بكرێ هەمزەی لەسەر بێ، چونكە موحەدەدە، نەك مێژوو نیە، بڕگەی 4 لە ئاخیر دێر كە هاتووە(و على المحكمة البت في قرار الرفض خلال 15 يوما،) ئەوە من دەبێنم تەقیدكردنی ئیدارەیە، تەقید ناكرێ بەو شێوەیە، نابێت ئیدارە تەقید بكرێ، وەكو دەڵێن: زەماناتی تەقازی، تەعداد نابێ، بەو شێوەیە بنووسرێ بە رەئی من (على المحكمة اعتبارها دعوة مستعجلة)، دعوى مستعجله ئەوانەی قانونین باشتر دەزانن، وەكو دعواى موستەعجەل تەعاملی لەگەڵ بكرێ، بڕگەی (5) من دەبێنم تەحصیل حاصله له 14 عیلاج كراوە، هەر بە زیادە دەبێنم، زۆر سوپاس، هەر ئەوەندە بوو.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دەست خۆش، كاك رفیق صابر فەرموو.

بەڕێز رفیق صابر :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرنجی من دوو بەشە، بەشێكیان پەیوەندی بە بڕگەی شەشەمەوە هەیە، بەشێكیشیان لە لایەن زمانەوانی كوردییەكەوە، روون نیە، یان تۆزێك بە شێواوی هاتیە، سەبارەت بە بڕگەی شەشەم ئەوەیە كە داوا یان فەرمانگە ناچار بكرێ پەیڕەوی ناوەخۆی ئەو رێكخراوانە لە رۆژنامەیەكی رۆژانەدا بڵاوبكاتەوە، ئەمە بۆ خۆی لە رووی ئابووریەوە ئەركێكی زۆر گران دەخاتە سەر شانی ئەو فەرمانگەیە، ئەگەر پەیڕەوی ناوەخۆ لاپەڕەیەك لە رۆژنامە بگرێ، بەڵای كەمەوە چەند هەزار دۆلارێك دەبێ ئەو فەرمانگەیە بیدات، كە ئەو فەمانگەیە هیچ مولزەم نیە، لە جیاتی باشترە لە سایتی ئەلیكترۆنی خۆیدا بڵاوی بكاتەوە، كە لەوێ هیچی تێناچێ لە رووی ئابوورییەوە، سەبارەت بە لایەنی زمانەوانیەكەی، بۆ نموونە، خاڵی یەكەم وا دەست

پێدەکات(دەبێ فەرمانگەی ڕێکخراوەکان لە ماوەی 30 ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بدات)، لێرە کە داواکە دێ کەس نازانێ داواکە چیە؟، داواکە لێرە بەشێوەی نەناسراوە، بەڵام پێشتر نەهاتووە، بۆیە لە ڕۆژی وەرگرتنی داوای تۆمارکردنەکەوە دەبێ وەڵامی داواکە بداتەوە، ناسراو یان مەعریفە، یەکەم جار ناوی وشەکە دێ دوایی بە ئامرازی ناساندن دەبێتە ناسراو، یان لە بڕگەی دووەمدا دەڵێ: لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا، شتی وا نیە لە کوردیدا، ئەو مەرجانەی یاسا، لەبەر ئەوە مەرجە یاساییەکانە، دوایی دەڵێ: دەبێ فەرمانگە لە ماوەی 15 ڕۆژ لە ڕۆژی پسوولەکەوە، ڕۆژی پسوولەکە چیە؟، ڕۆژی جەژنە؟، ڕۆژی عوتلەیە؟، ڕۆژی وەرگرتنی پسولەکەیە،یەعنی ئەمانە لە ڕووی زمانەوانیەوە بەراستی هەمووی هینە، بێجگە لەوە کە دەڵێی: یازدەهەم، دوازدەهەم، سێزدەهەم، ئەو هەمە فارسییە، ئێمە بە کوردی زیاتر یازدەیەم، سێزدەیەم، چواردەیەم، پازدەیەم، ئاوا هەم ڕەوانترە و کوردیترشە، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم هەر هەمووی ئاوای لێ بکرێتەوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، كاك صباح بيت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بيت الله :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەرباری ماددەی 11 ، فەقەرە یەك کە دەبێژیتن:

على دائرة المنظمات ان تجيب على طلب التسجيل خلال (30)يوما من تاريخ استلام الطلب، بە ڕەئیا من ببێتن: على دائرة المنظمات ان تجيب على طلب التسجيل خلال (15)يوما من تاريخ استلام الطلب ، ئەوە ببێتە لغو كرن، چونكە زیادەیە، لە فەقەرە دوو: اعادة الطلب الى هيئة المؤسسين خلال (15) يومآ من تاريخ الوصل، بە ڕەئیا من ببێتن: اعادة الطلب الى هيئة المؤسسين خلال اسبوع من تاريخ استلام الطلب، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم لەسەر خاڵی 4 و 5 هەیە، کە ئەگەر برادەرانی لێژنە مولاحەزەکەی بنووسن، یەعنی شکلیە زیاتر هەست دەکەی دابڕانێك لە خوێندنەوەکە هەیە، لە خاڵی 4 ئەگەر بەو شێوەیەی لێ بێ: ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمار کردنی ڕەت کردەوە، بێینەوە سەر خاڵی پێنج، دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری ڕەت کردنەوەی داواکە بۆ ئەوانەی کە داوایان کردووە، دواتر خاڵی پێنج بێینە سەر ئەوەی بڵێین: ، لەبەرامبەر ڕەت کردنەوەکەدا، ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری ڕەت کردنەوەکەیان هەیە، واتا خاڵی چوارەم کامل دەبێ بە ڕەت کردنەوە و پێدانی نووسراوی ڕەتکردنەوە بە لایەنەکە، خاڵی

پێنجەمیشیان دەبێتە بە گرتنە بەری رێگای تەعن لێدان لە لایەن ئەوانەی کە دامەزراندنی رێکخراوەکەیان کردیە، پشتیوانی لە بۆچوونەکەی کاك رفیق صابر دەکەم کە بلاوکردنەوە لە رۆژنامەی رەسمی پەیڕەوی ناوەخۆ پێویست ناکات، تەنها تۆمار نامەکە پێویستە بلاوبکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی (شارەزووری) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنجم لەسەر خاڵی سێ و خاڵی شەش هەیە، لێکچوونێکی تەواو لە بەینیان هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم هەردوو خاڵ بکرێن بە خاڵێك، چونکە لە خاڵی، ئەتوانین بەم شێوەی لێ بکەین: پاش دەربڕینی رەزامەندی لەسەر تۆمارکردنەکە، یان لە حاڵەتی وەلام نەدانەوەی داواکە و بەسەرچوونی ئەو ماوەی لە بڕگەی یەکی ئەم ماددەیە هاتووە، رێکخراوەکە بە تۆمارکراو دادەنرێت، دەبێت فەرمانگە لە کاتی تۆمارکردنی داواکە بە نامەی تۆمارکراو پەیڕەوی ناوەخۆی رێکخراوەکە لە رۆژنامەیەکی هەرێمدا بلاوبکرێتەوە، بۆیە پێشنیاری من ئەو خاڵی سێ و خاڵی شەش بکرێت بە خاڵێك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، لێژنەی هاوبەش، بەڕێزان کەرەم بکەن بیخوێننەوە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دوو رۆژنامە ئەوەی بلاوکردنەوەی پەیڕەوی ناوەخۆ، رەئی جیاواز هەبوو، هەندێك داوای ئەوەیان کرد کە لە دوو رۆژنامە بلاوبکرێتەوە و هەندێکیش پێیان وابوو کە ئەوە مەصرەفێکی زۆر دەکات، بە شێوازێکی تر بلاوبکرێتەوە لە سایتێك یاخود هەر پێویست ناکات پەیڕەوی ناوەخۆ هەموو بلاوبکرێتەوە، هەر هەندێك مەعلوماتی سەرەکی و لەو بابەتانە، جا بەراستی ئێمە ئێستا بیر لەوە دەکەینەوە کە بە چ شێوەیەك بلاوی بکەینەوە، سەبارەت بە هەندێ خاڵی تر ئەوە بوو کە، ئەگەر دوای 30 رۆژ فەرمانگە وەلامی نەدایەوە، وەلامی داواکاری ئەوانەی کە دەیانەوێ رێکخراوێك تۆمار بکەن، وەلامیان وەرنەگرتەوە، بە ئۆتۆماتیکی بە تۆمارکراو حیساب بێ، بەلام رەئیەك هەبوو کە ئەوە نابێ، دەبێ وەلام بدرێتەوە، بە هەر نەوعێك بێ وەلام بدرێتەوە، جا ئێمەش پێمان خۆشە، یاساکەش هەر بۆ ئەوەیە وەلام بدرێتەوە، ئەگەر لە حاڵەتێك وەلام نەدراوە، ئێمە پێمان وایە دەبێ با بڵێین ئەو مەسەلەی تۆمارکردنەکە بە شێوەیەکی ئۆتۆماتیکی حیساب بکرێ، دەنا ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین دەبێ وەلام بدرێتەوە، سەبارەت بە ماددەی با بڵێین بڕگەی یەکەم، کە وشەی رێکخراوەکان بە ئیزافە هاتووە، ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین لایبدەین، لەبەر ئەوەی دەبێ فەرمانگە، فەرمانگە پێشتر تەعریف کراوە، فەرمانگەی

رێکخراوە ناحکومییەکانە، لاریمان نیە لەوە، سەبارەت بەوەی کە یازدەهەم یان دوازدەهەم بگۆڕین بۆ یازدەم یان دوازدەم، لاریمان نیە لەسەر ئەوەش، کێشەیەکمان نیە، سەبارەت بەوەی کە گۆڕینی ماددەی، با بڵێین تەبدیل کردنی شوێنی ماددەی 4 و 5، بە هێشتنەوەی بڕگەی یەکەم: ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمارکردنی رەتکردەوە، لاریمان نیە لەسەر ئەوەش، ئێستا خەریکین صیاغەکەی دادەڕێژینەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

مۆداخەلەی تر ماوە؟ کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت پرسیاری تەڵەبی تەسجیل خیلالی (30) ڕۆژ، لە ڕۆژی تەئریخی ئیستیلام، باس لەوە کرا کە لەبەر ئەوەی عوتڵە هەیە، عوتڵە زۆرە لە کوردستان دا، بە هۆی ئەوەی کەوا موناسەبات زۆرە، بەڵام ئێمە حیساباتی تەبلیغات باس کراوە لە قانونێکی تایبەت دا، کە پێی دەووترێ قانونی مورافەعاتی مەدەنی، ئەو قانونە حسێبی ئەوەی کردووە ڕۆژی عوتلەشی تیادا حسێب کراوە، بە واتا ئەو (30) ڕۆژە بە گوێرەی یاسا حسێب دەکرێ لە ڕۆژی دوای دانەوەی جوابەکە، یەعنی (يوم تلي التبليغ)، یەعنی ئەو ڕۆژەی کە دائیرە جواب دەداتەوە، لە ڕۆژی دوای ئەوەوە (30) ڕۆژ حسێب دەکرێ، لە زمنی ئەو (30) ڕۆژەدا جومعەشی تێدەکەوێ، ڕاستە عوتڵەشی تێ دەکەوێ، بەڵام ئەندامەکان بۆیان هەیە لەو (30) ڕۆژە ڕۆژێکیان بەکار بهێنن بۆ جواب دانەوەی خۆیان، بۆ تەعن بێ، بۆ هەر شتێ بێ لەسەری، ئەگەر هاتوو سەری (30)هەمین ڕۆژەش بەر ڕۆژی عوتڵە کەوت، جائیزە جاری وا سەری (30)هەمین ڕۆژ، یان پێشتری لە (28) و (27) و (26)دوە بەر جەژنەکان دەکەوێ کە (3) ڕۆژن، (4) ڕۆژن و (5) ڕۆژن، قانونی مورافەعاتی مەدەنی دەڵێ: (يوم تلي العطلة، يوم الدوام الرسمي)، ئەو ڕۆژەی کە عوتڵە کۆتایی پێ دێ، ئەو ڕۆژە دەبێتە دەوامی ڕەسمی، بە واتا ساحیبی ئەو مونەزەمانە، ئەگەر سەری (30)هەمین ڕۆژە بەر عوتڵە کەوتبێ، دوای (30)هەمین ڕۆژ، ڕۆژی دوای ئەوە، ئەگەر مانگ (31) بوو، دەوام هەبوو، دەتوانێ تەعنەکەی خۆی بدا، زمنی موددەی قانونی خۆیەتی، ئەگەر (31)مین ڕۆژ بەر جومعە یان بەر عوتڵە کەوت، ڕۆژی دوای ئەوەی کە دەوامی ڕەسمی دەست پێ دەکاتەوە، موددەی موحتەسەبە قانونی و حەقی نەفەوتاوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارەی کە کرا تایبەت بە ماوەی (30) ڕۆژ لە بڕگە (3) هاتووە، ئێمە هەوڵمان دا بگونجێ لەگەڵ یاسای ئەنجومەنی شورا ژمارە (14)ی ساڵی 2008، کە لەمادە (12) باسی دادگای کارگێری دەکات، لە مادە (13) ئەو ماوەیە هەمان موددەیە کە لەوێشدا هاتووە، نەمانویست موددەیەک کەم بکرێ، یان زیاد بکرێ، باس لە قەزای موستەعجەل کرا، ئەویش ئەحکامی تایبەتی خۆی هەیە، لێرە کە (15) ڕۆژەکە دانراوە، چونکە دووجار مافی تانە گرتنەکەی هەیە، جارێک لەبەردەم دادگا کە قۆناغی

دووەمە، جاری یەکەمیش هەر لەبەردەم هەمان فەرمانگە، بۆیە ئەگەر ماوەکان حیساب بکەین (15) بە (30) بە (15) دەکاتە ماوەیەکی گونجاو بۆ ئەوەی سەیری هۆیەکانی ڕەت کردنەوەی داواکە بکەن، پێشنیارێك کرا بە زیادکردنی، لە بڕگەی شەش ئەوە زیاد بکرێ کەوا مالێپەری ئەلکترۆنی ڕێکخراوەکە، هەر ڕێکخراوێك ئازادە لە مالێپەڕەکەی خۆی چ زانیارییەك بلاو دەکاتەوە، هیچ ڕێگرێکی یاسایی نیە لەبەردەم ئەوەی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە لە مالێپەڕی ئەلکترۆنی بلاو بکرێتەوە، بەڵام لێرە کە لە دەقی یاساکە هاتووە، ئیلزامی دەکەین کەوا پێویستە لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بلاو بکرێتەوە، شەهادەی تەسجیلەکە، تەئسیسەکە لەگەڵ پەیڕەوی ناوخۆ، بەڵام ئەگەر دەقێك لە یاسا هەبێ، یان نەبی، ئەوە ئازادە دەتوانێ لە مالێپەڕەکە شتی وا بلاو بکاتەوە، لە بڕگەی دووەم پێشنیاری ئەوە کرا زۆر ڕوون نیە وەسڵەکە مەبەست چیە؟ ئەگەر وشەی ئیستیلام لە دوای وشەی وەسڵ زیاد بکرێ، بکرێتە (وصل الإستلام)، ئەوە ئەو ناڕوونییەی کە هەیە نامێنێ، سەبارەت بە بڕگەی چوار و پێنجیش پێویستی بە داڕشتنەوە هەیە، وەکو کاك گۆران پێشنیاری کرد، بڕگە چوار بکرێتە پێنج، بڕگە پێنجیش بکرێتە چوار، بەڵام دەستکارییەك بکرێ کە بیدایەتی بڕگە چوارەکە وای لێبێ، ئەگەر لە حاڵەتێك کەوا داواکە ڕەت کراوە، ئاگاداری ئەندامەکان بکاتەوە، هۆیەکان، ئەوجا دواتر بڕگەی چوار بکەینە بڕگەی پێنج، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، ئێستاش ئاخیر صیاغەتان بخوێنن، بە کوردی، پاشان بە عەرەبی، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، کەرەمکە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شێوەیەك ماددەکەمان هەوڵدا دابڕێژینەوە، ئەو تێبینیانەی بەڕێزتان هەمووی لە خۆ بگری،

المادة الحادية عشرة :

إجراءات التسجيل:

1-على الدائرة أن تجيب على طلب التسجيل خلال (30)يوما من تاريخ استلام الطلب. عندما تقدم المنظمة الطلب، يجب على الدائرة ان تزودها بوصل استلام مؤرخ. يعتبر هذا الوصل دليلاً على موعد تقديم الطلب لاغراض حساب هذه المدة وهي 30 يوما.

2-في حالة عدم توفر الشروط القانونية الواردة في طلب التسجيل وفقا لهذا القانون على الدائرة اعادة الطلب الى هيئة المؤسسين خلال (15) يوماً من تاريخ وصل الإستلام، لغرض استكمال نواقصه، وفي هذه الحالة تحسب مدة الجواب من التاريخ الموجود على وصل الطلب الجديد.

3-في حالة عدم الاجابة على الطلب وانقضاء المدة المذكورة في الفقرة (1) من هذه المادة، فان المنظمة تعتبر مسجلة و على الدائرة تزويد المنظمة بوثيقة التسجيل عند الطلب.

4-في حالة رفض طلب التسجيل، على الدائرة تبليغ أعضاء المؤسسين بأسباب الرفض و الأسباب التي يمكن أن تستند الدائرة إليها في رفضها لطلب التسجيل. هي حصراً عدم توافر المنظمة لشروط المواد (8)، (10)، والفقرة (1) من المادة الرابعة عشرمن هذا القانون.

5-للاعضاء المؤسسين الحق في الطعن على قرار الرفض أمام المحكمة الادارية في اقليم كوردستان خلال(30)يوما من تاريخ استلامهم لقرار الرفض، وعلى المحكمة البت في قرار الرفض خلال (15) يوما .

6-بعد إبداء الموافقة على طلب التسجيل، أو إنقضاء المدة القانونية دون الإجابة عليه، على الدائرة نشر وثيقة التسجيل في صحيفة يومية في الإقليم.

بەڕێز د.دانا سعيد صوفي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11)

ڕێکاری تۆمار کردن:

1- دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (30) ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بداتەوە، کاتێك ڕێکخراوەکە داوا پێشکەش دەکات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەکی بە مێژووی وەرگرتن پێ بدات، ئەو پسوولەیەش بەلگەیە بۆ وادەی پێشکەش کردنی داواکە بۆ مەبەستی ژماردنی ئەو ماوەیە کە (30) ڕۆژە.

2- لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا کە بە گوێرەی ئەو یاسایە لە داوای تۆمارکردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) ڕۆژ لە ڕۆژی پسوولەکەوە داواکە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی دامەزرێنەر، بە مەبەستی تەواو کردنی کەم و کووڕییەکانی، لەو حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەکە لە ڕۆژی سەر پسوولەی داوا تازەکەوە ئەژمار دەکرێ.

3- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەرچوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە، ڕێکخراوەکە بە تۆمار کراو دادەنرێت و دەبێ فەرمانگە لە کاتی داواکردن دا بەلگەنامەی تۆمار بداتە ڕێکخراوەکە.

4- ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمارکردنی ڕەت کردەوە، دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری ڕەت کردنەوەی داواکە بۆ داواکارانی تۆمار کردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی کە دەکرێ فەرمانگە بۆ ڕەت کردنەوی داوای تۆمارکردنەکە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەکانی ماددەکانی (8)، (10) و بڕگەی (1)ی ماددەی چواردەمی ئەو یاسایە لە ڕێکخراوەکەدا.

6- پاش دەربڕینی ڕەزامەندی لەسەر داوای تۆمارکردنەکە یان بەسەرچوونی وادەی یاسایی بە بێ وەڵامدانەوە دەبێ فەرمانگە تۆمار نامەکە لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بکاتەوە.

بەڕێز عمر صديق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەم لە عەرەبیەکە و لە کوردییەکەی لە دێڕی دووەمی، وشەیەك لەبیر کراوە، ئەویش دەستەی دامەزرێنەری ڕێکخراو، نەك ڕێکخراو، هەر لێرە نووسراوە (عندما تقدم المنظمات)، ئەوە (منظمة) نیە، لەبەر ئەوەی تۆمار نەکراوە، دەبێ بوترێ دەستەی دامەزرێنەر، ببووڕە، چەند ئەندام پەرلەمانێکیش پێشنیاری ئەوەیان کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا چاکی بکە، بیخوێنەوە، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دوا صیاغەی دەخوێنینەوە.

ماددەی (11)

ڕێکاری تۆمار کردن:

1- دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (30) ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بداتەوە، کاتێك دەستەی دامەزرێنەر داوا پێشکەش دەکات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەکی بە مێژووی وەرگرتن پێ بدات، ئەو پسوولەیەش بەلگەیە بۆ واددەی پێشکەش کردنی داواکە بۆ مەبەستی ژماردنی ئەو ماوەیە کە (30) ڕۆژە.

2- لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا کە بە گوێرەی ئەو یاسایە لە داوای تۆمارکردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) ڕۆژ لە ڕۆژی پسوولەکەوە داواکە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی دامەزرێنەر، بە مەبەستی تەواو کردنی کەم و کوڕییەکانی، لەو حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەکە لە ڕۆژی سەر پسوولەی داوا تازەکەوە ئەژمار دەکرێ.

3- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەرچوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە، ڕێکخراوەکە بە تۆمار کراو دادەنرێت و دەبێ فەرمانگە لە کاتی داواکردن دا بەلگەنامەی تۆمار بداتە ڕێکخراوەکە.

4- ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمارکردنی ڕەت کردەوە، دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری ڕەت کردنەوەی داواکە بۆ داواکارانی تۆمار کردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی کە دەکرێ فەرمانگە بۆ ڕەت کردنەوی داوای تۆمارکردنەکە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەکانی ماددەکانی (8)، (10) و بڕگەی (1)ی ماددەی چواردەمی ئەو یاسایە.

5- ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری ڕەت کردنەوەیان هەیە لەبەردەم دادگای کارگێڕی لە هەرێمی کوردستان دا لە ماوەی (30) ڕۆژ لە ڕۆژی وەرگرتنی بڕیاری ڕەت کردنەوەکەدا، دەبێت دادگاش لە ماوەی (15) ڕۆژدا بڕیاری ڕەت کردنەوکە یەکلایی بکاتەوە.

6- پاش دەربڕینی ڕەزامەندی لەسەر داوای تۆمارکردنەکە یان بەسەرچوونی وادەی یاسایی بە بێ وەڵامدانەوەی دەبێ فەرمانگە تۆمار نامەکە لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بکاتەوە.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەم لە عەرەبیەکە و لە کوردییەکەی لە دێڕی دووەمی، وشەیەك لەبیر کراوە، ئەویش دەستەی دامەزرێنەری ڕێکخراو، نەك ڕێکخراو، هەر لێرە نووسراوە (عندما تقدم المنظمات)، ئەوە (منظمة) نیە، لەبەر ئەوەی تۆمار نەکراوە، دەبێ بوترێ دەستەی دامەزرێنەر، ببووڕە، چەند ئەندام پەرلەمانێکیش پێشنیاری ئەوەیان کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا چاکی بکە، بیخوێنەوە، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دوا صیاغەی دەخوێنینەوە.

ماددەی (11) ڕێکاری تۆمار کردن:

1- دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (30) ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بداتەوە، کاتێك دەستەی دامەزرێنەر داوا پێشکەش دەکات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەکی بە مێژووی وەرگرتن پێ بدات، ئەو پسوولەیەش بەلگەیە بۆ وادەی پێشکەش کردنی داواکە بۆ مەبەستی ژماردنی ئەو ماوەیە کە (30) ڕۆژە.

2- لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا کە بە گوێرەی ئەو یاسایە لە داوای تۆمارکردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) ڕۆژ لە ڕۆژی پسوولەکەوە داواکە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی دامەزرێنەر، بە مەبەستی تەواو کردنی کەم و کوڕییەکانی، لەو حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەکە لە ڕۆژی سەر پسوولەی داوا تازەکەوە ئەژمار دەکرێ.

3- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەرچوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە، ڕێکخراوەکە بە تۆمار کراو دادەنرێت و دەبێ فەرمانگە لە کاتی داواکردن دا بەلگەنامەی تۆمار بداتە ڕێکخراوەکە.

4- ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمارکردنی ڕەت کردەوە، دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری ڕەت کردنەوەی داواکە بۆ داواکارانی تۆمار کردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی کە دەکرێ فەرمانگە بۆ ڕەت کردنەوی داوای تۆمارکردنەکە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەکانی ماددەکانی (8)، (10) و بڕگەی (1)ی ماددەی چواردەمی ئەو یاسایە.

5- ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری ڕەت کردنەوەیان هەیە لەبەردەم دادگای کارگێڕی لە هەرێمی کوردستان دا لە ماوەی (30) ڕۆژ لە ڕۆژی وەرگرتنی بڕیاری ڕەت کردنەوەکەدا، دەبێت دادگاش لە ماوەی (15) ڕۆژدا بڕیاری ڕەت کردنەوکە یەکلایی بکاتەوە.

6- پاش دەربڕینی ڕەزامەندی لەسەر داوای تۆمارکردنەکە یان بەسەرچوونی وادەی یاسایی بە بێ وەڵامدانەوەی دەبێ فەرمانگە تۆمار نامەکە لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بکاتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی، کاك عبدالسلام، کەرەمکە.

بەڕێز عبدالسلام بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددە (11) کە (12)ی ئەصڵیە، لەسەر هەر (3) جۆری ڕێکخراوەکان تەتبیق دەبێت، ڕێکخراوە کوردستانیەکان، عیراقیەکان، ئەجنەبییەکان، لەوێ دەستەی دامەزرێنەر داوای تەسجیل ناکات، لەوێ ڕێکخراوەکە خۆی داوا دەکات، بۆیە ئیشکالەتێکمان هەیە، ئەگەر ئێمە وشەی دەستەی دامەزرێنەر کە بە کارمان هێناوە، لەو ماددە ئەوها باس بکەین، واتا ڕێکخراوی بێگانە دەبێ بچن ئەوانەی دامەزرێنەر، خودا دەزانێت هەنە یان نا؟ بۆیە من ئیقتیراحێك پێشنیار دەکەم، جارێکی تر بە پێچەوانەی ڕەئی برادەرم کاك عمر، چونکە ئەو حەقی بوو لە دووەم و سێیەم هەیئە هەبوو، ئێمە لە ماددەی پێشوو ئەوەی (11) کە بووە بە (10)، بە نیسبەت تەنها لە کوردستانیەکان وتوومانە: دەبێ دەستەی دامەزرێنەر تەقدیمی بکات، بۆیە من دەڵێم ئەوە بکرێتە ڕێکخراو، چونکە لە فەلسەفەی ئیجازە وەرگرتن و تۆمارکردن ئەو جیاوازییە هەیە، مادام تۆ ئیجازە ناخوازی، واتا بە پێی یاسا مافە گشتییەکان مافی خەڵك هەیە تەجەموع و تەشکیلی مونەزەمات بکات، دەیەوێ تەسجیلی بکات تاکو شەخسیەی قانونی وەربگرێت، تۆمارەکە تەڵەب بکات، چونکە لە ماددەیەکی تر وتمان/ دەتوانێ تەسجیلی نەکات، بۆیە من پێشنیار دەکەم هەموو دەستەی دامەزرێنەر لەو ماددەیە بکرێتە ڕێکخراو، چونکە دەکرێ ڕێکخراو دانیشێت، هەموو لۆگۆی خۆی بکات، عینوان، پاشان ئیتر لەلای کێوە؟ بۆیە ئیقتیراح دەکەم چونکە ناقانونییە، بکرێتە ڕێکخراو لەباتی دەستەی دامەزرێنەر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی هاوبەش وەری دەگرن ئەو پێشنیارە؟ کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو موقتەرەحەی کاك عبدالسلام لە شوێنی خۆیدایە، لەبەر ئەوەی ئەو مونەزەمە ئەجنەبیانە کە دێن، ئەوانە لە ئەصڵدا موئەسەسن، تەئسیس کراون، ئەوە فەرعی دەکاتەوە لێرە، یاخود ئەو مونەزەمە عیراقیانەی کە دێن، لە کوردستاندا فەرع دەکەنەوە، ئێمە لە پێشتر باسی ئەعزای موئەسیسینمان کردووە،

خاسەتەن بەنیسبەت ئەو مونەزەمە کوردستانیانەی لای خۆمان، ئەعزای موئەسیسین دەبێ ئەو تەڵەبە تەقدیم بکەن، بەڵام ئێمە لێرە مونەزەمەکە واقیعە، وجودی هەیە، لەبەر ئەوە پێویستە مونەزەمەکە ئەو تەڵەبە تەقدیم بکات، تەواوە، ئێمە پێمان وایە وەکو خۆی بمێنێتەوە کە چۆن نووسراوە لە تەقریرەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان بخوێنن، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11) ڕێکاری تۆمار کردن:

1- دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (30) ڕۆژدا لە ڕۆژی وەرگرتنی داواکەوە وەڵامی داوای تۆمار کردنەکە بداتەوە، کاتێك ڕێکخراوەکە داوا پێشکەش دەکات، دەبێ فەرمانگە پسوولەیەکی بە مێژووی وەرگرتن پێ بدات، ئەو پسوولەیەش بەڵگەیە بۆ وادەی پێشکەش کردنی داواکە بۆ مەبەستی ژماردنی ئەو ماوەیە کە (30) ڕۆژە.

2- لە حاڵەتی نەبوونی ئەو مەرجانەی یاسا کە بە گوێرەی ئەو یاسایە لە داوای تۆمارکردندا هاتوون، دەبێ فەرمانگە لە ماوەی (15) ڕۆژ لە ڕۆژی پێدانی پسوولەی وەرگرتن داواکە بگەڕێنێتەوە بۆ دەستەی دامەزرێنەر، بە مەبەستی تەواو کردنی کەم و کوڕییەکانی، لەو حاڵەتەشدا ماوەی وەڵامەکە لە ڕۆژی سەر پسوولەی داوا تازەکەوە ئەژمار دەکرێ.

3- لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکە و بەسەرچوونی ئەو ماوەیەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە، ڕێکخراوەکە بە تۆمار کراو دادەنرێت و دەبێ فەرمانگە لە کاتی داواکردن دا بەڵگەنامەی تۆمار بداتە ڕێکخراوەکە.

4- ئەگەر فەرمانگە داوای تۆمارکردنی ڕەت کردەوە، دەبێ فەرمانگە نووسراوێکی فەرمی بە هۆکاری ڕەت کردنەوەی داواکە بۆ داواکارانی تۆمار کردن بنێرێت و ئەو هۆیانەی کە دەکرێ فەرمانگە بۆ ڕەت کردنەوی داوای تۆمارکردنەکە پشتیان پێ ببەستێت، تەنیا نەبوونی مەرجەکانی ماددەکانی (8)، (10) و بڕگەی (1)ی ماددەی چواردەمی ئەو یاسایە لە ڕێکخراوەکەدا.

5- ئەندامانی دامەزرێنەر مافی تانە لێدانی بڕیاری ڕەت کردنەوەیان هەیە لەبەردەم دادگای کارگێڕی لە هەرێمی کوردستان دا لە ماوەی (30) ڕۆژ لە ڕۆژی وەرگرتنی بڕیاری ڕەت کردنەوەکەدا، دەبێت دادگاش لە ماوەی (15) ڕۆژدا بڕیاری ڕەت کردنەوکە یەکلایی بکاتەوە.

6- پاش دەربڕینی ڕەزامەندی لەسەر داوای تۆمارکردنەکە یان بەسەرچوونی وادەی یاسایی بە بێ وەڵامدانەوە دەبێ فەرمانگە تۆمار نامەکە لە ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە لە هەرێمدا بڵاو بکاتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية عشرة : إجراءات التسجيل:

1-على الدائرة أن تجيب على طلب التسجيل خلال (30)يوما من تاريخ استلام الطلب. عندما تقدم المنظمة الطلب، يجب على الدائرة ان تزودها بوصل استلام مؤرخ. يعتبر هذا الوصل دليلاً على موعد تقديم الطلب لاغراض حساب هذه المدة وهي 30 يوما.

2-في حالة عدم توفر الشروط القانونية الواردة في طلب التسجيل وفقا لهذا القانون على الدائرة اعادة الطلب الى المنظمة خلال (15) يوماً من تاريخ وصل الإستلام، لغرض استكمال نواقصه، وفي هذه الحالة تحسب مدة الجواب من التاريخ الموجود على وصل الطلب الجديد.

3-في حالة عدم الاجابة على الطلب وانقضاء المدة المذكورة في الفقرة (1) من هذه المادة، فان المنظمة تعتبر مسجلة و على الدائرة تزويد المنظمة بوثيقة التسجيل عند الطلب.

4-في حالة رفض الدائرة طلب التسجيل، عليها ارسال كتاب رسمي مسبب لرفضها لطلب التسجيل الى المنظمة والاسباب التي يمكن ان تستند الدائرة اليها في رفضها لطلب التسجيل هي حصرا عدم توافر المنظمة لشروط المواد (8)، (10)، وفقرة (1) من المادة الرابعة عشر من هذا القانون.

5-للمنظمة الحق في الطعن على قرار الرفض أمام المحكمة الادارية في اقليم كوردستان خلال (30) يوما من تاريخ استلامهم لقرار الرفض، وعلى المحكمة البت في قرار الرفض خلال (15) يوما .

6-بعد إبداء الموافقة على طلب التسجيل، أو إنقضاء المدة القانونية دون الإجابة عليه، على الدائرة نشر وثيقة التسجيل في صحيفة يومية في الإقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

(الطعن في القرار)، فەقەرە پێنج دیسان بخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم،

(للمنظمة الحق في الطعن في قرار الرفض أمام المحكمة الادارية في اقليم كوردستان خلال (30) يوما من تاريخ استلامهم لقرار الرفض، وعلى المحكمة البت في قرار الرفض خلال (15) يوما).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ لەگەڵە دەست بەرز بکات؟ (61) ئەندام پەرلەمان لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ کەس دژ نیە، بۆ ماددەی دوازدە، کەرەمکە.

بەڕێز د. دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (12)

تۆماری ڕێکخراوەکان:

ڕێکخراو لە سەریەتی ئەم تۆمارانەی دادێی هەبێت و، دەبێ لە لایەن دادنووسیشەوە ئەڕێ کرابن:

1- تۆماری ئەندامان: ناونیشان، تەمەن، ڕەگەز، ئاستی خوێندن و، ڕۆژی بوونە ئەندامیان.

2- تۆماری بڕیارەکان: بریتی دەبێت لە بڕیارەکانی هەر یەك لە دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکەو دەستەی گشتی، (ناوی) ئەو کەسەی کە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە نوێنەرایەتیی ڕێکخراو دەکات و، تۆمارەکەش لە لایەن دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکەوە ئیمزا دەکرێت.

3- تۆماری بنەڕەت (تۆماری هەبووەکان): هەموو سامانی ڕێکخراو لە موڵك و سامانی گواستە و نەگواستەی تێدا تۆمار دەکرێت.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (12)/ سجلات المنظمات

على المنظمة ان تكون لديها السجلات الآتية، والتي يجب تصديقها من قبل كاتب العدل:

1- سجل الاعضاء: العنوان، العمر، الجنس، المستوى الدراسي، وتواريخ انتمائهم.

2- سجل القرارات: وتتضمن قرارات كل من الهيئة الادارية للمنظمة والهيئة العامة، و إسم الشخص الذي يمثل المنظمة بموجب النظام الداخلي للمنظمة، ويكون السجل موقعا من قبل هيئة ادارة المنظمة .

3- سجل الحسابات: تسجل فيه عوائد ونفقات المنظمة .

4- السجل الاساس(سجل الموجودات): تسجل فيه جميع ممتلكات المنظمة من المتلكات والثروات المنقولة وغير المنقولة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ دەیەوێ مواداخەلە بکات؟ ئەو بەڕێزانە داوایان کردووە قسە بکەن: یشار نجم الدین، سالم تۆما، هاژە سلیمان، بەفرین حسین، خورشید أحمد، خلیل عوسمان، جمال تاهیر، تارا ئەسعدی، ئامینە زیکری، شلێر محی الدین، شڤان أحمد، شلێر محمد نجیب، عبدالسلام بەرواری، کەیلی ئەکرەم، صباح بیت الله، فەرموو.

بەڕێز یشار نجم الدین نورالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تۆماری ڕێکخراوەکان ئاماژە بەوە نەکراوە، ئەو تۆمارە هەر یەك جار پێشکەش دەکرێ، شەش مانگ جارێك نوێ دەکرێتەوە، یان ساڵێ جارێك پێویست بەوە دەکات دووبارە بکرێتەوە، چونکە ئەو تۆمارانە،

تۆماری ئەندامان، لەوانەیە ئەندامەکان لەبەینی ماوەك بۆ ماوەیەکی تر زیاد و کەم بکات، ناونیشانەکان جێگیر نەبێ وەکو خۆی، هەتا ئاستی خوێندنیش بەردەوام بەرەو پێشچوون دەبێ، لەبەر ئەوە پێویستە ئاماژە بەوە بکرێ کە ئەو تۆمارە، ماوەیەکی بۆ دابنرێ شەش مانگ یان ساڵێ جارێك دووبارە نوێ بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سالم تۆما، کەرەمکە.

بەڕێز سالم تۆما کاکۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە خاڵی (2)، (سجل القرارات)، من پێمباشە (سجل المحاضر) بێت، چونکە ئیحتیمالی هەیە مەحزەری کۆبوونەوە دەکرێ، بڕیار نیە بەس کۆبوونەوەکە ئیعتیادیە، دەورییە دەکرێ، (محاضر) وا بزانم پەسند تەرە، سێیەم/ (سجل الحسابات) و (تسجل فيه إيرادات و نفقات المنظمة)، ئیرادات وابزانم ماددیە، عائیدات، ئیرادات، چوارەم/ (سجل الإصول) نە (أساس)، سجل الإصول (موجودات)، موستەڵەحی مالیە زیاتر بەکار دێت، ئیصول و خصوم، (إصول) موتەبەعتزە، (سجل الإصول) زائیدەن (سجل النشاطات) ئەگەر زیاد بکرێت، یاخود مەشاریعە، نەشاتە، شتێکە هەیبێ باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، هاژە سلیمان، کەرەمکە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی تێبینی دەکرێ لە ماددەی (12)، لە کوردییەکەی سێ خاڵە، لە عەرەبییەکەی چوارە، سجلی حیسابات لە کوردییەکەی دانەنراوە، من پشتگیری لە بەڕێز قسەکانی کاك سالم دەکەم، بۆ ئەوەی کە سجلێکی تر لەوێ دابنرێت، ئەویش سجلی مەشاریعە، چونکە زیاتر ئیشی ڕێکخراوەکان لەسەر مەشاریع پەیوەندە، سجلی مەشاریع بێت، یان سجلی نەشاتات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەفرین حسین، کەرەمکە.

بەڕێز بفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی سیانزە کە هاتووە (ڕێکخراو لەسەریەتی ئەو تۆمارانەی دادێ هەبێت)، (ئەو تۆمارانەی خوارەوەی هەبێت) دادێ لابڕدرێت، لە بڕگە یەکیش کە باسی تۆماری ئەندامان دەکات، ناوی ئەندامان نەهاتووە، تەنها ناونیشان هاتووە، ئیزافەی ناویش بکرێ لەگەڵ ناونیشاندا، خاڵێکی تر زیاد بکرێ بۆ تۆماری کار و چالاکییەکانی ڕێکخراوەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، كاك خورشید، كەرەمكە.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستی ئەڤ نڤیسینا هەنێ، یەعنی خالێت هەنێ، لاوازییەکا تێدا هەی، ئەکەر بێینە خالا ئێکێ "(سجل الأعضاء)/ العنوان، العمر، الجنس، المستوى الدراسي، و تواريخ إنتمائهم"، یەعنی عیبارەکە زۆر نارێکە، ڕەکیکە، من پێشنیار دەکەم، "سجل الأعضاء/ و يدون فيه أسماء الأعضاء و العمر و الجنس و التحصيل الدراسي و تاريخ الإنتماء"، یەعنی شتەکان جەبیت ڕێك بن و دیار بن، ئەوەی لە ئەصلەکەدا هاتووە، بەڕاستی ڕەکیکە و مەعنای یاسایی زۆر تێدا نینە، دوو/ "سجل القرارات: و تتضمن قرارات كل من الهيئة الإدارية للمنظمة و الهيئة العامة و إسم الشخص الذي مثل المنظمة بموجب النظام الداخلي للمنظمة و يكون السجل موقعاً من قبل هيئة الإدارة للمنظمة"، یەعنی زۆر ڕەکیکە تێدا دیارە، من پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی ڕێك بخرێ و شتەکە مەفهوم بێ، "سجل القرارات: و يدون فيه القرارات الصادرة عن الهيئة الإدارية و الهيئة العامة للمنظمة و تذيل القرارات بتوقيع أعضاء الهيئة الإدارية للمنظمة"، سێ/ سجل الحسابات: تسجل فيه عوائد و نفقات المنظمة"، دروستیەکە دەبێت بەو شکلە بێت، "سجل الحسابات: و تدون فيه الإيرادات و النفقات"، چوار/ "السجل الأساس (سجل الموجودات): تسجل فيه جميع ممتلكات المنظمة من الممتلكات والثروات المنقولة و غير المنقولة السجل، الأساس أو سجل الموجودات و تثبت فيه جميع الممتلكات المنقولة و غير المنقولة لمنظمات"، یەعنی شتەکە بەو شێوەیە ڕێکتر دەبێت، بەڕاستی صیاغەکەی ئەوەی درێژە و بێ مەعنایە، من پێشنیار دەکەم تەعدیل بکرێت بەو شکلە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز خلیل، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمدأمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلا من سەرنجەکەم لەسەر خالێ سێیەمە، (سجل الحسابات: تسجل فيه العوائد والنفقات)، لە دوای نەفەقات من پێم باشە (ديون المنظمة)ش باس بکرێ، چونکە زۆرجار مونەزەمە قەرزاریش دەبێ، ئەوە بڕگەیەکی تری بۆ زیاد بکرێ (و تدون فيها أسماء و عناوين المانحين الأساسيين للمنظمة الغير الحكومية)، چونکە زۆرجار مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی لە غەیری حکومەت مینحە لەلایەنی تریش وەردەگرن، یەعنی لە شەخصیات، لە کۆمپانیا، یاخود لە مونەزەماتی ئەجنەبی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز جمال تاهیر، فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاتر مواداخەلەی منیش تەقریبەن زیاتر زمانەوانییە، یەك/ (سجلات المنظمات) بیکەین بە (سجلات المنظمة) چاکتر دەبێت ئەوە، دروست ترە، ئەم دێرەی تر بەم جۆرە بێتە خوارێ (تكون لدى المنظمة السجلات الآتية المصدقة من قبل كاتب العدل)، چاکتر دەبێت، (يجب) يان (على المنظمة أن تكون لديها السجلات الآتية و التي يجب تصديقها) لێرە هەر دووبارە دەبێت، چاکترە بڵێین (تكون لدى المنظمة السجلات الآتية المصدقة من قبل كاتب العدل)، برادەرم كاك خورشید هەر باسی ئەوەشی كرد، منیش پشتیوانی دەكەم ببێتە (التحصيل الدراسي)، (و تأريخ الإنتماء)، خاڵی دووەم/ پاش (إسم الشخص الذي يمثل المنظمة بموجب النظام الداخلي للمنظمة) دیسان دووبارە بووە، بكرێت (بموجب نظامها) لێرە قوڵتر دەبێ، خاڵی چوارەم/ (سجل الموجودات) أو (سجل الآساس: تسجل فيه جميع أموال المنظمة المنقولة والغير المنقولة)، چونكە دائیمەن (الآموال المنقولة والغير المنقولة) ئەوە موتەداویلە (قانوناً و قضاءاً و إلخ)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز تارا، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسين ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لێرە لە یەكەم خاڵ دا كە دەڵێ/ (سجل الأعضاء)، وا بە باش دەزام بۆ زیاتر نەزاهەی ئەو عزوەی كە دەچێ ئەو ڕێكخراوە ڕێك دەخات، ئەگەر زیادكردنی (كشف رصيد العضو قبل أن يكون عضواً في المنظمة)، ئەوە زیاتر وای لێ دەكات، دوایی ڕێكخراوەكە دەگات بەچی؟ پێش ئەو شتی هەبووە، مومكینە لە ئەنجامی كاركردنەكەی ئەو شتانەی كە هی خۆی بوو پێشتر با لەسەری حیساب نەكرێ كە مونەزەمەكەی داناوە، دووەم شت لە (سجل القرارات) نازانم دەڵێ/ (كل من الهيئة الإدارية للمنظمة الهيئة العامة)، (الهيئة العامة) نازانم هەر مەبەستی هەیئەی عاممەی مونەزەمەكەیە؟ ڕوون بكرێتەوە لێرەدا، چوارەم شت وا بە باشی دەزانم (سجل الأساس) يان بكرێت بە (سجل الممتلكات) تاكو ئەو صیاغەی كە كراوە بەو شێوەیە بمێنێتەوە، (الثروات المنقولة و غير المنقولة) يان (سجل الموجودات) بمێنێتەوە، بەس وەكو كاك جمال فەرمووی، من لێرە پشتگیری دەكەم (تسجل فيه جميع ممتلكات المنظمة من ألاموال المنقولة وغير المنقولة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز آمنة، فەرموو.

بەڕێز آمنة ذكري سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت تۆمارکردنی بۆ دادنویسی وەخت نەهاتیە دەستنیشان كرن، هەی هەبیتن سالانە دبیتن، چەند سالا جارەكی قێ بچنە بەردەم كاتب عەدل، ڕاستە بەس وەخت بێتە تەحدید كرن، ژ لایەكی تر لە خالا ئێكێ تەلەفۆن و ئیمێلێت ئەندامی ژی شتەكە زەرووری یە، گەر هاتو پەیوەندی بە ئەندامان بكەن،

تەلەفۆن و ئیمێل یێ شتەکی گرنگە، سەبارەت دەستەی گشتی مەبەست ژێ چی یە؟ چونکی لێرەدا نەهاتیە تەعریف کرن، ژ بەر هەندێ بزانین کە مەبەست بۆ هەندێك دەستە گشتی هینا ئێرەدا، سەبارەت یا عەرەبی یێ هەر خالا دووێ جهەکێ گوتیە (الهيئة الإدارية للمنظمة) هەر گوتیە (هيئة الإدارية المنظمة) و (هيئة إدارة المنظمة)، ئەگەر ئەوە ژی بهێتە ڕاست ڤێ کرن، سەبارەت نافێ هەر ئەوی نافخۆ ببێتە ئەگەر صەح کەین ماددە پێنجێ دا گەلەك رەکیکە، یەعنی بۆ هەر کەسەك و کە هەین نوێنەرایەتی بکات کە ڤە لێرە ژ نافێ ئەو کەسە کە پەیڕەوی ناوخۆیێ مونەزەمێ بێهتە نڤیسین یەعنی گەلێ جارا هەی گور ماددە پێنجێ هەر کەسەك بیتن بەردەم دادگایێ، موحامیەکێ بۆ بەردەم دەزگایەکی، نوێنەرەکی دی دەستنیشان بکات، ئەڤە تەحدید کریا ماددە پێنجا تەحدید کری نینە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز شلێر، فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەقریبەن قسەکانم هەمووی کرا، بەڵام لە بڕگەی یەکەم (سجل الأعضاء) کە دەڵێی (سجل الأعضاء) (العنوان)، (العمر) (کانما) عینوان و عومر و جنس و ئەوانە هەمووی سجلی تایبەتن، بۆیە تەنها (سجل الأعضاء يتضمن)، وشەی (يتضمن) زیاد بکرێ، (سجل الأعضاء يتضمن العنوان، العمر، الجنس، المستوى) لە جیاتی (تدوين)، (سجل القرارات)یش لێرە (تتضمن قرارات كل من الهيئة الإدارية و المنظمة)، وا باشترە ببێتە (سجل القرارات: وتتضمن جميع القرارات التي تصدر من المنظمة و إسم الشخص الذي يمثل المنظمة) ئەوانی تر وەکو خۆی، بەس چونکە جیهەی ئەوی قەرار دەدات دیارە، بۆ لێرە تەحدید بکرێ؟ (جميع القرارات التي تصدرها المنظمة)، ئەوانی تر، قسەکانی ترم کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز شڤان، فەرموو.

بەڕێز شڤان أحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا منیش زۆر قسەکانم، ئەو تێبینیانەی هەبوون کران، بەس یەك، دوو تێبینی ئەو ماون، لە بڕگەی (2) دێری دووەم (بموجب النظام الداخلي للمنظمة) پێویست ناکات دووبارە تیکرار ببێتەوە لە ئاخیریش (هيئة إدارة المنظمة)، پێویست ناکات، (للمنظمة) زیادە، بڕگەی چوارەمیش من بەو شێوەیە دەبینم (من الممتلكات و الثروات) ئەوە ڕەش بکرێتەوە، چونکە (تسجل فيه جميع ممتلكات المنظمة المنقولة و غير المنقولة) (ممتلكات و ثروات) زیادە لێرە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز شلێر، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت (سجل الأعضاء) ئەوە بڕگەی یەکەم، بەڵام ئێمە قەت باسی خەتم و شیعاری مونەزەمەمان نەکردووە، کە ئەوەش مەفرووزە لای کاتب عەدل تەسجیل بێ، چونکە هەموو شوێنێ لۆگۆی خۆی هەیە، بە نیسبەت ئەوەی کە ئاماژەی پێدرا سجلی یەعنی سێهەم، سجلی دوای حیسابات، (سجل النشاطات و المشاریع) چونکە ئێمە کە لای کاتب عەدل دێت، دوایی بۆ ئەوەی موصەدەق بێت (یدون فیه نوع النشاط أو المشروع و جهة تمویله)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەصەور دەکەم ئەو سجیلاتانە شتێکی تازە نین، ئێمە ئیقتیراحی ناکەین، یەعنی لە تەسجیلی شەریکات، هەتا لە قانونی (15)ش ئەوەی داوا کردووە، بۆیە دەتوانی سجلاتی تریشت هەبێ وەکو هی نەشاتات، بەڵام ئەوانە ئەساسین وابزانم بە پێی قەوانینی مەرعی لە وڵاتی ئێمە، تێبینیەکانم تەئیدی ئەو خوشك و برایانە دەکەم ئەوەی وشەی (عوائد)، عەوائید وابزانم بۆ شەریکاتە، ئەو پارەیەی کە لە کارخستنە، بۆیە (واردات و مصاریف)، واریدات و ئەوە شتێکی وا بێ، ئەوە یەك، دوو/ سجلی ئەساس، یان سجلی مەوجودات، وابزانم سجلی جەردەکەیە، یەعنی (inventory)ە، بۆیە با زۆر تەحمیلی نەکەین، من ئیقتیراح دەکەم (تسجل فیه کافة الممتلکات العینیة للمنظمة من أجهزة و أثاث و مکائن)، نەصەن سجلی ئەساس ئەوانەنە، شتی تری تێدا نیە، بەڵام موناقەشەی من لەسەر خاڵی دووەمە، لە خاڵی دووەم من حەز دەکەم ئێمە زۆربایەخ بدەینە ئەو مەسەلەیە، چونکە هیچ تەحدیدێك لە دەرەوەی قانون بۆمان نیە بۆ مونەزەمات بکەین، کە تۆ (الهیئة الإداریة للمنظمة و الهیئة العامة)ت وت، تۆ بە پێی قانونێك ئیلزامی هەر رێکخراوێکت کرد، هەیئە عامەی هەبێت و هەیئە ئیدارەی هەبێت، کەچی ئێمە دەزانین دوو نەوع هەیە، هەیئە، ئەوانەی هەیئەی موئەسەسە دەبنە (board of directories)، نا هێنە ئینتیخاب کردن، ناهێنە گۆڕان، ئەوان هەیئەیەکی دەستەی کارگێری دادەنێن، یەعنی (مدیر تنفیذي) و ڕەنگە سکرتاریەت و مودیر مەشروع، بۆیە ڕەنگە هەیئەی ئیداریان نەبێت، هەندێکیش بە عەکسەوە هەیئە عاممەیان هەیە، سالانە هەموو ئەندام کۆدەبن و هەیئەی ئیداری ئینتیخاب دەکەن، ئەوە دوو (نموذج) هەیە، ئێمە لێرە ئەگەر وامان کردبێت کە ئێمە قەرارمان داوە (نموذج)ی دووەم وەرگرین، سێ چارەکی مونەزەماتی نەشیتی زیرەك لە کوردستان هەنە، دەبێ خۆیان بگونجێنن لەگەڵ ئەو سیستەمە سەقەتە بە ڕەئی من، نموونەیەکی زۆر بەسیت هەیە کە لە یەکتر تێ بگەین، شەش مامۆستای جامیعە لە کوردستان سەنتەرێکی لێکۆڵینەوەی دیراسیان دروست کردووە، ئەندامیشیان هەیە و هاوکاریشیان هەیە، ئەوان بە بۆچوونی خۆیان دەیانەوێ

خزمەتی ئەو بوارە بکەن، ئەگەر هەندێك لە ئەندام، یان لە دەرەوەی ئەندام پێیان باش نیە ئەو سیاسەتە، خۆشی موجتەمەعی مەدەنی ئەوەیە هەڵدەستن ئەوان بۆ خۆیان سەنتەرێکی تری دیراسەت دەکەن، بەڵام دەبینن ئەوەی هەیئەی موئەسەسە، چونکە ئەوان خاوەنی بیرۆکەکەنە، بۆیە بە ڕەئی من ئەوە لە هەر جێگایەکی تریش هاتبێت، زۆر وریابین، تەقیید نەکەین بە نموزەجێك، ئەوە یەك مولاحەزە، مولاحەزەی دووەم/ ئەگەر باش بیخوێنن، صیاغە عەرەبیەکە من دەخوێنم، (سجل القرارات/ تتضمن قرارات كل من)، یەعنی ئێستا دەیبینین، قەراراتی هەیئەی ئیداریە، قەراراتی (هيئة العامة)، لێرەش سەیری کە من تێ نەگەیشتوومە، (وإسم الشخص الذي يمثل المنظمة)، قەراراتی، یەعنی (قرارات و إسم الشخص الذي..)، بەس یەك تێم بگەیەنێت مەعنای چیە؟ (ويكون السجل موقعاً من هيئة إدارة المنظمة)، هەیئەی ئیدارەی مونەزەمە شەرت نیە هەموو سجلات تەوقیع بکات، سجلیش عیبارەت بی، ڕەنگە ببیت بە عەصری ئێستا، فایلی ناو ئەنتەرنێت بن، لە ناو کۆمپیوتەر بن و تەبعیان دەکەی، یانیش مەلەفێك بێت لە (data base)یێك دا لە وەختی ویستت لەسەر کاغەز لێی دەدەی، بۆیە ئەو مەسەلەی (موقع من قبل هيئة إدارة المنظمة) بە ڕەئی من نەبیت، دوو/ بۆ من شەرح بکەن، (قرارات و إسم الشخص الذي يمثل المنظمة) چیە؟ تەصەور دەکەم ئەوە زیادە، بەس بنووسین (سجل القرارات/ القرارات التي يتم إتخاذها بإسم المنظمة)، یان بڕیارەکانی کۆبوونەوەکانی دەستەی پێکهاتەکانی ڕێکخراو، بە شێوەیەك لە شێوەکان کە ئێمە ناوێکی موحەدەد نەڵێین، ئاخیر قسەم، تۆماری نووسراوی هاتوو، دەرچووش تەصەور دەکەم یەکە لە تۆمارەکانی زەروری کە هەیبێت، لە هەر تەحقیقێك، لە هەر تەفتیشێك نووسراوی بۆ هاتووە، نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، کەیلی ئەکرەم، فەرموو.

بەڕێز کەیلی أکرم مەنتك:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان پێشنیار دەکەم بە زیادکردنی سجلی نەشاتات و مەشاریع و جیهەی تەمویل و فائیدەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز صباح بیت الله، فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (12) کە دبێژیتن (على المنظمة أن تكون لديها السجلات الآتية)، برەئیا من، ناڤ هینانا سجلا تنێ کافیە، ئەڤ شەرحە کو تێداهاتی بە رئیا من بە پێی پەیڕەڤێ ناڤخۆیا وێ ڕێخرابێ کە ئەو بۆ خۆ تەحدید بکاتن، پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراویدا کو هاتیە شەرحا، برئیا من یا زێدەیە، لە فەقەرە (2)

دبێژیت (سجل القرارات و محاضر الجلسات) ئەگەر بێتە ئیزافە کرن، (سجل المشاریع)یش بێتە ئیزافە کرن، پێم باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستتان خۆش، لێژنەی هاوبەش، کەرەمکەن.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەی کە خرانە ڕوو، باس لەوە کرا کە ئەو تۆمارانە ئایا مانگانەیە؟ ئەو سجلاتانە شەش مانگە، ئەو سجلاتانە ئیلزامی یە، دەبێ هەر ڕێکخراوێك ئەوەندە کە چوار جۆرە سجل هاتووە ئیلزامی یە، پێویستە دەبێ پابەند بێ بە بوونی ئەو جۆرە سجلاتانە، بەڵام ئایا بۆ ماوەی چەندە؟ ئەوە بۆ ماوەی ڕێکخراوەکەیە، بەڵام هەوو سجلاتەکان نوێ دەکرێنەوە، بە زانیاری، بۆ نموونە باس لە ژمارەی ئەندامان دەکات، لەوانەیە ئەندامی تر بێنە ناو ئەو ڕێکخراوە، بە بەردەوامی ئەو سجلانە نوێ دەکرێنەوە، بەو زانیاریە، بە پێی گۆڕینی زانیارییەکان، باس لە زیادکردن و کەم کردنی سجلاتەکان کرا، سێ ئەندام بوون پێشنیاری ئەوەیان کرد کە سجلێك بە ناوی چالاکی ڕێکخراوەکە زیاد بکرێ، سەبارەت بەو جۆرە سجلاتانەی کە لەناو یاساکە دێ، ئەو چوار جۆرەی کە هاتووە، ئەو ئیلزامی یە، دەبێ هەبێ، بەڵام هەر ڕێکخراوێك دەتوانێ سجلی هەبێ بۆ کارو چالاکییەکان، هەر ڕێکخراوێك دەتوانێ سجلێکی هەبێ بۆ صادیرە و واریدە، هەر ڕێکخراوێك دەتوانێ تۆمارێکی هەبێ بۆ تۆمارکردنی ئەو قەرزانەی کە وەردەگرێ و یان ئەو هیبە و عەتائانەی کە بۆی دێ، هیچ ڕێگرێك نیە، هەرچەند سجلات هەیە، بەڵام دەبێ پابەند بێ بە بوونی ئەو چوار جۆرە سجلاتانە، سەبارەت بەو پێشنیارانەی کە کرا بۆ دارشتنەوەی دەقی ماددەکە، هەر لە ناونیشانی ماددەکە بە ناوی (سجلات المنظمات) هاتووە، وشەی (منظمات) دەکرێتە (منظمة)، (سجلات المنظمة) ئەوە هەردوو لێژنە لەسەری ڕێکین، پێشەکی ماددەکە (على المنظمة أن تكون لديها) ئەوەش دووبارە دادەڕێژرێتەوە، (على المنظمات مسك السجلات)، (تواريخ إنتمائهم) دەگۆڕێ بۆ (تاريخ الإنتماء)، مستەوای دیراسی دەگۆڕێ بۆ تەحصیلی دیراسی، عەوائیدەکانمان کردە ئیرادات لەسەر پێشنیاری بەڕێزتان، جۆری چوارەمیش (تسجل فيه جميع أموال المنظمة المنقولة و غير المنقولة)، واتا (ممتلكات) و (ثروات) ئەو وشانە نامێنێ، تەنها صیاغەکە دووبارە دەکەینەوە، (النظام الداخلي للمنظمة)ش لە هەر شوێنێك هاتبوو، کە دەڵێین (النظامها الداخلي)، ئەوە مەعلومە دەزانین مەبەست ئەوەیە پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکەیان، ئەوەش دووبارە پێویستی بە دارشتنەوە هەیە، هەر ئەوەندە تێبینیەم ڕەچاو کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا، کەرەمکە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی تۆماری چالاکییەکانیان هەبێ، من پێمواید لە ماددەیەکی لە دواتر، کاتێ کە ڕێکخراوکان داوای پرۆژە دەکەن، یان دەبێ با بڵێین ڕاپۆرتی چالاکییەکانیان بنێرن بۆ ئەو فەرمانگەیەی، یانیش بنێرن بۆ ئەوەی ڕەقابەی مالی، شتێکی لەو بابەتەی تێدا هەیە، بۆیە پێویست ناکات لێرە دووبارە بێتەوە، سەبارەت بەوەی کە ناوی دۆنەرەکانی تێدا بێت، پێمواید کە تۆ باسی ئەوە دەکەیت دەڵێی: ئەوە ئیراداتە، ئەوە نەفەقاتە، ئیراداتەکان لەوێ دەبێ، ناوەکان بۆ خۆی، یەعنی ئۆتۆماتیکی تۆمار دەکرێ، لە چ شوێنێکەوە هاتووە ئیراداتەکە؟ هی چ شوێنێکە؟ ئەوانی تر موتەفیق بوون لەسەر ئەوەی د. ڕۆژان باسی کرد، مەسەلەی کورت کردنەوە و داڕشتنەوەی شوێنەکان، سەبارەت بە هەیئەی ئیداری، ئەو هەیئەیە با بڵێین هەیئەی عام، لەوانەیە هەندێك ڕێکخراو هەبێ هەردووکیان هەبێ، یەکێشیان تەنها یەکیان هەبێ، بەڵام ئەوە ئەگەر لە بیرتان بێ لە ماددەکەی پێشوو ئێمە دیاریمان کرد، لە پەیڕەوی ناوخۆ وتمان دەبێ ئەو شتانەی تێدا بێ، ئەوەی خاڵی سێیەم، بڕگەی سێیەم ئەوەبوو کە پەیکەری با بڵێین ڕێکخراوەکە، هەروەها چۆنیەتی کارکردنی، یەعنی دەبێ لە پەیڕەوی ناوخۆ ئەو مەسەلەیە یەکلاکرابێتەوە، جا بۆیە ئەوە کێشەیەك نیە ئێمە لێرە ناوی هەیئەی گشتی و یاخود کارگێری بێنین، لەبەر ئەوەی ئەگەر ڕێکخراوێك نەیبوو، بێگومان ئەوە پێویست ناکات، چونکە تۆ لە ماددەی پێشتر یەکلاییت کردۆتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سجلات زۆر باس کرا، ڕەئیتان لەسەری چی بوو؟ سێ، چوار پێشنیاری موختەلیف بۆ سجلات هات، سجلی عائیدات، واریدات.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر سجلەکانی ئەو مونەزەمانە کە باسمان لەسەر کرد، ئەو ڕوونکردنەوەی لەسەر درا، بەڵام چوار ئەندامی بەڕێز باسیان لەوە کرد کە پێویستە سجلی نەشاتات و مەشاریع هەبێ، ئەوە لە یاسای عراقیش دا هاتووە، دیارە ئەو برادەرانە لەسەر زەوئی ئەوەوە هێناویانە، ئیجرائی تر ئەمری جەنابی سەرۆکایەتی یە، دەیخەنە دەنگەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەصەکەی بخوێنن، ئەو پێشنیارانەی هاتووە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (12)/ سجلات المنظمة

على المنظمة مسك السجلات الآتيةعلى أن تكون مصدقة من كاتب العدل:

1- سجل الاعضاء: مدون فيه الإسم، العنوان، العمر، الجنس، التحصيل الدراسي، و تاريخ الإنتماء.

2- سجل القرارات: وتتضمن قرارات كل من الهيئة الادارية للمنظمة والهيئة العامة، و إسم الشخص الذي يمثل المنظمة بموجب نظامها الداخلي، ويكون السجل موقعا من قبل هيئة إدارة المنظمة .

3- سجل الحسابات: تسجل فيه إيرادات ونفقات المنظمة .

4- السجل الاساس (سجل الموجودات): تسجل فيه جميع أموال المنظمة المنقولة وغير المنقولة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە، ئەو پێشنیاری ئەندامەکان ئەوەی کە بۆ سجللات، ئەو پێشنیارەی ئەوان بخەینە دەنگدانەوە، وەردەگیرێ یان نا؟

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار کرا کەوا سجللاتی (نشاطات و مشاريع) زیاد بکرێ، (سجل الأساس) هەیە لە بڕگە چوار، ناوەکە بگۆڕێ ببێتە چی سجلی ئەساس؟ (سجل الأساس أو سجل الموجودات)، ئەوە سجلێکە، ناوەکە لە زۆر بواران هەیە، لە زۆر مەجالان هەیە، ڕێکخرا و ئەو جۆرانە، بەڵام پێشنیاری ئەوە کرا سجلی نەشاتات و مەشاریع، سێ ئەندام پێشنیاری کرد، ئەگەر بەڕێزتان ئەوەی دەدەنە دەنگدان، ئێمە لاریمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی، كاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵامی ئەوەیان نەدا، وشەی (قرارات إسم الشخص الذي يمثل المنظمة) مەعنای چیە و بۆچی لێرەیە؟ یەك، دوو/ سوپاسی دکتۆر دانا دەکەم، خۆی دان بەوە درا کە ئێمە بۆ نیزام داخلی دەهێلێن چ نموزەجیان هەبێ،بەڵام ئەوە تەناقوزی هەیە، یەعنی نیزامییەکەم لەوەی تەناقوزی لەگەڵ ئەوەیە ئێمە لێرە تەسبیتی ئەو هەردوو موسەمەیات بکەین، بۆیە من پێشنیارێکم داوە بە برادەران، حەز دەکەم موراعاتی بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئامینە خان، فەرموو.

بەڕێز آمنة ذكري سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز پەسەندا ڕەئیا كاك عبدالسلام دکەم، یا دێتژی پێشنیارا تەلەفۆن و ئیمێلی ژ هەبۆ، ئەوە ئەو بەحس ناکا، لە خاڵی یەکەم، تەلەفۆن و ئیمێلیش زێدە ببی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر، فەرموو.

بەڕێز عمر صديق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی تایبەتمەندە بە ناونیشان، یان با بڵێین تەلەفۆن و ئیمێل، لە سجلی ئەعزا نووسراوە، نووسراوە ناو، ناوی ئەندامەکان، ناونیشانەکەی، حەتمەن ناونیشانەکەی هەموو ئەو شتانە دەگرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە.

بەڕێز د. دانا سعيد صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ وەڵامەکەی ئامینە خان، من پێموایە لە هەردوو ئەوەی کە ئیشارەتی پێ کرد، لە ماددەکانی پێشوو و لەوە، هەمان مەعنای هەیە، لەوێ هاتووە دەڵێ/ ئەو کەسەی کە بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات، لێرەش بەهەمان شێوە، هەمان مەعنای هەیە، یەعنی ئەوەی کە پەیڕەوی ناوخۆ دیاری دەکات کێ نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات؟ تەناقوزی تێدا نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە تەوزیح بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت سجلاتی ئەو ڕێکخراوانەوە، زۆر بە وازیحی سجلەکان هاتووە، لە یەکەمیان کە باس لە سجلی ئەعزا دەکات، برادەرینە، سجلی ئەعزا یەعنی ئەندامانی ئەو ڕێکخراوە، ناو، یان جنس، یان عومر، ئەوەی کە باسی لەسەر کراوە، بە نیسبەت سجللی قەرارات، کە کاك عبدالسلام و هەندێ لە برادەران باسیان لەسەر کرد، بە تەئکید ئەو سجلە زۆر زەروورییە لە هەموو ڕێکخراوەکان، لە هەموو شەریکەکان، لە هەموو سەندیکا و کۆمەڵەکان دا هەبێ، بۆچی؟ بۆ نووسینەوەی ئەو بڕیارانەی کە هەیئەی ئیدارە، یان هەیئەی عاممە کۆ دەبنەوە، بڕیار دەدەن، دەبێ نەصی مەحزەری کۆبوونەوەکان و نەتیجەی کۆبوونەوەکان چییان بڕیاردا؟ لەسەری دەنووسرێ، هەیئەی ئیدارە یەك بە دوای یەك ئیمزای دەکات، چونکە ئەم سجللاتانە سبەینێ لە زیمنی نەشاتاتی ئەو مونەزەمەیە، ئەو ڕێکخراوە حسێب دەکرێ، ئەو جیهەتەی کە ئیجازەی داوەتێ بۆی هەیە حیساباتی لەگەڵ دا بکات، داوای لێ بکات نەشاتاتی چیە؟ ئیشی چیە؟ قەراراتت چی دەرکردووە؟ لەسەر ئەو سجلە، ئەمما کە دەڵێ (واِسم الشخص الذي يمثل المنظمة) بەفەرقێك هاتووە، کە سجللەکە قەراراتی هەیئەی ئیداری تیادا دەنووسرێتەوە، لەو سجللەشدا بڕیار دەدرێ، لە نەتیجەی کۆبوونەوەیەکی هەیئەی عاممە بێ، یان هەیئەی ئیدارە بێ، یان ئەعزای موئەسیسین بێ، کێ مومەسیلی

ئەو مونەزەمەیە لەوێدا بە قەرارێکی ئیداری باسی لەسەر دەکرێ، خۆ مومەسیلی ئەم ڕێکخراوانە لە خۆیەوە یەکێك نابێ، دەبێ هەیئەی ئیدارە کۆبێتەوە، یان هەیئەی عامەە کۆبێتەوە، تەخویلی یەکێك بکەن، دەبێتە مومەسیلی ئەم مونەزەمەیە بە گوێرەی چی؟ بە گوێرەی نیزامە داخیلیەکەی، لەبەر ئەوە بە نیسبەت ئەو سجیلی قەراراتەوە زۆر وازیحە، ئێمە پێمان وایە وەکو لێژنەی هاوبەش هیچ غمووزێکی تێدا نیە، بە نیسبەت سجیلی حیسابات، عائیداتەکە کراوە بە ئیرادات، زۆر باشە، سجیللی ئەساس، سجلێکە لەو سجللە زەروورییانەی کە دەبێ ببێ، چونکە مومتەلەکاتی ئەو ڕێکخراوانەی تیا دەنووسێ، بەلاّم ئێمە لەبەر لێژنەی موشتەرەکە کردوومانە بە (تسجل فيه جميع أموال المنظمة المنقولة و غير المنقولة)، ئەوە نەصێکی قانونی یە، هەموو مالّەکانی ئەو ڕێکخراوانە دەگرێتەوە، چی هەیە لە ئەموالی منقول، لە پارەکان، لە پارەیە، سەنەداتە، صکوکە، ئەموالی غێر منقولەش لە ئەبنیە و مونشەئات و ئەجهیزە و ئەدات و ئەدەواتەکانی تر کە هەیەتی، لەبەر ئەوە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەوانە مولاحەزاتەکانی زۆرینەیان بە هەند وەرگیرا، ئامادەیە بۆ خستنە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز صباح بيت الله، فەرموو.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرسڤا پێشنیارا من نەهاتە دان، من داخواز کر تەنێ نابێ سجللات بێتە کرن، شەرحا وێ بۆ پەیڕەوێ نافخۆیێ وێ ڕێخراوێ بێتە هێلان، هەڤالاّن ئەو بەرسڤا من نەدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شێروان نیزامی هەبوو، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر هەمان مولاحەزەم هەیە، ئەو سجیللانە لە هەموو مونەزەماتێك هەیە، لەو پەرلەمانەش ئیقرار کراوە، تەفاصیلی ئەم سجیللانە هەموو بۆ نیزام داخیلی گەڕاوەتەوە، هەر مونەزەمەیەك بە پێی تایبەتمەندی خۆی ئەو مولاحەزاتانە پڕدەکاتەوە، ئێمە لێرە حەقوایە خۆمان تووشی ئەو ئاستەنگە نەکەین، مومکینە هەندێ مولاحەزات هەبێ ئەسڵەن لە بیریشمان نەبێ، بۆ نیزام داخیلیەکە بە جێ بهێڵینەوە، مونەزەمەکە خۆی تەحدیدی ئەو شرووتانە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر، فەرموو.

بەڕێز عمر صديق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێك لەلایەن كاك عبدالسلام هاتووە، ئەوەی پەیوەندیدارە بە سجلی قەرارات، وابزانم لەلایەن بەڕێزێكی تریش هاتبوو، وابزانم داڕشتنەكەی بەو شێوەی كە ئەوان دایانڕشتووە زۆر دروستە، بۆ؟ لەبەر ئەوەی ئێمە باس لەوە دەكەین ئەم سجلله هەموو بڕیارەكانی ڕێكخراوی تێدایە، یەكێك لەو بڕیارانە ئەوەیە كە بەبڕیار نوێنەری ڕێكخراوەكان دەستنیشان دەكرێ، بۆیە پێویست ناكات جارێكی تر ئێمە بڵێین نوێنەری ڕێكخراوەكەش دەست نیشان دەكرێ، چونكە ئەوە بە بڕیارە، بەردەوام ئەوە دووبارە دەبێتەوە، ئیمكانی هەیە ڕێكخراوەكە بۆ نوێنەرایەتی خۆی، بۆ لایەنێك یان بۆ موناسەبەیەكی دیاری كراو كەسێك دەستنیشان بكات، بۆ شوێنێكی تر یەكێكی تر دەستنیشان دەكات، بۆیە پێویست ناكات ناوی نوێنەری ڕێكخراو بهێنرێتەوە، بەس تەنها بە بڕیارەكان، ئەوەی كاك عبدالسلام هێناویەتی تەصەور دەكەم دروست بێ، ئێمە وەكو لێژنەی كۆمەڵگەی مەدەنی و ناوخۆ پشتگیری دەكەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەمكە كاكە، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش سید مجید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەر پشتگیری ئەوڕەئیە دەكەم، چونكە بە تەئكید سجللی قەرارات كە دابندرێ، یاخود دەگیرێ لەو ڕێكخراوەدا بۆ نووسینەوەی بڕیارەكانە، هەروەكو كاك عمر باسی كرد، ڕەنگە بۆ كارێك نوێنەرێك دیاری بكات، بۆ كارێكی تر نوێنەرێكی تر دیاری دەكات، كە ڕەنگە بۆ مەحاكم محامییەك دیاری بكات، ئەوەی ئێمە باسی بكەین، یان باسی نەكەین، ئەوان بە تەئكید لە مەحزەری بڕیارەكانی خۆیان دا دەینووسنەوەلەوێ تۆمار دەكرێ، بۆیە پێویست ناكات لێرە باسی بكەین، ئەوە بهێڵینەوە بۆ پەیڕەوی ناوخۆی ڕێكخراوەكان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە پێشنیارەكە بخوێنن بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، یان دەنگی دەدەنێ، یان نایدەنێ، كەرەمكە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

2- سجل القرارات: تتضمن قرارات كل من الهیئة الإداریة للمنظمة والهیئة العامة ویكون السجل موقعاً من قبل هیئة إدارة المنظمة.

پێشنیارەكە تایبەتە بە بڕگە (2)ی ماددەكە، (وتتضمن القرارات الصادرة عن إجتماعات المنظمة و وحداتها).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بەرز بكات تكایە؟ ئەوەی خوێندرایەوە دەیدەینە دەنگدان، بیخوێنەوە دووبارە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەتە بە داڕشتنەوەی بڕگە (2)ی ماددەکە،

2 - سجل القرارات: وتتضمن القرارات الصادرة عن إجتماعات المنظمة و وحداتها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە دەست بەرز بکات؟ نا، هەردوو نەص نا، موقتەرەحەکە، کێ لەگەڵە دەست بەرز بکات؟ ئەو نەصەی خوێندرایەوە؟ (20) بەڕێز لەگەڵ، کێ لەگەڵ دا نیە تکایە؟ (23) لەگەڵ دا نیە، ئەوە ڕەفز کرا، ئێستا هەمووی بخوێنەرەوە بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان، کەرەمکە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (12)/سجلات المنظمة

على المنظمة مسك السجلات الآتية على أن تكون مصدقة من كاتب العدل:

1- سجل الاعضاء: مدون فيه الإسم، العنوان، العمر، الجنس، التحصيل الدراسي، و تاريخ الإنتماء.

2- سجل القرارات: وتتضمن قرارات كل من الهيئة الادارية للمنظمة والهيئة العامة، و إسم الشخص الذي يمثل المنظمة بموجب نظامها الداخلي، ويكون السجل موقعا من قبل هيئة إدارة المنظمة .

3- سجل الحسابات: تسجل فيه إيرادات ونفقات المنظمة .

4- السجل الاساس (سجل الموجودات): تسجل فيه جميع أموال المنظمة المنقولة وغير المنقولة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش توخوا بیخوێننەوە، لە وەختی ئەوە موناقەشە نەکەن، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12/تۆماری ڕێکخراو

ڕێکخراو لەسەرێتی ئەم تۆمارانەی دادیێ هەبێت و دەبێ لە لایەن دادنووسەوە ئەرێ کرابێ:

1-تۆماری ئەندام:ناونیشان، تەمەن، ڕەگەز، پلەی خوێندن و ڕۆژی بوونە ئەندام.

2-تۆماری بڕیارەکان:بریتی دەبێ لە بڕیارەکانی هەر یەك لە دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکە و دەستەی گشتی، ناوی ئەو کەسەی بە پێی پەیڕەوی ناوەخۆی ڕێکخراوەکە نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات و تۆمارەکەش لە لایەن دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکەوە ئیمزا دەکرێت.

3-تۆماری ژمێریاری: تیایدا داهات و خەرجیەکانی ڕێکخراوی تێدا تۆمار دەکرێت.

4-تۆماری بنەڕەت (تۆماری هەبووەکان):هەموو سامانی گواستە و نەگواستەی ڕێکخراوی تێدا تۆمار دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تۆمار یەعنی تسجیل، نەك سجل، لە جیاتی سجل وشەیەکی تر بەکار بێنن. كاك ئاراس كەرەم بكە.

بەڕێز ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای داڕشتنەوەی نازانم تا چ حەدێك لێرە نوقتەی نیزامیە؟، هەندێ هەڵەی قەواعیدی هەیە لە بڕگەکاندا ئەگەر ڕێم پێ بدەی؟، بینووسم و بۆت بنێرم؟، بەڵی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردی بیخوێنە تا عەرەبیەکەش ئەوە چاکی دەکات و تەواو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12/تۆماری ڕێکخراو

ڕێکخراو لەسەرێتی ئەم تۆمارانەی دادیێ هەبێت و دەبێ لە لایەن دادنووسەوە ئەرێ کرابێ:

1-تۆماری ئەندام: ناو، ناونیشان، تەمەن، ڕەگەز، پلەی خوێندن و ڕۆژی بوونە ئەندام.

2-تۆماری بڕیارەکان:بریتی دەبێ لە بڕیارەکانی هەر یەك لە دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکە و دەستەی گشتی، ناوی ئەو کەسەی بە پێی پەیڕەوی ناوەخۆی ڕێکخراوەکە نوێنەرایەتی ڕێکخراوەکە دەکات و، تۆمارەکەش لە لایەن دەستەی کارگێڕی ڕێکخراوەکەوە ئیمزا دەکرێت.

3-تۆماری ژمێریاری: تیایدا داهات و خەرجیەکانی ڕێکخراوی تێدا تۆمار دەکرێت.

4-تۆماری بنەڕەت (تۆماری هەبووەکان):هەموو سامانی گواستە و نەگواستەی ڕێکخراوی تێدا تۆمار دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، وەکو خوێندرایەوە، ئێستا کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، دەنگدانە و لە وەختی دەنگدان نیزامی نیە، 47 ئەندامی لەگەڵە، کێ لەگەڵدا نیە؟، 3 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵدا نیە، كاك رفیق كەرەم بكە.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆیە لەگەڵ نیم، چونکە نیصابی قانونی...

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا حیسابم کردووە و تەواوە، 56 کەسە فەرموو حیسابی بکە خۆت بە پێوەی حیسابی بکە، حیسابم کردیە، نیصاب هەیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی تر تکایە.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم/ دارایی ریکخراو

ماددەی 13/دارایی ریکخراو پێك دێت لە :

1 - ئەو کۆمەکەی ئەندامانی ریکخراو پێشکەشی دەکەن.

2 - ئەو کۆمەك و بەخشش و دیاری و مینحانەی لە لایەن کەسان و کەرتی تایبەت و لایەنانی بیانی و ناوەخۆ و دیکەوە پێشکەش کراون.

3 - هەر دەستکەوتێکی دی کە ریکخراو لە ئاکامی چالاکیەکانی و کاتی وەبەرهەمهێنانی سامانەکەی بەدەستی دەهێنێت.

4 - بەشی تەرخانکراوی ریکخراو لە بڕە بودجەی سالانەی هەرێم و هەر کۆمەکێکی دی کە لە لایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردن لە پرۆژەی ریکخراوەکان پێشکەش دەکرێت.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مالیة المنظمة

المادة 13/ تتكون مالية المنظمة من:

1 - المساعدات التي يقدمها اعضاء المنظمة.

2 - المساعدات و التبرعات و الهدايا و المنح المقدمة من قبل الافراد و القطاع الخاص و الجهات المحلية و الاجنبية الاخرى.

3 - اي مكسب اخر تستحصله المنظمة نتيجة فعالياتها لدى استثمار ثرواتها.

4 - حصة المنظمة من مبالغ الميزانية السنوية للاقليم المخصصة و اية مساعدات اخرى مقدمة من قبل الحكومة لدعم مشاريع المنظمات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو بەڕێزانەی ئەیانەوێ مواخەلە بکەن، تکایە زۆر پەیت بن، چونکە ئەم یاسایە ئەمڕۆ هەتا تەواو نەبێ دەرناچین، ئەبێ تەواو بێت، کەرەمکەن ناوتان بنووسن، شەونم محمد کەرەمکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەم بڕگەیەوە، بڕگەی یەکەم (المساعدات التی یقدمها اعضاء المنظمة ومن ضمنها اشتراکات الاعضاء)، یەعنی زیادە بکری بۆ ئەو بڕگەیە، بە نیسبەتی بڕگەی دووەمەوە (المساعدات والتبرعات و الهدایا والمنح المقدمة من قبل افراد القطاع الخاص)، لە مەسەلەی قیتاعی خاص، من پێم باشە کاتێك کە قیتاعی خاص بکرێت بە بڕگەیەك بۆهاوکاری کردنی مونەزەمات، بۆ ئەوەی دەستی مونەزماتەکان بکرێتەوە، قیتاعی خاص هاوکاریان بکات، بەلأم بە مەرجێ بێت، ئەگەر هاتو قیتاعی خاص هاوکاری هەر رێکخراوێکی کرد، لەو رێکخراوانە بۆ کاری خێری، بۆ نموونە، قوتابخانەیەك دروست بکات، مزگەوتێك دروست بکات، هەرچۆن ئێستا لەناو حکومەتدا ئەو حالەتە هەیە، ئەگەر یەکێك پڕۆژەیەکی خەیری دروست کرد، لە هەموو باجەکان خۆش دەبن لەسەر ئەو کەسە، بەنیسبەتێکی موعەیەن، داواکارم ئەو خالەش ئیزافە بکرێت، لێرە بە هەمان حالەت موعامەلە لەگەڵ مونەزماتەکان دا بکرێت، پاش ئەوە (أي مکسب تحصله المنظمة نتیجة فعالیتها لدی إستثمار ثرواتها) بێگومان ئەو رێکخراونە هەندێ ئیش و کار دەکەن بۆ ئەوەی بڕێك پارە بێتە ناو میزانیەی رێکخراوەکان و ئیشی لەسەر بکەن، پێم باشە لێرەش هەر بڕگەیەکی تر ئیزافە بکرێت، کە لەلایەن حکومەتەوە ئەو رێکخراوانە هاوکاری بکرێن، بەوەی کە هەندێ پڕۆژە هەیە لە مەجالاتی کۆمەلأیەتی، یاخود لە پەروەردە، لە سێکتەرە جیاوازەکان، بۆ نموونە، ئەگەر پەروەردە بەرنامەیەکی هەبێ بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری، ئەم بەرنامەیە، زۆرجار ئەو بەرنامانە لە لایەن حکومەتەوە ئەکرێت بە تەندەر، رێگا بدرێت بەم رێکخراوانە، ئەم رێکخراوانەش هاوبەشی بکەن لەو تەندەرانە، بۆ ئەوەی ئەگەر قازانجێك هەبێ، ئەوانیش قازانجی لێ بکەن، ئەمەش .....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەکە گوێیان لێتە تکایە، بۆ ئەندامان قسە ئەکەن ئێوە، ئێمەش گوێمان لێتانە، بەس بۆ ئەو بەڕێزانەیە کە دەنگ دەدەن، ڕەئیەکەی جەنابتان بە گرنگ وەربگرن، فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو حالە ئەگەر هاتو هاوکاری رێکخراوەکان بکرێت، رێکخراوەکان تێکەڵ بوونێك ئەبێ لە بەینی حکومەت و رێکخراوەکان، بە هەماهەنگی و ئەبێتە هۆی ئەوەی کە ئیشی ئەوانیش باش ببێت، ئیشەکانیش بە تەئکید لە کۆتایی رێکخراوەکان ئەگەڕێتەوە بۆ خزمەتی کۆمەڵگا، بڕگەیەکی ترمان هەیە، ئەو پارەیەی کە حکومەت دایئەنێت لە سندوقێکی تایبەتی، بێگومان بڕێك پارە هەیە، سەرووی شەش ملیارە حکومەت دایناوە بۆ هاوکاری رێکخراوەکان، رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، ئەو پارەیەی کە لە لایەن حکومەتەوە ئەدرێت بە رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، پێویستە ئەو بڕگەیە ئەو خالەی تیا دەست نیشان بکرێت، کە بە پێی ئەو پڕۆژانە بێ کە پێشکەشی دەکەن، بۆ نموونە رێکخراوی ڕەقەم یەك، هیچ پڕۆژەیەکی نیە، ئەو پارەیە وەرنەگرێت، بەڵکو رێکخراوی ڕەقەم دوو کە پڕۆژەیەکی زیاتری هەیە، سوود لەو پڕۆژەیە وەربگرێت و ئیستیفادەی لێ بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەیلی ئەکرەم کەرەمکە.

بەڕێز کەیلی ئەکرەم احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم هەیە لەسەر خاڵی دووەم، کە موساعەداتی محلی و ئەجنەبی، موساعەداتی ئەجنەبی پێویستە کاتێك کە هەر ڕێکخراوێك هاوکاری دەکرێت، هاوکاریەکی زۆری دەکرێت پێویستە دائیرەکەی لێ ئاگادار بکرێتەوە، ئەوە بە نیسبەت خاڵی دووەم، خاڵی چوارەم، تەحدید کردنی ئەو حسەیە کە بۆ ڕێکخراوەکە دادەندرێت، پێویستە بە پێی پێوەرەکە کە بۆ دەعمی مەشاریعەکان دەبێت، چونکە دەزانین هەندێ ڕێکخراو حسەکی باش وەردەگرێت، بەس هەندێك ڕێکخراو وانیە، بەس بزانین تەحدیدی ئەو حسەیە چۆن دەبێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران کەرەمکە.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لە هاوڕێم شەونم خان دەکەم، کە بڕگە دوو ببێتە دوو تەوەر، بەشێکیان بریتی بێت لەو موساعەداتە خارجیانەی کە لە لایەن ولاتانی بیانی، یاخود ڕێکخراوە بیانیەکان پێشکەش بە ڕێکخراوەکانی هەرێمی کوردستان دەکرێت، خاڵێکی تریش ببێت بەو کۆمەك و بەخشین و دیاریانەی کە لە لایەن کەرتی تایبەتەوە پێشکەش بە ڕێکخراوەکان دەکرێت، لە بەرامبەر ئەوەدا حکومەت 30٪ کە نسبەیەك دابندرێت لە ڕێژەی باج ببەخشرێت ئەم کۆمپانیاو کەرتی تایبەت، بۆ ئەوەی جارێکی تر دەبێتە هۆی ئەوەی حکومەت موشارەکەی ببێت لە دەعم کردنی ڕێکخراوەکاندا، وە خاڵی چوارەم پێشنیار دەکەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، وازح نیە، چونکە ئێمە لە بەشی بودجە کە دادەندرێت، تەنها بۆ ڕێکخراو داناندرێت، بۆ ڕێکخراو وئەحزاب دادەندرێت، بابڵێین ساڵی پار کە 90 ملیار دانراوە، لەسەر ئەساسی پرۆژەش بێ بەو شێوەیە، بەشی تەرخانکراوی ڕێکخراوەکان لە بودجەی سالانەی هەرێم کە بە پێی پرۆژە دەدرێت بە ڕێکخراوەکە، هەر کۆمەکێکی تر کە لە لایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردنی ڕێکخراوەکان پێشکەش دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گەشە خان کەرەمکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەبارەت بە خاڵی چوارەم، بەشی تەرخانکراوی ڕێکخراو لە بودجەی سالانەی هەرێم، ئەویش بە پێی پڕۆژە بێت، لەبەر ئەوەی ئەو ڕێکخراوانەی کە چالاکن و کار دەکەن، زیاتر بە دەر دەکەون، ڕۆحێکی تەنافسی دروست دەبێ لە ڕێکخراوەکان کە باشتر ئیش بکەن، هاوڕام لەگەڵ شەونم خان و کاك گۆران، سەبارەت بەو بەرنامجە ئینسانیانەی کە حکومەت هەیەتی، لە ڕێگەی وەزارەتەکانەوە جێبەجێی دەکات، لە ڕێگەی تەعاقدەوە لەگەڵ ئەم ڕێکخراوانە دەبێ، بۆ نموونە، تەئهیلی گەنجان بۆ کار، یاخود تەوعییەی خوێندنگاکان دژ بە توندو تیژی، دژ بە ژنان یاخود خێزان، ئەمانە لە ڕێگەی ئەم ڕێکخراوانەوە بێ، کە ئیختیساسیانە نەوەك لە ڕێگەی کۆمپانیایەکەوە بێ، کە ڕەنگە خەڵکی موختەس بگرێتەوە، وا باشترە کە عەقد لەگەڵ ئەم ڕێکخراوانە بکرێت، هەروەها هاوڕام لەگەڵ شەونم خان، کە باسی لە زەریبە کرد، کاتێك کە کەرتی تایبەت، پێشکەشی ئەم ڕێکخراوانەی دەکات بۆ جێبەجێ کردنی پڕۆژە، کە ئەوانیش لێ خۆشبوونیان هەبێ، کە لە یاساکانی تر هەمانە سەبارەت بە کارە خەیریەکان، ئەم مونەزەمانە ڕاپۆرتی سالانەیان هەبێ، لەسەر هەموو کارەکانیان کە جێبەجێی دەکەن، بۆ دائیرەی مونەزەمات، سەرچاوەی بودجەکەشیان دەست نیشان بکەن لە ڕاپۆرتەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر کەرەمکە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش زیاتر لەسەر خاڵی چوارەمە کە گەشە خان و کاك گۆران باسیان لەسەری کرد، پێوەرێك هەبێ بۆ ئەو مەسەلەی ئەو بودجەیەی کە حکومەتی هەرێم دەست نیشانی کردووە، لەبەر ئەوەی ئەمساڵ کە 200 ملیارە، ئەو 200 ملیارە بۆ حیزب و ڕێکخراوەکانە، ئێستا بە نیسبەت حکومەتەوە مانگی دوو ملیۆن و نیویان ئەداتێ بەبێ ئەوەی جیاوازی لە نێوان ڕێکخراوێکی چالاك و ڕێکخراوێکی ناچالاك بکات، کەواتە ئەو پێورە بە قەناعەتی من لەسەر ئەساسی پێشکەش کردنی پڕۆژە بێت، ئەو بودجەیان کە بۆ تەرخان دەکرێت، دەیان درێتێ، بۆ ئەوەی خۆی لە خۆیدا بەربەرەکانێ دروست بێ لە نێوان ڕێکخراوەکان، زیاتر بتوانن خزمەتی کۆمەڵی مەدەنی کوردی بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح کەرەمکە.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارامن ل سەر هندێیە، فەقەرە دوو ل ڤی ماددەی، کە دبێژیتن (المساعدات والتبرعات والهدایا والمنح) رەئیا من ئەڤە بێتە ئیزافە کرن، (المساعدات والتبرعات والهدایا والمنح والهبات والوصیة المقدمة من قبل الافراد و القطاع الخاص والجهات المحلیة والاجنبیة الاخری) سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رفیق سابیر کەرەمکە.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرنجی من لەبارەی برگەی سێیەمە، کە نووسراوە، هەر دەستکەوتێکی دی کە ڕێکخراو لە ئاکامی چالاکیەکانی لەکاتی وەبەرهێنانی سامانەکەی بەدەستی دەهێنێ، ڕاستیەکەی لێرە هەندێ ڕێکخراو هەیە، دەشێ وەکو خەدەماتێك لەو ڕێگەیەشەوە سامانێك بە دەست بهێنن، یان داهاتێکیان دەست کەوێ، بۆ نموونە سەنتەرێکی لێکۆڵینەوەیە، لەگەڵ وەزارەتێك، لەگەڵ دائیرەیەك ڕێك دەکەوێ، چەند لێکۆڵینەوەیەکی بۆ دەکات، لە بواریك بەرامبەر داهاتێك، بەرامبەر پارەیەك، من پێشنیار دەکەم بەو شێوەیەی لێ بێت(هەر دەستکەوتێکی دی کە ڕێکخراو لە ئاکامی چالاکیەکانی و لە ڕێگای وەبەرهێنانی سامانەکەی بەدەستی دەهێنێت) نەوەك تەنها لە ڕێگەی بەرهەمهێنانی سامانەکەیەوە، بەڵکو لەئاکامی چالاکیەکانی و لە ڕێگای وەبەرهێنانی سامانەکەی بە دەستی دەهێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، کاك سەروەر کەرەمکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەبارەت بە خاڵی دووەم هاوڕێکانم خاتوو گەشەو مامۆستا گۆران و شەونم خان باسیان کرد، دووبارەی ناکەمەوە، لەوەی کەوا دەکرێت بەشێك لەو پڕۆژە خزمەتگوزاریانە لە ڕێگەی ڕێکخراوەکانەوە بکرێت، نازانم چ میکانیزمێکی بۆ دادەندرێت، ئالیەتەکەی چۆنە، بەڵام گرنگ ئەوەیە بۆ ئەوەی بتوانین ڕۆڵی ئەوان کارا تر بێت و هاوکاری زیاتر بکرێن، سەبارەت بە خاڵی چوارەمەوە، هەمان ڕای وانم هەیە، بەڵام بەو جۆرەی کە ئەمەی لێرەدا هاتووە، بەشی تەرخانکراوی ڕێکخراو لە بڕە بودجەی سالانەی هەرێم، بەو جۆرە کە هاتووە ئەمە هەموو ڕێکخراوەکان دەگرێتەوە، ئێمە لێرەدا هاتووە بەشی تەرخان کراوی ڕێکخراو لە بڕە بودجەی سالانەی هەرێم بەو جۆرە کە هاتووە ئەمە هەموو ڕێکخراوەکان دەگرێتەوە، ئێمە لێرەدا بە پێی ئەم یاسایە کە دەردەچێت، دیارە دەزانین کە مۆڵەتی ڕێکخراوەکان زۆر ئاسان کراوە، کە ئاسان دەکرێت ئەگەر بەو جۆرە بڕوات پێمواید لە کورتترین ماوەدا بە هەزاران ڕێکخراوی تر دروست دەبێت، کە بە هەزاران ڕێکخراو دروست بکرێت و هەموویان بە بێ جیاوازی ئەو جۆرە بودجەیەیان پێ بدرێت پێمواید بودجەی هەرێم و بودجەی ڕێکخراوەکان تەحەمولی ئەوە ناکات و سەدان و هەزاران ڕێکخراو لەوانەیە وەهمیش بێتە کایەوە کە لە ئەهمیەتی ئەو ڕێکخراوە گرنگانە، ڕێکخراوە ڕاستەقینانەش کەم بکاتەوە، بۆیە بە گرنگی دەزانم کە بە پێی پڕۆژە بێت، چونکە دوو فەقەرەیە بەشێکیان دەڵێت بە پێی پڕۆژە بێت، بەشی تەرخان کراوی ڕێکخراو لە بودجەی سالانەی هەرێم وەکو مامۆستا بە پێی پڕۆژە

دەدرێت بە ڕێکخراوەکە، ئەمە سابتە، بەشێکی دیکەشی هەمان بڕگەی دووەمی وە هەر کۆمەکێکی تر کە لەلایەن حکومەتەوە لەوانەیە هەندێك حاڵەت بێتە کایەوەو بدرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

امینە خان فەرموو.

بەڕێز امینە ذکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێت من هاتنە گۆتن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارەکەم تەوجیهی خوشك وبرایانی یاسایی دەکەم، مەسەلەی هەدایە و تەبەروعات لەگەڵ یاسا دەگونجێ بۆ ڕێکخراوەکان یان بۆ فەرمانگەکان؟ بەخشیش و ئەوەی تر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت من وشەیەك هاتووە کە دەڵێ (تتکون مالیة المنظمة) من پێشنیارێکم هەیە ئەگەر مالیە بگۆڕدرێت، چونکە مالیە بەڕاستی دەستەواژەیەکی گشتگیرە و دوو لایەن دەگرێتەوە، لایەنی ئیراداتیش دەگرێتەوە و لایەنی نەفەقاتیش دەگرێتەوە، ئێستا لێرە ئێمە ئەم ماددەیەی کە هەمانە تەنها مەبەستی ئیراداتە نەك نەفەقات، لەبەرئەوە من پێم باشە ئەگەر بخرێتە دەنگدانەوە یان لیژنەی بەڕێز ڕازی بێت لەسەری (تتکون ایرادات المنظمة) لەباتی ئەوەی بڵێی (تتکون مالیة المنظمة) ئەوە وەکو بۆچوونێك، بە نیسبەت خاڵی 3 ەوە کە باسی ئیستسماری سەروات دەکات، بەڕای من یەعنی وەکو پێشنیارێك گونجاو تر من وای لێ تێ دەگەم (استثمار اموالها) نەك (ثرواتها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم کە سیاغەی ئەو ماددەیە بەو شێوەیە بێت (تتكون مالية المنظمة من 1ـ الاشتراكات التى يقدمها اعضاء المنظمة،2ـ المساعدات والتبرعات والهدايا والمنح المقدمة من قبل الافراد والجهات المحلية والاجنبية الاخرى بدون شرط، 3ـ المساعدات المالية من القطاع الخاص بنسبة ثلاثين بالمئة من الضرائب الواجب دفعها بشرط الصرف فى الخدمة العامة من قبل المنظمة، 4ـ دعم الحكومة للمنظمة من الميزانية السنوية للاقليم، 5ـ مساهمة المنظمات فى تنفيذ بعض المشاريع الحكومية بالاخص فى الوزارات الخدمية عبر مشاريع او شراكات مقدمة من قبل المنظمات الى الهيئات التنفيذية، 6ـ اى مكسب اخر تستحصله المنظمة نتيجة فعاليتها او استثمار ثرواتها لغرض تحقيق اهدافها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 10 لە خاڵی سێیەمەوە دەست پێ دەکەم، یەکەم تێبینیم لەسەر ئەوەیە تەبعەن لە نەسە عەرەبیەکەی دەڵێ (اي مكسب اخر) ئێمە لێرەدا باسی مالیە دەکەین مەکسەب تەنها مالی نیە، مەکسەبی تریش هەیە چالاکی هەیە ، بۆیە بە من ئەگەر لێرە مەکسەبەکە بگۆڕین ببێتە (اي مورد مالي اخر تستحصله المنظمة نتيجة نشاطاتها او فعالياتها لدى استثمار اموالها) بەو شێوەیە زیاتر ئێمە شکلێکی مالی دەدەینێ لەوەی کەوا ئێمە نەشاتات و شتەکانی بۆ مەکسەبێکی تریش بڕوات، سەبارەت بە خاڵی 4 ئەوەی من تێی گەیشتم لەم خاڵە و خوێندنەوەم بۆ ئەم خاڵە ئەوەیە بووەتە دوو بەش، بەشێکی ئەوەیە کە تۆ وەکو ڕێکخراوێك ئیلزامێکت هەیە یاخود حکومەت مولزەمە بەرامبەر ئەوەی کەوا بەشێك لە میزانیەی خۆی تەخسیس بکات بۆ تۆ بەبێ ئەوەی تۆ هیچت کردبێت، چونکە تۆ حصەیەکت هەیە وەکو مونەزەمە لە میزانیەی سەنەوی ئیقلیم، ئەوە تۆ حسەیەکی مەزمونت هەیە مانگانە، ئەوەی تری کە باس دەکات لەگەڵ ئەو حسەیەی کە هەیەتی موساعەداتی هەیە کاتێك کە نەشاتەکەی ئەنجام بدات، یاخود مەشاریع بۆ مونەزەمەکە ئەنجام بدات، کەواتە لێرە ئەم ڕێکخراوانە دوو جۆرە موساعەدات لە حکومەت وەردەگرن، یەکێکی حصەی مانگانەی خۆیانە، دووەمیان ئەوەیە کە موساعەداتێك وەردەگرن بۆ ئەنجامدانی پرۆژەکانیان، وەکو من خۆم هەرچەندە ئەوە بە ئیفتخارەوە دەڵێم ڕۆژێك لە ڕۆژان من کارم کردووە لە ڕێکخراوێ (Human Rights Watch)ی کوردی بۆیە هەندێك مەعلوماتم هەیە لەسەر ئەوە، یەعنی گوناحە من ئەو ڕێکخراوانەی کە کاردەکەن و نەشاتاتیان هەیە و ڕۆژانە و لەگەڵ ڕێکخراوی تر هەیە بەس تەنها ناوە، ئێمە ئەم دوو شێوە مالیە بۆ ئەو ڕێکخراوانە بە یەك پێوەر یاخود بە یەك چاو سەیریان بکەین، بۆیە ئەگەر بکرێت بە پێی ئەو پێشنیارانەی کە پێشی من ئەندامە بەڕێزەکان پێشکەشیان کرد، ئەگەر ئێمە لێرەدا لە سەرەتاوە حسەی مونەزەمەکە وای لێ بکەین ببێتە ئەو یارمەتیەی

كه حكومەت لە میزانیەی سالانەی خۆی دەیبەخشێ یە موزەمەكە كە كاتێك نەشاتێكی ئەنجامدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە خاڵی 3 مەوە دەست پێ دەكەم، ئەمەی كە باس دەكرێت لێرەدا تێكەڵكردنێكە لە نێوان كاری وەبەرهێنان و كاری ڕێكخراوەیی دا من تێ ناگەم ڕێكخراوێك كە كارەكەی كارێكی ئینسانی بێت و كارێك بێت بۆ پێشخستنی كۆمەڵگا، بۆچی لێرەدا ئەو پارەیەی كە هەیەتی یاخود وەری دەگرێت لە حكومەت دا بهێندرێ و بخرێتە ئیستسمارەوە، ئیستسماری پێ بكات؟ ئەمە تێكەڵكردنێكی زەقە لە نێوان كاری ڕێكخراوەیی و كاری ئیستسماری دا كە بەڕاستی ئەوە ئیشەكەی خۆی ون دەكات، بۆیە دەكرێت ئێمە ئەمە بەشێوازێكی تر سیاغە بكەینەوە بۆ ئەوەی ئەو ڕێكخراوانە سوودمەند بن لەو كارانەی كە هەیانە، ئەویش بەوەی كە بڵێیت (تعفى المنظمات من الضرائب على جميع العائدات المالية وخاصة الخدمية منها)، لێرەدا تۆ ئیعفای دەكەی مەكتەبێك دروست دەكات، چۆن مزگەوت ئیعفا دەكرێ لە زەریبە ئەوەی كە موزەمەكەش مەكتەبێك دروست دەكات ئیعفا بكرێت لە زەریبەدا، باشە لەویا هەیە، ئاخر دەڵێ: (تعفى ايرادات وممتلكات واموال المنظمة من الضرائب والرسومات الكمركية) من لێرەدا باسی كارەكانی دەكەم، باسی كارەكانی خەدەمی دەكەم، چونكە ئێوە باسی ئەوەتان كردووە دەتوانێ ئیستسمار بكات، چوارەم (حصة المنظمة من مبالغ الميزانية السنوية للاقليم المخصصة وأية مساعدات مقدمة من قبل الحكومة لدعم المشاريع و حسب المشاريع التى تقدم للدائرة)، ئەبێ مەشروع تەقدیم بكات بۆ ئەوەی هەم مونەزەمەكەش ئەكتیف دەبێ و كارەكانی خۆشی ئەكات و ئەو پارەیەی كە دەدرێت بە مونەزەمات بە عەدالەت دەدرێتی، حەسەبی كاركردنەكەیەتی، لەبەرئەوە ئەبێ ئەو مەشاریعە بخرێتە سەری و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی؟ پەروین خان فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاك دكتۆر من ناوی خۆم گوت كەچی ناویشت نەخوێندمەوە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ببورە كەرەمكە، ڕاستە ناوت هەبوو سریمانەوە، پەروین خان فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەرخان کردنی ئەو بڕە پارەیە بۆ هەر ڕێکخراوێك کە پرۆژەیەکە تەقدیم دەکات من پێم باشە ئەو بڕە پارەیەی کە حکومەت تەرخانی دەکات بە شێوەی مینحە بێ و بە هەر پرۆژەیەك کە تەقدیمی دەکات، چونکە لێرە حکومەت ئیلزام دەکرێت بە دانانی ئەو بڕە پارەیە و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش کەرەمکەن، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای وتوێژێکی زۆر ئەو بەڕێزانە بەرچاو ڕوونیەکمان دەست کەوت هەندێك لە برگەکان پێمان وایە وەکو لیژنەی موشتەرەك هەر سێ لا موتەفقین لەسەر ئەوەی کە هەندێ گۆڕانکاری تیا بکەین، بەڵام پێش ئەوە باس بکەین کە بەڕێز کاك جلال پرسیارێکی کرد داوای کرد فەرقی هەدیە و تەبەروع و ئەمانە ئەکرێ بە مونەزەمات بدرێت؟ بەڵێ لە هیچ یاسایەك کە مەنعێك نیە بۆ ئەوەی ریبا و هەدیە وتەبەروعات و مینحە بدرێت بە هەرکەسێك کە ئەوە شتێکی ئیختیاریە خەڵك لە ڕەغبەتی خۆیەوە دەیدات، بە نیسبەت فەقەرە یەکی ئەم ماددەیەوە زۆر لە برادەران باسیان لەوە کرد کە ئیشتراکاتیشی لیژنەی هاوبەش هیچ پێمان خراپ نیە ئەگەر بکرێت بە (مساعدات والاشتراکات التی یقدمها اعضاء المنظمة)، بە نیسبەت فەقەرەی 3 کە باس لە (ای مکسب اخر تستحصله المنظمة)، ئێمە لە دوای ئەو مولاحەزاتانەی کە ئەو بەڕێزانە پێیاندایین، هەر سێ لیژنە موتەفقین لەسەر ئەوەی بیکەین بە (أی مکسب اخر تستحصله المنظمة نتیجة استثمار اموالها وریع نشاطاتها)، بە نیسبەت فەقەرە 4 برادەران باسیان زۆر لەوە کرد کە ئایا ئەم پارەیە لە حکومەتەوە چۆن حسەی بۆ تەحدید دەکرێت؟ لەسەر چ قیاسێك و چ پێوەرێکی بۆ دائەنرێ مەشاریع تەقدیم دەکات یان هەروا دەیدەنێ؟ ئەم مونەزەمانە خۆیان لە خۆیاندا ناوی مونەزەماتی مەدەنیە، شکلە سەربەخۆییەکیان هەیە و ئەمە یەکێکە لەو ڕێکخراوانەی کە هەڵدەستێ، شەرت نیە هەر ئیستسماری ئەموال بکات، لەوانەیە نەشاتاتی خەیریشی هەبێت و ئیشی باشیشیان هەبێ و خزمەتی زۆر لایەن و جیهاتی تریشی پێ بکەن، لەبەرئەوە ئێمە پێمان وایە هەر سێ لیژنەی هاوبەش دوای ئەو مولاحەزاتانەی ئەو بەڕێزانە بەم شێوەیەی لێ بێت و بڵێین فەقەرە 4 (أیة منح او مساعدات مقدمة من قبل الحکومة لدعم مشاریع المنظمات)، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەمە نەتیجەی ئەو مولاحەزاتانە بوو، بەڵام بە نیسبەت ئەوەی سۆزان خانەوە کە باسی لە ئیعفائاتی زەریبیش کرد، ئەگەر بێتە ماددەی 14 لە فەقەرەی 4 ی دا ، باس لە ئیعفای زەریبی دەکات بۆ مونەزەمات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخر سیاغەتان بخوێننەوە بە کوردی، پاشان بە عەرەبی بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدانەوە، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم
داهاتی ڕێکخراو

داهاتەکانی ڕێکخراو پێك دێت لە:

1. **ئەو کۆمەك و ئابوونەیەی کە ئەندامانی ڕێکخراو پێشکەشی دەکەن.**
2. **ئەو کۆمەك و بەخشش و دیاری و منحانەی لەلایەن کەسان و کەرتی تایبەت و لایەنانی ناوخۆ و بیانی دیکەوە پێشکەش کراون.**
3. **هەر دەسکەوتێکی دی کە ڕێکخراو لەڕێگەی وەبەرهێنانی سامانەکەی و چالاکیەکانی بەدەستی دێنێت.**
4. **هەر کۆمەك و بەخششێکی دی کە لەلایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردن بۆ پڕۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش دەکرێت.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل السادس..... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی هەیە، گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە سێ کەس پێشنیاری ئەوەمان کرد ئەو مەشاریعە ئینسانیانەی کە لەڕێی ڕێکخراوەکانەوە یاخود لە ڕێی حکومەتەوە بەرنامەی هەیە تەعاقود بکرێت لەگەڵ ئەم ڕێکخراوانە، چونکە ئەمان موختەسن، پێشنیارێکی کە ..... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەت بنووسە و بینێرە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، زەحمەت نەبێ بە نووسین بینێرە، کاك سەروەر فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وابزانم هەشت تا نۆ کەس تەرحی شتێکمان کرد کە چۆن ئەو پارەیە و ئەو منحەیە دەدرێت؟ هەموو داوای ئەوەمان کردووە بە پڕۆپۆزەل بێ و بە پێی پڕۆژە بێت، بەڵام ئەوە باس نەکراو و لەوێدا نەهاتووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر جوابی بدەوە، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پارانەی کە بۆ ئەو ڕێکخراوانە سەرف دەکرێت بە تەئکید ئێمە ناتوانین ڕێگا بۆ حکومەت دابنێین کە چۆن پارەی بۆ سەرف بکات، ئەو پارانە ئەوان بەگوێرەی تەعلیماتی مالی خۆیان هەڵدەستن بە سەرف کردنی پارە، بە نیسبەتی ئیعفای زەریبیەکە، ئێمە لێرە ناتوانین ئیعفای کۆمپانیا و شەریکات بکەین لە زەرائیب، چونکە زەرائیب خاسە بە حکومەتی خۆی، ئەوە وەزارەتی مالیە موختەسە بە ئیعفا کردنی هەر جیهەتێك لە زەریبە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ ڕوونکردنەوەی ئەو مەسەلەیە لە بڕگەی 4 کە تازە من خوێندمەوە، دوو بڕگە بوو، بڕگەی 1 لادرا کە پێتان وابوو مەسەلەی ئەوەیە با بڵێین لەسەر بنەمای پرۆژە نیە کە ڕێکخراوەکان تەمویل دەکرێن بە پێی بڕگەی 1، بەڵام ئێمە لامانداوا، بۆیە سیاغەکەم خوێندەوەو دووبارە دەیخوێنمەوە، ئەوە تەئکید کردنەوەیە لەوەی ڕێکخراوەکان لەڕێی پرۆژەکانیانەوە تەمویل دەکرێن، کە دەڵێ هەر کۆمەکێك و بەخششێکی دی کە لە لایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردن لە پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش دەکرێت، ئەوە تەئکید کردنەوەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیەی دارایی گرنگیەکی هەیە ئەمڕۆ بۆ خەڵك لە دەرەوە، ئەمە نوێنەرانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی لێرەنە، لەپارەوە لەسەری سانّ یارمەتیەکانیان هەموویان هەندێکیان بڕاوەو هەندێکیان هێنرانە خوارەوە کەمترین میزانیە سانّیکە ڕێکخراوەکان چاوەڕوانن، ئێمە گوتمان ڕاوەستن تاوەکو یاسایەك دەربکەین، ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی لەوێ شێوەی یارمەتی کردن لە حکومەتەوە دیار دەکرێت، ئێمە ئەگەر ئەم ماددەیەمان تێ پەڕاند و تێیدا بە وزوحی میکانیزمی یان بنەماکانی یارمەتی دانی ئەو ڕێکخراوە نەدەین، خەڵکەکە چاوەڕوانی بڕیارە لە ئێمە، ئەم مەتاتیەتە هیچ جەواب نیە، وەکو من زانیومە هەفتەی ڕابردوو ئەو ملیۆن و نیو یان ئەو پارەی بەشی کرێیەکیش ناکات ئەویشیان بڕیوە و کە زانیویانە

پەرلەمان یاسا دەردەکات، واتە لە حکومەتیش و خودی ڕێکخراوەکانیش چاوەڕوانی ئەم یاسایەن چارەسەری بکات بۆ مەسەلەی تەمویلیان، بۆیە رجاتان لێ دەکەم زیاتر مشتومڕ و گفتوگۆی لەسەر بکەن، ئەم یاسایە خەڵك چاوەڕوانیەتی، بڵێین حکومەت تەمویلی مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی دەکات لەسەر ئەم بنەمایانە 1و 2 و 3 و 4 و5، ئەگەر ئەمەی تێیدا نەبێ بڕوا بکە بێ ئومێد دەبن ئەو خەڵکە و ڕەنگە ڕەدفعلێکی خراپیشی هەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاتر لە 3 کەس باسیان لەوە کرد کە هاوکاری کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێکخراوەکانی (NGO) بکرێت بەوەی کە حکومەت هاوکاریان بکات لەو پرۆژانەی کە هەیە، بۆ نموونە من هێنامەوە پرۆژەیەکی نەهێشتنی نەخوێندەواری، تۆندوتیژی ژنان، پرۆژە کۆمەڵایەتیەکان، ئەم پرۆژانە دەتوانێ حکومەت ئەو تەندەری کە دەیکا ڕێگایەك بکرێتەوە، ڕێگایەکی قانونی بۆ ڕێکخراوەکان و ئەو ئیشانە وەربگرن، چونکە هەر کەس بە پێی مەجال و ئیختساساتی خۆی تەحدید بکرێت، ئەمە یەکێکە لەو ڕێگایانەی کە ڕێکخراوەکان دەتوانن مەکسەبی مالیان لەو ڕێگایەوە بێتە بەردەست و ئیشی لەسەر بکەن و قسمێکی زۆریش لەو ڕێکخراوانە ڕێکخراوی ئینسانین و دەوراتی تەدریبیان بینیوە و کاریان کردووە لەو مەجالە، زۆربەشیان ئیشەکانیان لە ساحەی کوردستاندا دیارە تاوەکو ئێستا کە ئیشیان کردووە و ئەم کۆمەڵگایەش سوودمەند بووە لە کارەکانیان و هیوادارم بکرێت بە خاڵێك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ ئەوەی هەندێك ڕوونکردنەوەی زیاتر بدەین لەسەر ئەوە، ئێمە لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران و لەگەڵ حکومەت ئیشمان کردووە لەسەر ئەوەی کە ئەو سیستەمی کۆنی مینحەیە دەگۆڕێت و دەبێت بە سیستەمی پرۆژە، فۆرمەکانیش ئامادەیە، ئیشمان لەسەری کردووە و هەندێکی لیژنەی بۆ داندراوە و هەندێکی هەڵسەنگاندنی بۆ دانراوە و هەر بۆ ئاگاداریتان یەعنی ئەو مەسەلەیە بڕاوەتەوە و ئەوەش لە خاڵی 4 کە ئێستا خوێندمەوە، یەعنی ئەو مەسەلەیەی بڕاندووەتەوە و ئێستا ئێمە زەروری نیە بچینە سەر ئەوەی کە میکانیزمی ئەوە دیاری بکەین و، بەڕاستی ئەو پرۆژانە چۆن تەوزیع دەکرێت، ئایا دەدرێتە

بەشی با بڵێین پەروەردە؟، بەشی ژنان یاخود پرۆژەیەك تایبەت بێت بە ژینگە، بێ گومان ئەوە پێویست ناکات لێرە ئەوە بکرێت لەبەرئەوەی ئەگەر دیاری بکەین دەبێ دوو، سێ لیستی بۆ زیاد بکەین، لەبەرئەوەی ئێمە ناتوانین تەحدیدی بکەین بەڕاستی لە چ بواریکەوە دیاری بکەین کە ئەولەویەتی حکومەت لە چ بواریك بێ و لە چ بواریك نەبێ، پێموایە سااڵنەش دەگۆڕێت، یەعنی ئەولەویەتی حکومەت چ پرۆژەیەك دەعم دەکات و چی دەعم ناکات، جا بۆیە بەڕاستی وەکو گوتم ئەوە پرەنسیپێکە وازحە و پرەنسیپی تەمویل کردنی مونەزەماتە لەسەر بنەمای پرۆژەکانیان، مەسەلەی منحە و ئەوانەی تیا نیە ئەوەی کە سابت بێت، ئامادەکاریش کراوە و فۆرمی داواکردنیش ئامادەیە و هەروەها لیژنەی هەڵسەنگاندنیش خەریکە وا تەواو دەکات ئێستا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم

دارایی ڕێکخراو

ماددەی 13/ داهاتەکانی ڕێکخراو پێك دێت لە:

1. ئەو کۆمەك و ئابوونەیەی ئەندامانی ڕێکخراو پێشکەشی دەکەن.
2. ئەو کۆمەك و بەخشش و دیاری و منحانەی کە لەلایەن کەسان و کەرتی تایبەت و لایەنانی ناوخۆ و بیانی دیکەوە پێشکەش کراون.
3. هەر دەسکەوتێکی دی کە ڕێکخراو لەڕێگەی وەبەرهێنانی سامانەکەی و چاالکیەکانی بەدەستی دێنێت.
4. هەر کۆمەك و بەخششێکی دی کە لەلایەن حکومەتەوە بۆ پشتیوانی کردن لەسەر بنەمای پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل السادس

ایرادات المنظمة

المادة 13/ تتكون ایرادات المنظمة من:

1. المساعدات والاشتراكات التی یقدمها اعضاء المنظمة.

2. المساعدات والتبرعات والهدايا والمنح المقدمة من قبل الافراد والقطاع الخاص والجهات المحلية والاجنبية الاخرى.

3. اى مكسب اخر تستحصله المنظمة نتيجة استثمار اموالها وريع نشاطاتها.

4. اية منح أو مساعدات مقدمة من قبل الحكومة لدعم مشاريع المنظمات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزبکاتەوە، دەنگدانە، 47 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 8 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ دانیە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی (14)، د. رۆژان فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 14

1. على جميع المنظمات والشبكات غير الحكومية ان يكون لها حساب مصرفى.

2. تقوم المنظمات بادارة اموالها عن طريق الميزانية السنوية وفق النظام المحاسبي المعتمد فى الاقليم.

3. تقدم المنظمات والشبكات تقريرا ماليا سنويا الى دائرة المنظمات غير الحكومية، وتدقق من قبل ديوان الرقابة المالية فى الاقليم.

4. تعفى ايرادات وممتلكات واموال المنظمة من الضرائب والرسومات والكمارك.

5. على المنظمات التى تمول من قبل الحكومة تقديم تقرير مفصل للدائرة حول كيفية تنفيذ مشاريع المنظمات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعيد صۆفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 14

1. پێویستە هەموو ڕێکخراوەکان و تۆڕە ناحکومیەکان حسابی بانکیان هەبێ.

2. ڕێکخراوەکان لەڕێی بودجەیەکی ساڵانەوە بە گوێرەی سیستمی ژمێریاری پەیڕەو کراو لە هەرێم دا دارایی خۆیان بەڕێوە ببەن.

3. ڕێکخراوەکان و تۆڕەکان ڕاپۆرتێکی ساڵانەی دارایی پێشکەش بە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان دەکەن و لەلایەن دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمدا وردبینی دەکرێن.

4. داهات و موڵک دارایی ڕێکخراوەکان لە باج و ڕەسم و گومرگ دەبەخشرێن.

5. ئەو ڕێکخراوانەی کە حکومەت پشتیوانی داراییان دەکات لەسەریانە ڕاپۆرتێکی ورد دەربارەی چۆنیەتی جێ بەجێ کردنی پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش بە فەرمانگە بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ ئێستا دەیەوێ موداخەلە بکات؟ ئەم بەڕێزانە داوای موداخەلەیان کردووە، د.بشیر، د.ئاراس، جیهان خان، جمال، تارا خان، ئاسۆ، شلێر خان، سەروەر، عبدالسلام، گۆران ئازاد، کاك د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەیەدا لە خاڵی 3 لە عەرەبیەکەی دەڵێ (تقدم المنظمات والشبکات التقریر المالی السنوی) یان (تقریرا مالیا سنویا)؟ کامەیە؟ (ال) لەگەڵە یان بێ (ال)ە، (التقریر أو تقریرا)، لەبەرئەوەی لە هەرسێکی بەهەر دوو نەوع نووسراوە، (تقریرا مالیا سنویا) یەك لای بکەنەوە مەسەلەکان، لە پاشان بۆ کێ تەقدیم دەکات ئەوەی، (الی دائرة المنظمات غیر حکومیة) باشە ئێمە دائیرەمان تەعریف نەکردووە لە پێشتر؟ بۆ دیسان بڵێین (الی دائرة المنظمات.....) (الی الدائرە)، بەسە ئەوەی دیکە زیادە، لەبەرئەوە خۆی موعەرەفە، بەلای من خاڵی 5 زیادە (علی المنظمات التی تمول من قبل الحکومة تقدیم تقریر مفصل) لەبەرئەوەی لە خاڵی 3 دا دەڵێ (تقدم المنظمات التقریر المالی السنوی) بەخۆی تەقریر مالیەکەی پێشکەش دەکات جا هی مەشاریع بێت یان هی غیر مەشاریع بێت، مەشاریعی خۆی تەقدیم دەکات، بۆئە ئەمە زیادە لە خاڵی 3 وارد بووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ئاراس فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت دەربارەی ئەم ماددە سێ یە تێبینم هەیە، تێبینی یەکەم کە دەڵێ (وفق النظام المحاسبی المعتمد) بە پێی بۆچوونی من تەحدیدی کردووە، بەڕای من ئەو مونەزەمانە کە هەیە مومکینە مونەزەماتی مەحەلی بێ و ئەجنەبیش بێت، نیزامی موحاسبیش یەك نیزاممان نیە چەند نیزامێکمان هەیە و ئەو نیزامانەش بۆ ئەوەی سیستمی تازە دایم لە پێشکەوتن دایە، بەڕای من ئەگەر بکرێت بە (وفق نظام محاسبی معتمد فی الاقلیم) حور تر دەبن لەباتی ئەوەی تەحدیدی بکەین بە (ال) ئەوە وەکو بۆچوونە، بۆچوونێکی دیکەم هەیە دەربارەی خاڵی 3 تەواو لەگەڵ بەڕێز د.بشیر دام، بەڵام کە (تقریرا مالیا سنویا) دوایی نەك (تدقق)، (یدقق)، وشەکە بگۆڕین، چونکە تقریر دەبێ بڵێی (یدقق)، من دەربارەی خاڵی 5 بە حەقیقەت بۆچوونێکم هەیە (علی المنظمات التی تمول من قبل الحکومە وغیرها) مەرج نیە هەموویان قابیلی چی بن، قابیلی ئەوە بن کە تەقریرێك پێشکەش بکەن، چونکە ئەو مونەزەماتانە چەندین جۆرن و چەندین نەشاتاتیان هەیە، باشترایە دەوڵەت مادام ئەو مونەزەمانە لەسنووری

دەوڵەتدان و ئیش دەکەن و ئاگایان لە نەشاتاتیان بێت، نەك تەنها ئەوانەی کە حکومەت تەمویلیان دەکات، (من قبل الحکومه) بە ئیزافە کردنی وشەی (أو غیرها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.جیهان فەرموو.

بەڕێز د.جیهان اسماعیل بنیامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەکم هەیە لەسەر ماددەی 14 ئەو ژی پتر سەر سیاغەنە، بڕایێ من ئەگەر ل قانونێ دا هەر کەلیمە بە موفرەد بێتن باشترە ل جەمع، یەعنی (علی المنظمة والشبکة) داعی نینە بنقیسین (غیر الحکومیة) چونکی هاتیە تەعریف کرن ل بیدایەتێ، (علی المنظمة والشبکة ان یکون لها حساب مصرفی)، نەفسی تشت بە نیسبەت دوو (یقوم المنظمة بادارة اموالها)، و ب نسیبەت سێ ژی (تقدم المنظمة والشبکة تقریرا مالیا سنویا الی الدائرة) داعی نینە جارەکا دی تەعریف کەین، (ویدقق من قبل دیوان الرقابة المالیة)، ب نسبەت 5 ژی (علی المنظمة التی تمول من قبل الحکومة) هەروەسا (کیفیة تنفیذ مشاریع المنظمة) یەعنی ئەوە جەمع هەمی بن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموان مولاحەزاتێ من ئەوانەش تەقریبەن زمانەوانینە زۆربەیان، فەقەرەی یەکەم (علی جمیع المنظمات والشبکات) نە (شبکات غیر الحکومیة)، خالّی سێیەم ئەوە (تقدم المنظمات والشبکات تقاریرها المالیة السنویة الی الدائرة ..... وتدقق الرقابة المالیة فی الاقلیم)، خالّی چوارەم لێرە باسی گەمارگی کردیە، گەمارگی مەبەستیان پێی چیە؟ یان کەلیمەی (استیرادات)لازمە ئیزافە بکرێت، رسومات نیە و رسومی گورگی هەیە ئەگەر هەبێت، تەنها رسوم گومرگیش نینە، رسوم شتێکی ترە، هەتا بڕواتە مەحکەمە دەعوا تەسجیل بکەی ئەوە رسومە، ئێمە لێرە لە تەعریفەی گومرگیە مەبەستیان، ئەگەر من غەڵەت نەبم، بۆیە (تعفی ایرادات وممتلکات واموال المنظمة واستیراداتها عند الحاجة)، ئەگەر هاتو پێویستی بوو شتێکی ئیستیراد بکەن، مەبەستتان ئەوەیە، لە زەرائیبی گومرگی عەفو بکرێت، (من الضرائب والرسوم والتعریفة أو التعریفات الکمرکیة)، خالّی 5 تەئیدی کاك د.ئاراس دەکەم، (غیرها) ئیزافە بکرێت، (وتقدیم تقریر مفصل للدائرة حول کیفیة تنفیذ مشاریعها) (حول کیفیة تنفیذ مشاریع المنظمات) نا چێ بیتن، خۆی لازمە (کیفیة تنفیذ مشاریعها)، یەعنی مەشاریعی مونەزەمات لابدرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی یەکەم هاوڕام لەگەڵ هاوکارم د.ئاراس کە نیزامی محاسەبی زۆر گرنگە تەحدید بکرێت، چ نیزامێکی محاسەبی، ئایا ئەو چەند نەوعەی کە هەیە لەسەر هەمووی یانیش بە شێوەیەك یەك نیزام هەیە لابردنی وابزانم ئەو (المحاسبیه) موشکیلەکە حەل دەکات، خاڵی 5 هەمانە ئایا (کیفیة تنفیذ مشاریع المنظمات) ئەگەر نەوعیەتیشی بۆ زیاد بکرێت شتێکی باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئاسۆ فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد ((ئاسۆ)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە ڕای د.ئاراس دەکەم هەروەها ڕەئی کاك جمال سەبارەت بە بڕگەی 5ی ماددەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من قسەکانم زۆری د.ئاراس کردی، بەس لە ئەخیری وابزانم لەوەی عیراقیش دا ئیشارەتی پێ دراوە (تحتفظ المنظمة بوثائقها المالیة وتقاریرها وسجلاتها لمدة خمس سنوات)، چونکە زۆر جار قابیلی تەعنە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.سەروەر فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی 3 من پێم باشە ئەمە ئیزافەیەکی بۆ بکرێت، چونکە هەست دەکەم جۆرێك لە ڵێڵی هەیە تیایدا بە تایبەت لە خاڵی 5 دا شتێکیان تەرح کرد هەڤاڵە بەڕێزەکانم بەوەی کە خاڵی 5 نەمێنێ زیادە، بەڵام من پێموایە ئەگەر ئەویش نەهێڵین لە خاڵی 3 شتێکی تری بۆ زیاد بکرێت بەو جۆرە کە دەڵێ (ڕێکخراوەکان و تۆرەکان ڕاپۆرتێکی سالانەی دارایی پێشکەش بە فەرمانگەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی دەکەن و لەلایەن دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمدا وردبینی دەکرێت ئەمە چی دەگرێتەوە؟ چونکە لێرە لە خاڵی 5 دەڵێ تەنها ئەوەی کە حکومەت پاڵپشتی دەکات، لە خاڵی 3 دا ناڕوونیەك هەیە، ئێمە بەشێوەیەك ئەمە دابڕێژین کەوا هەموو ئەو پرۆژانەی کەوا ڕێکخراوەکان جێ بەجێ ی دەکات بچێتە ژێربارى چاودێری دارایيەوە و ڕاپۆرتی بۆ بنووسرێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، مەبەستمان لێرە ئەوەیە کە لەو یاسایەدا هیچ تەفسیر و تەئویلێکی جیا جیا نەکرێت بۆ ئەوەی کەلەبەرێکی تێدا نەبێت، چونکو

ئەوەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە ئێمە دوو حاڵەتمان هەیە بۆ ئەوەی کە جەختی لەسەر دەکەینەوە، جەخت کردنەوەیەکە لەسەری، یەکێکیان ڕێگە لە دیاردەی گەندەڵی بگیرێت و دووەمیشیان ئەو کۆمەکانەی کەوا وەری دەگرن ڕێکخراوەکان جا لەهەر شوێنێکەوە بێتە ژێر ئەو بارە، ئەویش ئەمەی بۆ زیاد بکرێت لەبڕگەی 3 دا کە ئەمە دەڵێ بچێتە ژێر وردبینییەوە، بڵێین جا پرۆژە پاڵپشتی کراوەکەیان لای حکومەتەوە یان ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان یان وڵاتانی کۆمەك بەخش یان هەر لایەنێکی تردەوە پشتگیری کرا بێت، ئەگەر ئەمەشی بۆ زیاد بکەین دەکرێت خاڵی 5 فرێ بدەین، بۆ نموونە هەندێك لە ڕێکخراوەکانمان هەیە کە کۆمەکێکی زۆریان لەلایەن وڵاتە بیانیەکانەوە یاخود لەلایەن ڕێکخراوە کۆمەك بەخشەکانەوە پێ دەبەخشرێ، بۆ نموونە ئەوەی پێ دەبەخشن کە دەڵێ 20 لە نەخۆشەکانی هەڵەبجە چارەسەر دەکەین کە پارەکەی تەرخان دەکات بۆ ڕێکخراوی أ، ڕێکخراوی (أ) تەنها دوو نەخۆشیان چارەسەر دەکات، بەڵکو لەنێو ئەوەدا 18 ناوی تریوەهمی دەنووسێت، حاڵەتی وا ڕووی داوە بۆ ئەوەی ئێمە هەم دیاردەی گەندەڵی ڕێگەی لێ بگیرێت و هەم ئەو کۆمەکانەی لەدەرەوەش دێت سوودبەخش بێت، من پێم باشە هەموو ئەو حاڵەتانە بچنە ژێر دیوانی چاودێری و ڕاپۆرتیان لەسەر بنووسرێ و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەت بە نووسین بینێرە بۆ لیژنەکە، کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام بەروارى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئیعادە ئەو ئەختائەی لوغەوی، یەکەم/ (على كافة) نا (جميع) (الذى يعاد كافة..... على كافة المنظمات والشبكات) داعى نيه (غير الحكومية)، چونکو لەتەعریف هاتووە، (ان يكون لها حساب مصرفى) قبولە، (تقدم المنظمات تقريرا ماليا سنويا الى الدائرة) نا (دائرة)، (ويدقق)، ئەوە لوغەویەکانە، پێنجەم/ (على المنظمات التى تمول من قبل الحكومة) شتی وا نیە، دەبی سیاغەی بکەین، ئێستا دێم بۆ پێنجەم و سێیەم، سێیەم (المنظمات التى تمول من قبل الحكومه) تەعریفی وا نیە، چونکو مونەزەمەی موجتەمەعی مەدەنی نابێ تەمویلی حکومی وەربگریت، بەڵام دەتوانیت موساعەدە وەربگرێ بۆ هاوکاری بۆ ئەوە، دوایی ئیعادەی سیاغەم هەیە بۆ ئەو موقتەرەحە، سێیەم من زۆر پشتگیری لە قسەکانی د.سەروەر دەکەم، چونکە ئێمە لەکۆمەڵگای مەدەنی ئیش دەکەین، خەریکە شەرم دەکەین سومعەکەمان لەبەر هەندێ گەندەڵ ئەوانەی کە باسی گەندەڵیش دەکەن، ئەوە لە (مانح)یش هاتووە، مانح هەیە فێری مونەزەماتی ئێمەی کردووە، چۆن گەندەڵ ببیت؟، بۆیە ئەگەر ئیشارەتێك لە سێ هەبێت (عن كافة الاموال المستحقة) كافيه، (كافة)ەکە تێدا بێت لە قانون، (تقريرا ماليا سنويا عن كافة الاموال والمساعدات المستحصلة الى الدائرة.....)، تاوەکو هیچیتر تەفسیر نەکرێت بۆ ئەوانەی دەڵێن ئێمە لە دەرەوە دەگرین و حەقمان پێی نیە، بۆ ئەوانەی کە پێنجەم لە (اموال اخرى) حەزدەکەم تەوزیحێك بدەم، سێیەم تەحدیدی دەکات کە هەموو جموجۆڵی دارایی لەوێ کراوە خاضعه وەکو هەموو شتەکانی ناو هەرێم بۆ رەقابەی مالی، تاوەکو تەهەروب نەبی، بەڵام پێنجەم

یەك هەدەفی بچووکی هەیە، ئەو پارەی لە حکومەت وەری دەگرێت وەکو سلفە دەبی تەسفیەی بکەی لای حکومەت، بۆیە بەڕێزان ئەو ئوخرایە حەل کراوە لە سێیەم، بەڵام نە تەعریفی بکەی (المنظمات التی تمول من قبل الحکومة)، (علی المنظمة تقدیم تقریر مفصل الی الدائرة حول کیفیة تنفیذ صرف المبالغ المستحصلة من الحکومة لتغطیة مشاریعها ونشاطاتها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لەو ماددەیەدا تێبینی دەکرێت بەڕێزان د.سەروەر و کاك عبدالسلام باسیان کرد فکرەی ئەوەیە کە بەڕاستی لەو ماددەیەدا هەم لەلایەنی وردبینی کردنەوە و هەم لەلایەنی پرۆژەوە بەو ئاراستەیە ڕۆیوە کە تەنها وردبینی بۆ ئەو داهاتە دەکرێت کە لە حکومەتەوە وەردەگیرێت، پرۆژەش تەنها ئەوانە پرۆژە پێشکەش دەکەن کە داهات لە حکومەت وەردەگرن، د.سەروەر و کاك عبدالسلام یەکی موقتەرەحێکیان پێشکەش کرد کە بەڕاستی منیش هەمان مەبەستم هەیە، بەڵام دەکرێ بە سیاغەیەکی دیکەش ئێمە دای بڕێژینەوە، بەڵام لە خاڵی 3 دا خۆ دەکرێت بەدەر لەوەی ڕێکخراوەکان خۆیان ئەو مەرجەیان بۆ دابندرێت کە ڕاپۆرت پێشکەش بکرێت، بە گوێرەی قانون کاری رەقابەی دارایی ئەوەیە خۆی دەبێت بچێ وردبینی کردن لە داهاتەکان بکات، بۆیە دەکرێت بڵێین سێیەم بەو شێوەیە بێت (ڕێکخراوەکان و تۆڕەکان کۆی داهاتەکان ئەوجا ئەگەر بڵێین ناوخۆیی و دەرەوەش، چۆنیەتی سەرف کردنی لەلایەن دیوانی چاودێری دارایییەوە وردبینی دەکرێت و فەرمانگەی لێ ئاگادار دەکرێتەوە، دەکرێت ئەمە بەو شێوەیە بێت و خاڵی پێنجەم با بڵێین (سەرجەم ڕێکخراوە تۆمارکراوەکان و تۆڕەکان بە گوێرەی ئەم یاسایە لەسەریانە ڕاپۆرتی ورد دەربارەی چۆنیەتی جێ بەجێ کردنی پرۆژەی ڕێکخراوەکانیان پێشکەش بە فەرمانگە بکەن، واتە ئەو کاتە ئێمە لە پێناسەکان باسمان کردووە کە ڕێکخراو چ کوردستانی بێت و عیراقی بێت یاخود بیانی بێت، ئەمە تۆمار دەکرێت و تۆڕەکانیش هەمانە تۆمار دەکرێ و هەمانە تۆمار ناکرێت هەمووی دەگرێتەوە، لەسەریانە ڕاپۆرت لەسەر پرۆژەکانیان پێشکەش بکرێ و ئەو ئەشکالیەتە حەل دەبێ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش کەرەمکەن، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو تێبینە زمانەوانیانەی کە لە بڕگەی یەکەم دا، ئەوە لابدرێت با بڵێین (جمیع)، ئێمە هاوڕاین دەتوانین ئەوە لابببەین، هەروەها سەبارەت بە ناحکومی کە زیادەیە، ئەوەش لادەبەین، لە بڕگەی 3 دا

فەرمانگە بە تەنیا دەمێنێـەوە، ڕێکخـراوە ناحکومیـەکان لادەبـەین و پێویست ناکات، سـەبارەت بـەوەی کـە بڕگـەی 3 و بڕگـەی 5 وەك یـەکن یـاخود لێـك بـدرێن و یـاخود لابـدرێن بـەڕای ئێمـە بـەو شـێوەیە نیـە، دەمەوێ ڕوون کردنەوەیەك لەسـەر ئـەوە بـدەم، بڕگـەی 3 هـەموو ڕێکخراوەکـان دەگرێتـەوە، ئـەوەتا دەڵـێ ڕێکخراوەکـان و تۆڕەکـان ڕاپـۆرتێکی سـاڵانەی دارایـی پێشـکەش بـە فەرمانگـە دەکـەن و لەلایـەن دیـوانی چاودێری دارایی لە هەرێمدا وردبینی دەکرێت، یەعنی شتەکە بە موتلەقی نووسراوە دەبێ ڕاپۆرتی دارایـی سالاّنەی خۆیان پێشکەش بکەن و لەلایەن دیوانی چاودێری داراییشەوە وردبینی بۆ دەکرێت، بـەڵام بڕگـەی 5 پەیوەندی بەوەوە هەیە کـە ئـەو ڕێکخراوانـەی یـاخود ئـەو تۆڕانـەی کـە پرۆژەکانیـان لەلایـەن بـا بڵـێین حکومەتەوە تەمویل دەکرێت یان پشتیوانی دەکرێت ئەوانـە پێویسـتە ڕاپۆرتێـك بنووسـن لـە چـۆنیەتی بـا بڵێین ئەوەی کە چۆن چالاکیەکان و پرۆژەکانیـان جـێ بـەجێ کـردووە و چـۆنیان مەسـرەف کـردووە، ئـەوە تەنیا پەیوەندی بەوەوە هەیە دیسان ئەو ڕێکخراوانەش لەبەرئـەوەی لـە بڕگـەی سـێیەم هاتووە، دیسانەوە مەبەست لەوە ئەوەیە ئەوانە لە زمنی چالاکی ئـەو سالاّنەیان بـووە و ڕاپـۆرتی دارایـی ئـەو سالاّیان بـووە، دەبێ هەر لەوێدا هەبێ، یەعنی دووبارە ئەو ڕێکخراوانە مولزەمن بەوەی کە ڕاپۆرتێکی تایبەتی بنێـرن بـۆ فەرمانگـە، ئـەوەش قـابیلی وردبینـی کردنـە لەلایـەن دیـوانی چـاودێری دارایـیـەوە، بۆیـە ئـەوە دوو بڕگـەی لەیەك جیاوازن ناتوانین لێکیان بدەین یان ناتوانین هیچیان لابدەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو موقتەرەحانەی کە بۆمان هاتووە و لەسەر فەقەرەی 3 کەوا کافەتی ئەموال و ئەمانەی ئـەو ڕێکخراوانە و دیوانی ڕەقابەی مالی حەقی هەبێ تـەدقیقی بکـات، ئـەم مـاددەی 14 یـە بەشـێکە لـە مالیـەی مونەزەمەکە، مالیەی مونەزەمە لەسەر ئەو ماددەی 13 کە ئێمە ئێستا دەنگمـان لەسـەری دا و باسمـان لێـی کردووە و لە چی و چی پێك هاتووە، باسمان لە هەموو مالیەکەی کردووە، وە لە فەقەرەی 3 لە ماددەی 14 کە دەڵێین دەبێتە تەقریرێکی مالی سەنەوی، یەعنی ئەو تەقریرە مالیـە سـەنەویە دەبـێ موتـەزامن بـێ لـە هەموو ئەو مالیەتـەی کـە لـە مـاددەی 13 دەسـتی کـەوتووە، ئـیتر لـە مـنح و موساعەدات و تەبەروعاتـە و ئەجنەبیە و هەدایەیە و هیبات و ئیستسمارە و ڕەیعی مەشاریعە، لەبەرئەوە فەقەرەی 3 زۆر بـە وازحـی و بە شاملی بەعام هاتووە کە دەڵێ (تقریر مالی سنوی) یەعنی (تتضمن) یەعنی پێك دێت لـە هـەموو مالیـە بە ئیرادات و بە دەسکەوتەکانی ئەم ڕێکخراوە، لەبەرئەوە ئەو فەقەرەیە بە شێوەیەکی ڕێك پێـك هـاتووە و دوای وەرگرتنی ئەو سەرنجانەی کە کاك دانـا باسـی لەسـەری کـردو ئێمـە وەکـو لیژنـەی یاسـایی موتـەفقین لەسەر ئەو گۆڕانکاریانەی کە تیایا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

به کوردی بیخوێننەوە پاشان بە عەرەبیەکەی ئاخر سیاغە، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 14

1. پێویستە ڕێکخراوەکان و تۆڕە ناحکومیەکان حسابی بانکیان هەبێ.
2. ڕێکخراوەکان لەڕێی بودجەیەکی ساڵانەوە بە گوێرەی سیستمی ژمێریاری پەیڕەو کراو لە هەرێم دا دارایی خۆیان بەڕێوە دەبەن.
3. ڕێکخراوەکان و تۆڕەکان ڕاپۆرتێکی ساڵانەی دارایی پێشکەش بە فەرمانگە دەکەن و لەلایەن دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمدا وردبینی دەکرێن.
4. داهات و موڵك و دارایی ڕێکخراوەکان لە باج و ڕەسمی گومرگ دەبەخشرێن.
5. ئەو ڕێکخراوانەی حکومەت پشتیوانی دارایان دەکات لەسەریانە ڕاپۆرتێکی ورد دەربارەی چۆنیەتی جێ بەجێ کردنی پرۆژەی ڕێکخراوەکان پێشکەش بە فەرمانگە بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیکەی کەرەمکەن، د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 14

1. على المنظمات والشبكات فتح حساب مصرفى.
2. تقوم المنظمات بادارة اموالها عن طريق الميزانية السنوية وفق نظام محاسبي معتمد فى الاقليم.
3. تقدم المنظمات والشبكات تقريرا ماليا سنويا الى الدائرة ويدقق من قبل ديوان الرقابة المالية فى الاقليم.
4. تعفى ايرادات وممتلكات واموال المنظمة من الضرائب والرسوم الكمركية.
5. على المنظمات التى تحصل على المنح والمساعدات من قبل الحكومة تقديم تقرير مفصل للدائرة حول كيفية تنفيذ مشاريع المنظمات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ 52 کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 2 کەس لەگەڵ دانیە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا بۆ ماددەی 15 کەرەمکەن. کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی حەوتەم

ڕاگرتن و هەڵوەشانەوە و تێکەڵ کردن

ماددەی 15

فەرمانگە بۆی هەیە لێپرسینەوە لەگەڵ ڕێکخراوەکاندا بکات، ئەگەر سەرپێچیان لە حوکمەکانی ئەم یاسایە کرد، بەم جۆرە:

1ـ فەرمانگە بۆی هەیە ڕێکخراوی سەرپێچی کاری حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاگادار بکاتەوە بۆ لادانی سەرپێچیەکان لە ماوەی 15 ڕۆژدا.

2ـ لەحاڵەتێك دا ڕێکخراوەکە سەرپێچیەکانی لەماوەی ناوبراو لە بڕگەی 1 دا لانەدان فەرمانگە بۆی هەیە کاروچالاکی ڕێکخراوەکە بۆ ماوەی 30 ڕۆژ ڕابگرێ.

3ـ بڕیارەکانی فەرمانگە بەر حوکمی سکالاّ نووسینن (التظلم) لەبەردەم دادگای کارکێڕی دا لەماوەی 10 ڕۆژ لەڕۆژی پێ ڕاگەیاندنی ڕاگرتنەکەوە، دەبێ دادگاش لە ماوەی 7 ڕۆژدا لەڕۆژی وەرگرتنی تانەکەوە بڕیار لەبارەی سکالاکە بدات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیکەی کەرەمکەن، د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل السابع

التعليق والحل والدمج

المادة 15: للدائرة ان تقوم بمسائلة المنظمات اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون كالاتي:

1ـ للدائرة تنبيه المنظمة المخالفة لاحكام هذا القانون لازالة المخالفات خلال مدة 15 يوم.

2ـ فى حالة عدم قيام المنظمة بازالة المخالفات خلال المدة المذكورة فى الفقرة 1 للدائرة ايقاف اعمال وأنشطة للمنظمة لمدة 30 يوما.

3ـ تكون قرارات الدائرة خاضعة للتظلم امام المحكمة الادارية خلال مدة 10 أيام من تاريخ التبلغ بقرار الايقاف وعلى المحمكة البت فى التظلم خلال 7 ايام من تاريخ استلامه الطعن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێ مواداخەلە بکەن؟ ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێ مواداخەلە بکەن، عماد، گۆران، گەشە خان، شلێر خان، شڤان، شوان کریم، بێریڤان خان، شەونم خان، تارا خان، كاك عماد فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێ (لدائره ان تقوم)، پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە بێت (للدائرة مع مراعات تتنص عليه القوانين الاخرى ان تقوم بمسائلة..... نا (المنظمات) بكرێتە (المنظمة) اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون وكالاتى:)

سەبارەت بە بڕگەی 1 ((للدائرة)) پێویست ناکات، چونکە لەسەرەوە ئێمە گوتمان (للدائرە) یەکسەر، یەکەم/ تنبیه المنظمة المخالفة لاحکام هذا القانون لازالة المخالفة) نەك (المخالفات) خلال مدة 15 یوما، لەبڕگەی 2 (فی حالة عدم قیام المنظمة)، دیسان (بازالة المخالفة) نەك (مخالفات) خلال المدة المذکورة فی الفقرة 1، پێویست ناکات جارەکی تر (للدائرة) (یتم ایقاف عمل والانشطة المنظمة خلال او لمدة 30 یوما)، سەبارەت بە بڕگەی 3 (تکون قرارات الدائرة خاضعة للتظلم امام المحکمة الادارية خلال مدة 10 ایام من تاریخ التبلیغ بقرار الایقاف وعلی المحکمة البت فی التظلم خلال 7 ایام من تاریخ استلامه للطعن)، پێویست ناکات ئیستلامی تەعن، (من تاریخ استلامها)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێمە لەداڕشتنی ئەو یاسایەدا لە سزادانی ڕێکخراوەکان بەڕاستی دەبێ کەمێك دوور بکەوینەوە و حەزەر بین لەبەرئەوەی کارێك نەکەین لەڕووی قانونیەوە موبەررێك بدرێتە دەست دەسەڵاتی جێ بەجێ کردن، داخستن و ئازادی ڕێکخراوەکان کەم بێتەوە، لەبەرئەوە پێشنیار دەکەم لە خاڵی یەکەم ئەم ماوەی 15 ڕۆژە بکرێت بە 30 ڕۆژ، چونکە لەوانەیە کۆمەڵێك ئیجرائات بە هۆی زۆری ڕۆتین لە هەرێمی کوردستان 15 ڕۆژ کەمە، لەبەرئەوە بۆ لابردنی سەرپێچیەکان 30 ڕۆژ بێت و ماوەکەی زیاد بکرێت، لە خاڵی دووەم کە ئەگەر سەرپێچیەکەی لانەدا فەوری ڕێگە نەگیرێتە بەر بۆ داخستنی ڕێکخراوەکە، بەڵکو پێویستە و پێشنیاری ئەوە دەکەم کە بەرلەوە بە نووسراوێکی فەرمی ڕێکخراوەکە ئاگادار بکرێتەوەو ئەم ڕێکخراوە فەرمیە بچێتە ناو دۆسیەکە کە ئۆتۆماتیکیەن هەر پرۆپۆزەڵ و هەر پرۆژەیەك و هەر کارێکی ڕێکخراو کە دەیکات کاتێك لەسەر سەرپێچیەك بە ڕەسمی ئاگادار دەکرێتەوە کار لە شەخسیەی ئەم ڕێکخراوە دەکات دوای ئەوە ئەوجا پەنا ببردرێت بۆ داخستنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ کاك گۆران سەبارەت بەو 15 ڕۆژە کەمە بۆ ئەوەی کە ئیعادەی تەئهیلی خۆی بکاتەوەو ئەو سەرپێچیانە لابات، هەروەها سەبارەت بە ئەو سزایەی کە 30 ڕۆژ دەسەپێندرێت بەسەر ڕێکخراوەکەدا، پێموایە ئەوە باشترە دوای جێ بەجێ کردنی، بۆ نموونە ڕێکخراوێك هەیە بەرنامەی نەهێشتنی نەخوێندەواری هەیە ناکرێت ئەو پرۆسەیە ڕابگیردرێت لەو ماوەی 30 ڕۆژەدا دوای ئەوەی دەست پێ بکاتەوە، لەبەرئەوە وا باشترە کە ئەو بەرنامەیە لەو حاڵەتانە کە دەستی پێ کردبێت لە

ناوەڕاست دا بێت و بەرنامەکەی تەواو جێ بەجێ بکات، ئینجا ئەو 30 ڕۆژە بەسەریدا بسەپێندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شلێرخان فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەکە دەڵێ (للدائرة ان تقوم بمسائلة المنظمات اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون كالاتى:) يەعنى موسائەلەکە (كالاتى: بێت (للدائرة تنبيه المنظمة) لێرە موسائەلە شتێکی ئیستجوابە لەبڕگەکان هاتووە، یەکسەر عقوبەیە، یەعنی ئەو دەتوانێ بە بێ موسائەلەشە ئەو عقوبانەی بداتێ، بۆیە ئەو موسائەلەیە پێویستە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت، (للدائرة ان تقوم بمسائلة المنظمات اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون واتخاذ الاجراءات كالاتي) یەعنی پاشی موسائەلە کردن ئەو ئیجرائاتانە وەرگری تەنبیە و داخستن و نازانم ئیقاف و ئەوانە، باشتر وایە ئەوە بکرێتە ئیجرائات بەعدە موسائەلە، نەك هەر موسائەلەکە بەشێوەی عقوبە بێت، دەتوانی ئەگەر موسائەلەشی نەکات بەو شێوەیە عقوبەکانی بداتێ و ئیقافی بکا بۆ داخستنی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینەکی یاساییم هەیە حەقیقەتەن لە بڕگەی 3 کە هاتووە (تكون القرارات الجائره خاضعة للتظلم امام المحكه الاداريه)، تەزەلوم لە مەحکەمەی ئیداری نیە، تەزەلوم لە خودی ئەو جیهەتە قەراریە ئیداریەکەیە، ئەگەر بنووسرێت یان نەنووسرێت (من جهة الادارة) ئەوە هەر تەحسیلێ حاسڵە، بۆیە من دەبینیم ئەوە نەشنووسرێت زۆر تەبیعیە، (خلال مدة 10 يوما) زۆر زۆر، ئەوەیە لە هەموو قانونێك دا لە حەدی ئەدنا لە 15 کەمتر نیە، ئەوە بکرێتە 15 ڕۆژ، من بەو شێوەیە دامڕشتووە کە (تكون قرارات الدائرة خاضعة للتظلم خلال مدة 15 يوم من تاريخ التبليغ لقرار الايقاف وقرار الادارة برفض التظلم قابل للطعن خلال (ئەو 7 ڕۆژەش 15 ڕۆژ بێت حەدی ئەدنا) قابل للطعن خلال 15 يوما من تاريخ التبليغ)، ئەوەی دیکە من بە زیادی دەبینم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان كريم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

قسەكانم دوو بەشە، بەشێكيان پەيوەندى بە دارشتنى ماددەى (16) دەمەوە هەيە لە دەقە كوردييەكە كە ئێتسا بووەتە 15، لەسەرەتاى ماددەكە دەڵێ (فەرمانگە بۆى هەيە)، دواتريش لە خاڵى 1 دا جارێكى ديكە ئەو (فەرمانگە بۆى هەيە) دووبارە بۆتەوە، باشتر وايە مادام لەسەرەوە ئەو دەقە هەيە (فەرمانگە بۆى هەيە)ى خاڵى (1) لابېردێت، هەر يەكسەر بەوەوە دەست پێ بكات، 1ـ رێكخراوى سەرپێچى كار حوكمەكانى سەرپێچيكارى حوكمەكانى ئەم ياسايە ئاگادار بكاتەوە، بۆ ئەوە وا جوانترە لەڕووى زمانەوانييەوە، بەشى دووەمى قسەكانم پەيوەندى بەوەوە هەيە كە من پشتگيرى ڕاو بۆچوونەكانى هاوكارم كاك گۆران دەكەم بە فعلى (15) ڕۆژەكەى يەكەم كەمە بكرێت بە (30) ڕۆژ و لە دووەميش دا يەكسەر چالاكى ڕێكخراوەكە بەڕاستى ڕانەگيرێ، عادەتەن لە هەموو شتێك دا ئاگادار كردنەوە هەيە، دواى ئەو ئيجرائاتەى دواى ئاگادار كردنەوە خاڵێكى ديكە زياد بكرێت، سێيەم ئينجا ئيجرائاتى ڕأگرتنى كارى ڕێكخراوەكە بكرێت بە فەقەرەيەكى جياواز، ئەوە دوو، سێيەم لەگەڵ بۆچوونەكەى خاتوو شلێرم كە دەڵێ ئەوە لێپرسينەوە نيە، ئەوە ئيجرائاتە، موسائەلە و ئيجرائات دوو شتى جياوازن، هيوادارم برادەرانى قانونى مولاحەزەى ئەوە بكەن ئەگەر ڕەئيەكى موخالفيان هەيە پێمان بڵێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

بێريڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێريڤان اسماعيل:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

لە ماددەى(15) لە بەشى يەكەم نووسراوە ئەگەر ڕێكخراو سەرپێچى ياساى كرد 15 ئاگادار بكرێتەوە لە هى دووەم نووسراوە ئەگەر سەرپێچى كرد لە بڕگەى 1 ، 30 ڕۆژ دابخرێت، دواييش نووسراوە ئەو كەسانە و ئەو ڕێكخراوانە سكاڵا بنووسن لە دادگا ئەگەر هاتو حەز دەكەم ماددەيەك زياد بكرێت، چونكە ئەگەر دادگا بڕيار دەدات ئەوە شتێكى نايا‌ساسيى كردووە يان ياساييە، بۆيە پێويستە بڵێ ئەگەر هاتو وا نەبوو و نايا‌سايى بوو پێى داخرا (30) ڕۆژ داواى لێ بووردنى لێ بكرێت بە نووسراو و قەرەبووش بكرێتەوە، چونكە (30) ڕۆژ داخراوە مەحكەمە بڕيار دەدات ئەوە نايا‌ساييە يان ياساييە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غريب:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

به نیسەبەت بڕگەی یەکەمەوە لەم ماددەیە کە 15 ڕۆژ دانراوە، بێ گومان منیش ئەو 15 ڕۆژەم پێ کەمە بۆ ئاگادارکردنەوە، دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی هاوڕێکانم بۆ زیاد کردنی ئەو بڕگەیە و بکرێت بە 30 ڕۆژ، بە نیسبەت بڕگەی دووەمەوە کاتێک کە ڕێکخراوێک موخالەفەیەک دەکات، ئەو ڕێکخراوە موخالفەکەی کردووە تەنبیە دەکرێتەوە لە فەترەیەکی زەمەنی بۆ چاککردنی موخالەفەکەی، من پێم باشە ئەو مودەیەی کە دانراوە بکرێت بە 3 مانگ، چونکە هەندێ لەو ڕێکخراوانەیان هەیە پرۆژەکان لە خزمەتی خەڵک دایە و پرۆژەکان قابیلی ئەوە نیە کە بوەستێنرێن، لەبەرئەوە پێم باشە ئەو ماوەیە بکرێ بە 3 مانگ و سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بوونی ئەو ژمارە کاتانە کە بۆ ڕۆژ دانراوە، تەنبیە کردن لەبەرئەوەی هەر لەناو هەرێمی کوردستانە و ئیمانی بە دیموکراسیەت و بەو ئازادییەی کە هەیەتی خۆی لەناو ڕێکخراوە هەستن بۆ خزمەتکردن، وادەکات ئەگەر تۆ ماوەی زیاتری بدەیتێ لەو کاتە دا وابزانم نە تەزەلومەکە دروست دەبێت نە تەعن دروست دەبێت، کاتێکیش وەردەگرێت ئەگەر ئەو غەڵەتی کردووە، ئەومونەزەمەیە لە شتێك زۆر جار لە مەحکمەش دائەنرێن لە ئیقافن، کاتێکی زۆری پێ دەچێت هەتا دەلائیل دەبێت کە ئەوە زوڵمی لێ کراوەو، دوایی بەر دەبێت، ئایا بە(15) ڕۆژ موخالەفەیەك دەتوانرێت؟ نەخێر، لەبەرئەوە تەئیدی هاوکارەکانم دەکەم کە هەمان قسەیان کردووە، ئەو(15) ڕۆژە زیاتر کاتی بدرێتێ بۆ ئەوەی موخالەفەکەی خۆی دابندرێت، یەعنی پێی پێدا داگرێت و بزانێ کە ئەوە موخالەفەیە، پێش ئەوەی کە قەتعی شت بڵێین کە داخستنی مونەزەمە، وابزانم ئەوانە کەم ڕوو دەدات، ئەگەر بێتو کاتەکەی بۆ زیاد کرابێت، عەفوو کردنیش ئەگەر هاتو بە هەڵە پێی داخرا وەکو ئەو قانونەی کە لێرە لە هەرێمیش دا ئەوە بووە کە قەرەبوو بکرێتەوە بەو ماوەیەی کە داخراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ تێبینی هەبوو، تێبینیە زمانەوانیەکان ئەوانە هەندێکیانمان وەرگرتووە و چاکمان کردووە دواتر کە سیاغەکە دەخوێنینەوە بۆتانی دەخوێنینەوە، سەبارەت بەوەی کە هەست دەکەم تێ نەگەیشتنێك هەبوو سەبارەت بەوەی کە ئەو فەرمانگە لەتوانای دا نیە ڕێکخراو دابخات، وەکو لە ماددەکەش بە ئاشکرا هاتووە لەو سێ ماددەیە، فەرمانگە با بڵێین دوو جۆر لێپرسینەوەی هەیە یەکێکیان/ ئاگادار کردنەوەیە، تەنیا

ئاگادار کردنەوەیە ئەگەر سەرپێچیەك هەبوو و ڕێکخراو سەرپێچی هەبوو، لە قۆناغی دووەم/ ئەگەر سەرپێچیەکەی خۆی ڕاست نەکردەوە، ڕێکخراوەکە ئەوە لە توانای فەرمانگە دایە چالاکیەکانی ڕێکخراوەکە ڕابگرێت، یەعنی لە توانای فەرمانگە دانیە ڕێکخراوێك دابخات، بەڵکو ئەوە لە توانای دادگا دایە، ئەویش دواتر لە بڕگە وماددەکانی دوایی کە دێت ڕوونکراوەتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو 15 ڕۆژە کە مودەکە کەمە و زیاد بکرێت، بەڕێزان ئەو (15) ڕۆژە ئێمە پێویستە پەلە بکەین لە چاککردنەوەو نەهێشتنی ئەو سەرپێچیەی کە هەیە، نەك داوا بکەین مودەکە زیاد بکرێت بە زووترین کات هەوڵ بدەین ڕێکخراوەکە هەر سەرپێچیەکی کردووە چارەسەری بکات، دواتر ئەو مودەیە لەبەرواری ئاگادار کردنەوەیە ولە بەرواری تەنبیە کردنەکەیە، ئەگەر سەرپێچیەکەی ئەو ڕێکخراوە دوای مانگێك ئاگادار کراوە لە دوای ئەو مانگە ئەوجا (15) ڕۆژەکە حساب دەکرێت، پێویست ناکات ئەو ماوەیە زیاد بکرێت وابزانم ماوەیەکە گونجاوە بۆ ئەوەی دەرفەتێك بێت لەبەردەم ڕێکخراوەکە هەر سەرپێچیەکی کردبێت و ئەو موسائەلەیەش ئەوەی کە باسی موسائەلەو جوابی کرد، د.دانا ڕوونی کردەوە کە چەند ڕێگایەك کە باس لە هەڵوەشاندنەوە ناکات لەو ماددەیەو ماددەی دواتر باس لە هەڵوەشاندنەوە دەکات و نەمانی ڕێکخراوەکە ئەوە تەنها قۆناغەکانە چ دەکرێت ئەگەر ڕێکخراوێك سەرپێچی کرد، سەرەتا ئاگادار دەکرێتەوە، دواتر ئەگەر ئاگادار کردنەوەکە سوودی نەبوو، سەرپێچیەکەی هەڵنەگرت و چارەسەری نەکرد، ئەوجا بڕیاری ئەوە دەدرێت که کارەکانی ڕابگیردرێت، ئەو دوو قۆناغەیە و بۆشی هەیە تانە لە بڕیارەکە بدات لەبەردەم دادگای کارگێڕی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند برادەرێك باسیان لەوە کرد بۆچی موسائەلە هاتووە لە (للدائرە ان تقوم بمسائلە)، لە دوایی لە فەقەرەکانی تر باس لە تەنبیە و ئیقاف و دوایی بۆ خوارتری ماددەکانی تر باسی حەل دەکات، موسائەلە

لێپرسینەوەیە بە تەئکید، تەنبیە و ئیقاف و حەلی ئیجباریش ئیجرائاتی یاساییە بەرامبەری دەکرێت، فەرقەکە لەوەدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا ئاخر سیاغەتان بە کوردی و پاشان بە عەرەبی بۆ ئەوەی بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی حەوتەم

ڕاگرتن و هەڵوەشاندنەوە و تێکەڵ کردن

ماددەی 15

فەرمانگە بۆی هەیە لێپریسنەوە لەگەڵ ڕێکخراو بکات، ئەگەر سەرپێچی لە حوکمەکانی ئەم یاسایە کرد، بەم جۆرە:

1ـ فەرمانگە بۆی هەیە ڕێکخراوی سەرپێچی کاری حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاگادار بکاتەوە بۆ لادانی سەرپێچی لە ماوەی 15 ڕۆژدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دوو پێشنیار هەبوو کە ماوەکە زیاد بکرێت، وەرتان نەگرت؟.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

2ـ لەحاڵەتێك دا ڕێکخراوەکە سەرپێچیەکانی لەماوەی دیاری کراو لە بڕگەی 1 دا لانەدان فەرمانگە بۆی هەیە کاروچالاکی ڕێکخراوەکە بۆ ماوەی 30 ڕۆژ ڕابگرێ.

3ـ بڕیارەکانی فەرمانگە بەر حوکمی سکالاّ نووسینن (التظلم) لەبەردەم دادگای کارکێڕی دا لەماوەی 10 ڕۆژ لەڕۆژی پێ ڕاگەیاندنی ڕاگرتنەکەوە، دەبێ دادگاش لە ماوەی 7 ڕۆژدا لەڕۆژی وەرگرتنی تانەکەوە بڕیار لەبارەی سکالاکە بدات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر نیزامیت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت مودەکە پێموایە سێ برادەر داوایان کرد کە مودەکە زیاد بکرێت لە 15 ڕۆژەوە بۆ 30 ڕۆژ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ئاگامان لێیە، بەس لە ئێوەمان داوا کرد ئەگەر وەری ناگرن دەیخەینە دەنگدان، کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەرمان نەگرت، لەبەرئەوە مودەکە زۆر کافیە و پێویستیشمان بەوەیە کە ڕێکخراوەکان بەزووترین کات کاری خۆیان جێ بەجێ بکەن، ئەگەر مودەکان زۆر بێ پێ ئەچێ ئیش و کارەکانیان دوا بکەوێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ڕوونکردنەوەی زیاتر سەبارەت بەو بابەتە، ئێمە وتوومانە ئەگەر ڕێکخراوێك سەرپێچی ئەو یاسایەی کرد، واتە دژ بە مەبادیئە ئەساسەکانەوەیە ئەوانەی کەوا لەو یاسایە هاتوون مەبادیئی ئینسانین و دیموکراتین ومەدەنین، موخالەفە نەکردنی ئەو قەوانیانەی کە لەناو هەرێمی کوردستاندا جێ بەجێ دەکرێت، ئایا دەکرێت ئێمە ڕێ بدەین بە کەسێك کە بزانین سور سەرپێچی کارە، ڕێی پێ بدەین مودەتێکی زیاتر سەرپێچی یاسایی بکات؟ نەخێر بۆ خۆشیان ڕێکخراوەکان پاش ئەوەی ڕاوێژمان لەگەڵ کردوون، زۆرینەیان لەگەڵ ئەوە بوون کە مودەی 15 ڕۆژ زۆر کافیە بۆ ئەوەی ڕێکخراوێك ئەگەر چالاکیەکەی سەرپێچی یاسایی تێدا بوو بۆ ئەوەی ڕاستی بکاتەوە، ئەمە خاڵێکیان، خاڵی دووەمیان ئەوەی تایبەت بوو بە کاك شڤان احمد باسی کرد تایبەت بوو بە تەعن کردن لە قەراری فەرمانگەکان، ئەو مودەتەی کە داندراوە زۆر کەمە بۆ ئەوەی بڕواتە بەردەم دادگای ئیداری تا بەزووترین کات بگاتە ئەوێ و بە زووترین کاتیش وەلاّم بداتەوە، ئەمە لە مەسلّەحەتی کاری ڕێکخراوەییە تا بزانین ئەو فەرمانەی یان ئەو بڕیارەی کە فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان دەیدات لە داهاتوو دا تایبەت بە کاروباری ڕێکخراوێکی دیاری کراو زوو یەکلابکرێتەوە بە ئەرێنی یان بە نەرێنی، زۆر سوپاس.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دیسان تیکراری دەکەمەوە تەزەلّوم لە جیهەی ئیداری دا لە بەرامبەری مەحکەمەی ئیداری نیە، ئەمە غەلّەتێکی قانونیە با بەسەر ئێمەدا تێپەڕ نەبێت، ڕەفزی تەزەلّوم ئەو وەختە مەحکەمە بەت دەکات لە تەعنەکە، نەك لە تەزەلّومەکە، (برفض التظلم) لە جیهەتی ئیداری ڕەفزی کرد تەزەلّومی ئەوەی کە پێشکەش کرابوو ئەوجا مەحکەمە باس لە تەعنەکە دەکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵاهی من گلەییەکەم و تێ بینیەکەم لەسەر برادەرانی ئیدارەدانی کۆبوونەوەکەیە، ئێمە ئەوە چەند موقتەرەح بکەین لە ماددەکانی تریشەوە ئەگەر بڵێم ئەوەی دەیانەوێ باشە ئەوەی نا رەفز دەکرێتەوە، لەڕووی پرۆتۆکۆڵیەوە و لەڕووی قانونیەوە بخرێتە دەنگدان با دەنگ نەهێنێ، ئەوە یەك، .... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

وتومانە دەیخەنە دەنگدانەوە کاك گۆران، ئێمە لێرە دەیخەینە دەنگدانەوە، بەس ڕوون کردنەوەتان دەدینێ سیاغەکەیان کرد، بۆیە داوامان لێی کرد سیاغەکە بخوێنێتەوە بزانین وەریان گرتووە یان وەریان نەگرتووە، کە وەریان نەگرتووە پێشنیارەکەی جەنابت پێتانم وت بە نووسین بینێرن ئەیخەینە دەنگدانەوە، کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەندین پێشنیارمان نارد نەخوێندراوە، وەلحاسڵ، دوایی ڕوونکردنەوەکان کە دەدرێت بەڕاستی لەلایەن برادەرانەوە لەسەریانە ڕوونکردنەوەیەکی قانونی و مەنتیقیمان پێ بدەن، قەناعەتمان پێی هات دەنگی بۆ نادەین، ئەگەر نا دەنگی بۆ دەدەین، ئێستا کاك عمر ڕوونی کردەوە و دەڵێ ئەگەر چالاکیەکەی موخالەفە بوو، باسی چالاکیەکەی دەکات لەو ماددەیە، دەکرێت تۆ یەك سجلت نەقس بێت ڕێکخراوەکە مانگێك داخەی، کەی باسی چالاکی دەکات؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر پێشنیارەکەیان بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، پێشنیارەکەی ئەو 3 ئەندامە بەڕێزەی پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی کە هاتووە ئەوەیە کە (فەرمانگە بۆی هەیە ڕێکخراوی سەرپێچی کاری حوکمەکانی ئەم یاسایە ئاگادار بکاتەوە بۆ لادانی سەرپێچی لەماوەی 30 ڕۆژدا).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

داویان کردووە ماوەکە زیاد بکرێت بۆ 30 ڕۆژ، بەڕێزان کێ لەگەڵ ئەوەیە.....، کاك دانا جارێکی تر بیخوێنەوە بۆیان.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(فەرمانگە بـۆی هەیـە ڕێکخـراوی سەرپێچـی کـاری حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە ئاگـادار بکاتـەوە بـۆ لادانـی سەرپێچی لەماوەی 30 ڕۆژدا).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە دەست بەرز بکاتەوە تکایە؟ 7 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵە کە بکرێتە 30 ڕۆژ، کێ لەگەڵ دانیـە؟ بە زۆرینەی دەنگ وەکو خۆی مایەوە، ئێستا کەرەمکەن.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی حەوتەم

ڕاگرتن و هەڵوەشانەوە و تێکەڵ کردن

ماددەی 15

فەرمانگە بۆی هەیە لێپرسینەوە لەگەڵ ڕێکخراو بکات، ئەگەر سەرپێچی لە حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە کـرد، بەم جۆرە:

1ـ فەرمانگـە بـۆی هەیـە ڕێکخـراوی سەرپێچـی کـاری حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە ئاگـادار بکاتـەوە بـۆ لادانـی سەرپێچی لە ماوەی 15 ڕۆژدا.

2ـ لەحاڵەتێك دا ڕێکخراوەکە سەرپێچیەکانی لەماوەی دیاری کراو لـە بڕگـەی 1 دا لانـەدان فەرمانگـە بـۆی هەیە کاروچالاکی ڕێکخراوەکە بۆ ماوەی 30 ڕۆژ ڕابگرێ.

3ـ بڕیارەکانی فەرمانگە بەر حـوکمی تانـەگرتن (التظلم) لەبـەردەم دادگای کارگێڕی دا لـەماوەی 10 ڕۆژ لەڕۆژی پێ ڕاگەیاندنی بڕیاری ڕاگرتنەکەوە دەکەوێ، دەبێ دادگاش لـە مـاوەی 7 ڕۆژدا لـەڕۆژی وەرگرتنـی تانەکەوە بڕیار لەبارەی سکاڵاکە بدات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیکەی کەرەمکەن، د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل السابع

التعليق والحل والدمج

المادة 15

للدائرة ان تقوم بمسائلة المنظمة اذا قامت بمخالفة احكام هذا القانون كالاتى:

1ـ تنبيه المنظمة المخالفة لاحكام هذا القانون بازالة المخالفة خلال مدة 15 يوم.

2ـ فى حالة عدم قيام المنظمة بازالة المخالفة خلال المدة المـذكورة فـى الفقـرة 1 يـتم ايقـاف اعمـال وانشـطة المنظمة لمدة 30 يوما.

3ـ تكون قرارات الدائرة خاضعة للطعن امام المحكمة الادارية خلال مدة 10 أيام من تاريخ التبلغ بقرار الايقاف وعلى المحكمة البت فى التظلم خلال 7 ايام من تاريخ استلامه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە دەست بەرز بکاتەوە تکایە؟ 53 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 5 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ دانیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەی 16 کەرەمکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شۆرش فەرموو.

بەڕێز شۆرش سید مجید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 16

دەکرێ ڕێکخراو یان تۆڕی ناحکومی بە خوایشت یان بە زۆر هەڵبوەشێندرێتەوە:

1ـ لە حاڵەتی بەخوایشت هەڵوەشاندنەوە دا هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراو بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ دەبێت، ڕێکخراویش لەسەریەتی بەلای کەمەوە لە 30 ڕۆژ لە پیادەکردنی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەکە بە فەرمانگە ڕابگەیەنێت.

2ـ لە حاڵەتی بە زۆر هەڵوەشاندنەوە دا هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراوەکە بە بڕیارێك لە دادگای بەرایی شوێنی ڕێکخراوەکەوە دەبێت و تەنیا لەم حاڵەتانەی دا دێت دەبێت:

أـ دەستوور یان یاساکانی پەیڕەو کراو لە هەرێم دا پێشێل بکات.

ب ـ لەسەر بنەمای سکاڵایەکی دادوەری کە لەلایەن فەرمانگەوە پێشکەش کرابێت، ئەگەر ڕێکخراو یان تۆری ناحکومی سەرپێچیەکەی بە گوێرەی کە لە ماددەی 15 ی ئەم یاسایەدا هاتووە لانەدا و هەڵی نەگرت.

3ـ ڕێکخراو مافی تانەدانی لە بڕیاری دادگا هەیە لەماوەی 30 ڕۆژدا، لەڕۆژی پێ ڕاگەیاندنی بڕیارەکەوە لەبەردەمی دادگای تەمیزدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 16 / يمكن حل المنظمة او الشبكات غير الحكومية اختياريا او اجباريا:

1ـ فی حالة الحل الاختیاری یکون حل المنظمة وفق نظامها الداخلی ویجب علی المنظمة تبلیغ الدائرة بقرار الحل علی الاقل قبل 30 یوما من نفاذه.

2ـ فی حالة الحل الاجباری یکون حل المنظمة بقرار من محکمة بداءة محل المنظمة ویکون حصرا فی الحالات التالیة:

أ ـ انتهاك المنظمة للدستور او القوانین النافذة فی الاقلیم.

ب ـ علی اساس شکوی قضائیة مقدمة من قبل الدائرة اذا لم تقم المنظمة أو الشبکة بازالة ورفع المخالفة وفق ماورد فی المادة 16 من هذا القانون.

3ـ للمنظمة حق الطعن فی قرار المحکمة خلال مدة 30 یوما من تاریخ تبلیغها بالقرار امام محکمة التمیز.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێ مواداخەلە بکات؟ ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ مواداخەلە بکەن، سۆزان شهاب، ئەڤین عمر، بێریڤان سەرهەنگ، تارا ئەسعەدی، محمد شارەزووری، صباح بیت الله، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم ماددەیەدا لە بەشی (ثانیا) (أ و ب) ی ئەمانە حالەتێکی عقوبین، عقوبەی ئەو ڕێکخراوە یاخود حەل کردنەکەی لەڕێگەی مەحکەمەوەیە یاخود لەسەر ئەساسی ئینتهاکی دەستووری، (ثالثا) ئەمە مافە، مافی ئەو ڕێکخراوەیە کە بچێت لەبەردەم مەحاکم دا تەعنی لێ بدا و لەبەرئەوە من پێم باشە ئەو (ثالثا)ە بکرێتە ماددەیەکی جیاواز، چونکە ئەوە مافە تێکەڵ نەکرێت لەگەڵ ئەو عقوباتانەی کە هەیە لە (أ و ب) دا، ڕەئی منیش وایە ئەگەر لە (أ و ب) دا (ج)یکی بۆ ئیزافە بکرێت لە حالەتێك کە بەڕاستی زۆر باسی لێوە دەکرێ، ج ـ فی حالة الحل الاجباری (ئەمەشی بچێتە سەر) عند ثبوت تقدیم وصولات کاذبة أو مشاریع وهمیة واثبت علیها عدم النزاهة)، زۆر باس لەوە دەکرێت کە پارە ومەشاریعی وەهمی هەیەو وصولاتی تەواو نیە وئەم شتانە، ئێمە دەمانەوێ ڕێگە بگرین لە گەندەڵی، گەندەڵی لەهەر کوێیەك بێت هەر گەندەڵیە، خۆ دەشکرێ ئەمە یەکێك بێت لەو حالەتانەی کە تۆ ئەو مونەزەمەیە کارێکی وای کرد حەل بکرێت، ئاساییە، بۆیە بکرێتە یەکێك لەو خاڵانەی کە عقوبەی پێ بدرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە دەقاو دەق من پشتگیری سۆزان خان دەکەم بۆ ئەوەی ئێمە کە کاتێ هاتین حەلێکی ئیجباریمان بۆ ڕێکخراوێك دانا دەبێ ئەو حالەتەش دیاری بکەین کە کاتێك هات، چونکە ئەوە لە ئەرزی واقع دا هەیە، ئەگەر هاتو لەسەری ئیسپات بوو کەوا ئەو وصولاتانەی پێشکەش کردووە تەواو نین یاخود ئسولێ نین

یاخود شکی لەسەرە یاخود ئەو پرۆژانەی کە پێشکەشی کردووە هەندێکیان وەهمین، بۆیە ئەگەر بێتو حاڵەتی نەزاهە لەسەر هەر چی ڕێکخراوێ ئیسپات بوو بگاتە ئەو حەدەی کەوا حەلی ئیجباری بکرێت، سەبارەت بە (ثالثا)یش، منیش لەگەڵ هەرهەمان ڕئیەم کە ئەم خاڵە جیابکرێتەوە و بکرێت بە ماددەیەکی تایبەتی، لەبەرئەوەی ئەمە هەرچەندە عقوبە دراون، ئەگەر هاتو موخالەفاتیان هەبێ، بۆیە ئەمە وەکو زەمانەیەکی یاساییە بۆ ئەو ڕێکخراوانەی کە ئەگەر هاتو شکیان هەبوو یاخود بەو قەرارەی مەحکەمە ڕازی نەبوون، بۆیە ئەمە ئەگەر بکرێتە خاڵێکی تایبەتی و ماددەیەکی تایبەتی بۆ پاراستنی مافی ڕێکخراوەکان، هەروەها بۆ سیاغەش کۆتایی 3 دەڵێ ئەمە (المحكمة التمييز) (ال)ی مەحکەمە هەڵبگیردرێت و بکرێتە (محكمة التمييز)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشگیری هەردوو هاوڕێم ئەڤین خان و سۆزان خان دەکەم لەسەر ئەوەی کە خاڵێك زیاد بکرێت لەبەشی دووەم ئەگەر هاتو ڕێکخراوەکە ئیسپات بوو ڕێکخراوێکی وەهمیە یان تەزویرە و گەندەڵی لەسەر ئیسپات بوو هەڵوەشێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو مەشروعە کە هەمانە و لەبەردەستمانە لەهەموو ئەوانەی زیاتر دیومە لە هەموو کۆبوونەوەکان کردوویانە زۆر کۆمەلگای مەدەنی لەگەڵ زۆری مونەزەماتەکانیش ڕەئیەکی زۆر وەرگیراوە و ماندوو بوونێکی زۆری پێوە دیارە، ئەمە تەنها بەس قانونێك نیە تەقدیم کرابێ، بەڵکو بەڕای خەڵکەوە هاتووە بەڕای منەزەمەکان خۆیەوە هاتووە، من شاهێدی ئەوە دەدەم و چەند جار لەگەڵیاندا بووم هەتا لەگەڵ مونەزەماتی ئەجنەبیش کە هاتووەتە ناو ئەو پەرلەمانەوە تاوتوێ کراوە و زۆر لەسەر ئەم قانونە بە هیوام نیهایەتی خۆپیشاندان نەبێت وەکو قانونەکەی خۆپیشاندان، ئەمجارە حەززی زیاتر بێت ئەم قانونە، چونکە زۆر شتی باشی تیا کراوە، تێبینیەکانم تەنها زمانەوانیە، دەڵێ یەکەم (فی حالة الحل الاختياري وفق نظامها الداخلی) نووسراوە (و واجب على المنظمات) بکرێتە (وعليها)، (ثانیا) هەر لەڕووی زمانەوانیەوە (فی حالة الحل الاجبارى يكون حل المنظمة بقرار من محكمة بداءة محل المنظمة) نوسراوە

(المنطقة التى تعمل فيها المنظمة) بەو نەوعی چاك بكرێتەوە باشترە، ئەوەندەی مولاحەزە بكەم كە لایەنی زمانەوانیەكە بوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد شارەزوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەتا بە یەك وشەی زمانەوانی دەست پێ دەكەم بەڕاستی (خوایشت) كەلیمەیەكی فارسیە و بكرێت بە (ئارەزومەندانە) یان (بەویست) بێت، ویست و ئارەزومەندانە بێت، لەبڕگەی 1 دا باسی هەڵوەشانەوە دەكرێت ئەگەر ئارەزومەندانە بێت، من لەبەردوو هۆ دەمەوێت كە لە جەریدەش دا بڵاو بكرێتەوە، ئێمە لە ماددەیەكی پێش ئەمە باسی ئەوەمان كرد لەحاڵەتی پێش دامەزراندندا لە جەریدەی ڕەسمی بڵاودەكرێتەوە، لە حاڵەتی ئێستەش كە هەڵدەوەشێتەوە ئارەزمەندانەش بێت لەجەریدە بڵاوبكرێتەوە، چونكە بۆی هەیە ئەو 3 كەسە دوو كەسیان هەڵی بوەشێننەوە، بەڵام یەكێكی تر تەعنی لێ بگرێ بۆ ئەوەی كە هەڵبوەشێتەوە ئەمە حاڵەتی یەكەم، لەبڕگەی 3 لەم ماددەیە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان ئێمە حەق نادەین بەو ڕێكخراوە ئەگەر لە كاتی بردنەوەی تەعنەكە لەدادگا دەبێ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو ڕێكخراوە بكرێتەوە، كێ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو ڕێكخراوە دەكاتەوە لە حاڵەتێك دا كە ئەگەر دەعواكەی بردەوە؟، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی 16 لە (ثانیا) (أ و ب) هاتووە، ئەز پێشنیار دكەم كو فەقەرە (ج) بێتە ئیزافە كرن بە (اذا عجز منظمة عن تحقیق اهدافها الواردة فی هذا القانون).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش كەرەمكەن، كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای ئەو مولاحەزاتانەی كە بەڕێزان پێكەشیان كرد بە نیسبەت 3 ئەندامی بەڕێز باسیان لەوە كرد كە ئینتهاكی قانون پێویستە تەوزیح بكرێت لێرە، بەڵام فەقەرەی خۆی بە نەسێكی سەریح هێناویەتی و دەڵێ (انتهاك المنظمة للدستور أو القوانین النافذة) یەعنی ئیتر ئەوە هەموو ئەو ئیشە موخالفە یاساییانە دەگرێتەوە كە ئەو مونەزەمەیە بیكات، بە نیسبەت ئەوەی بۆچی باسی ئەوە كرا كە قەرارى حەل

کردنەکەی ئیعلان ناکرێ و وەکو ئەوەی کەوا قەراری تەئسیسەکەی ئیعلان دەکرێت؟ لێرە حەلەکەمان بە دوو حاڵەت هێناوە حەلێکی ئیجباری و حەلێکی ئیختیاری، حەلە ئیختیاریەکە بە ئارەزوومەندانەی دەستەی دامەزرێنەری مونەزەمەکە خۆیانن بڕیار دەدەن بە گوێرەی نیزامەکەی خۆیان حەلی خۆیان ئەکەن، بەڵام لێرە پێویستی بە ئیعلان و جەریدە ناکات، لەحاڵەتی دووەمیان کە حەل ئیجباری بوو بەقەرارێکی مەحکەمە بە نەتیجەی ئەو موخالفانەی کە لە ماددەکانی سەرەوە 15 قسەی لەسەر کرا، کە خۆی چاك نەکرد موخالەفەکانی ئیزالە نەکرد بڕیار ئەدا مەحکەمە حەلی ئەو ڕێکخراوە بکرێت، ئەو حەلەش مەحکەمەی بەدائەمان بۆیە تەخسیس کردووە، مەحکەمەی بەدائە موختەسە بە تەسفیەو ئموری تەسفیە، وە دەبێ مەحکەمەی بدائەی مەحەلی ئەو شوێنە بێت، چونکە قانونی مورافەعاتی مەدەنی لە سەڵاحیاتی مەکانی تەحدیدی مەحکەمەی بیدائەی مەحەلی منەزەمەکەی کردووە بۆ ئیجرائاتی تەسفیە و دانانی موسەفی، وە لەم حاڵەتەیاندا ئیعلانی قەراری موسەفیەکە دەکرێت بە جەریدە ئەویش بۆ ئەوەی خەڵك بزانێ ئەگەر ئیلتزامات و دیونی لەسەر شانی مونەزەمەکە هەیە موراجەعەی موسەفیەکە بکەن بۆ وەرگرتنەوەی حەقەکانیان، تەنیا مولاحەزەیەکمان وەرگرت ئەویش زمانەوانیە کە لەبەردەم (المحکمة التمییز) دەکرێتە (محکمة التمییز)، ماددەی 16 هکە لەبەرئەوەی خۆمان ماددەیەکمان ئیلغا کردووە (کما ذکر فی المادة 16) دەبێتە 15، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارە زمانەوانیەی لە دەقە کوردیەکەی (خوایشت) بکرێتە (ئارەزومەندانە) هیچ لاریمان نیە و دەتوانین بیگۆڕین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی هەیە کەرەمکە کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد شارەزووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێنشیاری ئەوەم کرد کە کاك عمر لیژنەی یاسایی بەڕاستی ئەوانە من باسی ئەوەم کرد ئەگەر ئەم مونەزەمەیە فەرمانگە دای دەخات بۆ ماوەی مانگێك دوایی لە مەحکەمە دەیباتەوە و سەرپێچی نەکردووە ئەی کێ تەعویزی ماددی و مەعنەوی ئەو منەزەمەیە دەکات؟ و خۆ دەبێ لەم قانونە تیایا بێت، لەبەر ئەوە من سوپاستان دەکەم ئەگەر ئەوە بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی ئاخر عقاب کە ئەو ڕێکخراوە وەری دەگرێت کە بە تەسەلسول لەم ماددانە هاتووە ئەوەیە کە پێی دەوترێ حەلی ئیجباری، بەڵام ئەوەی کە کاك محمد باسی لەسەر کرد بۆ ئەوەی کەوا 30 ڕۆژ دەوەستێنرێت، بەڵام دوایی دەردەکەوێ نەتیجەی تەعنەکەی ڕێکخراوەکە موخالف نیە، لێرە قەواعیدێك هەیە لە قانونی مەدەنیا، قەواعیدی عامەی تەڵەبی تەعویز کردنە، هەرچەند مەوادی قانونی تر هەیە کە باس لەوە دەکات جەوازی شەرعی و نافز زەمان ئەو کەسەی کەوا بە قانون قەرارێك دەدات، ئیجرائاتێك دەکات پارێزراوە لە دانی تەعویزی ئیجرائاتەکەی خۆی، بەڵام ئەگەر ئەم ڕێکخراوە داخرا لەسەر شکاتی یەکێك بە تەعویز کە دەکاتە تەعەسوفی ئەوا ڕێکخراوەکە دەتوانێ داوای شکاتی لێ بکاو تەعویزاتی قانونی خۆی لەو کەسە بسێنێ کە بە کەیدی شکاتی لێ کردووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە سێ کەس بەدوای یەکتری داوای ئیزافە کردنی فەقەرەیەکمان کردووە کە ببێت بە (ج) لەگەڵ (ثالثا) وەکو ئەوەی مادام ئەمە مافە بکرێتە ماددەیەکی جیاواز، مەفروزە بیخەنە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە بەسەر چاو ئەگەر سەحب نەکرێت دەیخەینە دەنگدانەوە، کاك فرست موداخەلەیەکی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر مەقسەدیان ئەوە بێت باسی گەندەڵی دەکەن وباسی جەریمە دەکەن و مەشاریعی وەهمی ئەوە هەموو ئینتهاکی قانونە، قانونی عقوبات لەوێیە، موحتاجی ئەوە ناکات کە ئەو جەریمانە یەك ، یەك بیننە خار، دوو/ ئەگەر شتێك مەخالفی قانون بێت بەڕەئی من نابێت ئەوە بیخەینە تەسویت، مەبدەئێك بێت لە قانون چۆن بیخەیە تەسویت؟.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کێشەی ئەم ولاتە ئەوەیە لە ژێر ناوی قانون دا زۆر شت دەکرێ و زۆر شت پەردەپۆش دەکرێت، لەبەرئەوە کە تۆ دێی باسی دەکەیت بزات لەحاڵەتی (عدم النزاهة تقديم مشاريع وهمية، تقديم وصولات وهمية)

ئەوە دەبێت بخرێتە ناوبەوە، چونکە تا ئێستا ڕاستە لە ئەرزی واقع دا زۆر زۆرە باسی لێوە دەکرێت، ئێمە ئەگەر بێین تەوکیدی بکەین لەناو ئەم ماددەیەدا هەتا ئێستا پێم بڵێین چ ڕێکخراوێك لەسەر کارێکی وا بردراوەتە مەحکەمە؟ بۆ چ ڕێکخراوێك؟ ئێستا ناکرێت بەڵام بە پێی دەرچوونی ئەم یاسایە بۆ ئەوەی لەمەودوا ئەوانیش حسابی خۆیان بکەن، ئێمە باسی نەهێشتنی گەندەڵ دەکەین، ئەگەر بە یەك نەسی قانونی بە فەقەرەیەك ئیزافە بکرێت خۆ کارێکی خراپ نیە، بەڵکو کارێکی باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو برام کاك فرست باسی لەسەر کرد، انتهاکی قەوانین وە لە پێشتریش دا باسمان لە ماددەکان کرد کە هەموو حسابات و ئیش و کار وسجلات و نەشاتاتی ئەم ڕێکخراوانە خازعی ڕەقابەی مالیە، کە خازعی ڕەقابەی مالی بوو ئەگەر هەر موخالەفەیەکی یاسایی بێنین بە گوێرەی قانون و ئیدعای عام ئیحالەی ئیدعای عامی دەکەی و ئیدعای عام شەکوای یاسایی خۆی لەسەر ئەو ڕێکخراوە دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەمافی ئەندامان مادام هەرسێکمان بڵێین سەحب ناکەین بەو جەوابە قەناعەت ناکەین دەبێ بدرێتە دەنگدان، کورت و موختەسەر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست مودا‌خەلەیەکی تەوزیح تری هەیە لەسەر ئەو وەزعە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆ جەریمە هەر ئەو سێ جەریمە نینە کە خوشکان و برادەران باسیان کردووە، ئەگەر ئەتو بێی دوو جەریمە یان سێ جەریمە حەسری بکەی مەعنای ئەوەیە ئەوانی تر کە ناوی ئەوان نەهاتووە موباحن، ناتوانی محاسەبەی لەسەر بکەی، خەرقی قانون یان ئینتهاکی قانون شاملی هەر موخالەفەیەك و هەر جەریمەیەکی قانونی بێت، وەکی تر خۆ تەزویر و مەشاریعی وەهمی و گەندەڵی بەس ئەوانە نیە، بۆ ئیختلاس نە جەریمەیە؟ ها؟ ئیهمال و زەرەر لە خەڵکێك بدەی، نە جەریمەیە؟ ئیتسالٌ بە لایەنێك و پارەیەك لە لایەکی مەمنوع وەر بگری، نە جەریمەیە؟ ئەوە هەمووی جەریمەنە، ئەگەر بێتو حەسری بکەی بە سێ جەریمە مەعنای ئەوانەی نەهاتبێ هەمووی ئیش و کارێکی مەشروعە و موباحە، یەعنی

ئینتهاکی قانونی و ئینتهاکی دەستوور وە کیفایەتە، دوو/ نابێت ئێمە قانونێك دەربکەین بۆ دیعایەت، ئان بۆ ئەوەی خەڵکێك مەدحمان بکات، موهیم قانونەکە مەوزوعی بێت و تەحقیقی ئارمانجەکە بکات وەکی تر خەڵکێك بە شکلێکی تر تێ بگات ئەوە موهیمەی ئێوەیە تێی بگەیەنن کە وا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەو بەڕێزانە مەبەستیان ئەوە بێت کە کێشەی دارایی یان با بڵێین فەسادی ئیداری و مالی لەناو ڕێکخراوەکانـدا ڕوونـەدات، بـەباوەڕی مـن لـە ماددەکـانی پێشـوو ئەمـە ڕوون کراوەتـەوە، لـەو مـاددەی کـە پەیوەندارە بە دارایی ڕێکخراو دواتر دەست نیشان کراوە داهاتی ڕێکخراو چیە و لەڕێگەی ئـەو ڕاپۆرتانـەی کە ڕێکخراوەکان دەینرن بۆ فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان و تەدقیق کردنی دیوانی ڕەقابـەی مـالی بـۆ ڕاپۆرتەکانی ئەوان و بـە پێی مـاددەی پێشوو فەرمانگـەی ڕێکخـراوە ناحکومیـەکان بۆیـان هەیـە لەڕێگـەی مەحکەمەوە داوای حەل کردنی فلاّنـە ڕێکخـراو بکـەن، بـۆ؟ لەبەرئـەوەی سەرپێچی فلاّنـە یاسـای کـردووە، لەبەرئەوە من تەسەور دەکەم بە شێوەیکی گشتگیر هەموو ئەو سەرپێچیانەی کە ئەگەری هەیە ڕێکخراوێك تووشی ببێت لەڕووی یاساییەوە لەبڕگەی (أ) دا جێی کراوەتەوە کە باس لە شکاندنی دەسـتوور و ئـەو یاسـا کارپێکراوانەی کە لەناو هەرێمدا هەن بەو شێوەیە ڕێگریان لێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی برای بەڕێزم کاك فرست دەکەم، چونکە لە هـیچ دەزگایـەکی حکومی ئـەو نەسـە نـەهاتووە کـە ئەو بەڕێزانە ئیشارەتیان پێی دا، لەبەرئـەوەی خـازعی حسـاباتی موعتەمـەدن لەلایـەن ڕەقابـەی مالیـەوە، ئەمـە یـەك، دوو/ ئێمـە ئـەو جەرائیمانـەی کـە ئـەوان دەڵـێن هـەمووی موعالەجـە و شـەرتیش نیـە بـە تەفسیلاتەوە تۆ لە قانونی مونەزەمەکان بێیـە خـوارێ و ئەگـەر هـاتو ئـەو نەسـە هاتـە خـوارێ لـە قـانونی مونەزەمات بە قەناعەتی من ئەوە تەجاوزە لەسەر حقوقی مونەزەمات، چونکە وەکو هەموو دامودەزگاکانی تـر خـازعی ڕەقابـەی مالینـە و خـازعی موسـائەلەنە، خـازعی قـەوانینی ئێمەیـە، بۆیـە مـن پشـتگیری لـە ڕەئیەکەی کاك فرست دەکەم و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە من ڕێزێکی زۆر زۆرم هەیە بۆ کاك فرست و بۆ جەنابی کاك شێروان، بەڵام لێرەدا حاڵەت هەیە لە ئەرزی واقعدا ڕێکخراو هەیە و نۆ ملیۆن دینار وەردەگرێ وسولاتی دروست دەکا و تەسدیقی مالی دەکرێت لەلایەن وەزارەتی مالیەشەوە بەڵام تا ئێستا نەتوانراوە یەك ئیجراء وەربگیردرێت بەرامبەر ئەوە، ئەمەیە موشکیلە، ئەمە موشکیلەیەکە لە ئەرزی واقعە، لەگەڵتانم قەوانین هەیە، ئەمە خروقاتی قانونی هەیە ئەو شتە، بەڵام ئەم حاڵەتە وجودی هەیە ئەگەر بێتو باس بکرێت لەناو یاسایەکە بە پێچەوانەوە زیاتر قوەت دەداتە یاسایەکەی ئێمە نەوەك لەنگی بکات و یاخود موخالەفەیەکی قانونی لەسەر دروست بکرێت، بۆیە من داوا دەکەم و سەحبی ناکەینەوە وبخرێتە دەنگدان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فرست موداخەلەی هەیە فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك پرسیار لەو خوشکانە دەکەم ، قانونەك هەیە مەنعی ئەوە بکات وەسڵێکی وەهمی تەزویرەك بێت کو موحاسەبە بکرێت؟ فەرقەك هەیە لەمابەینی قانونێك هەبێت موحاسەبە بکات و مابەینی دەزگایەك هەبێت بە واجبی خۆی هەڵنەستێ؟ یەعنی من نازانم ئەوەڵەن/ مەشاریعی وەهمی لە قانون پێی نااڵێین مەشاریعی وەهمی لە قانونی عقوبات، پێی دەڵێن ئیحتیال، قانون محاسەبەیەك دەکات وبە تۆندیش محاسەبە دەکات، وسولاتی وەهمی ئان تەزویرە ئان ئیحتیالە، باشە تو هەنکە نەسەکە دابنێی، نەسەکە وەکی جەنابتان ئیقراحتان کرد با لێرە دابنێین، بەس ئەگەر دەزگایەك تەنفیزی نەکات، من ناوی دەزگایەکان ناهێنم ئێوەبەخۆتان دەزانن، ئەگەر ئەو دەزگایە تەنفیزی نەکات، باشە تەقسیرەکە لە قانونە یان لە دەزگایە، ئەو جەرائیمانە هەمووی لە قانونی عقوبات و لە قەوانینی ترن، لەبەرئەوە من دەڵێم قانون وەك ئەوامری ئیداری نیە، من تەئکیدی لەسەر بکەم، قانون ئەگەر نەسەکت دانا لە تەشریعێك نابێت جارێکی تر ئەو نەسە تیکرار بکەی، قانون قانونە نە ئەمرەکی ئیداریە من هەموو جار تیکراری کتابەکە بکەم و (امرنا الادارى المرقم) بکەم، قانون قانونە، وەکی تر نەقسەکە لە قانوندا نیە، نەقسەکە لە دەزگایەکانە کو واجبی خۆیان هەڵناستن، مودەعی عام ئەگەر بێتو بزانی جەریمەیەکی عام بوویە تەزویرە یان ئیحتیالە و کوشتنە و لەپێش چاوی بویە ئان ئاگادار بوویە، نەهێتن دەعوا ئیقامە نەکات تەقسیرەکە لە قانونی عقوباتە؟ تەقسیر لە قانونی عقوبات نیە، تەقسیر لە قانونی دەزگایەکەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ئەو دوو خوشکە دەیانەوێ فەقەرەیەك ئیزافە بکرێت، ئەگەر ئەو گەندەڵیە بکات بچێتە بابی نزاهە، سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە باس لە حەڵی ئیجباری دەکات، مونەزەمەیەك کە ئەو کارەی کرد با ئەمەشی هەبێت، (عند ثبوت تقديم وصولات كاذبة أو مشاريع وهمية واثبات عدم النزاهة)، ئەمە دەبێتە یەکێك لەو حاڵەتانەی کە مونەزەمەکەی پێ هەڵدەوەشێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان وەکو ئەوەی سۆزان خان خوێندیەوە کێ لەگەڵ ئەو پێشنیارەیە دەستی بەرز بکات؟ 9 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵە، کێ لەگەڵ دانیە؟ بە زۆرینەی دەنگ لەگەڵ دانیە، ئێستا کاك شۆڕش نەسەکە بخوێنەرەوە.

بەڕێز شۆڕش سید مجید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 16/ دەکرێ ڕێکخراو و تۆڕی ناحکومی بە ئارەزوومەندانە یان بە زۆر هەڵبوەشێندرێتەوە:

1ـ لە حاڵەتی بەئارەزوومەندانە هەڵوەشاندنەوە دا هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراو بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ دەبێت، ڕێکخراویش لەسەریەتی بەلای کەمەوە بەرلە 30 ڕۆژ لە پیادەکردنی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەکە بە فەرمانگە ڕابگەیەنێت.

2ـ لە حاڵەتی بە زۆر هەڵوەشاندنەوە دا هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراوەکە بە بڕیارێك لە دادگای بەرایی شوێنی ڕێکخراوەکەوە دەبێت و تەنیا لەم حاڵەتانەی دا دێت دەبێت:

أ ـ دەستوور یان یاساکانی پەیڕەو کراو لە هەرێم دا پێشێل بکات.

ب ـ لەسەر بنەمای سکاڵایەکی دادوەری کە لەلایەن فەرمانگەوە پێشکەش کرابێت، ئەگەر ڕێکخراو یان تۆڕی ناحکومی سەرپێچیەکەی بە گوێرەی کە لە ماددەی 15 ی ئەم یاسایەدا هاتووە لانەدا و هەڵی نەگرت.

3ـ ڕێکخراو مافی تانەدانی لە بڕیاری دادگا هەیە لەماوەی 30 ڕۆژدا لەڕۆژی ڕاگەیاندنی بڕیارەکەوە لەبەردەمی دادگای تەمیزدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبی، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 16 / يمكن حل المنظمة او الشبكة اختياريا او اجباريا:

1ـ فى حالة الحل الاختيارى يكون حل المنظمة أو الشبكة وفق نظامها الداخلى ويجب على المنظمة أو الشبكات تبليغ الدائرة بقرار الحل على الاقل قبل 30 يوما من نفاذه.

2ـ فى حالة الحل الاجبارى يكون حل المنظمة أو الشبكة بقرار من محكمة بداءة محل المنظمة ويكون حصرا فى الحالات التالية:

أ ـ انتهاك المنظمة أو الشبكة للدستور او القوانين النافذة فى الاقليم.

ب ـ على اساس شكوى قضائية مقدمة من قبل الدائرة اذا لم تقم المنظمة أو الشبكة باءزالة ورفع المخالفة وفقا لماذكر فى المادة 15 من هذا القانون.

3ـ للمنظمة أو الشبكةحق الطعن فى قرار المحكمة خلال مدة 30 يوما من تاريخ تبليغها بالقرار امام محكمة التميز.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ 47 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵە، کێ لەگەڵ دانیە؟ 5 ئەندامی پەرلەمان لەگەڵ دانیە، بۆ ماددەی 17 کەرەمکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 17

ڕێکخراو دەبێ تۆمارێکی بە هەموو ژمێریاری و بنەچە و داهاتێکی بداتە پاککتاو کەر، بنەچەکان (1ـ یەکەم بۆ دانەوەی قەرزی موستەحەقی ڕێکخرا و یان تۆڕی ناحکومی پاش دانەوەی قەرزەکانی ڕێکخراو دەبێ ئە بنەچانەی ماون بۆ ڕێکخراوێکی دی بگوازرێنەوە کە هەمان ئامانجی هەیە یان ئامانجی نزیك بە ئامانجەکانی ڕێکخراوی هەڵوەشێندراوەی هەیە).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 17: يجب على المنظمة تزويد المصفي بسجل لجميع حساباتها والاصول والايرادات، تستخدم الاصول:

اولاً: سداد المديونيات المستحقة للمنظمة أو الشبكة بعد سداد ديون المنظمة يجب ان تنقل الاصول المتبقية الى ملكية منظمة أخرى لها نفس اهداف، او اهدافها قريبا من اهداف المنظمة المنحلة.

بەڕیز سەرۆکی پەرلەمان، تەنها یەك تێبینمان هەیە ئەگەر دەرفەت هەبێ، سەبارەت بەو ماددەیە باس لە موسەڤ دەکات، بەڵام بڕگەیەك پێشتر لە مسوەدەکان هەبوو نازانم بۆ لێرە نەمایە، دامەزراندنی ئەو

موسەفیە لەلایەن کێ دەکرێ و کو دادەمەزرێ؟ بۆیە ئەگەر پێشنیارەکەمان وەربگرن و ئەو ماددەیە بکرێتە بڕگەی 2 و بڕگەیەك کە بڕگەی 1 زیاد بکرێت (فی حالة صدور قرار قضائی بالحل تقوم المحکمة بتعین المصفی) چونکە موسەفی لە هەموو حاڵەتێك پێویست ناکات ئیللا ئەگەر ڕێکخراوەکە هەڵبوەشێتەوە و بۆیە دیاری نەکراوە کە کێ ئەو کەسە دادەمەزرێنی و دیاری دەکا ولە چە حاڵەتێك، بۆیە پێشنیاری لیژنەکەمان ئەوەیە کە بڕگەیەك لە بڕگەی یەکەم زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ ئەیەوێ موداخەلە بکات لەو ماددەیە؟ کاك جمال طاهر و د.ئاراس، کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێین و بەرێ خۆ بدەینێ ئەڤی نەسێ تەقریبەن عیبارەتی رەکیکن، یەعنی تەواو نینە و تەواو نینە، ئەوەڵەن المصفی، موسەفی کەسێکە یان لیژنەیەکە؟ شەرت نیە موسەفی کەسێك بێت، ئیحتمالە لیژنەیەك بێت، ئیزەن لێرە باشترە بڵێین (علی المنظمة أو الشبکة) لێرە شەبەکەتان دیسان لەبیرتان چووە، چونکە مولاحەزەی پێش ئێستام نووسی ئێوە هێناتانە خوارێ، ئیزەن لێرە باشترە دەبینم بڵێن (علی المنظمة ، ویجب علی المنظمة) ئەگەر گوتی (علی) ئەوە بووە ئیجباری ئیعتیادیە، (یجب)ەکە لابدرێت.

(علی المنظمة أو الشبکة عند حلها تزوید الجهة القائمة بالتصفیة بسجل لجمیع حساباتها واصولها واراداتها استخدم الاصول اولاً من تسدید الدیون المستحقة علیها، وتنقل الاصول المتبقیة الی ملکیة منظمة او شبکة اخری لها نفس الاهداف او اهداف قریبة من اهداف الشبکة او المنظمة المنحلة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر ئاراس، فەرموو.

بەڕێز د. ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت تا ئێستا من دوو تێبینیم هەیە، دەربارەی ئەم ماددەیە، دکتۆرە هەندێکی ڕوون کردنەوە، بەس ڕوونکردنەوەی تەواو نەبوو، برای بەڕێزم کاك جەمالیش بەهەمان شێوە، بەڵام بەنیسبەت موصەفی من پێم باشە، تەحدید بکرێت، موصەفی کێیە، چ جیهەتێکە؟، ئەگەر بکرێت لەڕووی یاساییەوە، ئەو موصەفیە چۆن لە ماددەی یەکەم هاتووە، دائیرە مەبەستمان چیە؟، مونەزەمە مەبەستمان چیە؟، مونەزەمەی ئەجنەبی مەبەستمان چیە؟، ئەو موصەفیەش ئەگەر بکرێت تەحدید بکرێت، چونکە ئێمە هەمانە موصەفیمان هەیە عائید بە مومکینە ڕەقابەی مالی بێت، شەریکاتی دەرەوەی حکومەتمان هەیە، خۆی لەوانەیە لەناو مونەزەمەکەدا جیهەتێکی هەبێت بۆ تەصفیە، بۆیە بەڕای من ئەگەر بکرێت ئەو وشەی تەعریفێکی هەبێت لەناو ڕستەکەدا تا دیاربێت، چونکە دەبێ بزانین موصەفی کێیە؟، ئەوە وەکو بۆچوونێك هیوادارم لیژنەی بەڕێز بتوانن وەڵامم بدەنەوە، بەتایبەتی ئەو بەڕێزانەی لەبواری یاسا

ئیختصاصیان هەیە، تێبینیەکی تریشم هەیە، لێرە بەنیسبەت دێڕی دووەمی ماددە یاساییەکە، یجب ان تنقل الاصول المتبقية الى ملكية منظمة اخرى لها نفس الاهداف او اهداف قريبة من اهداف المنظمة المنحلة، ئەی ئەگەر ڕێکخراوێکمان دۆزییەوە، نزیک نەبوو لەوەوە، یان هەدەفەکانی نزیک نەبوو، ئەوکاتە ئەو ئەموالە چی لێ دێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو پرسیارەی کە موصەفیەکە پێناسە بکرێت ئەوە پێویست ناکات، لەبەر ئەوەی ئەگەر بڕگەی یەکەم کە هەر سێ لیژنە پێشنیارمان کرد کە زیاد بکرێت دادگا موصەفیەکە تەعین دەکات، ئەوە دادگا خۆی ڕەچاوی ئەوە دەکات، کە پێویستی بەو لایەنەیە یان ئەو کەسە، کە ببێتە موصەفی ئایا موصەفی ڕێکخراوە، تۆڕە، یان موصەفی شەریکاتە، ئەوە بۆ دەسەلاتی دادگای بەجێ دەهێلین، پێشنیارەکەی ئێمەش کەوا بڕگەیەك زیاد بکرێت، ئەو بڕگەیەش کە کرا بە ماددەی دووەم، ئەوە بەچەندین شێوە بۆمان هاتووە کە دایبڕێژینەوە، بەشێوەیەکی ڕێك و پێکتر لەڕووی زمانەوانیەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە نەصەکەی بخوێننەوە تا بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەڤدەهەم:

1-لەحاڵەتێك کە دادگا بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی ڕێکخراو یان تۆڕیدا، دادگا پاکتاوکارێك(مصفی) دیاری دەکات.

2-ڕێکخراو دەبێ تۆمارێکی بەهەموو ژمێریاری و بنەچەو داهاتێکی بداتە پاکتاوکار، بنەچەکان(الاصول)یەکەم بۆدانەوەی قەرزی موستەحەقی ڕێکخراو یان تۆڕ، پاش دانەوەی قەرزەکانی ڕێکخراو، دەبێ ئەو بنەچانەی کەماون بۆ ڕێکخراوێکی تر بگوازرێنەوە کە هەمان ئامانجی هەیە، یان ئامانجی نزیك بە ئامانجەکانی ڕێکخراوی هەڵوەشاوەی هەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەعەرەبیش بیخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە ئەگەر ئەو پێشنیارە قبوڵکرا، وە کرا بە دوو بڕگە ئاوای لێدێت.

المادة السابعة عشرة: اولاً: في حالة صدور قرار قضائي بالحل تقوم المحكمة بتعين المصفي.

ثانياً: على المنظمة أو الشبكة تزويد المصفي بسجل لجميع حساباتها والأصول والايرادات، تستخدم الأصول أولا في سداد المديونيات المستحقة للمنظمة او الشبكة وتنقل الاصول المتبقية الى ملكية منظمة او شبكة اخرى لها نفس الاهداف او اهدافها قربية من اهداف المنظمة او الشبكة المنحلة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات؟، 54کەسی لەگەڵدایە، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، یەك ئەندامی لەگەڵدا نیە، بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی دواتر.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەژدەهەم:

یەکەم: ئەو رێکخراوانەی خاوەن ئامانجی چوون یەك یان نزیکن، بۆیان هەیە تێکەڵ بە یەك بن و یەك رێکخراو پێك بهێنن بە پەیڕەوێکی ناوخۆ، ئەویش بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی هەر یەك لەوان.

دووەم: رێکاری تێکەڵ کردن و دامەزراندنی رێکخراوە نوێیەکە، دەکەوێتە بەرحوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: هەموو سامانی گواستە و نەگواستە دەچێتە ئەستۆی رێکخراوە لێکدراوەکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

أولآ: للمنظمات ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة ، أنْ تندمج مع بعضها وتؤلف منظمة واحدة بنظام داخلي وذلك وفقاً للنظام الداخلي لكلٍ منها.

ثانياً: تخضع إجراءات الدمج وتأسيس المنظمة الجديدة لأحكام هذا القانون.

ثالثا: تؤول جميع الأموال المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة المندمجة .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی بەڕێز کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، دەستی بەرز بکاتەوە تا ناوی بنووسم، فەرموون، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن(عیماد، عبدالسلام، شیلان، شوان، ئەڤین)کاك عیماد، فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵآ من تەنها یەك تێبینیم هەیە لەسەر ئەم ماددەیە، لەسەر بڕگەی سێیەم، دەڵێت تۆول جمیع الأموال المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة المندمجة، بەس لێرە (والموجودات) زیاد بکات، یەعنی ببێت بە (ثالثا: تؤول جميع الأموال والموجودات المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة المندمجة، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر یەكەم هەیە، لیژنەكە هەندێكیان ئاگادارن ئەوە چەند ساڵە كوردستان نیازێك هەیە، بۆ كەم كردنەوەی ژمارەی ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگای مەدەنی، چونكە ئەبینین لە شارێك چوار ڕێكخراو هەیە بۆ ماڤی مرۆڤ، پێنج هەیە بۆ كەم ئەندام، دوو هەیە بۆ دیموكراسی، لەبەر ئەوەی ئێمە هەمیشە، تێڕوانینمان بۆ سەندیكاكان هەیە، وە بۆچوونێكی بەهێزیش هەیە، كە ئەمانەی وەكو یەكن ببن بەیەك ڕێكخراو تا پەرت و بلاو نەبێت، بەڵام من دەڵێم ئەمە بە پێچەوانەی پرەنسیپی كۆمەڵگای مەدەنییە، بۆیە ئیقتراحەكەم زۆر بەسیتە، لەباتی عەرەبیەكە دەخوێنم، أولآ: للمنظمات ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة ئێمە بیكەین بەگشتی بڵێن (لمنظمتين او اكثر ان تندمج،..... والى اخ) واتە بەكوردی بڵێین (دوو ڕێكخراو یان زیاتر بۆیان هەیە) من مەترسی ئەوەم هەیە، وەكو وتم ئێمە ئەمانەوێت لەكۆمەڵگای مەدەنی ئیشمان كردووە ئەزانین، ئەمە مەترسیەك لەلای كۆمەڵگای مەدەنی دروست دەكات، كە ڕێكخراوەكان ناچار بكرێن یان یارمەتی وەرناگرن، یان دەبێ خۆتان ڕێك بخەن، من تەسەور دەكەم ئەمە كۆمەڵگای مەدەنی دەكوژێت، بۆیە دەیكەم بە موحەدەد، (لمنظمتين او اكثر ان تندمج) بەكوردیش(دوو ڕێكخراو یان زیاتر بۆیان هەیە) سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

دەستخۆش، شیلان خان، فەرموو.

بەڕێز شیلان عبدالجبارعبدالغنى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەشی هەشتێ بەحسا ڕاگرتنێ و هەڵوەشاندنێ و تێكەڵكردنا ڕێكخراوا دكەتن، بەڵێ چ بەحس نینە، سەر جیدا بینا، هەیە ڕێكخراو جیدا بیتن، گیرو گرفت دروست دەبیتن لە ڕێكخراوێكدا، جیدا بینەك دروست دەبیتن، چ بەحسا وێ تشتێ نینە لە ڤێ بەشێدا، ئەرێ ئەو ڕێكخراوە جودا بیتن، دێ چەوا بیتن، ئیجرائاتێ وێ دێ چەوا بیتن، سەرێ وێ دەستپێكرن، وەكی بۆ تۆماركرنێ داخوازیا مۆڵەت وەرگرتنێ، تۆماركەتن، یانیشی هەروەسا بۆ مەسەلا ئەموالی مەنقول و غیر مەنقولا، ئەو دێ چ بیتن مەسیرا وێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شوان كریم، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

گەر بە هەڵە نەچووبم وشەیەك لە شوێنی خۆیدا بە كار نەهاتووە، پێم وابێ هەڵەیەكی تێدایە، لە ثالثا: تـؤول جمیـع الأمـوال المنقولـة وغـیر المنقولـة الى المنظمـة المندمجـة، ئـەوە لەوێـدا (المندمجـة) بـۆ یـەكێكیان

دەگەڕێتەوە بۆ هەردووکیان ناگەڕێتەوە، چونکە دوو ڕێکخراوە ئیندیماجیان کردووە، عەمەلیەی ئیندیماج موندەمیجە دروست ناکات، موستەحدەسە دروست دەکات، یەعنی ڕێکخراوێکی تازە پێکهاتوو دروست دەکات، لەبەر ئەوە بەڕای من ئەوە بگۆڕدرێت بۆ (الى منظمة مستحدثة) هەروەها لە کوردییەکەشدا (الجديدة يان مستحدثة يان لێکدراو) تکایە مولاحەزەی ئەوە بکەن و پێیدا بچنەوە باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرەدا تەنها ئیزافەیەکم هەیە، ئەویش بۆ أولآ: کە دەڵێت(أنْ تندمج مع بعضها وتؤلّف منظمة واحدة بنظام داخلي جديد)، لەبەر ئەوە ڕاستە تۆ ڕێکخراوەکان هەر یەکەو نیزام داخلی تایبەت بەخۆی هەیە، ئەو نیزام داخلیانە شەرت نیە دەقاو دەق وەك یەکتری بن، کەوا هەردوو نیزام داخلیەکە بکرێن بەیەك، بۆیە دەمج کردنیان لەوەدایە لە هەریەکەیان شتێك وەربگرێت و لەهەر یەکەشیان شتێك ئیلغا بکرێت، بۆیە ئەگەر بێت و نیزامە داخلیە تازەکە کە دادەندرێت نیزام داخلیەك بێت کە بیرو بۆچوونەکان و ئەهدافی هەردوو ڕێکخراوەکە کۆ بکاتەوە، بەڵام شەرتیش نیە دەقاو دەق هی یەکێك لە ڕێکخراوەکان بێت و ئەوی تریان بسڕێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارە زمانەوانیەی کە موندەمیجە بێت یان مودمیجە بێت، تەنها لە عەرەبیەکە وایە، ئەویش وەرگیراوە لە عەرەبیەکە صیاغە دەکرێتەوە، بەڵام لە کوردیەکە لێکدراو پێم وایە تەواوەو هیچ موشکیلەمان نیە، تۆ پێشتر ڕێکخراوێکت هەیە، ڕێکخراوێکی تر دروست دەکەن ئەو ڕێکخراوەی کە دروست بووە ئەوە لێکدراوەکەیە، لە کوردیەکە هیچ موشکیلەی نیە، سەبارەت بەو ڕێکخراوانەی کە ئامانج و بواری ئیشکردنیان لەیەکتری نزیکە، بتوانن ڕێکخراوێکی نوێ دروست بکەن، بەپێی پێڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکەی خۆیان کە ڕێگەیان پێدەدات، بەباوەڕی من ئەوە تەنها بۆ ئەوەیە کە نووسراوە ئەو ڕێکخراوانەی کەخاوەن ئامانجی چوون یەکن، یان لەیەك نزیکن، بۆ ئەوەیە کە، ئەگەر دوو ڕێکخراو دژی یەك بن، یاخود لەبواری جیا جیادا ئیش بکەن بەزەحمەت دەبێت ئێمە پێمان وایە ئەوە زەحمەت دەبێت یەك بگرن، ئەگەر نا ئەوان پەیڕەوی ناوخۆیان هەیە، مادام ئێمە نووسیومانە پەیڕەوی ناوخۆیان هەبێت، هیچ کێشەیەك نیە، گرفتێك نیە، لە بڕگەی دووەمیدا ڕوونکراوەتەوە دەڵێت بەپێی پێڕەوی ناوخۆی خۆیان، مادام ڕێگای پێبدات هیچ کێشەیەك نیە لەسەر ئەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەکەمجار بە کوردی بیخوێننەوە، لەگەڵ صیاغە تازەکە پاشان بەعەرەبی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەڤدەهەم:

یەکەم: ئەو رێکخراوانەی خاوەن ئامانجی چوون یەك یان نزیکن، بۆیان هەیە تێکەڵ بە یەك بن و یەك رێکخراو پێك بهێنن بە پەیڕەوێکی ناوخۆ، ئەویش بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی هەر یەك لەوان.

دووەم: رێکاری تێکەڵ کردن و دامەزراندنی رێکخراوە نوێیەکە، دەکەوێتە بەرحوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: هەموو سامانی گواستە و نەگواستە دەچێتە ئەستۆی رێکخراوە لێکدراوەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا ئەوە ماددەی هەژدە بوو نەك حەڤدە، فەرموو بە عەرەبیش بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

أولآ: للمنظمات ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة ، أنْ تندمج مع بعضها وتؤلف منظمة واحدة بنظام داخلي وذلك وفقاً للنظام الداخلي لكلٍ منها.

ثانياً: تخضع إجراءات الدمج وتأسيس المنظمة الجديدة لأحكام هذا القانون.

ثالثا: تؤول جميع الأموال المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة الجديدة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە، دەستەواژەی (ذات الأهداف المتشابهة والمتماثلة) زیادەو دژی دەستوورە، چونکە پێشێلکاریەکی ڕاستەوخۆی مافی پێك هێنان و بەئەندامبوونە لە رێکخراو وسەندیکا و کۆمەڵەکان، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەم ماددەیە تەنها باسی مافی یەکگرتنی دوو رێکخراو یان زیاتر بکات، تاکو ئازادی ئەو بڕیارەیان هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو موقتەرەحەی کاك عبدالسلام لەسەر ئەو خاڵە زۆر ڕاستە، بەڵام لەسەرەوە باسکراوە، دەڵێین(للمنظمات ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة) یەعنی دوانیش و بەرەو سەرتر ئەتوانن ئەگەر ئەهدافیان هاوشێوە بێت و نزیك بن لەیەکەوە دەمج ببن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم (ذات الأهداف المتماثلة) لابڕێت باشترە، خۆ مەرج نیە ئەهدافەکانیشیان هاوشێوە بێت، بەڵام دوو ڕێکخراو کارەکانی خۆیان پێکەوە گرێ دەدەن و دەبن بەیەك ڕێکخراو، لەبەر یەکێك لەو هۆیانەی کە خۆیان بە باشی دەزانن، لەبەر ئەوە (ذات الأهداف المتماثلة أو المتقاربة) با لابچێت باشترە، سپەیسێکی فراوان دەدەین بەو ڕێکخراوانە بۆ ئیختیار کە دەمج بکرێن، نەك ئەوەی کە بڵێت دەبێ چەند ڕێکخراوی کەم ئەندامان هەیە دەمج بکرێن، یاخود دووانیان یان سیانیان دەمج بکرێت، ئەو فەزای ئازادییەی کە دروست دەبێت بۆ پەرەپێدانی دیموکراسیەت زۆر بوونی ڕێکخراوی مەدەنیە، لەبەر ئەوە تەنها ئەوەندە بوترێت، (للمنظمات ان تندمج مع بعضها)ئیتر ئەوی تر ئیختیارییە بۆ خۆیانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها ئەو پرسیارە دەکەم دوو ڕێکخراو کە ئامانجی زۆر جیاوازیان هەبێت ئایا دەتوانن یەك بگرن؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: دەمجەکە جەوازییە، ئیختیارییە، ئیلزامی نیە بڵێیت ئیلا دەبێ دەمجی بکەن، دووەم: ئەوانەی کە چالاکیان لەیەکتری دوورە دەمجەکە تەقیدمان کردووە بەوەی کە چالاکیەکانیان لەیەکتری نزیك بێت یان وەکو یەك بێت، بەڵام ئەگەر دەمجیان نەکرد و چالاکیەکانیان وەکو یەك نەبوو، جیاواز بوو، ئەوە دەتوانن پرۆژەی هاوبەش پێشکەش بکەن یان هاوکاری لەنێوان یەکتری بکەن، بەڵام دەمج کردنە ئیختیارییەکە تەنها ئەوەیە کە، ئەگەر ئامانجەکانیان لەیەکتری نزیك بوو، یان وەکو یەك بوو، تەنها ئەوەندەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر هەورامی، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە دوو ڕێکخراو یەکیان گرت، حەتمەن ئەو کاتە پەیڕەوی ناوخۆی نوێیان دەبێت، ئالیەت و ئەهدافی نوێیان دەبێت، لەبەر ئەوە هیچ پێویست ناکات، ئەوەی کە بەڕێزان پێشنیاری دەکەن زۆر دروستە، مەرج نیە ئەهدافەکانیان یەك بێت، ئیحتیمال دەکات چەند ڕێکخراوێکی دیاریکراو بۆ ماوەی سێ ساڵ یان دە ساڵ بۆ ئامانجێك تێ بکۆشن، پاش ئەوەی کە ئامانجەکەیان تەحقیق دەکەن، هەر ئەو چەند ڕێکخراوە هەڵدەستن چەند ڕێکخراوێکی تر دروست دەکەن، ئامانجێکی تر دەستنیشان دەکەن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، بەس صیاغەیەکی بۆ حازر بکەن، کاك عبدالسلام صیاغەکەت بخوێنەرەوە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لمنظمتین او اکثر..... الی اخ. بە کوردیش (دوو ڕێکخراو یان زیاتر بۆیان هەیە.... تا دوایی. سوپاس،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێبوو، ئەو موقەدیمەیە زیاد بکرێت، فەرموو دکتۆرە بیخوێنەرەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

أولآ: لمنظمتین او اکثر، أنْ تندمج مع بعضها وتؤلف منظمة واحدة بنظام داخلي وذلك وفقاً للنظام الداخلي لكلٍ منهما

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ ئەوە ئیزافە کرا، ئێستا هەموو ماددەکە بەو صیاغە تازەی کە وەرگیرا کاك دانا بیخوێنەرەوە بەکوردی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەژدەهەم:

یەکەم: دوو ڕێکخراو یان زیاتر، بۆیان هەیە تێکەڵ بە یەك بن و یەك ڕێکخراو پێك بهێنن بە پەیڕەوێکی ناوخۆ، ئەویش بە گوێرەی پەیڕەوی ناوخۆی هەر یەك لەوان.

دووەم: رێکاری تێکەڵ کردن و دامەزراندنی رێکخراوە نوێیەکە، دەکەوێتە بەرحوکمەکانی ئەم یاسایە.

سێیەم: هەموو سامانی گواستە و نەگواستە دەچێتە ئەستۆی رێکخراوە لێکدراوەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەعەرەبیش بیخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة عشرة:

أولآ: لمنظمتين او اكثر ، أنْ تندمج مع بعضها وتؤلف منظمة واحدة بنظام داخلي وذلك وفقاً للنظام الداخلي لكلٍ منهما.

ثانياً: تخضع إجراءات الدمج وتأسيس المنظمة الجديدة لأحكام هذا القانون.

ثالثا: تؤول جميع الأموال المنقولة وغير المنقولة الى المنظمة الجديدة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەمە دەنگەوە کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات، 59 کەسی لەگەڵدایە، کێی لەگەڵدا نیە؟، 1 کەسی لەگەڵدا نیە بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ بەشی نۆیەم ماددەی نۆزدەهەم.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثامن/ الأحكام العامة

المادة التاسعة عشرة:ليس للمنظمة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم/ حوکمی گشتی

ماددەی نۆزدەهەم:

رێکخراو بۆی نییە بە دوای سوودی ماددیدا بگەڕێت، تەنیا لە چوارچێوەی بەدی هێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان پێشنیارێك لەسەرۆکایەتی هەیە بۆ ئێوەی بەڕێز، ماددەی نۆزدەهەم بکرێت بە(أ و ب) کە پێویستە سالآنە لە بودجەی هەرێمی کوردستان بڕێك پارە تەرخان بکرێت بۆ پالپشتی پڕۆژەو چالاکی رێکخراوەکان، ئەمە ئیزافە بکرێت، کاك دانا ئەوە بکە بە خاڵی (أ) و بیخوێنەرەوە.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەشتەم/ حوکمی گشتی

ماددەی نۆزدەهەم:

پێویستە سالانە لە بودجەی هەرێمی کوردستان بڕێك پارە تەرخان بکرێت بۆ پالپشتی پڕۆژەو چالاکی ڕێکخراوەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت لەسەری قسە بکات، دەستی بەرز بکاتەوە تا ناوی بنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسەی لەسەر بکەن(خلیل عوسمان، سەروەر عبدالرحمن، عبدالسلام بەرواری، قادر حسن، گۆران ئازاد، سۆزان شهاب)، کاك خەلیل، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە زیادکردنی ئەو برگەیە لەلایەن سۆزان خانەوە، هەدەفەکە لێی ئەوەیە، پێم وایە بەو شێوازە بنووسرێت، ئەو پالپشتە داراییەو کۆمەکانەی کە لەلایەن حکومەتەوە پێشکەش بە ڕێکخراوەکان دەکرێت لەسەر بنەمای پێشبڕکێی پڕۆژەکان پێشکەش بکرێت، چونکە هەدەف لە تەخصیص کردنی ئەو پارەیە، ئەمە تەداخول نیە لە ئیشی حکومەت وەکو کاك عومەر پێشتر ئاماژەی پێکرد، بەڵکو ئەمە یارمەتی دانی حکومەتە بۆ کەمکردنەوەی ئەو حاڵەتەی کە ئێستا لەناو ڕێکخراوەکاندا هەیە، کە هەندێ لەڕێکخراوەکان هەست بە غوبن دەکەن، کە لەوانەیە زۆر ئەکتیف بن، بەڵام مینحەی میزانیەی کەمیان لە حکومەت هەیە، هەندێکیش ڕێزم هەیە بۆیان بەس ئەکتیف نین، بەس میزانیەیەکی باشتر لەحکومەت وەردەگرن، من پێم وایە دانانی ئەم ماددەیە لەسەر بنەمای پێشبڕکێی پڕۆژە بێت بۆ بەدیهێنانی عەدالەتێك لەنێوان ڕێکخراوەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەس لەوێ هەیە دەڵێت بەپێی پڕۆژەکان، کە تەقدیمی دەکەن، دکتۆر سەروەر، فەرموو.

بەڕێز د. سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەڕاستی ئەو یاسایەی کە تا ئێستا ئەوەندەی نەماوە تەواو بکرێت، هەست دەکەم شانازییەکی زۆر گەورەیەو یاسایەکی پێشکەوتووە لەهەرێمی کوردستان دەردەچێت لەپەرلەمان، وە زۆر پێشکەوتووترە لە یاساکەی عێراقیش کە هەیە، ئەم یاسایە کۆمەڵێك خاڵی ئیجابی تێدایە، بەڵام دوو خاڵی زۆر گرنگی

تێدایە، یەکەمیان: مۆڵەتدانی ئاسان کردووە، کە بەو شێوەی تەسجیلە ئەوەی تێدا تەسبیت کراوە، دووەمیان: مەسەلەی تەمویلە، لە مەسەلەی تەمویلدا بەرچاو ڕوونیەك نیە، هەر بۆیە بۆ ئەو مەبەستە ئەو پێشنیارەی کەدەکرێت، من پێم باشە، ماددەیەکی سەربەخۆ بێت، نەك لەگەڵ ئەم خاڵە دەمج بکرێت و بکرێت بە بڕگەیەك، ئەگەر بەشێوازی دوو خاڵ بێت، یەکەم: حکومەتی هەرێم بڕێك پارە تەرخان دەکات، بۆ یارمەتی دان و هاوکاری کردنی مانگانەی ڕێکخراوەکان، لەڕێگای فەرمانگەوە لە ڕێگای پڕۆژەو چالاکی پێشنیار کراو لەلایەن ڕێکخراوەکەوە، چونکە ئەگەر بێت و بەو شێوازە نەبێت ئەوە نابێت، ئایا ئەو پارەیە لەڕێگای سندوقەوە دەبێت، یان نا ئەوە چۆنە، خاڵی دووەم: بەشێوازێکی تر کە خاڵێکی تر زیاد بکرێت پێویستە وەزارەتەکانی حکومەت من نازانم شێوازەکەی چۆن دەبێت بەڕێزان لە لیژنە چۆن دایدەڕێژنەوە، پێویستە وەزارەتەکانی حکومەتی هەرێم و لایەنە ئەکادیمی و کەرتی تایبەتیش سوود وەربگرن لە تواناو پسپۆڕی ڕێکخراوەکان لەڕێگای پڕۆژەی هاوبەش، بەمەبەستی فراوانکردنی فەزای دیموکراسی و پەرەپێدانی کۆمەلگای مەدەنی، بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارەی کە پێشتر کراو ڕەد کرایەوە، لێرەدا دەکرێ جێگای بکرێتەوە، بۆ ئەوەی وەزارەتەکان بۆ ئەو پڕۆژە خزمەتگوزارییانەی کە هەیانە وەکو بەشێك لەمەش لەوێدا جێگای ببێتەوە، لەڕێگای ڕێکخراوەکانەوە جێبەجێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی سوپاس و دەستخۆشی لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم، کە لەگەڵ ئێمەدا بیریان دەکردەوەو ماندوو دەبوون، من پشتگیری ئەو پێشنیارەیان دەکەم، کە خاڵەکە ببێت بە خاڵی دووەم لەو ماددەیە، بەس ڕجا دەکەم کە خاڵی سێیەمیش زیاد بکرێت، ئەمەی ئێستا من ئیقتراحی دەکەم دەبێتە پشتگیری برام کاك دکتۆر سەروەر، لەبەر ئەوەی یەکەم: ئەنجومەنی وەزیران لە یەکێ لەکۆبوونەوەکانی ئەم پرەنسیپەی کە ئێستا من باسی دەکەم تەبەنی کردووە، تاکو ئەم چالاکی و پڕۆژانە هەدەفیان هەبێت، لەڕێگای خزمەتکردن و هاوبەشی بێت کە خزمەتکردنی کۆمەلگای مەدەنیە، من پێشنیار دەکەم، ئێمە لەم یاسایەدا بڵێین وەزارەتەکان و ناوەندە ئەکادیمی و زانستی و کەرتی تایبەتیش، سوود وەربگرن لە تواناو پسپۆڕی ڕێکخراوەکان لەڕێگای دابین کردنی تێچووی پڕۆژەو چالاکیەکانیان، ئەمە زۆر گرنگە، بۆ ئەوەی هانی ڕێکخراوەکان بدەین، بیر لەپڕۆژەی سوودمەند بکەنەوە ئەمە یەکەم: دووەم: ئەو شتانەی کە لەبەر زۆر هۆ وەزارەتەکان یان ناوەندە ئەکادیمیەکان حەتا کەرتی تایبەتیش کە کۆمپانیایەکی گەورەیە، ئالیات و ئامرازیان نیە، بەڵام ڕێکخراوکانی کۆمەلگای مەدەنی پسپۆڕیان هەیە، فیرەقی ئیستیفتائیان هەیە، زۆر توانایان هەیە، ئەتوانن لە خزمەتیدا بن و موکەملن، ئەو کاتە دەوری دروستی کۆمەلگای مەدەنی دێت، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەم خاڵی سێیەمەش ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی جەنابت وتت، چونکە کەرتی تایبەت ئازادە ناتوانی لەسەری فەرز بکەی، دەتوانن ئەوە بکەن، ئەگەر شێوازێك بدۆزیتەوە، باشە بینووسەو بینێرە، کاك قادر حسن، فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ئەو ماددەیە، ئەگەر ماددەیەکی سەربەخۆ بێت، کە تازە عەرزتان کرد، من پشتیوانی لێدەکەم و قسەم لەسەری نیە، بەس لەسەر ئەوەی کە تازە هەبوو، کەنۆرەی هات قسەی لەسەر دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گۆران ئازاد، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لەقسەکانی دکتۆر سەروەر و کاك عبدالسلام دەکەم، وە دەستخۆشی لەسەرۆکایەتی دەکەم، بۆ خستنە ڕووی پێشنیاری ئەم ماددەیە، چونکە پێم وایە بە پەسەند کردنی ئەم ماددەیە، کۆڵەگەیەکی ئەساسی لە یاساکە جێگیر دەکەین، ئەگینا پێم وایە بە کەموکوڕی دەبێت، بۆیە منیش پێشنیاری دەقەکە دەکەم کەوا دوو بڕگە بێت، یەکەم: دەستنیشان کردنی بڕێك پارەی سالانە لە بودجەی هەرێم تایبەت بە حزب و ڕێکخراوەکان بۆ یارمەتیدان و هاوکاری کردنی مانگانەی ڕێکخراوکان، لەڕێگەی فەرمانگەوە لەسەر بنەمای پڕۆژەو چالاکی ڕێکخراوەکان بدرێت، دووەم: پێویستە لەسەر وەزارەتەکانی حکومەت وناوەندی ئەکادیمی و زانستی و کەرتی تایبەت سوود وەربگرن لە تواناو ئەزموونی ڕێکخراوەکان، لەڕێگەی دابینکردنی تێچوونی پڕۆژەکانەوە، کەخزمەت بە فەزای گشتی کۆمەڵگا دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەس ئێمە یارمەتیمان بۆ لایەنە سیاسیەکان لادا، چونکە ئیحتیماڵە بەیانی یاساکەی دەربچێت، ئەو ئیمکانیەتەی نەمێنێت، بۆیە وەکو ئەو پێشنیارەی کەهاتووە باشترە، سۆزان شهاب، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە دواین کۆبوونەوەماندا وەکو سەرۆکی فراکسیۆنەکان لەگەڵ بەڕێز سەرۆکی حکومەتدا کەباسی لەو بڕە پارەیە کردووە، وە داواشی کردووە کە هەوڵ بدرێت پارەی حزبەکان کەم بکرێتەوە پارەی ڕێکخراوەکان زیاد بکرێت، ئەوە ئەو داوایەشی کرد بەڕێز سەرۆکی حکومەت، پارەی ڕێکخراوەکان زیاد بکرێت، بۆیە بەم شێوەیە ئەگەر دایبڕێژین، وە بکرێت بە نەرێتێکی سالانە، پارەکەیان دەمج نەکرێت لەگەڵ پارەی

حزبەکاندا، بەڵکو بەفەقەرەیەکی جیاواز لەناو میزانیەدا بێت، دەڵێین(على الحكومة ان تخصص سنوياً وفي قانون ميزانيتها مبلغ محدد للمنظمات والشبكات، وعلى ان تكون المنح والمساعدات على اساس تنافس المشاريع المقدمة) خاڵی دووەم: (على الوزارات والمراكز الاكاديمية والقطاع الخاص الاستفادة من الخبرات والتجارب والاحصائيات والمنظمات والشبكات عن طريق تقديم المشاريع للمنظمات حسب الاختصاص) چونکە زۆرجار هەیە سوود وەردەگرن لەو ئیحسائیاتانەی کە دەیکەن، ئەوە باس بکرێت ئیستتلاعات و ئیحسائیاتی بخرێتە ناو، قتاعی خاصیش هەیە زۆر جار دەکرێت سوود لەوانیش وەربگرین، بەس ئێمە ناکرێت ئیجباری بکەین لەسەریان، بەس دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش، فەرموون.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای وەرگرتنی سەرنج و تێبینیەکان، ئێمە بە باشمان زانی کە ماددەی نۆزدەهەم بەم شێوە دابڕێژینەوە، خۆی بەمانای بودجەیەکی تایبەت دێت، کە دەڵێت(پێویستە سالانە لە بودجەی هەرێمی کوردستان بڕێك پارە تەرخان بکرێت، بۆ یارمەتی دان و هاوکاریکردنی ڕێکخراوەکان، لەسەر بنەمای توانا و پڕۆژەو چالاکیەکانیان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، بە عەرەبیش بیخوێنەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثامن

الأحكام العامة

المادة التاسعة عشرة:

على حكومة الآقليم تخصيص المبالغ اللازمة ضمن الميزانية السنوية، لمساعدة ودعم المنظمات على اساس الكفاءة والمشاريع والنشاطات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە کێی لەگەڵدایەبادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی دواتر تکایە، کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر داوای بەڕێزت صیاغەی خاڵی سێیەم کرا، نەخوێندرایەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، فەرموو بیخوێننەوە.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئەم ماددەیەی کە ئیزافە کرا تەنها پەیوەندیدارە بە پارەوە، بۆیە ئێمە ئەو پێشنیارەمان لەوێدا وەرنەگرت، یەعنی دەکرێت ئەو پێشنیارەی کە کاك عبدالسلام کردی ئەوەی کە پەیوەندیدارە بەوەی کە ڕێکخراوەکان هەوڵبدەن، بەهەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتەکان و حکومەت و ناوەندە ئەکادیمی و زانستیەکان، بۆ ئەنجامدانی پڕۆژەو چالاکی هاوبەش، بۆ سوود وەرگرتن لەتواناو شارەزایی ڕێکخراوەکان، ئەمە تەسەور دەکەم وەکو مەبدەئێك دەکرێت بە ماددەیەکی تر ئیزافە بکرێت، نەك لەگەڵ ئەم ماددەیەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیستەم:

ڕێکخراو بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت تەنها لەچوارچێوەی بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة العشرون:ليس للمنظمة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیاری تازە صیاغە کرا ئێستا دەیخوێننەوە، تکایە ئاگاتان لێبێت، چونکە ئەمە بۆ سوودی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیە لەهەرێمی کوردستان، فەرموون.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیستەم: دامودەزگاکانی هەرێم دەتوانن سوود لەتواناو چالاکی ڕێکخراوەکان وەربگرن، لەڕێگای ئەنجامدانی پڕۆژەی هاوبەش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە تکایە بادەستی بڵند بکات؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، ئێستا بۆ بەشی نۆیەم، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية والعشرون: ليس للمنظمة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها.

بەڕێز د. دانا سعيد سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و یەکەم: ڕێکخراو بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت تەنها لەچوارچێوەی بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە لەسەر ئەم ماددەیە بکەن(محمد شارەزووری، قادر حسن، عیماد محمد، ئائر عبدالاحد، سەردار ڕەشید، بێریڤان سەرهەنگ، ئەڤین عومەر) کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها تیبینیم لەسەر ئەوەیە کە ڕێکخراو یان تۆڕێکی بۆ زیاد بکرێت، واتە ڕێکخراو یان تۆڕ بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت، چونکە لەیاساکەشدا باسی تۆڕ (شبکە) دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر حسن، فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لەو ماددەیەدا کە هاتووە دەڵێت (ليس للمنظمة) من شبکەشم زیاد کردووە، وەك بۆ بەڕێزم کاك محمد وتی، ليس للمنظمة او الشبكة البحث عن الفوائد المادية. الا ضمن اطار تحقيق أهدافها. من تەسەور دەکەم ئەمە ڕوون نیە، تەحدید، کێ تەحدیدی دەکات؟ ئایا ئەمە لە چوارچێوەی ڕێکخراوەکەیان یان لەدەرەوەی چوارچێوەیەکەیە؟ یان ئەو پڕۆژانەی کە لە خزمەتی چوارچێوەی ڕێکخراوەکەیە یان سوودی شەخصی لێ وەردەگیرێت؟ یەعنی ئەم تەشخیص وجیاکردنەوەیە کێ دەیکات؟، بۆیە من پێم باشە لەکاتی پێشکەشکردنی هەر پڕۆژەیەك لەلایەن ڕیکخراو یان تۆڕەوە لێکۆڵینەوەو بەدواداچوونی بۆ بکرێت، کە ئایا فعلەن ئەم پڕۆژەیە لەچوارچێوەی بەرنامەو سروشت و کارو چالاکی ئەوانە، یان نا ئینجا ڕەزامەندی لەسەر پڕۆژەکانیان بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عماد فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن سـەبارەت بـەم ماددەیـە پێشـنیار دەکـەم کـە لابـرێـت، چـونکە تەحصـیل حاصـلە لـەدوو حێگـای تـر موعالەجە کراوە، یەکەم: لە پێناسەی ڕێکخراو کەهاتووە، (وتسعى لتحقيق اهداف ليس فيها اقتسام للربح)، دووەم: دیسان لـە مـاددەی نوێـەم لـە بـڕگـەی پێنجـەم کـە هـاتووە، (للمنظمـة الحـق في القيـام بجميـع اعمالها ونشاطاتها في حالة عدم تعارضها مع اهدافها)واتە ئەم ماددەیە تەحصـیل حاصـلە، بۆیـە پێشـنیار دەکـەم کـە لابـرێـت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئائر، فەرموو.

بەڕێزد.ئائر عبدالاحد اوغسطین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لەهاوڕێم کاك عیماد دەکەم، کە ئەو ماددەیە زیادەیە، کە لە فەصڵی یەکەم بەهەمان شێوە هاتووە، مانای وایە پێویست ناکات لێرە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار ڕەشید، فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێکخراو بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت، من پێم وایە حەقە ئەوە ئەشخاصی بۆ زیاد بکرێت، ئەگەر ڕێکخراو پارەیەکی هەبێت، حەقی خۆی نیە ئیستیسماری بکات بۆ سوودی خۆی بەکاری بهێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان محمد اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری بەڕێز کاك عیماد دەکەم کە ئەو ماددەیە زیادە، چونکە ئەوە تەحصیل حاصلە، لە پێشەوە لەماددەکانی تر ڕوونکراوەتەوە، بۆ ئامانجەکانی چۆن بەکار بهێندرێت، بەڵام ئەگەر هاتو دەنگی نەهێنا، بـەو شـێوەش ڕازی نـیم کـە دانـراوە، چـونکە زۆر نەگەتیڤانـە دەیخوێنمـەوە، ئـەویش بـەڕەئی مـن ئـەو ڕێکخراوە ئەوەندە نـەئی تێدا نـەبێت، لەسـەرەتاوە نـەئی تێدا بـوو، ئـیتر سـوودی مـاددی تێدا نابێت، بـۆ

ئامانجەکانی بێت، بەو شێوەیە حەز دەکەم بنووسرێت، ڕێکخراو هەوڵ دەدات، سوودی ماددی وەربگرێت بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین عومەر، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ هاوکارانم هاوڕام کە ئەم ماددەیە هەڵبگیرێت، ئەگەر هەڵنەگیرا بەشێوەیەك صیاغە بکرێتەوە کە بەم شێوەی ئێستای نەبێت، لەبەر ئەوەی ئێمە لە ماددەی یەکەمدا تەعریفی ڕێکخراومان کردووە، کە دیاریمان کردووە کە دەبێت ئەوە ئیقتیسامی ربح نەکات، ئەوە لەوێدا دەزانێت کە ئەو ربحە بکات، پاشان لەماددەی هەشتەم باسمان کردووە، کە ئەڵێت تەعاروز نەکات لەگەڵ ئەهدافەکانی، تۆ لێرە بۆت دیاری کردووە کە ئەبێت ئەو کار بکات لەسەر ئەو ئەهدافانەی کە لە پەیڕەوی ناوخۆدا دیاری کردووە، لەبیریشمان نەچێت ئێمە دەنگدانمان کرد لە ماددەی سیازدەهەمدا، لە خاڵی سێیەم دەڵێین، (اي مكسب اخر تستحصله المنظمة نتيجة فعالياتها لدى استثمار اموالها) ئێمە لێرە دەنگمان بۆدا کە دەتوانێت ئەو ئیستسماری ئەموالی خۆی بکات، بەڵام لەڕێگای حدودی ئەو هەدەفانەی کە لە پەیڕەوی ناوخۆیدا بۆ خۆی دیاری کردووە، کە ئێمە لێرەدا هاتین ئەمە ئەبێتە موناقزی ئەو سێ ماددەیە، بۆیە بەمن ئەگەر بکرێت یان ئیلغا بکرێتەوە یان صیاغە بکرێتەوە کە لەگەڵ ئەو سێ خاڵەی پێش خۆی بگونجێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان تکایە.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە لە ماددەی نۆیەم هاتووە، بەهیچ شێوەیەك لەم ماددەیەدا باسی ئەوە ناکات تەنها باسی ئەوە دەکات وابزانم لە بڕگەی سێیەمیەتی، دەڵێت نابێ ئەوانەی کە ئیش دەکەن لە ڕێکخراودا هەر بڕیارێك دەربکەن تەعاروز بکات، لەگەڵ بەرژەوەندی نێوان ئەوانەی کە بڕیار دەردەکەن و لەگەڵ ڕێکخراوەکەش، ئەوەی تر مەسەلەی پێناسە لە ماددەی یەکەمدا هاتووە، تەنها دەچێتە بابی پێناسەوە، هەمان ناوەڕۆکی نیە ئەوەی لەو ماددەیەی تێدایە، ئەو ماددەیە بە باوەڕی ئێمە بمێنێتەوە باشترە، لەبەر ئەوەی تەنها باس لەوە دەکات، کە دەڵێت(ڕێکخراو بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت تەنها لەچوارچێوەی بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت) مەبەست لەمە ئەوەیە کە بۆ نموونە ڕێکخراوەکە ئامانجێکی دیاریکراوی هەیە، ئەو ڕێکخراوە بۆی هەیە سوودی ماددی بکات، بەڵام لەچوارچێوەی ئامانجەکانی بێت، یەعنی ئەگەر ئامانجێکی هەبێت بۆ نموونە، یارمەتیدانی هەژاران بێت، بچێت لەڕێگای شتێکی ترەوە کە، لەگەڵ ئامانجەکەی خۆی ناگونجێت یەعنی بەشێوەیەکی تر قازانج بکات، بۆ نموونە

لەڕێگای شتێکی نایاسایی ئەوە ڕێگا لەوە دەگیرێت، یەعنی مەسەلەکە تەنها ئەوەیە کە حوکمێکی خیتامییە عیلاقەی بەوەوە نیە، ڕاستە پێشتر بەپێی ماددەکانی تر ڕێ وشوێنی بۆ دانرا کە بەچ شێوەیەك دەتوانێ قازانج بکات، بەڵام ئەوە تەنها مەبەست لێرە تەئکید کردنەوەیە لەوەی کە دەبێت لەچوارچێوەی ئامانجەکانی بێت، نابێ لەدەرەوەی ئامانجەکانی بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان وەك ڕوونکردنەوەیەك، سوودی ئەم پڕۆژانە، مەسەلەن پڕۆژەیەك بۆ کەسانی کەم ئەندام، پارەیەکی بۆ تەرخان دەکرێت، دێن پڕۆژەکەیان بۆ دادەنێن، ربحی پڕۆژەکە بۆ ئەندامانی ڕێکخراوەکە نیە، بۆ ئەو کەسانەیە تا ژیانیان باشتر بکرێت، لێرە ئەمە کەهاتووە، بۆ ئەوەیە نەچن تجارەت بکەن، یەعنی ئەو پارەیە بۆ خۆیان تجارەت نەکەن، بۆیە مانەوەی خراپ نیە، بۆ نموونە لە ئەڵمانیا لەشوێنێك کەسی کەمئەندام لە کارەساتێك یان لە سروشتەوە کەم ئەندامە، پڕۆژەیەکیان بۆ کردبوون ئێمە چووین سەیرمان کرد، بەس ئەتوانی یەك ئیش ئەنجام بدات، وەزعیشیان زۆر خۆش بوو، مالّی خۆیان هەبوو، هەموو شتێکی تایبەت بەخۆیان هەبوو، ربحی ئەو پڕۆژەیەش کە خۆیان دروستی دەکەن ئەچێتە حسابیان و بۆ خۆیان تەوزیعی دەکەن، بەوەش ژیانیان زیاتر خۆش دەبێت، ئەمە مانای وایە بۆ کەسانی ڕێکخراوەکە نیە، بۆ ئەو کەمئەندامانەیە، بەیانی کۆنسێرتێك دەکرێت بۆ کەسی هەژار، ربحەکەی بۆ کەم دەرامەتەکانە نەك بۆ ئەو کەسانەی کە بەکارەکە هەستاون، مانەوەی لەجێگای خۆی خراپ نیە و بمێنێ باشترە، کاك شۆڕش، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ تەوزیحی ئەو بابەتە، وابزانم بۆ بەڕێزم کاك قادر بوو باسی لەوە کرد، کێ تەحدیدی ئەو چوارچێوەیە دەکات کە لە سنووری ئەهداف ئەو ڕێکخراوەدایە، واتە ئەو دەستکەوتە ماددیەی کە بەدەستی دەهێنێت، ئەوە پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە دەستنیشانی دەکات، بۆیە نابێت لەو چوارچێوەیەش دەربچێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەوانەی کەداوایانکرد لابچێت، سەحبی ناکەنەوە، دەیخەینە دەنگەوە، کاك عیماد، فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای تەوزیحەکە من پێشنیارەکەم سەحب دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە ئەگەر سەحبیش دەکرێت با صیاغە بکرێتەوە، بەشێوەیەك کە ڕوونتر بێت لەوەی ئێستا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ صیاغەکەی زۆر ڕوونەو باشە، کاك دانا ئێستا بیخوێنەرەوە تا بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست ویەکەم:

ڕێکخراو یان تۆڕ بۆی نیە بەدوای سوودی ماددیدا بگەڕێت تەنها لەچوارچێوەی بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەعەرەبیش تکایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية والعشرون: ليس للمنظمة او الشبكة البحث عن الفوائد المادية، الا ضمن اطار تحقيق أهدافها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، 2 کەسی لەگەڵدا نیە، بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و دووەم.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و دووەم:

1 - هەموو ئەو بڕیارانەی لە ڕێکخراو یان لە تۆڕەوە دەردەچن، قابیلی تێهەڵچوونەوەن لە بەردەم دادگای تایبەتمەند دا لە ماوەی (15) ڕۆژدا لە ڕۆژی دەرچوونیانەوە، بە پێی داوای هەر کەسێك بەرژەوەندییەکی لەوەدا هەیەو، دادگاش بڕیاری ئیلغا کردنی بڕیارەکە دەدات، ئەگەر ناکۆك بوو لەگەڵ حوکمەکانی یاسا یان بەندەکانی پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە.

2 - بڕیاری ئیلغا کردنەکە کار لە مافی کەسان لە دەرەوەی ڕێکخراوەکە و نیاز پاکان ناکات.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية والعشرون:

1.جميع القرارات الصادرة من المنظمة أو من الشبكة قابلة للإستئناف أمام محكمة المختصة خلال(15) يوماً من تاريخ صدورها بناء على طلب أي شخص له مصلحة في ذلك وان المحكمة تقرر الغاء القرار اذا كان مخالفا لأحكام القانون أو لبنود النظام الداخلي للمنظمة.

2.لايؤثر قرار الالغاء على حقوق الاشخاص من خارج المنظمة وحسني النية .

جەنابی سەرۆك، ئەگەر ڕێگامان پێبدەی ڕوونکردنەوەیەکمان هەیە هی لێژنەی هاوبەش لەسەر ئەم ماددەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵی یەکەم(1.جميع القرارات الصادرة من المنظمة أو من الشبكة قابلة للإستئناف) ئەوە (للإستئناف) بکرێت بە(للطعن)، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت ئەوەت ئاشکرا کرد، ئێمەش وەکو لێژنەی هاوبەش پێم وایە ئەم ماددەیە وەك ئەم شێوەی خوارەوەی لێبکرێت، (جميع القرارات الصادرة من المنظمة أو من الشبكة قابلة للطعن أمام محكمة البداءة خلال(15) يوماً من تاريخ صدورها بناء على طلب أي شخص له مصلحة في ذلك) لێرەدا کۆتایی بەم بڕگەیەی بێت، بەنیسبەت فەقەرەی دووەمیش، کە ئەڵێت (2.لايؤثر قرار الالغاء على حقوق الاشخاص من خارج المنظمة وحسني النية) پێمان باشە ئەو فەقەرەیە هەڵبگیرێت، چونکە لێرەدا باس لەوە کراوە، (من تاريخ صدورها بناء على طلب أي شخص له مصلحة في ذلك) یەعنی هەرکەسێك مەسڵەحەتی لەو بڕیارەدا هەبێت، کە دەرچووە لەو ڕێکخراوە، وە تەعنی لێ دەدرێت لەبەردەم مەحکەمەی تایبەتمەندی خۆیدا، کە مەحکەمەی بەدائەی ناوچەکەیە، ئەگەر مەسڵەحەتی هەبوو، ئەو قەرارەش زەرەری بە مەسڵەحەتی گەیاندبوو، بۆی هەیە بێت داوای تەعنی خۆی بکات بەگوێرەی یاسا، بۆیە ئەڵێین مەحکەمەی بیدائە، چونکە مەحکەمەی بیدائە خازعی تروقی تەعنی ئیستیئنافیش دەبن، وە تەمیزیش دەبن، وە تەسحیحی قەراری تەمیزیش دەبن، ئەوە زیاتر بۆ تەحقیقی عەدالەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات ناوتان دەنووسم، کەس نیە، کاك دانا بیخوێنەرەوە تا بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست و دووەم:

هەموو ئەو بڕیارانەی لە رێکخراو یان لە تۆڕەوە دەردەچن، قابیلی تانە لێدانن لە بەردەم دادگای تایبەتمەند دا لە ماوەی (15) رۆژدا لە رۆژی دەرچوونیانەوە، بە پێی داوای هەر کەسێك بەرژەوەندییەکی لەوەدا هەبێت.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية والعشرون:

جميع القرارات الصادرة من المنظمة أو من الشبكة قابلة للطعن أمام محكمة البداءة خلال(15) يوماً من تاريخ صدورها بناء على طلب أي شخص له مصلحة في ذلك.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بسیت و سێ.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وسێیەم: رێکخراوەکانی دەست بەکار لە هەرێمدا لە سەریانە رەوشی خۆیان لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا لە ماوەی یەك ساڵ لە رۆژی دەرچوونییەوە بگونجێنن.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة والعشرون:

على المنظمات العاملة في الاقليم أن تكييف اوضاعها مع أحكام هذا القانون خلال مدة سنة واحدة من تاريخ اصداره.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە قسە دەکەن(شیلان خان، کاك شڤان، تارا خان) شیلان خان، فەرموو.

بەڕێز شیلان عبدالجبارعبدالغنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەڤ ماددەیە، وەك ئەز تێگەهشتیمە، شمولی وان رێکخراوا کرن کە دەست بەکار کرینە، بەلێ گەلەکێت هەین ژمێژە داخازیا مۆلەتێ کریە، هەتا نوکە مۆلەت وەرنەگرتینە، کێشاوان مایە ڕاوەستانێ چ لە ئاسایشا گشتی بتن، چ لەوەزارەتا نافخۆ بتن، ئەوێ مەسیرێ وان کەسا دێ چ بیتن، ئەرێ دیف تەعلیماتێ بەرێ دوماهیك دێت، یانیش دیف یاسایێ، ئەگەر دیف یاسایێ نەبیتن شما غەدرەك هاتیە کرن، ساڵەکە، دوو ساڵە پتر ژی کێشەوان مایە، لە وەزارەتێ یان ئاسایشا گشتی، شما غەدرا سەری پێوان دماهیك بێتن و جارێکی تر

لەسفرەوە دەست پێ بکەن و داوای مۆڵەت دان بکەن، ئینجا پێشنیاری ئێمە ئەوەیە کە بڕگەیەك زیاد بکرێت لێرەدا، کەوا ئەو کەسانەی داوای مۆڵەتیان کردووە، لە مێژەوە، تەعلیماتێ بەرێ دوماهیك بێتە کرن، یەعنی تێپەڕێنن چ بە موافەقەت یان بە ڕەد، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان، فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەکە وەك خۆی بێت بەس (من تاریخ اصداره) نا (من تأریخ نشره) چونکە ئیصدار فەرقی هەیە لەگەڵ نەشر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وای دەبینم دوای ئەوەی کە ئەو تەئریخە نەفاز دەبێت، چونکە زۆر قەرارات ئیصدار دەبێت، بەڵام نەفازی نیە لەناو هەرێمدا، لە تەئریخی نەفازییەوە حیساب بکرێت، لەو حاڵەتەدا، ئەو ڕێکخراوە خۆی یاساکە دەخوێنێتەوە دەزانێت، ئەگەر لەگەڵی نەگونجێت ئەصڵەن خۆی دایناننێت، لەبەر ئەوە سااڵێك زۆر زۆرە بۆ ئەوەی خۆی بگونجێنێت، ئەگەر نەتوانێ لەسااڵێك خۆی بگونجێنێت ئەوە هەر ڕێکخراوەکە خۆی نایکات، بۆیە سااڵێك زۆر زۆرە بۆ خۆگونجاندن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە ئەو ڕێکخراوانەی داوای مۆڵەتیان کردووە، هێشتا لەوەزارەتی ناوخۆ دەرنەچووە، نەك هەر ئەو ڕێکخراوانە ڕێکخراوەکانی تریش ئەوانەی کە مۆڵەتیان هەیە، هەموویان لەماوەی سااڵێکدا دەبێ خۆیان لەگەڵ ئەو یاسایەدا بگونجێنن، ئەگەر سەیری ماددەکانی دواتریش بکەن، بەتایبەتی ماددەی ئەخیری، ئەو یاسایە ئیشی پێدەکرێت، لەڕۆژی باڵوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی، یەعنی لەوێدا هاتووە، بەماددەیەکی تر تەنزیم کراوە، مەسەلەی خۆگونجاندنەکەش، بۆیە سااڵێکمان داناوە، تا ڕێکخراوەکان بتوانن بە پێی ئەو یاسا تازەیە کۆمەڵێك ڕێکاری تر هەیە، تا مەجالیان هەبێت، یەعنی مەجالی زیاترمان داونەتێ، مەرج نیە، ئەو کاتە بێ، بەس ئەبێت ئەوان خۆیان بگونجێنن، ئەمەش بۆ ئاسانکارییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك دانا (تأريخ نشره) ئەوە دروست تره، ئەوەش وەربگرن.

بەڕێز د. دانا سعيد سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی بیست و سێیەم (رێکخراوەکانی دەست بەکار لە هەرێمدا لە سەریانە رەوشی خۆیان لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا لە ماوەی یەك ساڵ لە رۆژی بڵاو بوونەوەی بگونجێنن).

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة اثالثة والعشرون:

على المنظمات العاملة في الاقليم أن تكييف اوضاعها مع أحكام هذا القانون خلال مدة سنة واحدة من تاريخ نشره.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست وچوارەم.

بەڕێز د. دانا سعيد سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وچوارەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە سەندیکای پیشەیی وکۆمەڵەکان و یەکێتییەکان و حیزبەکان ناگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة والعشرون : لاتسري أحكام هذا القانون على النقابات المهنية و الجمعيات والاتحادات و الاحزاب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەس لەسەر ئەم ماددەیە قسەی هەیە؟، ئامینە خان، فەرموو.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم هەیە، حوکمی ئەم یاسایە بۆ سەنتەری ڕۆشنبیری دەگرێتەوە؟، چونکە سەنتەری ڕۆشنبیری هەدەق قازانجی نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وا دەزانم دەقەکە زۆر وازحە ناوەکانی زۆربەوازحی هێناوە، سەندیکای پیشەیی وکۆمەڵەکان و یەکێتییەکان و حیزبەکان ناگرێتەوە، تەنها ڕێکخراوی ناحکومیە، سەنتەرەکانیش سەر بە وەزارەتی دیاری کراون، خۆتان دەزانن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمینە خان، فەرموو.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەنتەری ڕۆشنبیری لە وەزارەتی ناوخۆ ئیجازە وەردەگرێت، یاسای ژمارە (15 و18)دەیگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم کێشەیە ئەگەر مەجالم بدەی پێویستی بە تەوزیح هەیە، دوو شت هەبووە بەناوی سەنتەری ڕۆشنبیری، یەکەمیان: وەزارەتی ڕۆشنبیری خۆی دایدەنا، ئەمە شتێك بوو سەر بە وەزارەت بوو، وا بزانم لەپارەوە حەل کراوە، دووەمیان: ئەوەی ئامینە خان باسی کرد، هەندێ (ئین، جی ، ئۆ) هەیە، ناوی سەنتەری ڕۆشنبیریە، بەڵام ناچنە خانەی سەنتەرە ڕۆشنبیریەکانەوە، بۆیە ئەوە ڕێکخراوێکی عادییەو بە (ئین، جی ، ئۆ) حساب ئەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك کاك عبدالسلام باسی کرد، ئەو سەنتەرانە هەندێجار سەنتەری ڕۆشنبیری و نادی ڕۆشنبیریش دەگرێتەوە، ئەوانە لە وەزارەتی ناوخۆ ئیجازەیان وەردەگرت، هەندێکیشیان لە وەزارەتی ڕۆشنبیری وەری دەگرێت، تەنها لەسەر ناوەکانە، ئەم یاسایە لەسەر ناو تەحەکوم ناکات، لەسەر ئەهداف و ئامانج و مەبادیئی ئەم ڕێکخراوانە جێبەجێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر صیاغە بخوێننەوە، دەیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وچوارەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە سەندیکای پیشەیی و کۆمەڵەکان و یەکێتییەکان و حیزبەکان ناگرێتەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة والعشرون : لاتسري أحكام هذا القانون على النقابات المهنية و الجمعيات والاتحادات و الاحزاب.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و پێنجەم.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وپێنجەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة والعشرون: لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض واحكام هذا القانون .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات، کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پەرلەمان یاسایەك دەرچووە یاسای ژمارە(15) لەساڵی 2001، یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکان، لەهەمان کاتدا لە ئیدارەی سلێمانیش بڕیارێك دەرچووە بە ژمارە(297) ساڵی 1999 ئەویش تایبەتە بەڕێکخراوە ناحکومیەکان، لەبەر ئەوەی لە پڕۆژەکەدا نەهاتووە، ئێستا جێگای خۆیەتی کە بۆ ئەو قانون وبڕیارە، ماددەیەك دابڕێژرێت بۆ ئیلغاکردنی هەردووکیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت یاسای ژمارە(15) لەساڵی 2001 لە ماددەی بیست و سێ باسی کردووە، لا يعمل بأي نص يتعارض واحكام هذا القانون) ئەم یاسایە کەی دەرچووە لە وەقائیعی کوردستاندا کە نەشر کراوە، لەو تەئریخەوە ئەم یاسایە نەفازی خۆی وەرگرتووە، بەوەی کە یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکانی ئەوسای سلێمانی کاری پێناکرێت و مەفعولی نەماوە، لێرەشدا ئەم یاسایەی کە ئێستا خەریکین، هەر بەهەمان نەص كاك شێروان خۆی باش دەزانێت، هاوکار بووە لەدانانی(لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض واحكام هذا القانون) بەوەی کە هەرچی یاساو بڕیارێك هەیە لەدوای ئەمە کاری پێناکرێت، لەدوای نەفاز کردنی ئەمەوە کاری پێناکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە، ئەوەی كاك عومەر دەیڵێت، بەس بۆ ئێمە مەسیری ئەم یاسایانە بە هەڵواسراوی بەجێ بهێڵێن؟، ئێمە ئەگەر ماددەیەك دابڕێژین بەڕووی وئاشکرا دەڵێین ئەو دووانە ئیلغا بووە، ئیتر تەعاروزو شت قیمەتی نامێنێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك شفان، فەرموو.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەدیوێکی تری قسەکانی كاك شێروان، ئەگەر هاتو ئیلغا نەکرێت، ئەوە بەدوو یاسا کە لەم پەرلەمانە دەرچووە دەتواندرێت کاری پێبکرێت، تەعاروزیش ناکات، سوپاس.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی كاك شێروان باسی لەسەر کرد، ئێمە لە پێشتر لەیاساکانی تر هەمان صیاغەمان کردووە، بە هەمان شت ڕۆشتووین، ئیلغای یاسایەکی ترمان کردووە، بەڵام لێرە لەم یاسای ڕێکخراوانەدا بەرامبەر بە کێشەیەك دەبینەوە کە لەسەرەوە باسمان کردووە، ئەم ڕێکخراوانە ئەبێت لەماوەی سالێکدا خۆیان بگونجێنن، لەگەڵ واقعی ئەم یاسایەدا، لەڕۆژی دەرچووانديەوە، ئەگەر ئێستا ئیلغای بکەین لەوانەیە تەئریخی نەشر دوا بکەوێت، تووشی تەعاروز ببین، لەنێوان ئەم یاسایانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، دوو بەڕێز لەسەر ئەوە قسە بکەن کە ماددەکە ئیزافە بکەین بۆ هەڵوەشاندنەوەی ئەو یاسا و بڕیارە، دوو بەڕێزیش لەگەڵ ئەوە بن کە ئیزافە نەکرێت، ئەوانەی کە دەیانەوێت ئیزافە بکرێت، (کاك عبدالسلام، سۆزان خان) کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕێزم هەیە بۆ هەردوو ڕای یاسایی، یەکەم: ئەوەی من لێی تێدەگەم، ئەو یاساو بڕیارە، (یتعارض واحكام هذا القانون) لەبەر ئەوەی لە زۆر شت وەکو یەکن، دووەمیان: فیعلەن ئیشکالێکی گرنگە خۆی ئێمە صیاغەی ماددەیەك دەکەین، دەڵێین (یوقف العمل بالقانون رقم( ) اعتباراً بعد سنة من نشر هذه القانون)ئەو کاتە دوای سااڵەکە هەموو ڕێکخراوەکان کاری خۆیان ڕێکخستووە، بەاڵم تاکو ئیبهامی تەعاروزەکەش نەمێنێ، بۆیە بەتەسەوری من ئیقاف بکەین باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەدام کە ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێت، چونکە لە هەموو یاساکانی تردا کە بەهۆی کێشەی دوو ئیداریەوە قانون و قەرارات دەرچووە، کێشەی دروست کردووە بۆ ئەوەی زەمانەتی ئەوە بکەین کە کار بەهیچ یاسایەکی تر نەکرێت غەیری ئەم یاسایەی کە چەندین سااڵە هەموو ڕێکخراوەکان بەتەمای ئەم یاسایەن، وە پێشم وا نیە تەئریخی نەشرەکەی ئەوەندە تەئخیر بێت کە زەرەر لەو ڕێکخراوانە بدات، یان فەراغی یاسایی دروست بکات، لەبەر ئەوە من پێم باشە لەگەڵ ڕەئی برای بەڕێزم کاك شێروان ئەو نەصە ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی ئێمە لە دیاردەی دوو ئیدارەیی نەجاتمان ببێت و لەدیاردەی دوو یاسایی ودوو قەراری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێت ئیزافە نەکرێت و وەك خۆی بمێنێتەوە، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە کاك عبدالسلام تەوزیحێکی باشی پێداین، زۆر سوپاسی دەکەم، ئەگەر باس لە ئیلغا کردنی ئەو دوو بڕیارە بکەین دوای تەنفیز کردنی ئەم یاسایە، یەعنی ئیلغا نەبێت تا ئەم یاسایە قابیلی تەنفیز دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشتر لە پڕۆژەکەدا لە هۆیەکانی دەرکردنی یاساکەدا، باسی ئەوە کراوە کە بڕیاری (297)ی ساڵی 1999 و یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکانی ژمارە (15)ی ساڵی 2001 هەڵبوەشێندرێتەوە، ئەوە پێشتر لەماددەکە هاتووە ئێستا بیکەین بە ماددەیەك و زیادی بکەین زۆر ئاساییە، ئەو کێشانەی کە باس دەکرێت نامێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا گوێتان لێی بوو کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات کەماددەکە ئیزافە بکرێت؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، 2 کەسی لەگەڵدا نیە، ئێستا صیاغەکەی حازر بکەن تا بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الماده الخامسه والعشرون: يلغى قانون المنظمات الكوردستانية غير الحكومية، رقم (15) لسنة 2001، وقرار رقم (297) لسنة 1999.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بەکوردیش بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بسیت و پێنجەم:

یاسای ڕێکخراوە کوردستانیە نا حکومیەکانی ژمارە(15)ی ساڵی 2001 و بڕیاری ژمارە (297)ی ساڵی 1999، هەڵدەوەشێندرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و شەشەم.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة والعشرون: لا يعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض واحكام هذا القانون .

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وشەشەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و حەوتەم.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة والعشرون: يحدد مهام واختصاصات تشكيلات الدائرة بنظام.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست وحەوتەم: ئەرك و پسپۆرایەتیی پێکهاتەکانی فەرمانگە بە پەیڕەوێك دیاری دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و هەشتەم.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنةوالعشرون: على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست هەشتەم: ئەنجومەنی وەزیران و لایەنانی پەیوەندیدار لە سەریانە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ ماددەی بیست و نۆیەم.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة والعشرون: ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست ونۆیەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان) ـەوە جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێی لەگەڵدایە بادەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنـگ وەرگیرا، بـۆ ئەسـباب الموجبە، تکایە، کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەر لەگەڵ ماددەکان دەمەویست قسە بکـەم، ئەوەنـدە بـە پەلـە ڕۆشـت، ئـەو یاسـایەی کـە دەردەچـێت ئێمە لەهەموو یاساکانی تردا لایـەنی پەیوەندیـدارمان ڕاسـپاردووە کـەوا تـەعلیماتی پێویسـت دەربکـات، بـۆ تەنفیزی ئەم یاسایە، ئێستا هیچ لایەنێك ئاگادارنەکراوەتەوە لەسەر ئەوەی کە تەنفیزی ئەم یاسایە، بکـات، ئەوماددەی کە تێیدایە ئەرك ومەهامی فەرمانگەکە بە پەیڕەو دیاری دەکرێت، نەك تەعلیمات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی بیست وهەشت على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القانون.

ئێستا بۆ ئەسباب الموجبە تکایە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الاسباب الموجبة

بما ان المنظمات غير الحكومية في اقليم كوردستان تـؤثر على تنمية المجتمع والحياة الديمقراطية والمدنية للاقليم، ونتيجة لهذه التنمية الكبيرة التي تعيشها هذه المنظمات بجانب دورها البارز في معظم مفاصل حياة المجتمع الحساسة وكذلك لغرض تنظيم الاطار القانوني لهذه المنظمات، ولأجل تحقيق هذا الغرض، واحلال قانون عصري متقدم يلائم الثقافة الديمقراطية والمدنية، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆی دەرچوونی

لەبـەر ئـەوەی ڕێکخراوەکـانی نـاحکومی لـە هـەرێمی کوردسـتاندا کـار لـە بووژانـەوەی کۆمـەڵ و ژیـانی دیموکراسی و مەدەنیی هەرێم دەکەن و، لە ئاکامی ئەو بووژانەوە گەورەیەی ڕێکخراوەکان تێیدا دەژیـن، لـە پـاڵ ڕۆڵـی بەرجەسـتەیان لـە زۆربـەی جومگـەکانی هەسـتەوەری ژیـانی کۆمـەڵ، هـەروەها بـە مەبەسـتی ڕێکخستنی چوارچێوەی یاسایی ئەو ڕێکخراوانە و، لە پێناوی بە دی هێنـانی ئـەم مەبەسـتەو هێنانـە ئـارای یاسـایەکی هاوچـەرخی پێشـکەوتوو، لەگـەڵ کولتـووری دیموکراسـی و مەدەنیـدا بگونجێـت، ئـەم یاسـایە دەرچووێندرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەس ئەیەوێت لەسەر ئەسباب موجەبە قسە بکات، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن(تارا ئەسعەدی، رەفیق سابر، عیماد محمد، ئەمیر گۆگە) کاك ئەمیر، فەرموو.

بەڕێز ئەمیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دائیمەن قانون کاتێ دەردەچێت ئەبێ صیاغە بکرێت بۆی، بەڕەئی من صیاغەکەی بەم شێوەیە بێت باشە، (نظراً للمنظمات غير حكومية على التنمية والحياة الديمقراطية، والمدنية للآقليم ونتيجة لهذه التنمية الكبيرة التي تعيشها هذه المنظمات بجانب دورها البارز في معظم مفاصل حياة المجتمع الحساسة وكذلك لغرض تنظيم الاطار القانوني لهذه المنظمات،واحلال قانون عصري متقدم يلائم الثقافة الديمقراطية والمدنية، ولأجل تحقيق ذلك فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێت (بما ان المنظمات غير الحكومية والشبكات العاملة في اقليم كوردستان) ئەمە زیاد بکرێت،(تؤثر على تنمية المجتمع والحياة الديمقراطية والمدنية للاقليم وبما ان المنظمات غير الحكومية هي تخفيف العبء عن الحكومة عن طريق مشاركتها في تقديم الخدمات في جميع المجالات الرعاية والتنمية التي تعيشها هذه المنظمات بجانب دورها البارز في معظم مفاصل حياة المجتمع الحساسة وكذلك لغرض تنظيم الاطار القانوني لهذه المنظمات، ولأجل تحقيق هذا الغرض، واحلال قانون عصري متقدم يلائم الثقافة الديمقراطية والمدنية، فقد شرع هذا القانون، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك رەفیق صابر، فەرموو.

بەڕێز رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من سەرنجەکانم لەسەر لایەنی زمانەوانیە، لایەنە زمانەوانیەکەی پێویستی بە دیقەت و پێداچوونەوەی زیاتر هەیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەم شێوەی لێبێت، ئەگەر برادەران قبوڵ بکەن، لەبەر ئەوەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان لە کوردیدا هەمیشە کۆ دەکەوێتە لای ئاوەڵناوەوە لەگەڵ ئەودا دەوترێت، لەبەر ئەوەی ڕێکخراوە ناحکومیەکان لە هەرێمی کوردستاندا کار لەگەشە پێدانی کۆمەڵ دەکات، تەنمیە بووژاندنەوە نیە، ئینعاشە کار لە گەشە پێدانی کۆمەڵ و ژیانی دیموکراسی و مەدەنی هەرێم دەکەن و لەئاکامی ئەو گەشە کردنە گەورەیەی ڕێکخراوەکان تێیدا دەژی لەپاڵ ڕۆڵی بەرجەستەیان لەزۆربەی

جومگە هەستەوەرەکان (هەستەوەر)بەڕاستی ئەمە تەرجومەیەکی حەرفی حەساسە، کورد نالێت هەستیار و هەستەوەر وئەو شتانە، کورد دەڵێت ناسك، حەساس بەکوردی ناسکە، هەستیار شتێکە کە زیندوو بێت و هەستی هەبێت، لەبەر ئەوە ڕۆڵی بەرجەستەیان لە زۆربەی جومگە یان لایەن یان بوارە ناسکەکانی ژیانی کۆمەڵ، هەروەها بەمەبەستی ڕێکخستنی چوارچێوەی یاسایی ئەو ڕێکخراوانەو لەپێناو بەدیهێنانی ئەم مەبەستەو هێنانە ئارای یاسایەکی هاوچەرخ و پێشکەوتوو کە لەگەڵ کلتوری دیموکراسی و مەدەنیدا بگونجێت ئەم یاسایە دەرچوێندرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عیماد، فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاڵا منیش هەر قسەکانم لەسەر صیاغەکەیە، (بما ان المنظمات غیر الحکومیة والشبکات فی اقلیم کوردستان) ببێت بە الاقلیم، چونکە تەعریف کراوە، تؤثر علی تنمیة المجتمع والحیاة الدیمقراطیة والمدنیة للاقلیم ونتیجة لهذه التنمیة الکبیرة التي تعیشها هذه المنظمات بجانب دورها البارز في معظم مفاصل الحیاه) پێویست ناکات بڵێین (حیاة المجتمع الحساسة) وکذلك لغرض تنظیم الاطار القانوني لهذه المنظمات، ولأجل تحقیق هذا الغرض، واحلال قانون عصري متقدم یتلائم الثقافة الدیمقراطیة والمدنیة، فقد شرع هذا القانون، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز د. دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکان زۆربەی زمانەوانی بوون، ئێمە تێبینیە زمانەوانیەکان بەتایبەتی ئەوەی کە پەیوەندی بە دەقە کوردییەکەوە هەیە، وەری دەگرین بەو شێوەیە:

هۆی دەرچوونی

لەبەر ئەوەی ڕێکخراوەکانی ناحکومی لە هەرێمی کوردستاندا کار لە گەشەپێدانی کۆمەڵ و ژیانی دیموکراسی ومەدەنیی هەرێم دەکەن و، لە ئاکامی ئەو گەشەکردنە گەورەیەی ڕێکخراوەکان تێیدا دەژین، لە پاڵ ڕۆڵی بەرجەستەیان لە زۆربەی جومگەکانی ژیانی کۆمەڵ، هەروەها بە مەبەستی ڕێکخستنی چوارچێوەی یاسایی ئەو ڕێکخراوانە و، لە پێناوی بەدی هێنانی ئەم مەبەستەو هێنانە ئارای یاسایەکی هاوچەرخی پێشکەوتوو، کەلەگەڵ کولتووری دیموکراسی و مەدەنیدا بگونجێت، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.